BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
36
22 C
17
FONDO ... ORENSE

R. P. FR. FRANCISCI

FEV-ARDENTII,

ORDINIS F. MINORVM,
S. THEOLOGIAE DOCTORIS,
ac Profeſſoris Pariſienſis.

IN

B. IVDAE

EPISTOLAM CATHOLICAM, QVA CVM VETERVM, TVM nouorum Hæreſiarcharum mores, fraudes, ſcelera, blaſphemiæ, graphicè deſcribuntur, & refelluntur.

COMMENTARII; *Chriſtianis concionibus accommodati: & locorum aliquot communium vberiore tractatione locupletati.*

Cum INDICE Scripturarum, & rerum magis memorabilium.



COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Henricum Falckenburg.
ANNO M. D. XCV.

36.22 l 14 B

REVERENDO ADMODVM PATRI F. PETRO AMICO, *Sodalitij Franciſcanorũ Obſeruantium*, COLONIAE PROVINCIALI MINISTRO, *Guardiano, ac eiuſdem Ordinis, F. Franciſcus Feuardentius, Chriſti gratiam, & perpetuam felicitatem precatur.*

QVOD hi Commentarij noſtri in Beati IVDAE Apoſtoli Chriſti Diuinum Epiſtolium ſub nominis tui, REVERENDE admodum Pater inſcriptione in lucẽ nunc exeant, acceptum gratumque fore confido: quòd id vt facerem nec paucis, nec leuis momenti de cauſis permotus fuerim. Cùm primis namque incitauit me illius argumentum, quo grauiſſima & planè Apoſtolica exhortatione pij omnes commonentur, vt pro ſuſcepta ſemel à ſanctiſſimis Dei legatis, vera Chriſtianę fidei ac religionis doctrina, conſtanter retinenda, & bonis moribus exornanda; aduerſus ſubrepentium Seductorum, qui teterrimis erroribus eius veritatem, ac fœdiſſimis ſcelerum exemplis eiuſdem puri-

tatem conſpurcare atque labefactarè nitebãtur molitiones &conatus omni ſtudio atq; diligentia decertarent & confligerent.

Huiuſmodi namque tum fuerunt pſeudofratres illi, de quibus & ſæpe & grauiter Paulus conqueritur; quod eſſent *operarÿ ſubdoli, transfigurantes ſe in Apo-*
2. Cor. 11. *ſtolos Chriſti, ac miniſtros iuſtitiæ, ſicut & Satanas, vt incautis imponat, transfigurat ſe in Angelũ lucis*. Ac certè cunctis peruium eſt ex his quæ referuntur ab Irenæo, Tertulliano, Euſebio, Epiphanio, Theodoreto, & reliquis veterum hæreticorũ antagoniſtis, quanta damna & ſcandala Eccleſiæ Catholicę initijs intulerint errores, publicaq; crimina impuriſſimorum Nicolaitarum, Simonianorum, Ebionitarum, Cerinthianorum, Carpocratianorum, & Gnoſticorum: qui omnia, quæ ab Apoſtolis & Diſcipulis ſanctiſſimè tradita fuerant de Dei vnitate, perſonarum Trinitate, Chriſti incarnatione, paſſione, reſurrectione, & aſcenſione, fanaticis planè delirijs, & monſtroſis hæreſibus deprauabant: & in neſcio quos Aeones, Bythos, Autophyes, Agiratos,

tos,Monogenes,Patricos,etMatricos, id eſt, putidiſſima ſomnia & inauditas chimeras incredibili audacia & impietate transformabant. *Iren.l.1.c.24. l.4.Hiſt.c.7. Epiphan.cont. Hæreſ.27.*

Contigit etiam, quemadmodum ex Irenæo refert Euſebius, vt dæmon magis gaudens, opera Miniſtrorum iſtorum multos in perditionē ſeduxerit: & Gentibus multam copiam blaſphemandi doctrinam diuinam præbuerit: eo quod fama iſtorũ vniuerſæ Chriſtianorum genti reprehenſionem offuderit; quaſi omnes illicitis concubitibus cum matribus & ſororibus, & infandis cibis vterentur. Atque hi ſunt proculdubio aduerſus quorũ violentas impreſſiones ac furentes impetus, hic Apoſtolus hortatur nos omnes, non ſimpliciter certare; ſed etiã ἐπαγωνίζειν, id eſt, ſupercertare, omni ſtudio dimicare, & repugnare, vt doctrina Catholica & Apoſtolica in omnibus ſarta tectaque ſeruetur.

His porrò nõ abſimiles, aut etiamnũ deteriores hæreſes inſtaurantibus, & incredibili violentia, plurimarumque (proh dolor) animarum pernicie

nūc in Belgium ac vicinam Germaniam inuehere conātibus nouis Gnoſticis, Libertinis, Antitrinitarijs, Anabaptiſtis, Suuermeris, Bezanis, Caluinianis, alijsque nouiſſimi Antichriſti prodromis; tu zelo verè Apoſtolicò multis annis & locis teipſum oppoſuiſti;
Eph. 6. induttus armatura Dei, aduerſus iſtas inſidias diaboli conſtanter ſtetiſti; & galea ſalutis aſſumpta, gladioq; ſpiritus (quod eſt verbum Dei) præcinctus, in templis, in ſcholis, in colloquijs, in populoſis Brabātiæ, Geldriæ, Germaniæque ciuitatibus ac oppidis tandiu Chriſto militaſti; & verbo, exemplo, oratione, Catholicam fidem magna multorum vtilitate aſſeruiſti; quandiu per arma parricidalia nefariasq; perduelliones illic degere conceſſum eſt. Inſuper nec ab hoc verè Chriſtiano inſtituto ac ſtudio etiam hîc Coloniæ, ac in finibus eius, iam diuturno agens exilio, tibi ceſſandū in animū piè ſanctéq; induxeris: qua pietate non ſolius beati Ivdae Apost. adhortationi obſequeris, ſed & his
2. Tim. 1. 2. & 4. diuinorum aliorum præceptis morem geris; *Collabora Euangelio ſecundum virtutem,*

tem Dei. Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum ſanctum. Labora ſicut bonus miles Chriſti Iesv. *Vigila, in omnibus labora, opus fac Euangeliſtæ, miniſterium tuum imple. Eſto fidelis vſq; ad mortem, & dabitur tibi corona vitæ. Eſto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant.* Quàm verò ſua benedictione cæleſti hos pios labores tuos iam Dominus cumulauerit, iam teſtificantur & multi Anabaptiſtæ per hos in Chriſto regenerati, multi hoc anno Colonia eiecti; & alij permulti ab alijs hæreſibus reuocati, ac Eccleſiæ Catholicæ reconciliati, Macte ergo virtute ac zelo fidei, Reuerende Pater, ſic itur ad aſtra. *Apoc.2. & 3.*

Deinde, Seductores, quorum fraudibus reſiſtendum, & pernicioſis conatibus cunctis viribus obſiſtendum docet Apoſtolus, hoc diuino planè Epiſtolio ſuis tā graphicè depinguntur coloribus; vt nullus non poſſit ab his toto pectore abhorrere; & tanquā à ſelectiſſimis Satanæ miniſtris & organis diligentiſſimè ſibi præcauere: Quo exemplo veluti lucidiſſima face cunctis diuini verbi præconibus Apoſtolus prælucere voluit, vt hoſtibus Chriſti ac ſponſæ eius Eccleſiæ nun-

quam parcant, nunquam illis adulẽtur aut indulgeant: ſed horum ſcelera palam traducant, pernicioſa conſilia cunctis patefaciant, & impios tum errores, tum mores vniuerſo mundo ſpectandos, & abominandos exponant. Etenim duris nodis, duri adhibendi ſunt cunei. Duritia vincenda eſt, inquit Tertull. non ſuadenda. Nam & alij Apoſtoli hæreſiarchas nequaquam palpauerunt, quando illos ob nefarias artes appellauerũt. *Lupos rapaces, pſeudoprophetas, pſeudoapoſtolos, miniſtros iniuſtitiæ, magiſtros mendaces, filios diaboli, inimicos omnis iuſtitiæ, deniq; & antichriſtos*; cum quibus nec cibus ſumendus ſit.

In Scorpiaco. cap. 2. l. præſcript. Art. 20. 2. Cor. 11. 2. Petr. 2. Art. 13. 1. 10. 4. & 1. Cor. 5.

Quorũ veſtigijs & Reuer. P. T. inhęrens, & pro Domino Deo exercituũ præclari illius Teſbitis inſtar, zelo inardeſcens, nunquam illis conniuendum, nunquam vel timore, vel amore diſſimulandum, pie ſanctéq; conſtituit: Dominicum illud frequenti vſurpans ſermone, *Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.* Quinetiam ſingularia raraq; illa multarum linguarum dona, quæ multiplici labore ac ſtudio feliciter eadem

3. Reg. 19.

Luc. 11.

R. P. T.

R.P.T. nacta eſt, ſic in hanc rem vtiliter impendit, vt Latinis latinè, Gallis gallicè, Hiſpanis hiſpanicè, Italis italicè, Flandris flandricè, & Germanis Germanicè pro concionibus diſſerens; vt ea quę viros pios credere & facere decet, copioſè ac eleganter explicat; ſic & hæreticorum fraudes, dolos, moresq; corruptiſſimos inſectatur atque refellit, vt nullus inde niſi & doctior & melior recedat. Mithridatis quondam regis Ponti peritiam & memoriam concelebrant, quòd duabus & viginti diuerſis nationibus, quibus imperabat, ſua cuique lingua ius diceret; & pro concione ſingulas ſine interprete affari poſſet. Themiſtoclem deinde laudibus vehũt, quòd Græcia extorris, linguam Perſicam, vt eius gentis Regem ſine interprete conuenire valeret, breui tempore didicerit. Sed ad quid hæc Gentilium ſtudia, niſi ad oſtentationem? Donum verò linguarum in viro docto ac pio, Eccleſiæ publicæ vtilitati non parùm prodeſſe, & plurimorum ſaluti deſeruire, ex beatorum Apoſtolorum geſtis, & Hieronymi, Origenis, *Valerius. Plutarch. Sabellic.*

ac Epiphanij ſcriptis ſatis eſt manife-
ſtum. Nec abs re Paulus tanquam de
cæleſti ac planè diuino beneficio,
quod cælitus acceperat, inquit: *Gratias*
1. Cor. 14. *ago Deo meo quòd omnium veſtrum lingua lo-
quor.*

Accedit, quod in huius Epiſto-
læ ſuccinctæ quidē verbis, vt ait Hie-
ronymus, ſed longæ ac fœcundæ ſen-
tentijs, commētarijs, & multos & vti-
les locos communes Theologicos ad
eruendum & diſcutiendum nobis oc-
currētes, nequaquam leuiter aut per-
functoriè tranſeundos, ſed accuratiùs
& abundantiùs examinandos & ex-
plicandos eſſe non immeritò iudica-
uimus. Huiuſmodi ſunt de Alterca-
tione Michaëlis & Satanæ ſuper Moy-
ſi corpore; de bonorum Angelorum
officijs; de cacodæmonum lapſu frau-
dibus, & cōſilijs; de veterum ac recen-
tium Seductorum notis, blaſphemijs
& libidinibus; de ſacrorū hominum
libertate: de maledictis, conuitijs, &
imprecationibus; de beati Enoch pro-
phetia; de ſchiſmate; & de alijs aliquot
diuinæ ſapientiæ nō vulgaribus axio-
matibus; quorū nodos pro virili ex ſa
cris

cris oraculis Patrumq; veterũ ſcriptis atq; ſententijs expediuimus & diſſoluimus.

His porrò quantũ Reuerentia veſtra delectetur, perplaceantq; eidem, ſolidioris Theologiæ quæſtiones, diſſertationes, atq; ſtudia, teſtificãtur perpetua ab ineunte iuuentute in his diſciplinis ſtudia, continuæ ſummorum Theologorũ lectiones, aſſidua de rebus diuinis colloquia, cęleſtes meditationes, ſacræ conciones, animus denique non niſi ſpiritalia ęternaq; perpetuò ſpirans & anhelans. Et iure ſanè exiſtimat nõ ad inanem Philoſophiæ Platonicæ, Ariſtotelicæ, aut Pythagoricæ oſtentationem, hæc nobiliſſima elogia, ſed ad veræ ſinceriorisq; Theologiæ vera encomia pertinere, vt ſit & affirmetur, Mater omniũ bonorum, & donum ac inuentum ſummi Dei: Enimuerò hæc ſola nos ad perfectam Dei notitiã, inuocationẽ, timorẽ, fiduciã & amorẽ perducit: eadẽ ab animo omnẽ errorẽ tãquã ab oculis caliginẽ diſpellit, vt fidei luce omnia ſupera, infera, prima, vltima, media videamus. Theologia medetur animis,

ſoli-

ſolicitudines detrahit, cupiditatibus liberat, pellit timores, cõſcientias recreat, tentationes repellit, à peccatis eripit, à dæmonibus ſeruat, & ab æternis Gehennæ ſupplicijs erutos Deo & angelis eius in ſempiternum coniungit. Cui ergo has noſtras de rebus Theologicis commẽtationes melius, quàm R.P. tuæ dicaſſem.

Postremo, id quoque à me ſuo iure poſtulare viſa eſt, ſingularis illa eiuſdem R.P.T. humanitas, & ſyncera religioſaque amicitia, qua me vnà cum fratre & conſocio ſacerdote optimo; pro pietate ſuſceptorum periculorum, laborum, peregrinationũ, ac ærumnarum participe, Coloniam tanquam aliud cælum appulſos, domo menſaque ſuſcepiſti; ac nõ vt extraneos, ſed veluti cariſſimos confratres hoſpitio collegiſti, amicis commendaſti, atq; vt eiuſdem familiæ ac prouinciæ alumnos & hactenus fouiſti; & quoties redire negotia compulerint, quamdiuque manere placuerit, te eadem erga nos hoſpitalitate atque beneuolentia vſurum eſſe, abſq; vlla fictione ac ſimulatione, ex ani-

mo promiſiſti. Paulus Oneſiphorum valde commendat, eiuſdemq; familiæ miſericordiam impensè precatur à Domino, quòd eum pro Chriſti do- 2.Tim.1.
ctrina laborantem ſæpe refrigeraſſet, & catenam ſuam non erubuiſſet. Philemonem appellat Adiutorem Epiſt.ad Phil. v.1.2.& 7.
ſuum, eidemq; gratiam & pacem poſtulat à Deo patre noſtro & Domino IESV CHRISTO, eo quòd ſanctorum, id eſt, piorum exulum, & Chriſtianæ religionis ergò afflictorum, viſcera per eius hoſpitalitatem, ac multiplicem caritatem requieuerant. Ingrati ergo animi labem nequaquam me fugiturum eſſe iudicaui, niſi huiuſmodi argumento publico, quantum me R. P. T. debere ſentio, teſtificatus eſſem. Didici enim à beatiſſimo antiſtite Auguſtino, Ream ſibi eſſe omnem L.4.confeſ.
humanam conſcientiam, ſi non ama- cap.9.
uerit redamantem: aut ſi iam amantem non redamauerit, nihil quærens ex eo præter indicia beneuolentiæ. Cum his itaque gratitudinis noſtræ certiſſimis teſſeris, beatiſſimi Apoſtoli lectiſſimam, myſterijsq; diuinis refertiſſimam Epiſtolam pro inſita tibi

eximia

eximia humanitate & comitate excipiens, nos vt cœpiſti amare perge; prò tua incolumitate & vtriuſque hominis ſalute communẽ Redemptorem noſtrum viciſſim exorantes. Colonię Agrippinæ, anno à partu Virginis Deiparæ, M. D. XCV.

IN HOS R. PATRIS FR. FEVARdentij Doctoris pariſienſis commentarios.

Carmen.

HVmani Deus, ô intime pectoris
Et prudens operum cenſor, vt impiûm
Creſcit praua cohors, creſcit vt illius
Infandum reprobæ ſcelus.

Non tam dira fuit bellua centiceps
Illa olim, genuit quam ferus inferûm
Princeps, vt populis illa foret ſui
Tormentum graue ſæculi.

Quam ſtrauere patres numine Cælitum
Fortes, & varijs non ſine prælijs
Naſcentem toties, illam animis probè
Extinxere virilibus.

Aſt orco nouiter bellua millies
Collum vipereis obſita crinibus,
Exorta eſt, rabie temporibus furens
His maiore nouiſſimis,
Heu, quæ iam peperit monſtra, quod intulit
Bellum, quanta mouet funera gentibus,

His

Et quos partŭrijt quàm grauis hoſtium.
Terris exoritur cohors.

Hi ſphingàs referunt, Gorgonas, & malàs
Harpyias, geminòs corpora, Cerberum,
Centauros, triplici parte chimàricis
Planè conſimiles feris.

Hydris perſimiles atq; Charybdibus,
Et ſcyllis, Erebi turba venefica;
Et quæ monſtra vetus fabula protulit:
Hi ſunt vel magis horrida.

Quiſnam Tartareæ, quis precor impiæ
Narrabit ſobolis facta, quis illius
Prodet vel minimas eloquio graui
Turbas, vel calamo leui?

Hæc repit (miſerum) repit, & inſcios
Tantæ fraudis adit, ſic animos plebis
Incautæ rapuit: Iam quoq; fortior
Magnos illaqueat Duces.

O lugenda nimis, vah malè perdita
Gens, quæ ſponte ruit per vetitum nefas,
Ignorans propriæ materiam necis
Infœlix ter & amplius:

Proh Diuos pudet, heu, mæſta cadit manus.
Vos, vos ô quibus eſt muſa potentior
Vitandas populo dicite, dicite
Peſtes lethiferas precor.

In cœlis Deus eſt, ipſe ſuperbiam,
Conatusq; virûm, & prælia deſtruet
Immanemq; malo fulmine luridos
Turbam coget ad inferos.

At

At mercede bona vos, ô ſacri Patres,
Fœlices faciet, recta ſuauibus
Complens vota bonis, cuncta remunerans
Æterna bona gaudio.

Vos qui per medios ire ſatellites
Non eſtis veriti, quos neq; verbera
Flammæ, vel gladij, quos neq; murmura
Commouêre minacia.

Qui non deficitis pauperie graui,
Non duri exilij pondere: quid mea
Te, Doctor, memoret muſa, quid hoſpitem
Inſignem officio virum?

Rebus conueniunt nomina plurimis
Arſiſti ſupero numine, diceris
ARDENS IGNIS; *ei, quem bene laudibus*
Effers, nomen amicus eſt.

Vos ergo incolumes viuite plurimos
Annos, & fidei pergite tundere
Hoſtes, vt meritos Angelici Deus
Vos partem faciat chori.

CL. CH. STAINVILL.

BEA.

BEATI IVDAE APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA.

COMMENTARIIS, CHRISTIANIS CONCIONIBVS *accommodatis; & aliquot locorum communium, hodieq́ controuerſorum copioſa diſcuſsione, explicata, per* F. FRANCISCVM FEVARDENTIVM, *Ordinis F. Minorum, ac Pariſienſem Theologum.*

FAciliori methodo ac decentiori ordine, iuxta Apoſtoli præceptũ, tractabimus verbum veritatis huius diuini Epiſtolij, ſi primo loco dixerimus de eiuſdem Authore & authoritate: ſecundo, ad quos, & qua de re ſcriptum, atq; miſſum fuerit: hic, quãta ſit illius in Eccleſia vtilitas: inde, quæ eiuſdem partes & capita: poſtremò, quo dicendi genere traditum & exaratum ſit. **2. Timot. 2.**

Atque vt à primo capite noſtros in illud Commentarios auſpicemur, nouiſsimi hujus æui hæreſiarchæ Lutherus, centuriatores Magdeburgenſes, Anabaptiſtę, horumque manipulares, non ſolum hanc Epiſtolam in quæſtionem dubitationemque reuocarunt; ſed & planè negauerunt huius ſcriptorẽ & Authorem eſſe beatum Iudam vnum ex duodecim Apoſtolis Domini noſtri Ieſu Chriſti: quibus magna ex parte conſenſit Thomas de vio, Caietanus vulgò nuncupatus, ſcribens: *Minoris*

Caietan. *authoritatis eſſe hanc Epiſtolam his,quæ ſunt certæ ſcripturæ ſacræ:* quibus verbis apertè negat,eã habendam eſſe pro ſcriptura ſacra diuinitus inſpirata, certoq; verbo Dei. *Zwingliani* autem & *Caluiniani* maiorem his moderationem & pietatem præ ſe ferentes, hanc Epiſtolam cum reliquis,quæ Catholicæ nominãtur, & pro canonicis ſacriſq; noui teſtamenti ſcripturis non grauatè connumerant.

Hæc porrò Lutheri & aſſeclarum hæretica ſententia aliquot firmiſsimis & valentiſsimis argumentis refellitur, authoritaſq; huius diuini ſcripti adſeritur & confirmatur. Primò ex iſta Epigraphe, id eſt,eiuſdem apud omnes tam Latinos, quam Græcos inſcriptione: *Iudæ Apoſtoli epiſtola catholica: Iudas Ieſu Chriſti ſeruus,frater autem Iacobi,&c.* ſed Iudas frater Iacobi, toties adnumeratur inter Apoſto-
Matth. 10. los Chriſti, quoties ab Euangeliſtis cõtexitur
Luc. 6. eorum catalogus,ac nominatim recenſentur.
Mar. 9. Igitur aut hunc ſanctiſsimum Apoſtolũ Chri-
Act. 1. ſti pro certo habet authorem; aut certe inſignem impoſtorẽ planumq́ improbiſsimum, qui execrabili mendacio Apoſtoli nomẽ ordinemq; vſurpauerit:quod nemo hæreticorum, quod ſciam.adhuc pronunciauit.Ex quo conficitur: vt eadem parique aſſeueratione hæc Epiſtola habẽda ſit pro germano veroq; ſcripto diui Iudæ Apoſtoli, cuius nomine notatur; ſicut ſcripta Iſaiæ, Ieremiæ, Ezechielis, Oſeę Amos, Ionę,& reliquorum prophetarũ opera non dubitantur eſſe eorum,quorum titulis inſigniuntur.

Can. 84. Apoſt. Secundò confirmatur omnium coapoſtolorum

rũ eius iudicio, & totius veteris Eccleſiæ con-
ſtanti traditione atq; cõſenſione. Nam canon
eorum octogeſimus octauus hanc B. Iudæ epi-
ſtolam inter alios libros canonicos Chriſtia-
nis omnibus publicè legendam, prædicãdam,
& venerandam tradit.

Deinde ſummi Eccleſiæ catholicæ poſt S.
Petrum Pontifices ac rectores, eiuſdẽ epiſto-
læ teſtimonijs ſacra fidei noſtræ dogmata cõ-
firmantes, ſatis indicauerunt quo loco eã ha-
buerint, & ab omnibus deinceps eſſet habenda
& quanti æſtimanda. Atq; in primis Anacletus *Anacl. ep. 1.*
martyr Apoſtolo noſtro Iudæ propemodum
æqualis, verba eius citat ſub nomine Apoſtoli
domini noſtri Ieſu Chriſti. Alexander martyr
ſcribit: *Ecce, ait Iudas Apoſtolus, veniet Dominus cum mil-* *Alex. ep. 3.*
libus ſuis facere iudicium, &c. Anicetus martyr, *Iuxta a-* *Anicet. epiſt.*
lium Apoſtolum, inquit, *in nouiſſimo tempore venient illu-* *ad epiſ. gall.*
ſores, &c. Cornelius & ipſe martyr habet: *Vos autem* *Corn. ep. ad*
chariſſimi, dixit Iudas Apoſtolus, memores eſtote verborum, *Nouatian.*
quæ prædicta ſunt vobis ab Apoſtolis domini noſtri, &c.

Ad hæc, alij quoq; per totum orbem ſacro-
rum Chriſtianorũ orthodoxi pontifices & ſa-
cerdotes Domini in huius Epoſtolij adſeuera-
tione vno animo conſenſerunt, veluti cùm il-
lud velut Iudæ Apoſtoli citat Dionyſius Are- *Dionyſ.*
opagita libri de Diuinis nominibus, capite *Tert. l. de hab.*
quarto, & Tertullianus ſcribit: *Enoch apud Iudam* *mulieb.*
Apoſtolum teſtimonium poſſidet. Clemens Alexandri- *Clem. Alex.*
nus commentarijs eam breuiter explicat, & li-
bro Stromaton tertio eius authoritatè, vt Iu-
dæ Apoſtoli, damnat execrabiles veterum
hæreticorum ſpurcitias, & communes pro-
miſcuoſque concubitus. Eiuſdem diuini
verbi pondus Cyprianus martyr obijcit

Cyprian. Nouatiano hæretico; quem imitatus Epiphanius, inde Gnoſticorum impuritates ſeuerè coarguit & damnat.

Epiph. contr. Hæreſ.

Orig. lib. 5. in Epiſt. ad Rom. Magnus Adamantius Apoſtolũ eius authorem agnoſcens, ſic eam laudat: *Quod Iudas Apoſtolus in Epiſtola catholica dicit, Angelos qui non ſeruauerunt principatum ſuum, quomodo poterit explanari?* Ambroſius (vel vt alij volunt, eo nõ multo inferior Proſper Aquitanicus) eiuſdẽ epiſtolæ hæc verba vt à Spiritu ſancto pronunciata citat: *Dicat Iudas Apoſtolus, quid agat ignorãtia imperfectorum, vel doctrina ſapientum. Hi* inquit, *quæcunq; ignorant, blaſphemant: quæcunq; autem naturaliter vt muta animalia norũt, in his corrumpuntur.* Huic ampliſſima Hieronimi teſtimonia ſubijcimus. *Iudas frater Iacobi* (inquit) *paruam quidem, quæ de ſeptem catholicis eſt, Epiſtolam reliquit; & quia de libro Enoch qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonia, à pleruſq; reijcitur: tamen auctoritatem iam vetuſtate & vſu meruit, & inter ſanctas ſcripturas cõputatur.* Idem alibi: *In epiſtola canonica Iudas Apoſtolus frater Iacobi ſcribit dicens, Commonere vos volo.* Idem rurſum: *Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas, ſeptem epiſtolas ediderunt tam myſticas quàm ſuccinctas, & breues pariter ac longas: breues verbis, longas in ſententijs: vt rarus ſit qui non in earum cæcutiat lectione.*

Amb. lib. 1. de vocat. gent. c. 19.

Hieron. in catalogo.

Epiſt. ad Marcellam.

Epiſt. ad Paulin.

Sed quid opus eſt ſingulorum teſtimonia ſigillatim recenſere? Paucis potius concludendum. Didymus Alexandrinus quo præceceptore Hieronymus gloriatur, & poſt hunc

Didym.

Oecu-

Oecumenius hanc Epiſtolam vt diui Iudæ Apoſtoli legitimum fœtum ſuis commentarijs auxerunt, vt & Caſsiodorus iam olim agnouit: Cyrillus Ieroſolymitanus in Catecheſibus, Athanaſius Alexandrinus in Synopſi, Gregorius Nazianzenus libro carminum, Rufinus in Symbolum, Auguſtinus lib. 2. de doctrina Chriſtiana, Ioannes Damaſcenus libro 4. de fide orthodoxa cap. 18. omnes diuinorũ librorum cathalogum ex profeſſo contexentes, hanc epiſtolam B. Iudæ Apoſtoli in eorumdem album & ordinem referunt. *Oecum.* *Caſsiod lib. 1. diuin. lect. cap. 18.*

Quid vltra? concilium Laodicenſe circa annum Domini 364. in Aſia celebratum, & poſtea in ſexta Synodo generali probatum; concilium tertium Carthaginenſe in Africa coactum, & ab eadem ſexta ſynodo vniuerſali cõfirmatum; concilium Florentinũ in quo Græci & Latini ingenti numero conuenerunt, cõcilium deniq; Tridentinum omnium quæ vnquam celebrata fuere, (Apoſtolorum tantùm excipio) doctiſsimum, eandem iſtam epiſtolã beati Iudæ Apoſtoli eſſe, proindeq; alijs epiſtolis apoſtolicis nec veritate nec authoritate vllo modo inferiorem, ſapienter ſanctéq; iudicauerũt atq; decreuerũt: è quibus omnibus manifeſtè patet hæreticorum qui eidem ſe ſe obijciunt, impudentem planè ac omnino flagitioſam eſſe contumaciam. *Can. 59.* *Can. 47.*

RESPONSIO AD HAERETICORVM aduerſus hanc Epiſtolam argumenta.

SEd ne videãtur ſine ratione deſipere, ac Spiritui ſancto reſiſtendo hanc verbi diuini partem contemnere atq; reijcere, aliquot argumen-

gumenta ſibi confinxerunt aduerſus eius authorẽ & authoritatem: ad quæ nũc Deo bene aſpirante, reſpondebimus. PRIMVM eſt ab Euſebij Cæſarienſis authoritate, dicẽtis: Adſcribitur Iudæ epiſtolium breue quoddam, quod veteres non habuerunt pro authentico. Idem Euſebius adulterinum eſſe ſcriptum oſtendit, lib. 2. capite vigeſimo tertio. Atq; hoc eſt argumentum Magdebúrgenſium, quo vſus eſt etiã Caietanus: cui etiam adijcio Nicephorũ ſcribentẽ: Vetuſtiores patres huius Epiſtolæ mentionem nullam facere. Inſuper & Hieronymum dicentem, eam olim à pleriſq; fuiſſe reiectam.

Nicep l. 2. cap. 38
Hier. in cat.

RESPONDEO. Imò ijdem ipſi authores mox teſtificantur, eandem nihilominus Canonicã eſſe ac ſanctam, tametſi quidam initio de illa dubitauerint. Ac Hieronymi quidem euidentiſſima & certiſſima de hac re teſtimonia paúlò ante laudauimus. Nicephori autem hoc eſt iudicium. Iacobi eſſe creditur prima inter Catholicas epiſtola, vt ipſius quoq; magnificè cũ libertate ſcripta. Euſebius quoq; poſt ſuperiora verba ſubiungit: Nos tamen ſcimus etiam iſtas (Iacobi, & Iudæ fratris eius) epiſtolas, cũ cæteris ab omnib⁹ pœnè Eccleſijs recipi. Quid his apertius dici poteſt pro huius Epiſtolij authore & authoritate? Quod autẽ cauſentur, *Veteres nullã huius mentionẽ feciſſe*, multis tà Græcorũ quàm Latinorũ teſtimonijs euicimus rẽ longè aliter ſe habere. Ex quo patet Euſebium & Nicephorum quantumuis laborioſos & diligentes ſcriptores, multorum veterum ſcripta fugiſſe, vel quod tantùm Latina eſſent, vel quod

Euſeb. lib. 2. hiſt.

quod ad eorum manus vt ijdem ingenuè fatẽtur, nõdum perueniſſent, præſertim cum chalcographię beneficio nondum iuuarentur. Accedit, quod Epiſtolij breuitas efficere potuerit, vt nõ ita multi ſententijs eius ſint vſi. Deniq; nec veritatem, nec robur eius imminuit, quod aliqui de ea dubitauerint; quoniam & de Apocalypſi, & de Epiſtola ad Hebræos etiã multo grauius litigatum eſt, donec Eccleſia iudicium ſuum tandem interponens litem omninò compeſcuerit ac ſedarit.

SECVNDVM argumentum eſt. Nunquam Apoſtoli diuina certiſſimaq; Prophetarũ oracula prætermitterẽt, vt doctrinam ſuã confirmarent quibuſdã apocryphis ac incertis fabulis. At hoc fecit Author huius Epiſtolæ, citãs prophetiam Enoch, *Ecce Dominus veniet cum millibus &c.* hanc autem prophetiam Auguſtinus dicit nullius eſſe authoritatis inter Iudæos & Chriſtianos, cui omnino conſentit Origenes ſcriptor vetuſtiſſimus. Inſuper, citat etiã Author huius epiſtolæ Concertationem archangeli Michaëlis cum diabolo de corpore Moſis, quæ nullibi in ſacris legitur, nullibi auten thica eſt. Ergo cùm relictis veris fontibus verbi Dei, ex quibus Petrus, Paulus, & alij Apoſtoli dogmata ſua hauſerunt & adſeruerunt, hic Author ab aprocryphis & incertis probationes ſuas mutuatus ſit, Epiſtolam ſuam merito ſuſpectã reddidit. RESPONDEO in primis cũ diuo Hieronymo, quòd nequaquã eleuatur eius authoritas propter apocryphum aliquod citatum, cùm Paulus Apoſtolus nõ ex apocryphis tãtum, ſed etiã de Gentiliũ poëtarũ libris

Aug. l. 18. ciuit. c. 18. & l. 15. c. 23.
Orig. ho. 8. in numeros.
Com. in cap. 1. ad Titum.

teſtimonia in approbationem dogmatũ ſuorum adducat. Primum, ex Arati phænomenis: *Ipſius genus ſumus.* Secundum, ex Menandri comœdia: *Corrumpũt bonos mores colloquia mala.* Tertium, ex Epimenide & Callimacho Cyrenenſi: *Cretenſes ſemper mẽdaces, mala beſtia, ventres pigri.* Voluit enim ſtudioſos librorũ gentilium de propria librorum ſuorum lectione cõuincere: ſicut hîc Iudas cõſpiciens Iudæos, primoſq; Chriſtianos magni facere libros Enoch, qui tum adhuc extabant, prudẽter illos citauit, vt hinc illos conuinceret: non tamen quicquid in illis continetur probans, ſed tantùm ſententiam allegatam, quam eadem opera & ſanctam & canonicam reddidit.

Act. 17. 1. Cor. 15. Tit. 1.

Orig. ho. 1. in Cantic.

HIS addit Origenes, fieri potuiſſe, vt Apoſtoli Spiritu ſancto repleti planè ſciuerint, quid ex apocryphis ſumendum, quid verè refutandum eſſet: nobis autem nõ quid tale præſumendum, vtpotè quibus non eſt tanta Spiritus abundantia.

POSSET etiam reſponderi, librum Enoch nõ apocryphum, ſed ſanctum & canonicum fuiſſe, ſecreto autem Dei conſilio nunc è medio ſublatum non haberi, ſicut & multi alij quorũ mẽtio fit in libris Regum, exciderunt, vt prophetia Nathan, Eliæ, libri dierum. Atq; huius ſententiæ eximius aſſertor eſt Tertullianus, ſcribens: Nihil mirum ſi Iudæi hunc de canone ſuo reiecerint, cùm etiam Chriſtum coram loquentem nõ receperint. Eo accidit (inquit) quod Enoch apud Iudam Apoſtolũ habet teſtimonium. Fatetur & Auguſtinus, ſcripſiſſe, quidem nonnulla diuina Enoch ſeptimum il-

Tertull. l. de habitu mulib.

lum

lum ab Adam, nec id poſſe à quoquam negari, cùm hoc in Epiſtola canonica Iudas Apoſtolus dicat. Sed & venerabilis Beda opinatur hunc beatum Iudam legiſſe verũ germanumq́; librum Enoch, qui poſtea perierit, altero adulterino ei ſuppoſito, quem Eccleſia merito reijciat.

QVOD autem de altercatione Michaëlis & diaboli ſuper corpore Moſis, obijcitur: vel ex veterum patrum hæbreorum, (vt alia plurima & ſanctiſsima) traditione; vel ſingulari Spiritus ſancti reuelatione huic Apoſtolo perſpectum & certum fuit, atque eius epiſtola publicatum, & canonicum effectum.

TERTIVM argumentum. Author huius ſcripti non ſe vocat Apoſtolum IESV CHRISTI, quod Paulus & Petrus tam ſtudioſè & vtiliter in ſcriptorum ſuorum exordijs faciũt: ſed tantummodò, SERVVM CHRISTI, quę omnium diſcipulorum ac Chriſtianorum vulgaris fuit appellatio. Igitur non fuit ex numero duodecim illorũ præſtantiſsimorum virorum: ſed quidam diſcipulus, illis tempore & authoritate longè inferior.

RESPONDEO. Ineptiſsimum planè ac pluſquam ſtramineum eſſe hoc argumentum: quandoquidem nec Matthæus, nec Ioannes Apoſtolos ſe ſe appellitent initijs ſcriptorum ſuorum: imò nec Paulus exordio epiſtolarum ſuarum ad Philippenſes, ad Philemonem, ad Theſſalonicenſes, de quibus tamen nihil ambigitur. Commodum autem fuit Petro & Paulo hunc titulum nõ ſemel vſurpare, quoniam ille princeps omnium & coryphæus innoteſ-

cere debuit, & talis ab omnibus reputari: huius verò Apoſtolatui & poteſtati reclamatum eſt à pſeudoapoſtolis & hæreticis.

DEINDE, liberum fuit ſanctiſſimis illis Eccleſiæ præſulibus varios pro re nata titulos aſſumere: vt in vno Paulo deprehenditur, qui
Gal.1. nunc ſe Apoſtolum, non ab hominibus, neque
1.Cor.9. et 15. per hominem, ſed per reuelationē Ieſu Chriſti nuncupat; mox verò abortiuum, peccatorum maximum, ac indignum qui Apoſtoli ti-
1.Timot.2. tulo gauderet. Nunc doctorem gentium & Eccleſiæ eſſe ſe magnificentiſſimè gloriatur, mox omnium ſe ſeruum facit, & ſermone imperitum fatetur.

POSTREMO, & ipſum ſerui IESV CHRISTI nomen quod Iudas aſſumit, apoſtolicam dignitatem & functionem ſatis comprehendere, vt ſuo loco docebimus.

QVARTVM argumentum. Aliorum Apoſtolorum dicta ſcriptaq; ab hoc Authore citantur, dicente: *Vos autem memores eſtote eorum, quæ prædicta ſunt à ſanctis Apoſtolis, &c.* igitur ab aliquo, illorum diſcipulo & ſucceſſore potius emanauit hoc ſcriptum, quàm ab Apoſtolo.

RESPONDEO. Liberum fuit beato Iudæ Apoſtolo coapoſtolorū qui antea ſcripſerāt, Epiſtolas euoluere, & quaſdam eorum ſententias ſcripto ſuo inſerere: ſicut & poſteriores prophetæ ſuperiorum libros laudant, & ſuis dum opus eſt, accommodant. Sic enim beatus
Daniel.9. Daniel allegat Ieremiam, Ezechiel verò Da-
Ezech.14. nielem: quod propheticæ dignitati nihil detrahit. Legerat igitur beatus Iudas ſummorū Apoſto-

Apoſtolorum Petri & Pauli ſcripta, eademq́; admirans & commendans, ſuis coaptat conuenientiſſimè ac fructuoſiſſimè.

QVINTVM argumentum. Fertur diuus Iudas Apoſtolus maiorem vitę ſuę partē in Perſidis regionibus conſumpſiſſe: ſi quid igitur ſcripſerit, potius lingua Perſica aut Chaldaica, quàm Græca fuiſſet vſus.

RESPONDEO. Nec Matthæus inter Aethiopes æthiopicè ſcripſit, nec Petrus vel Paulus, inter Romanos degentes lingua Romana, id eſt, latina in ſcriptis ſuis ſunt vſi. DEINDE, ſcribuntur Epiſtolæ potius ad abſentes, quàm ad præſentes: igitur non fuit neceſſe vt inter Perſas agens, perſicè ſcriberet. DENIQVE, tum lingua Græca in maximo vſu erat toto oriente, & occidente: itaq; commodius Apoſtolis viſum eſt hac quàm alia vti in ſcriptis ſuis, quæ toti orbi vtilia & neceſſaria eſſe iudicabant.

CVM ergo ex ſuperioribus ſatis patefactū & firmatum ſit, hanc Epiſtolam verè eſſe beati Iudæ Apoſtoli; proindeq; canonicam & diuinæ in Eccleſia authoritatis; poſtremò diluta omnia quæ aduerſus eam adducuntur ab hoſtibus: ſupereſt vt eam tanquam verum vnumq́ue Dei verbum omnes amplectamur, ac exoſculemur. Eſt enim iuxta regulam Pauli, *vtilis ad docendum, ad redarguendum, ad corripiendum in iuſtitia, vt perfectus ſit homo Dei, & ad omne opus bonum inſtructus.* Rom. 15.

QVIBVS, ET QVA DE RE SCRIpta, & miſſa ſit hæc epiſtola.

NOn ſolum ad Iudæos vbiq; terrarũ diſperſos, ſed & ad omnes in Chriſtum credẽtes cuiuſcunq; gentis aut linguæ eſſent, ſcribitur atq; dirigitur, vt ex ipſo mox initio Author declarat, D. *His qui per Deum patrem ſanctificati ſunt, & per Chriſtum conſeruati & vocati.* Ideoque verè & appoſitè CATHOLICA dicitur, potius quàm Canonica: quoniam non ſingulariter ad Romanos, non ad Corinthios, non ad Timotheum aut Titum, id eſt, ad aliquam gentem, vel hominem ſingularem; ſed vniuerſalem prorſus Eccleſiam mittitur. Igitur cùm non minus ad Eccleſię catholicæ vnitatem pertineamus, quàm hi ad quos ſcripſit iſte Apoſtolus; ac idcirco ad nos ſpectet ſicut & ad eos: quantas poſſumus gratias habeamus Spiritui ſancto, quod huius ſanctiſſimi viri animo ſuggeſſerit, vt his nos ſuis literis ac laboribus erudiret.

VARIIS porrò & magnis de cauſis ad ſcribendum impulſus fuit. Cernebat namq; tum nullum eſſe locum, nullam ciuitatem, aut gentem, quæ euangelicam doctrinam recepiſſet; quibus non ſeſe mox ingererent pſeudoapoſtoli, hæreſiarchæ, ac perſonati homines, rectã fidem erroribus. & pios mores fœdiſsimis vitijs & exemplis corrumpentes. De quibus con-
2. Cor. 11. queritur Paulus: *Eiuſmodi pſeudoapoſtoli ſunt operarij ſubdoli, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti. Et non mirum: ipſe enim Satanas transfigurat ſe in angelum lucis. Non eſt ergo magnum, ſi*

miniſtri eius transfigurētur velut miniſtri iuſtitiæ. Hos beatus Ioannes appellat antichriſtos, prohibetq; eos ſalutare, vel in domũ recipere, ne communicemus operibus eorum malis. In his fuit Elymas magus, quem maledixit, & cæcitate percuſsit Apoſtolus: quique vt ſcribit magnus Areopagites, negabat Deum eſſe omnipotentem, eò quod ſecundum ſcripturam, ſeipſum negare non poſsit: cui & blaſphemias nunc totis viribus inſtaurare nituntur Caluiniani; vt ſuum ſacramentarium tueantur errorem. Irrepſerat & Simon magus, non ſolos Samaritanos ſuis faſcinans & dementans erroribus; verùm & poſtquàm à beato Petro ſacrorum Chriſtianorum cõmunione motus eſt, Tyrios, Sidonios, Cæſarieſes, deniq; & Europam peruadens, ipſoſmet orbis domitores Romanos ſuis tetris erroribus adeo corrupit & deprauauit, vt eidē ſtatuam erigerent publicam cum hac inſcriptione, *Simoni Deo ſacro.* Is in tantam peruēnit impudentiam, vt inter Iudæos ſe filium, inter Samaritanos Patrem, inter gentes ſe Spiritum ſanctum eſſe iactitaret: ſimulque & angelos, & mundum cuiuſdam Helænæ inſignis meretricis, quam ſecum vbiq; tanquam primam animi ſui conceptionem circunducebat opera ſe creaſſe non vereretur adſerere. Inſuper negabat homines eſſe libero arbitrio præditos, ſed omnia fatali neceſsitate quadã ferri ac euenire: eoſdẽq; ſola fide, non per bona opera, ſalutem æternam conſequuturos affirmabat vti de illo teſtantur qui eadem, propemodum ætate floruerunt Clemens, Irenæus, & Tertullianus.

1. Io. 2. *2. Io. v. 10.* *Act. 13.* *Dionyſ. lib. de diuin. nom. cap. 8.* *Act. 8.* *Clem. Rom. l. recognit.* *Iuſtin. martyr. Apolog. 1.* *Iren. lib. 1. cap. 20.* *Tertull.* *Epiphan.* *Theodoret.*

Emerſerunt etiam eodem tempore Nicolaitę, Ebionitæ, Carpocratiani, Cerinthiani, Marcitæ, Gnoſtici, Valentiniani, Menandriani, Saturniani, Baſilidiani, Cerdoniani, Marcioniſtæ, Tatiani, & alij multi impuriſsimi & nefandiſsimi hæretici, qui Apoſtolicam doctrinam toto iam mundo irradiantem & fulgentem miſerabilem in modum conuellebant atq; labefactabant, magno naſcentis Eccleſiæ Chriſtianæ ſcandalo, & incredibili animarum pernicie.

SOLICITVS ergo beatus Iudas de communi Chriſtianorum ſalute, euangelicæ prędicationis integritate, eccleſiaſticæq; diſciplinæ defenſione, hanc ſcripſit Epiſtolam ad omnes per orbem Chriſtianos, vt ſibi à peſtiferis hominibus iſtis cauerent, ac veram doctrinam fidemq; catholicam, prius acceptam omni conſtantia retinerent, & ſancta conuerſatione exornarent. Vtinam, vtinam dico, hoc apoſtolico exemplo excitarentur & accenderentur huius ſeculi paſtores, qui de ſucceſsione Apoſtolorum tantopere gloriantur, ad id quod præcipuum eſt muneris ſui præſtandum, & pro ſalute gregum curæ ſuæ commiſſorum vigilandũ. Enimuerò ſi & præſentibus verbo ac exemplo, abſentibus autem ſcriptis (inſtar Apoſtolorum) quibus præſunt, prodeſſe ſtuduerint, rapacibusq; lupis ouilia eorum inuadẽtibus ſtrenuè ſe ſe obiecerint, pro eis animas ponere præparati; pro certo non inualeſcent hæreſes, non ſchiſmatibus lacerabitur ſanctiſſima Eccleſia, non denique corruptis moribus cuncta deprauabuntur. Attendant quæſo, ſe cuſto-

cuſtodes poſitos eſſe ſanctæ ciuitatis, ſpeculatores ſpiritalis Iſraëlis, caſtiſsimę IESV CHRISTI æterni filij Dei ſponſæ rectores, ſal terræ, lucem mundi, diſpenſatores myſteriorum Dei. Peruigilent itaq; tanquam rationem redditurі de cunctis animabus ſibi commiſsis ac creditis. *Iſa. 21 & 62. Ezech. 3. & 33. Matth. 5. 2. Cor. 4. Heb. 13.*

DE MVLTIPLICI VTILI-tate ac fructu huius Epiſtolæ.

QVoniam ſuperius oſtenſum & probatum eſt hunc libellum verè eſſe apoſtolicum & canonicum, atq; ideo vt viuũ ac efficax verbum Dei viuentis reuerendum & amplexandum; fieri non poteſt quin ex eius lectione, meditatione, ac prædicatione non multiplex oriatur in Eccleſia vtilitas, ſiue doctrinam fidei, ſiue bonorum morum inſtitutionem attentè ſpectaueris. Quomodo enim parum vtilis eſſet, Chriſto docẽte, nos ex ſcripturarum ſanctarum diligenti perſcrutatione æternę vitę ſpem colligere? *Io. 5.* Apoſtolo quoque ſcribente, ſcripturam diuinitus inſpiratam (cuiuſmodi iſtam eſſe iam euicimus) vtilem eſſe ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iuſtitia, vt perfectus ſit homo Dei, & ad omne opus bonum inſtructus? *2. Tim. 3.* Chryſoſtomus concinnè ac peritè Sacras ſcripturas nunc confert cũ portu tranquillo, quo ſe ſe aduerſus omnes procellas recipiunt nautæ, vt ſomno refecti robuſtiores conatus ad reliquam nauigationẽ præparent: mox cum pratis omne genus florum oſtentantibus, & ad capiendam amœnitatem viatores inni- *Chryſoſt. h. 7. de pœnit. & 43. in Gen.*

Hom.10. & 60. in Matth. inuitantibus comparat. Author operis imperfecti apud eundem, illas ſimiles eſſe ſcribit, theſauro cunctis gemmis & opibus indeficientibus referto, quem qui inuenit, nulla deinceps egeſtate poteſt laborare. Itemq; altiſsimis & firmiſsimis turribus, ex quibus ſaxa & iacula contra omnes hoſtes deſumuntur & torquentur.

CERTVM eſt itaq; quantuncunq; compendioſa ſit hæc beati Iudæ Epiſtola, eam tamen ſufficere ad ſingula ferè Religionis noſtræ capita aduerſus oppugnatores munienda & aſſerenda, veluti quæ ſunt de Deo vno & trino, de ſalute cunctis hominibus per Chriſtum parta & oblata; de bonis angelis, horumq; erga nos officijs; de fide, ſpe charitate virtutibus Theologicis ac Chriſtianis, de iudicio futuro, atq; bonorum & malorum præmijs. Iterum de conſtantia in fide, ac bonorum operum ſtudio retinendo; de hæreticis, cunctiſq; veritatis hoſtibus procul arcendis & fugiendis; de corruptis moribus pſeudoprophetarum, ac ſignis notiſq; quibus à veris paſtoribus & doctoribus diſcernuntur atq; deprehenduntur. Hortatur etiam vnumquemq; ad vitæ puritatem & integritatem, procul fugiendo omnẽ tam *Pag. 7.* corporis quàm animi ſpurcitiam. Docet præterea, ſedulò cauendum eſſe à blaſphemijs in Deum, rebellionibus in magiſtratum, odio proximorum, auaritia, dolo, murmuratione, ſuperbia, perſonarum acceptione, prauis cõcupiſcentijs, cæteriſque peccatis lethalibus: econtrario autem oppoſitis virtutibus, ac virtutum officijs diligenter incumbendum. Suadet

det poſtremò, omnibus mortalibus eniten-dum eſſe, vt vocationi ſuæ magno ſtudio inſi-ſtant, & conditionem vitæ ſuæ innocentia & virtute exornent; ſi horrẽda iudicia Dei, quorum grauiſsima exempla ſubijcit in Iſraële, in angelis lapſis, in Sodomæis & Aegyptijs, velint effugere. Quis autem neſcit præcipuas totius vitæ Chriſtianæ partes in his comprehendi? Eſt itaque hæc Epiſtola omni homini, omni ſexui, omni conditioni vtilis, atq; neceſſaria.

PARTES EPISTOLAE.

GRæci vt liquet ex commentarijs Oecumenij, hãc partiuntur in proœmium, & tria capita. Primum caput auſpicantur in his verbis: *Chariſſimi, omnem ſolicitudinem &c.* Secundum in iſtis: *Væ illis qui in viam Cain abierunt.* Tertium: *Vos autem chariſſimi, &c.* Latini vnico capite eam comprehendunt, ſed in viginti quinq; ſententias ſeu periodos diuiſo ac inciſo.

POSSVNT autem eſſe totius corporis eius quinq; partes præcipuæ: videlicet, Epigraphe, ſeu inſcriptio aut titulus complectens Authoris nomen & conditionem; deinde, perſonas ad quas mittitur, & ſalutationem apoſtolicam, qua illas conuenit. Hinc Exordium eleganter & appoſitè accommodatum ad conciliandam beneuolentiam & attẽtionem. Tum, Propoſitio generalis ſiue Status, nimirum, Vera religio & catholica fides eſt omni ſtudio ſeruanda, & pro eadem ſtrenuè certandum eſt aduerſus cunctos ſeductores & hæreſiarchas.

Præterea, Confirmatio & adſertio huiuſce propoſitionis præcipuæ, quæ varijs exemplis rationibus & demonſtrationibus conſtat. Demum, totam Epiſtolam claudit Apoſtolus breui Epilogo, id eſt, feruentiſſima ad Deum prece atq; doxologia.

GENVS DICENDI.

TOTA ferè verſatur in genere exhortatorio & deliberatiuo, quando hortatur ad religionis Chriſtianæ integritatem tuẽdam & ſeruandã. Huic miſcetur *παραδειγματικόν*, quando memorabilibus exemplis rem confirmat. Accedit *ψεκτικόν*, id eſt, vituperatorium & obiurgatoriũ, cùm in corruptos ac diſſolutos mores, vitæq; petulãtis doctores atque defenſores grauiter inuehitur. Adhibetur etiam in fine genus *εὐκτικόν*, quando (vt obſeruauit Athanaſius) fidei firmitatem à Domino his ad quos ſcribit comprecatus, claudit epiſtolam. Et de his Prolegomenis, hactenus dictum ſit: nunc ſingula duce Spiritu ſancto, ordine expendenda.

Athan. in Synopſi.

INSCRIPTIO.

1. IVDAS *Ieſu Chriſti ſeruus, frater autem Iacobi; his qui ſunt in Deo Patre dilectis, & Chriſto Ieſu conſeruatis, & vocatis.*
2. *Miſericordia vobis, & pax, & charitas adimpleatur.*

INITIO proprium nomen, deinde cõditionem ſeu functionem ſuam declarat Apoſtolus, tum vt omnem tollat dubitationem de authore, authoritate, atque veritate huius ſcripti,

pti, cùm vt vniuerſorũ hominũ animos exci-
tet ad eius attentam lectionem & obſeruatio-
nem. Quis enim vnũ ex duodecim Apoſtolis,
id eſt, beatiſſimis illis Dei legatis, per Chriſtũ
mundi redemptorem & iudicem ad homines
deſtinatis, ſcribentem, & de rebus ad ſalutem
communem neceſſarijs loquentem non omni
attentione exaudiret. Quis nõ toto corde cre- *Matth. 10.*
deret vni eorũ, quibus dictũ eſt à Filio Dei, *Non*
vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus patris mei qui loquitur
in vobis? Aut nõ libenter obtemperaret illi, cui *Luc. 10.*
idem Chriſtus dixit: *Qui vos audit, me audit.*

SED priuſquam ad hæc deſcendamus, dicẽ-
dum de beati Iudæ genere, nomine & cogno-
minibus, vocatione ad Apoſtolatum, & rebus
poſt acceptũ Spiritum ſanctum geſtis. PRIMO
autẽ certum eſt eum genus duxiſſe à regali &
omniũ Hebræorũ nobiliſſima tribu Iuda, cùm
iuxta Egeſippum, quẽ citat Euſebius, fuerit de *Euſeb. lib. 3.*
carnali genere Domini noſtri: quinimo & e- *hiſt. cap. 20.*
iuſdem ex Ioſeph altera vxore fratrem, ſi verũ *Epiph. contra*
eſt quod cum eodẽ Egeſippo arbitrantur Epi- *hæreſ. 36.*
phanius, Nicephorus, & pleriq; alij Græci ſcri- *Nicep. l. cap.*
ptores: quo tamen nomine, cũ Eccleſia Roma- *40. & 45.*
na conſobrinum interpretantur Latini om-
nes, qui beatũ Ioſeph virginis Deiparæ ſpon-
ſum perpetuò continentem conſtanter adfir- *Luc. 24.*
mant. Natus eſt verò patre Cleopa ſeu Cleo-
pha, altero ex duobus diſcipulis quibuſcum
Chriſtus à reſurrectione ambulauit, diſſe-
ruit, & recubuit. Mater eius Maria Cleophæ
(vxor ſcilicet) appellatur, *& ſoror matris Ieſu*, *Ioan. 19.*
id eſt, conſobrina dicitur: cùm certiſſimum
ſit etiam Græcorum teſtimonijs beatam

Annam matrem Deiparę virginis & vetulam, & natura ſterilē ſemel tātum nupſiſſe, ſolamque beatam Mariā peperiſſe. Euthymius namque iſtam appellat vnigenitam. Theophylactus affirmat, Ioachim non aliam à beatiſſima Virgine genuiſſe. Epiphanius tradit genitam fuiſſe cùm parentes eius grandæui & prouectæ eſſent ætatis. Quis ergo beatam Annam viduam ferè decrepitam, ſecundas & tertias nuptias ambiuiſſe iudicet? Atq; hæc de beati Iudæ cognatione.

Euthym. in c. 19. Io.
Theophyl.
Epiph cont. hæreſ. 79.

QVATVOR porrò diuerſis nomenclaturis in ſacris appellatur. Primò, *Iudas*, hebraicè Iehuda, id eſt, confitens celebransque Deum, quod etymon indicauit Lia veteris patriarchę coniux, pariens cùm dixit. *Modò confitebor Domino*, & ob hoc vocauit eum Iudam. Vocatur Iudas, ait Author imperfecti operis apud Chryſoſtomum, non ſolū quia pietate & conſtantia retulit Iudam illum è duodecim patriarchis: ſed & quia Deum glorificauit iam ab initio epiſtolæ palā ſe profitens *ſeruum Chriſti*, ſimulque viuus & mortuus vniuerſam docens Eccleſiam. Secūdò, vocatus eſt *Thaddæus*, vt à Matthæo & Marco refertur: quod nomen forma Syriaca coniugatum eſt. Nam Thaddai vel *Thaddæus* Syris idem eſt, qui Hebræis *Iuda*. Popularium ergo ſuorum lingua, quę tum Syriaca erat, *Thaddæus*, Hebræa verò *Iudas* appellabatur. Tertiò, nominatus eſt etiam eadem populari lingua *Libbai*, ſiue *Lebbæus*, id eſt, egregiè cordatus homo, ſiue (Rabbano interprete) corculum; quod eſt amatoriè, paruū

Gen. 29.
Gen. 49.
Hom. 1. in Matth.
Matth. 10.
Marc. 3.

cor;

çor; propter oris morumq́; eximiam ſuauita-
tem. Quartò, hîc & rurſum alibi, dicitur, *Iudas* *Luc. 6.*
frater Iacobi, eo quod Iacobi nomen, vt poſtea *Act. 1.*
diçemus, tum apud omnes celeberrimum eſ-
ſet, vt Ieroſolymitanæ eccleſiæ primi Epiſcv-
›i, qui etiam Chriſtum Dominum facie refer-
·e diceretur, quibus addit Hieronymus, quod *Hier. in c. 4.*
›b inſignem zeli virtutem, etiam *Zelotis* nomẽ *ad Galat.*
cceperit. His autem diuerſis nominibus nun-
upabatur hiç Apoſtolus, tum ob ſingulares
irtutes, quæ in eo præſertim relucebant; tum
naximè, vt à Iuda infami & maledicto prodi-
ore manifeſtè diſcerneretur.

VOCATVS autem fuit ad Apoſtolatũ vnà *Matth. 10.*
um reliquis proximè à Chriſto Domino, vt *& 13.*
criptis ſuis prodiderunt beati Euangeliſtæ, *Marc. 3.*
uando illorũ nomina ſingillatim recenſue- *Act. 1.*
int. Itaq; ab ipſo Dei Filio miſſus eſt ad præ-
candum euangelium regni Dei, baptizan-
um credentes, & ſanandum ægrotos; etiam
tequã pro ſalute noſtra in crucẽ ageretur.
ectator, quoq; eiuſdem miraculorũ per vni- *Luc. 10.*
erſam Iudæam & Galilæam, auditor concio- *Ioan. 4.*
um, & peregrinationum ac laborum toto
ennio comes fuit. Idem teſtante Ioanne,
tijt ſemel à Chriſto: *Domine, quid factum eſt,* *Ioan. 14.*
òd manifeſtaturus es teipſum nobis, & nõ mũdo?
ibus indicatur eum fuiſſe ipſi perfamilia-
m.

SINGVLA porrò illius geſta, labores, pe-
grinationes, conciones, miracula, poſt acce-
im in die Pentecoſtes Spiritũ paraclitum,
cenſere nec eſt noſtrarum viriũ, nec huius

Aug. ſer. 115. de temp. tractationis aut loci. Teſtatur quidem Auguſtinus, eum Symbolo fidei noſtræ, dum ab Apoſtolis concinnaretur, pro ſua parte adieciſſe hunc articulum, *Credo carnis reſurrectionem.* Nicephorus tradit, eundem primùm *Nicep. l. 2 c. 40.* Iudæam, deinde Galilæam, Samariam, Idumæam, Syriam, Arabiam, necnon multas Meſopotamiæ ciuitates ſagena Euangelij cepiſſe. Quibus addit Euſebius, eum perueniſſe Edeſſam, *Euſeb lib. 1. hiſt. c. vltimo: & lib. 2. c. 1.* ad Augarum ſeu Abagarũ, illius regionis Toparcham, illumq́; à morbo lethali curaſſe, & ſacris vndis Chriſto regeneraſſe, & cum omnibus incolis atque ſubditis conſecraſſe: quod ſuis etiam ſuffragijs comprobant Dorotheus *Doroth. Hieron.* in Synopſi, & Hieronymus in ca. 10. Matthæi. *Abd. lib. 5.* Africanus in ſuo Abdia docet eundem cũ fratre ſuo Simone tandem in Perſidem docendi ſtudio penetraſſe: & cùm ibi Zaroïs & Arphaxati magorum, qui ex Aethiopia à conſpectu Matthæi fugerant, fraudes erroresque detexiſſet, multisq́; diebus docuiſſet, & in Babylone vrbe regia ſupra ſexaginta millia hominum ad pietatem Chriſtianam perduxiſſet, à Pontificibus idolorum interfectum, glorioſo martyrio hinc in cælos ad pijſſimum præceptorem IESVM conuolaſſe. Huic narrationi conſentiunt Vincentius Bellouacenſis, Sabellicus, & Petrus de natalibus; tametſi Nicephorus aliquantum diſſentire videatur. Atq; hæc de beati Apoſtoli noſtri genere, nomine, vocatione, miniſterio, & rebus geſtis: nunc quæ ex his notanda videntur exquiramus.

HINC autem diſcimus, parum eſſe coram

Deo

Deo & ſanctis angelis eis, ex hominum illuſtri proſapia ortum eſſe, niſi virtutibus præſertim nobiliteris. Nam beatus Iudas non iactat ſuum ſtemma regium, non gloriatur ſe regio Iudæ, Dauidis, aut Salomonis ſemine, longaque illuſtrium virorum ſucceſſione prognatum eſſe: ſed in hoc tantum gloriatur, quod pietate fideq; eſſet *ſeruus Chriſti*. Secundò, cernimus nihil virtuti aut ſaluti conferre clara nomina vel in Baptiſmo vel à parentibus accepta, niſi virtutibus & benefactis eiſdē reſpondeas. Noſter enim Apoſtolus confitentis vel laudantis Deum nomen non ſolum habuit: ſed & præclaris pro Chriſti glorificatione laboribus ac operibus eidem correſpōdit. Tertiò, docemur vocationi diuinæ ſeruiendum, atq; in finem conſtanter perſeuerandum, etiam ſi multa & magna diſcrimina objiciantur: ſi quidem cum Chriſto & Apoſtolis eius ſalui eſſe cupimus. Poſtremò, eximium ſingulareq; Dei beneficium eſſe, etiamſi poſt multos exantlatos Chriſti cauſa & Eccleſiæ eius propagatione labores, pro eodem morte conſtanter occumbas: hoc enim itinere & beatus Iudas, & coapoſtoli cælum petierunt. Sed de his poſtea copioſius.

IVDAS IESV CHRISTI SERuus, frater autem Iacobi, &c.

DVPLICI epitheto ac nomine cōditionem ſuam indicat, ſimulq; à Iuda proditore ſeipſum diſcernit. Nouerant enim omnes quendam de grege Chriſti *Iudam*, nomi-

nomine, furem & latronem, Satana repletum, pijſſimi præceptoris ac Domini ſui proditorem effectum, triginta denariorum pretio Iudæis illum vendidiſſe & tradidiſſe: demumq; deſperatione fractum, ſpontaneo laqueo vitã & ſalutẽ amiſiſſe. *Notum factum eſt*, ait Lucas, *omnibus habitantibus Ieruſalem*. Ne quis ergo propter nominis ſimilitudinem, ab huius Epiſtolæ lectione aut reuerentia ſtatim abhorreret, ipſo mox initio ſe verum ac fidelem *Chriſti ſeruum* fuiſſe ſcribit; illum autem perfidum proditorem: deinde & *Iacobi* ſanctiſſimi & clariſſimi Ieroſolymorum præſulis *fratrem*; illũ verò Iſcariotem, vel à vico, vel à tribu Iſacar, vel potius à recipiendo & occludendo marſupio, quod Syri dicunt SECAR, inter ſuos cognomen accepiſſe ſubindicare videtur.

Act. 1.

Ex quibus primùm diſcimus, nihil virtuti aut ſaluti obeſſe, ſi externum nomen cum infamibus ac reprobis ſortiaris, modò in ijſdẽ criminibus cũ illis non fueris particeps. Ob id enim nullus dãnabitur, quod Cain, Nembroth, Cham, Pharao, Abiron, Herodes, Iudas deniq; appelletur, ni impietates eorum fuerit imitatus: ſicut econtrario, nullus ideo iuſtus vel electus cẽſebitur, quod Abel, Abraham, Ioſeph, Daniel, Ioannes, Petrus, Paulus ab hominibus vocatus ſit. Imò nec ipſa communio exterior in ſacramentis, templis, ritibus aut precibus, qua pios cum impijs conuenire ſæpe contingit, quicquam illis officit, vt multis contendit Auguſtinus. Nam vndecim Apoſtoli aliquot annis cum Iuda proditore communicauerũt, & de

Auguſt. l. de vnitate Eccleſ. c. 13.

& de ſancta Eccleſia dicitur, *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.* Vnde autẽ ſpinæ quidam nominantur, niſi propter malignitatem morum? Et ijdem filiæ, niſi propter communionem ſacramentorũ? Vidit Ezechiel ſignatos quoſdam, ne cum malis interirent. Dominus quoq; præcepit zizania ſini creſcere cum tritico vſq; ad meſſem: & in eadem ſagena comprehẽſi ſunt piſces boni & mali. Concludit autem Auguſtinus: Nulla ergo malorũ commixtio terreat bonos, vt propterea velint Eccleſiæ retia ſcindere, & à cõgregatione vnitatis exire, ſi homines non pertinentes ad regnum cælorum patiantur in conſortio ſacramentorum. Hæc vberius perſequitur libro 2. contra Creſconium cap. 34. libro de vnico baptiſmo, cap. 18. & ſerm. 18. de verbis Domini ſecundùm Matthæum. *Cant. 2.* *Ezech. 9.* *Matth. 13.*

NOTANDA quoq; eſt iſtius Apoſtoli ſumma moderatio, quamq; animo eſſet ab omni faſtu, arrogantia, & vana hominum gloria alienus. Poterat enim ſuo iure appellare ſe Chriſti ſeruatoris mundi ſecundum carnem Conſobrinum: poterat etiã meritò buccis crepantibus ſe dicere Apoſtolum, non ab hominibus, neq; per hominem, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti: poterat deniq; ſe ſe totius orbis Doctorem, verbi diuini prçconem, miraculorum Patratorem, Sacramentorum miniſtrum, ac in gratia diuina confirmatum palam dicere: ſed modeſtiæ gratia ab his omnibus magnificis titulis de induſtria abſtinuit, vt de Chriſti tantum obſequio & ſeruitute gloriaretur: hanc omni auro & diademate, omni gradu ac digni- *Gal. 1.*

 tate

tate pretioſiorem & nobiliorem exiſtimans. Docet itaq; hoc exemplo omnem faſtum & arrogantiam procul debere eſſe à paſtoribus Eccleſiarum, in quibus Chriſti moderatio debet relucere. Cacodæmonum eſt thronum ſuum
Iſa. 14. velle exaltare ſuper nubes, & cupere ſimiles fieri Altiſſimo. Pſeudoprophetarum eſt am-
Pſalm. 130. bulare in magnis ac mirabilibus ſuper ſe, & in ſuperbis titulis coram mundo gloriari. Ita
Act 8. enim Simon magus Virtutem ſe Dei magnam
Epiphan. appellabat: Montanus, Apelles, & Manichæus, Spiritus ſancti nomen vſurpabant: & Valentiniani ſe Gnoſticos, id eſt, Scientes dicebant:
Matth. 20. Suis autem diſcipulis Chriſtus dixit: *Qui ma-*
Mar. 10. *ior eſt veſtrum, ſit aliorum miniſter. Niſi efficiami-*
Luc. 18. *ni ſicut paruuli non intrabitis in regnum calo-*
Matth. 23. *rum. Nolite vocari Rabbi. Nec vocemini magi-ſtri, &c.*

Eiuſdem rurſum tituli *ſerui Ieſu Chriſti* aſſumptione coarguit omnes illos, qui alijs ab eodem Domino noſtro malunt inſeruire: cuiuſmodi ſunt Iudæi, qui Moſis obſequijs; ethnici, qui mutis idolis, ſeu potius immundis ſpiritibus; epulones, qui ſuo ventri; auari, qui mammonæ; ambitioſi, qui huius mundi honoribus; peccatores omnes, qui diabolo magis
2. Pet. 2. quàm Deo vero ſtudent obtemperare. *Nam à*
Matth. 6. *quo quis ſuperatus eſt, eius & ſeruus eſt. Impoßibile eſt duobus dominis ſeruire*: nec poteſt quis ſeruire Deo, & Mammonæ. Paulus etiam docet
Rom. 16. fugiendos eſſe quoſdam impoſtores, qui non CHRISTO Domino noſtro, ſed ſuo ventri ſeruiunt.

PRAETEREA, cùm tam ſtudioſè *Ieſu Chriſti ſeruum* ſe profitetur, ſeipſum ac nos omnes illius diuina poteſtate creatos, prouidentia conſeruatos, ſanguine mũdatos morteq; redemptos eſſe docet: ac proinde quicquid boni poſſidemus vel ſperamus, ab illo vt ab omnium bonorum fonte pendere. Adhæc, quemadmodũ ſerui non ſunt ſuæ poteſtatis, ſed Domini; ſic & nos & omnia noſtra Chriſto addicta & conſecrata eſſe oportet, ſi ſeriò eum Dominum noſtrũ agnoſcamus. Profitetur itaq; hoc ſerui titulo, ſe non quærere quę ſua ſunt, ſed quę Ieſu Chriſti: nec priuato arbitrio Apoſtolicũ munus vſurpaſſe, ſed Domini authoritate: vt qui beneficio eius viueret, eidem operaretur, animas lucraretur, ac tanti heri nomine & obſequio, fortiſſimo deniq; martyrio, vitam & animam ponere paratus eſſet: paríque animo cunctos Chriſti ſeruos præditos eſſe debere. Cætera quæ ad hanc Chriſti ſanctiſſimam ſeruitutem pertinere videntur, commentarijs noſtris in primum caput epiſtolæ diui Iacobi abundè tractauimus.

Sed quis quantuſque vir Iacobus ille, *cuius fratrem ſe cognominat?* Is qui etiam alibi Iacobus Alphæi, item Iacobus minor, nimirum ob exiguam corporis ſtaturam; inſuper, *& frater*, id eſt, agnatus vel conſobrinus Domini appellatur: denique apud Egeſippum, Ioſephum, Euſebium, Clementem, ac Epiphanium antiquiſſimos ſcriptores *Choblihham*, ſiue (vt vulgo ſcribitur) *Oblias*, tanquam ſi populum continuiſſet, atque doctrina & iuſti-

Matth. 10. Marc. 15. Act. 12. 15. & 21. Gal 2. Ioſeph. 20. Antiq. Euſeb. l. 2. hiſt. cap. 23. Ieronym. in Catal.

iuſtitia ſua circummuniuiſſet, ab omnibus paſſim nominatus eſt. Idem ex vtero matris ſanctificatus, à vino & carnibus ſemper abſtinuit, veſtibusq; lineis perpetuò vſus dicitur: & propter orandi ſtudium duritiem camelorum genibus contraxiſſe. Iſte rurſum à Domino noſtro Ieſu Chriſto, vt ſcribit S. Clemens Rom. ſanctæ eccleſiæ Ieroſolymorum primus Epiſcopus ordinatus fuit: habuitq; fide, operibus, & martyrio clariſſimum virum S. Stephanum in ſacrorum adminiſtratione Diaconum ſeu miniſtrum, quemadmodum non ſemel teſtatus eſt fortiſſimus martyr Ignatius in Epiſtolis ſuis. Eundem inter primæuæ Eccleſiæ columnas connumerat Paulus; Lucas verò refert illum quoq; ſententiam Petri in concilio Ieroſolymitano ſecutum, concione ad gentes habita palam edixiſſe, his non eſſe iugum Moſaicæ legis imponendum. Tãta porrò fuit quoque huius viri ſanctitas, inquit Iſidorus, vt fimbriã veſtimenti eius certatim homines cuperent attingere. Deniq; cùm triginta annos illi Eccleſiæ ſanctiſſimè præfuiſſet, Chriſtum Dei filium conſtantiſſimè prædicans, lapidibus primùm appetitus, mox in altiſſimũ templi locũ adductus, inde præcipitatus eſt. Qui confractis cruribus, iacens ſemiuiuus, manus tendebat ad cælum, Deumq; pro illorum ſalute deprecabatur his verbis: Ignoſce eis Domine, quia neſciunt quid faciunt. Qua in oratione, grauiter eius capite fullonis fuſte percuſſo, animam Deo reddidit, ſeptimo Neronis anno. Huius itaq; ſanctiſſimi Apoſtoli, celeberrimi Ieroſolymorum patriarchæ, & conſtantiſſimi

Clem. l. 8. conſt. c. 41. & l. 1. recognit.

Ign. epiſt. ad Heron. & ad Trallian.

Galat. 2.

Act. 15.

Iſid. l. de pat. noui teſtam.

tiſſimi martyris fratrem ſe nominat beatus Iudas, non quod in carne & ſanguine glorietur, vel oſtentationis aut inanis gloriolæ cupiditate ducatur: ſed triplici, nec exigui ponderis ac momenti ratione.

PRIMA, vt infamiam Iudæ proditoris, vt diximus, ſeipſum hoc titulo diſcernēdo, procul à ſe repelleret: atq; hanc epiſtolam non eſſe infeliciſſimi illius nebulonis, ſed alterius Iudæ integerrimi Apoſtoli opus ſcriptumq; vniuerſis planum certumq; faceret. Iam enim cacodæmonum opera quidem hæretici emerſerant, qui Iudam Iſchariotem cuiuſdā euangelij authorem faciebant: ſimulque eidem nos magnas gratias debere garriebant, quòd Chriſtum Dominum noſtrum Iudæis perimendum tradidiſſet, vt ſic cunctis hominibus æterna ſalus apud Deum pararetur: quemadmodum memorię à ſanctis patribus, qui propemodum eodem ſæculo ac deinceps in Eccleſia floruerunt, proditum eſt. Quo pacto igitur non formidaſſent pij omnes hanc epiſtolam legere ac recipere vt adulterinam, aut ſaltem ipſo ſtatim initio ſuſpectam habere, niſi ſe Author eius ab impio traditore diſcreuiſſet, hac inſigni nota quod eſſet *frater Iacobi*, & omnibus modis à filio Simonis Iſchariotis alieniſſimus? Ergo ne quiſquam audito IVDAE nomine, ilicò ab Epiſtolæ lectione abhorreret, aut vlla eiuſdem doctrinæ pars vacillaret, nō modò expediens ac vtile, verùm etiam neceſſum fuit, vt à vera ſuæ cognationis & integritatis deſcriptione auſpicaretur.

Iren. l. 1. c. 35. Tertul. l. præſ. cap 47. Epiphan. Auguſt. Theodo. Damaſc. Philaſt. libris de hæreſib.

SECVNDA ratio eſt, vt celeberrimi apud omnes

omnes Iacobi fratris Domini cõmemoratione, Apoſtolatus ac dignitatis ſuæ vniuerſis fidem faciens, ſcripto ſuo omnem authoritatẽ conciliaret. Tametſi enim ſacrorum librorũ veritas & authoritas à Spiritu ſancto præſertim dependeat, vult nihilominus Deus eandẽ ab Eccleſię ſuę ſummis paſtoribus diiudicari, probari atq; confirmari, ne vana falſa & apocrypha ſcripta pro veris ſacris & diuinis ſubijciantur. Sic Origene teſte, librum Iob ex Arabica lingua in Hebraicam à ſe tranſlatum Moyſes Hebræis ſuis legẽdum, velut à ſe probatum tradidit. Et beatus Petrus Euangelium à Marco nepote & diſcipulo ſuo ſcriptum, prius legit, & approbauit, deinde ſua authoritate (inquit Hieronymus) Eccleſiæ legendũ exhibuit. Ioannes quoq; eodem authore Hieron. cùm legiſſet Matthæi, Marci, & Lucæ volumina, probauit, & eos vera dixiſſe confirmauit. Hinc grauiſſimum iſtud Auguſtini iudicium: Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ catholicæ cõmoueret authoritas. Et idem rurſum. Actibus Apoſtolorum, inquit, neceſſe eſt me credere, ſi credo Euangelio: quoniam vtramq; ſcripturam ſimiliter Catholica mihi commendat authoritas. Confirmat quoque Ambroſius hanc ſententiã, primò ex eo quod Salomon Dauid filius licet innumera cantica ceciniſſe dicatur, vnum tamen quod Eccleſia receperit, *Canticum canticorum*, relictum eſt. Deinde, ex eo quod etſi multi conati ſunt ſcribere Euangelicam hiſtoriam, vt olim vulgatum eſt euangelium ſecundũ duodecim Apoſtolos, ſecundum Thomam, ſecundum Matthiam,

Orig. com. in lib. Iob.

Hier. in Catalogo.

Aug. lib. cont. epiſt. fund. cap. 5.
Ibidem.

Amb. octon. 22. in Pſ. 118. & initio com. in Luc.

thiam, ſecundum Baſilidem, &c. vnum tantummodo in quatuor libris digeſtum ex omnibus Eccleſia ſtatuit eligendum & ſuſpiciendum.

TERTIA ratione *Iacobi fratrem* ſe vocat, propter ſummam in doctrina euangelica & apoſtolica cõſenſionem ac concordiam. Hoc enim pacto ſignificat ſe nihil diuerſum nihilque omnino alienum à doctrina Iacobi & aliorum coapoſtolorum priuatim ſentire, aut publicè in Eccleſia docere: cùm inter illos nõ eſſet minor conſenſus in cõcionibus, ſcriptis, traditionibusque Chriſtianæ pietatis, quàm carnis & ſanguinis cognatio.

EX quibus facilè cernimus, quantum fuerit diſcriminis inter duos Iudas. Ambo Apoſtoli, ambo eiuſdem nomenclaturæ, ambo Chriſti miracula viderunt & doctrinam audierunt; ſed vnus electus, alter reprobus: vnus ad finem vſque in vera pietate perſeuerauit, alter apoſtata & deſertor euaſit. Vnus ſemetipſum pro Chriſti nomine & gloria in mortem tradidit; alter pijſſimum præceptorem hoſtibus infeſtiſſimis crucifigendũ prodidit. Vnus reſidet nunc in throno cœleſti, vnde iudicaturus eſt duodecim tribus Iſraël; alter inferis nunc animo mãcipatus, poſt reſumptũ reſurrectione generali proprium corpus, ſæuiorem damnationem expectat. Sic olim ex duobus fratribus Caino & Abele, Iſmaele & Iſaaco, Eſau & Iacobo, alter reprob⁹, alter verò electus: & ex duobus qui prope Chriſtum, dum ſalutem nobis operaretur in medio terræ, de ligno pẽdebant, alter blaſphemans æternam ſibi perditio-

Matth 19.
Gen. 4. 16.
& 25.
Rom. 9.
Heb 13.
Galat. 4.
Matth. 27.
Mar. 14.
Luc. 23.

ditionem accerſijt;alter confitens & orans eãdem ipſa die cum eodem Saluatore in paradiſum peruenit. Completumq́; illud diuinum oraculum: *Duo in lecto, vnus aſſumetur, & alter relinquetur, &c.* Ergo nec citò, nec temerè nobis eſt de proximo iudicandum: ſed potius omni conatu ſtudioq; enitendum, ne quando à vera fide pietateq́; recedamus & pereamus. Miranda quoq; & horrenda declarantur eſſe iudicia & conſilia Dei ſuper filijs hominum, &c.

Luc.17.

DEINDE, conſpicimus externam ipſam cũ prauis ac reprobis hominibus vel nominum, vel rerum humanarum communitatem, vt attigimus paulò ſupra, pijs ac electis Dei ſeruis nihil ignominiæ aut dedecoris, nihilq; detrimenti, modò malignis operibus eorum non communicauerint, adferre poſſe. Noſter ſiquidem IVDAS tametſi eandẽ cum Proditore appellationem habuerit, tametſi tres annos cum eodem diu noctuq́; verſatus ſit: nihil tamen impietatis aut perniciei illius cõtraxit. Nihil ergo ſaluti tuæ per ſe obeſſe poterit, ſi Cain, Nebroth, Pharao, Nero inter homines voceris; nihil ſi cum ſceleratis quibuſcunq; vitam agere compelleris, modò animo & opere ab illorum moribus longiſſimè recedas. Nam vbi erãt Moyſes & Aaron, ibi & murmuratores ſacrilegi, quos Deus à facie ſua ſemper perdere minabatur. Vbi erant Annas, Caiphas, & cæteri tales, ibi Zacharias, ibi Simeon & cæteri boni. Vbi Saul, ibi Dauid: vbi Ieremias, Iſaias, Daniel, Ezechiel, ibi ſacerdotes mali, & populi

Aug.l.2.cont. duas epiſt. Pelag.c.7.

li

Ii mali: ſed ſarcinam ſuam vnuſquiſque portabat. Sequitur.

HIS QVI SVNT IN DEO PAtre dilectis, & Chriſto Ieſu conſeruatis & vocatis.

ISta eſt ſecunda pars tituli,qua comprehendit eos quib⁹ dedicatur & mittitur Epiſtola.Grçcis autem eſt ἡγιασμένοις *ſanctificatis,* pro quo vetus interpres videtur legiſſe ἠγαπημένοις,*dilectis*. Multiq; volunt enallagen eſſe præpoſitionis ἐν pro ὑπό: *in Deo Patre,* pro, *à Deo Patre ſanctificatis & amatis*. Verùm in idẽ recidit:quoniam ſi ſanctificati ſunt,ijdem dilecti quoq; & chari habentur Deo patri,qui illos ex impijs,pios;ex idololatris,verę religionis participes; vel ex vmbris Moſaicis, Chriſtianorum ſacrorũ illos conſortes tãdem effecit,vt gratis ab æterno deſtinauerat.Sẽſus itaque eſt.Hanc nec ſcribo, nec mitto Epiſtolam præfractis Iudæis, qui Meſſiã nuper ad ſe miſſum nolunt agnoſcere,ſed blaſphemant.Non idololatris,qui ferro & igne nominis eius cõfeſſores perſequuntur. Non impuriſſimis Nicolaitis,Simonianis, Carpocratianis, Ebionitis,Cerinthianis coram Deo exoſis & reprobatis:quoniam ante porcos nolo margaritas proijcere, aut ſanctum canibus dare: ſed his eã mitto,hos literis iſtis conuenio,quos Deus pater ante iacta huius mundi fundamenta in ſeipſo,& propter ſeipſum dilexit, ſanctoſque & à cunctis peccatorum ſordibus puros,mundoſq; facere decreuit.

Illos porrò triplici exornans epitheto, de

C plurimis

plurimis & maximis Dei beneficijs commonefacit, deque humanæ iuſtificationis ac ſalutis cauſa grauiter admonet. Primùm itaq; eos vocat *dilectos in Deo patre*, ſcilicet æterno & gratuito amore: quod præclaro & facili exemplo Beati patriarchæ Iacob Apoſtolus explicat. Nondum natus erat, aut quid boni egerat, quando ſecundùm propoſitum Dei ex vocan-
Rom. 9. te dictum eſt: *Iacob dilexi*. Ergo Iacob in Deo patre, & à Deo patre dilectus fuit, eidemque longè gratiſsimus & chariſſimus ab æterno, nulla futurorum meritorum eius adhuc habita ratione. Tantundem quoque ſentiendum & prædicandum eſt de bonis angelis, de Abele, de Enocho, de Noe, de Melchiſedec, Abrahamo, Moſe, Dauide, Præcurſore, Deipara, Apoſtolis, Martyribus, cunctis denique electis & beatis. Quod & rurſus cõſtanter adſerit idem
Eph. 2. Apoſtolus, cùm docet, Nos natura nihil aliud eſſe, quàm filios iræ: id eſt, coram Deo impuros, atq; æternę damnationi obnoxios: quibus patet primã erga nos Dei gratiam & dilectionem omnino gratuitam eſſe, nullisque ex meritis noſtris pendere. Atq; hoc ipſum eſt quod
Rom. 5. etiam ſcribit: *Commendat charitatẽ ſuam Deus in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.* Ideoq; alibi præ gaudio ſpiritali exultans & gratias agens ex-
Ephes. 1. clamat: *Benedictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus, ſicut elegit nos in ipſo ante*
1. Ioan. 4. *mundi conſtitutionem*. Ioannes quoque ſcribit: *In hoc eſt caritas* (id eſt, vel ex hoc ſolum-

modo

modo ſumma dilectio Dei ſatis innoteſcit) *non quaſi nos dilexerimus Deum: ſed quoniam ipſe prior dilexit nos, &c.*

Ex quibus apertè colligitur, primam ſalutis noſtræ rationem, adeoq; potiſſimam iuſtitiæ ac ſanctitatis tam angelorum quàm hominum partem, æternæ atq; gratuitæ Dei patris dilectioni, non autẽ meritis noſtris acceptam ferendam eſſe. Et ea de re non minus ſanctè quàm ſcitè ſcripſit Auguſtinus: Firmiſſimè credendum eſt, in præuaricatione Adæ omnes homines naturalem poſſibilitatem & innocentiam perdidiſſe, & neminem de profundo illius ruinæ poſſe reſurgere, niſi eum gratia Dei miſerantis erexerit. Quod & fuſius adfirmat libro 13. de ciuit. cap. 3. & 15. lib. 14. cap. 12. & lib. 22. cap. 22. *Lib. de eccleſiaſt. dogm. cap. 22.*

SECVNDO, eos ad quos ſcribit Apoſtolus appellat *Conſeruatos in Chriſto Ieſu*: id eſt, propter merita paſſionis & mortis illius ab ira Dei & omni morte ſeruatos. Iſte enim eſt agnus in præſcientia Dei, & victimis priſcorum patrũ occiſus ab origine mundi, in cuius ſanguinis & ſacrificij virtute peccata vicerunt, conſequuti ſunt gratiam, & gehennæ tormenta procul euaſerunt. *Lauerunt*, inquit dilectus Chriſti diſcipulus, *ſtolas*, id eſt, animas & cõſcientias, *ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni.* Iſte ſolus potuit aperire librum, & ſoluere ſeptem ſignacula eius: quod eſt opus humanæ redemptionis abſoluere, & omnia ſalutis noſtræ obſtacula remouere. Iſte vnicus & verus pontifex, qui per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna *Apoc. 7. & 12.* *Apoc. 5.* *Heb. 9.*

redemptione inuenta. Iſte vnus & ſolus re-
1.Tim.2. demptionis beneficio, mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus. Iſte qui iuxta red-
Matth.1. ditũ ab angelo nominis eius etymon, ſaluum facturus erat populum ſuum à peccatis eorum. Summa, nec eſt, nec fuit, nec vnquam erit
Act.4. aliud nomen ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat eos conſeruari & ſaluari. Quantælibet ergo, ait Auguſtinus, fuiſſe virtutis an-
Aug.l.1 cont. duas epiſt. Pelag.c.21. tiquos prædices iuſtos, nõ eos ſaluos fecit, niſi fides Mediatoris, qui in remiſſionem peccatorum ſanguinẽ fudit. Aiunt enim Apoſtoli:
Act.15. *Quid vultis iugum imponere gentibus, quod neque nos portare potuimus, neque patres noſtri? Sed per gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti credimus nos*
Lib.de natura et grat.c.44. *ſaluos fieri, quemadmodum & illi.* Et idem rurſum: Ea fides iuſtos ſanauit antiquos, quę ſanat & nos, id eſt, Mediatoris Dei & hominum hominis Ieſu Chriſti, fides ſanguinis eius, fides crucis eius, fides mortis & reſurrectionis eius.

TERTIO, nominat eos ad quos ſcriptum ſuum dirigit, *Vocatos*, videlicet à Deo Patre, per Filiũ eius Dominum Ieſum, à maſſa perditæ totius ſpeciei humanæ, in cœtum filiorum Dei: ex vaſis iræ & contumeliæ, in ordinẽ vaſorũ gratiæ atque miſericordiæ: ex numero infidelium, in ſortem fidelium: ex lata via quæ ducit in perditionem, in ſtrictam qua pergitur ad aſtra: ex vmbris legalibus, in lucẽ euan-
Matth.7. gelicam: ex membris & ſeruis Satanæ, in conſortium membrorum Chriſti. *Vocatos*, vtpotè
Ephes.2. qui cùm eſſent longè, facti ſunt prope in ſangui-

guine Chriſti: *Vocatos*, de tenebris, in admirabile lumen eius: *Vocatos*, inquam, à morte ad vitam: idq; per ſummam vocantis gratiam atq; miſericordiam, cùm poſſet relinquere & damnare per ſummam iuſtitiam & æquitatem. *Vocatos* deniq; ad fidei exteram profeſſionem, & ſacramentorum Eccleſiæ Chriſtianæ ſaluberrimam perceptionem atq; communionem. *1. Pet. 2.*

Ex his porrò tribus Epithetis, ac omnium piorum virorum, ad quos Apoſtolus ſcribit, titulis, quædam nunc ordine ſunt obſeruanda. In primis, tribus his nominibus, *Dilectorũ à Deo patre, conſeruatorum in Chriſto Ieſu, ac vocatorum* per Spiritum ſanctum, comprehendi quandam verorum Chriſtianorum definitionem: quandoquidem vt hoc nomine digni habeantur, neceſſum eſt, vt à Deo patre diligantur, per Chriſti meritum, & gratiam Spiritus ſancti vocentur ad fidem, & à peccatis hoſtibusq; viſibilibus & inuiſibilibus conſeruentur. Sic & Paulus eoſdem appellat, *Dilectos Dei, & vocatos ſanctos:* rurſumque: *Electos Dei, ſanctos, & dilectos*. Et Chriſtus his dicturus eſt, *Venite benedicti patris mei, &c.* Contra verò, qui Deo patri ſunt inuiſi, paſſim in ſacris literis, *Gens peccatrix, populus iniquus, ſemẽ nequam, filij ſcelerati, ſerpentes, genimina viperarum, filij diaboli, generatio praua & adultera, ſerui nequam, filij perditionis & gehennæ, &c.* Eſt itaq; in nobis, ait Saluianus, Chriſtianum vocabulum, quaſi aureum decus, quo ſi indignè *Rom. 1.* *Coloſſ. 3.* *Matth. 25.* *Iſa. 1.* *Matt. 3. & 12.* *Ioan. 6.* *Matth. 23.* *Saluian. l. 4. de iudic. & prouid.*

 vtimur,

Prou. 11. vtimur, fit vt ſues cum circulo aureo in naribus eſſe videamur. Vocabula namque præclara ſine rebus, artibus, ac officijs ſuis nihil ſunt, niſi ornamenta in luto. Duodecim Hebræorũ tribus duo nomina ſacroſancta acceperunt, quando populus Dei, & Iſraelitæ appellatæ ſunt. Nunc autem Populus Dei dici non poteſt, qui cultum Dei iam olim reliquit: nec Videns Deum, qui filium Dei negauit. Propter quod alibi etiam de hac gente dicit Deus: Oſe 1. *Voca nomen eius, Non dilecta.* Et iterum: *Vos nõ* Ier. 2. & 8. *eſtis populus meus, & ego non ſum Deus veſter: ideo quod dereliquerunt venam aquarum viuentium Dominum, verbum Domini proiecerunt, & ſapientia nulla eſt in illis.* Quod timeo ne non magis tunc de eis dici potuerit, quàm de nobis Chriſtianis nunc dici poſſit: quia nec verbis dominicis obtemperamus, nec Chriſti præcepta ſeruamus, &c. Quæ cùm ita ſint, quæ ratio eſt, vt ipſi nos falſa opinione decipiamus, exiſtimantes ſcilicet quia Chriſtiani eſſe dicamur, quod opitulari nobis inter mala quæ agimus nomen bonũ poſſit, cùm Spiritus ſanctus nec Iac. 2. fidem quidem dicat hominibus Chriſtianis ſine operibus bonis, poſſe prodeſſe? Et vtique multò plus eſt habere fidem, quàm nomen &c.

Deinde, certum eſt nos omnes Chriſtianos mutuæ charitatis ac beneuolentiæ per ſuperiores *dilectorum, conſeruatorum, & vocatorum à Deo* titulos admoneri. Sunt enim nomina adeo dulcia & amabilia, vt nihil ſuauius aut amabilius à quoquam dici vel excogitari poſſit. In hunc finem Chriſtus tot præcepta caritatis ſanciuit,

totque

totóq; exemplis ad mutuam inter nos dilectionem prouocauit, vt nihil ſupra. *Hoc eſt præceptũ meum*, inquit, *vt diligatis inuicem ſicut dilexi vos. Maiorẽ hac dilectione nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.* Iubet item Paulus, vt omnia negotia noſtra in caritate fiant: & humanorum eiuſdem corporis membrorum ſympathia ſatis docet, quanta nos inuicem beneuolentia complecti, aliíq; aliorum onera portare debeamus. Io. 15. Io. 14. 13. 1. Cor. 16. 1. Cor. 12.

Ad hæc, omni etiam diligentia notandum eſt, nos diligi, aut (vt volunt Græci) ſanctificari à Deo patre decentiſſimo quarundam cauſarum ordine; nimirum, efficiente, meritoria, formali, & inſtrumentali. Efficiẽtis rationem & vim habet ſolus Deus trinus & vnus, eodem in Iſaia dicente: *Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo. Ego Dominus Deus tuus, ſanctus Iſrael ſaluator tuus: Ego ſum, Ego ſum Dominus, & non abſq; me ſaluator. Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas propter me: & peccatorũ tuorũ nõ recordabor.* Et re vera ſolus ipſe eſt, qui propria poteſtate peccata remittere, gratiam in anima creare & infundere, lethalis culpæ reatum delere; atq; ex impio gehennæ mancipio, æternæ gloriæ ac vitæ dignum hominẽ efficere poteſt: quapropter ab eo, nõ ab vllo alio Chriſtus docuit petendũ eſſe: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Iſa. 43. Matth. 6.

CAVSA meritoria alia non eſt, quàm Chriſti hominis exinanitio, humilitas, ſanguis, paſſio, & in cruce pro nobis perpeſſa mors: quandoquidem iſtis conſtat eum

apud patrem ſibi reſurrectionem & glorificationem corporis, exaltationē nominis, & omnium rerum dominium; nobis autem primam gratiam, peccatorum æternarumq́; pœnarum remiſſionem, cęli apertionem, & Sacramentorum efficaciam meruiſſe: vt alibi fuſiſsimè aduerſus Caluinianorum errores diſſeruimus.

Dialog. 4. & 5.

CAVSA verò iuſtificationis ſeu ſanctificationis, quā in ſcholis formalem vocamus, non eſt externus quidam fauor Dei tantùm, aut nō imputatio quædam, vt garriunt hæretici: ſed donum gratiæ ſpiritalis ac inuiſibilis, quę diffunditur atq; inhæret ſpiritibus ac animis noſtris, & qua peccatorū reatus deformitasq́; ſic tollitur, vt nulla prorſus in homine iuſtificato remaneat. Quomodo enim renouari ſpiritu mentis noſtræ, & induere nouum hominem à Paulo dicimur, inquit Auguſtinus, ſi non hoc recipimus, quod perdidit primus homo, in quo omnes moriuntur? Hoc planè recipimus ſecundùm quendam modum. Non immortalitatem ſpiritalis corporis recipimus, quam nondum habuit homo: ſed recipimus iuſtitiam, ex qua per peccatum lapſus eſt homo. Idem rurſùm alibi iſtud frequenter & conſtanter confirmat ex his Apoſtoli verbis: *Caritas Dei diffunditur in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Sicut portauimus imaginem terreni, id eſt, Adæ peccatoris hominis: portemus imaginem & cæleſtis, &c.* formaliter itaque ac re ipſa animis ſanctificamur & iuſtificamur renouatione interioris hominis,

Aug. l. 6. de Geneſ. ad lit. c. 24. & 27. Eph. 4. Coloſs. 3. 2. Cor. 4. 1. Cor. 16.

Rom. 5.

1. Cor. 15.

nis, per voluntariam ſuſceptionem gratiæ & donorum Dei miſereſcentis omnium noſtrũ; efficimurque iuſti ex iniuſtis, & ex inimicis amici, vt ſimus hæredes ſecundùm ſpem vitæ æternæ.

ORGANVM autem ſeu cauſa inſtrumentalis noſtræ ſanctificationis prima, eſt ſacramentum Baptiſmi, quo initio à peccatis omnibus abluimur, mundamur, & in filios Dei regeneramur: poſtea verò peccantibus propoſitum eſt ſacramentum Pœnitentiæ, per quod contriti de iniquitatibus poſt baptiſmũ commiſſis, confeſſione, abſolutione, atque ſatiſfactione iterum iterumq; in gratiam Dei recipimur, & in album filiorum Dei reſtituimur. *Tit. 3.*

CAETERVM, iam ſuſcepta per Baptiſmũ aut Pœnitentiam primæ iuſtificationis gratia, ita credendo, ſperando, ac bonis operibus vacando adaugeri poteſt, vt qui iuſtus eſt, *iuſtificetur adhuc, ſanctus ſanctificetur adhuc:* *Apoc. 22.* queãdmodum poſt Apoſtolũ docet his verbis *Aug. epiſt.* Auguſtinus: Ipſa gratia meretur augeri, vt au- *106. quæ eſt* cta mereatur perfici; comitante, non ducente; *ad Bonif.* pediſſequa, non præuia voluntate.

AC vt nullam iuſtificationis noſtræ cauſam prætermittamus, Finalis eius dicitur, gloria Dei & Chriſti filij eius Domini noſtri; deniq; vitæ æternæ credentibus, ſperantibus, & mandatis diuinis ex charitate obtemperantibus repromiſſæ felix conſequutio. His igitur rationibus & cauſis ſanctificatis hominib⁹ pro- *2. Cor. 6.* ponenda ſunt Apoſtoli verba: *Videte, ne in* *1. Cor. 15.*

vacuum gratiam receperitis, ſed abundate in omni opere bono, ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis in Domino. Heb. 6. *Non enim iniuſtus eſt Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius.* Heb. 10. *Nolite amittere confidentiã veſtram, quæ magnam habet remuneratione͂.* Coloſſ. 1. *Ambulate dignè Deo per omnia placentes, in omni bono opere fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei, gratias eidem agentes, quòd dignos vos fecit in partem ſortis ſanctorum, &c.*

Adiiciens porrò, dilectos Deo patri, *conſeruari in Chriſto Ieſu,* primùm docet, pios omnes quolibet loco ac tempore morti expoſitos eſſe, adeoque Satanæ telis ac inſidijs peruios, niſi muniti fuerint Chriſti præſidio: que͂ ideo cuſtodem pater nobis dedit, vt nullus eorum quos in fidem & clientelam ſuam recepit, tandem aliquando pereat. Ioan. 6. *Hæc eſt voluntas patris qui miſit me,* ait, *vt omne quod dedit mihi non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die.* Ioan. 10. Et rurſum: *Oues meæ vocem meam audiunt, & ſequuntur me, nec peribunt in æternum, neq; rapiet eas quiſquam de manu mea. Pater qui dedit mihi maior omnibus eſt, & nemo poteſt rapere de manu patris mei.* Et moriturus de his velut rationem reddens, dicit: Ioan. 17. *Quos dediſti mihi, ego cuſtodiui, & nemo ex eis perijt, niſi filius perditionis, vt ſcriptura impleatur, &c.* Docet ſecundò, conſtantiam in fide, gratia, & vera pietate, Pſ. 40. & 108. de qua ſcribitur; Matth. 10. & 24. *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit,* aliunde haberi non poſſe, niſi

niſi per Chriſtum, qui ſolus potens eſt eũ qui ſtat, tã certo firmoq; ſtatuere loco, vt perſeueranter ſtet: & eũ qui cadit, reſtituere. Ergo qui ſe exiſtimant ſtare, videant ne cadant: & cũ timore ac tremore ſalutẽ ſuam operentur in laboribus, in vigilijs, in eleemoſynis, in orationibus, & oblationibus, in ieiunijs, & caſtitate. Formidare etenim debent, ſciẽtes quod in ſpẽ gloriæ, & nondum in gloriam renati ſunt: itẽ, manus conſerendas eſſe ſibi cum carne, mundo, & diabolo, vbi continua eſt pugna, & rara victoria. Quis enim hominum, inquit Auguſt. ſe in actione profectuq; iuſtitiæ perſeueraturum vſq; in finem ſciat, niſi aliqua reuelatione ab illo fiat certus, qui de hac re iuſto latentiq; iudicio non omnes inſtruit, ſed neminem fallit? Itaq; cum Apoſtolis ac primis Chriſtianis iugiter ac feruenter orandum eſt: *Domine, da ſeruis tuis conſtantiam, &c.*

Rom. 14. Philip. 1 & 2. 1. Cor. 8. 1. Cor. 10. 1. Pet. 1. Aug l. 11. ci. uit. cap. 12. Act. 4.

In eo etiam quod dilecti à Deo patre, & à Chriſto conſeruati, *vocati* quoque dicuntur, notandum eſt, non vnam tantùm eſſe diuinam vocationem. Eſt enim quædã vocatio æterna, quæ cum electione æternaq; prædeſtinatione propemodũ eadẽ eſt; & quę iuxta Paulũ, ad ſolos electos pertinet: quippe *quos Deus prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit.* De eadem ſcribit rurſum: *Deus nos liberauit & vocauit vocatione ſua ſancta, non ſecundùm opera noſtra, ſed ſecundùm propoſitũ ſuũ & gratiã, quæ data eſt nobis in Chriſto Ieſu ante tempora ſecularia.* Eſt verò alia vocatio quæ temporalis

Rom. 8. 2. Tim. 1.

dicitur,

dicitur, eo quod ſuccedentibus ipſis temporum curriculis perficiatur. Idque aliquando Deo nos interna ſpiritalique Spiritus ſui inſpiratione ad gratiæ ſuæ participationem vocāte, quemadmodum mulier peccatrix, latro, Petrusq; ad ſalutis ſemitam ſunt à Deo reuocati: aliàs verò externis ac ſenſibilibus verbis & ſignis nos à ſceleribus, & via quæ ducit ad perditionem, ad ſeipſum inuitante ac reducente. Sic enim Matthæum è teloneo, Zachæum ex ſycomoro, dulciſſimis verbis Chriſtus ad ſeipſum pertraxit: Samaritanam & alios innumeros concionibus ac miraculis ad viā ſalutis adduxit: Paulum in terram proſternēdo ſaniora ſequi cōſilia coëgit: nunc quoq; vt & olim innumerabiles euangelicis cōcionibus, adhortationibus, minis, beneficijs, publicis priuatisq; miſerijs ac calamitatibus veluti fidiſſimis nuntijs ſuis vocat, & ad meliorē vitæ frugem redire compellit. Eſt poſtremò, & alia quædam vocatio, externa videlicet ad verbū Dei aure percipiēdum, ad fidei profeſſionem, ad ſacramentorum communionem; ad preces publicas, cæterosq; Chriſtianæ pietatis ritus: ſed quæ communis eſt electis & reprobis, de qua dicitur: *Multi ſunt vocati, pauci verò electi.* Hac vocatus eſt Iudas proditor ad apoſtolatū, Nicolaus Antiochenus ad Diaconatum, Simon magus ad Baptiſmū. Verùm, qualitercunq; vocemur, non niſi gratuita Dei noſtri clementia & bonitate vocamur: quandoquidem doctore Auguſtino, Neq; venire, neque velle poſſumus, niſi vocemur; & cùm poſt vocationem voluerimus, non ſufficit voluntas noſtra & curſus

Matth. 20. & 22.
Matth. 27.
Act. 6. & 8.
Aug. Expoſit. in ep. ad Rom. c. 61. & lib. 1.

curſus noſter, niſi Deus & currentibus vires *Retract. c. 23.*
præbeat, & perducat nos quò vocat. *Non eſt* *Rom. 9.*
volentis neq; currentis, ſed miſerentis Dei, quod bene operamur & ſaluamur.

Denique, tot beneficia Dei erga genus humanum hîc enumerans & prædicans Apoſtolus, nimirum, quod illud Deus pater ab æterno & gratis dilexerit, quod tempore ſuo ad ſui cognitionem vocauerit, quodque in Chriſto filio ſuo ſeruauerit, ſatis nos omnes noſtri admonet officij. Videlicet, vt illa ſicut decet, agnoſcentes & expendentes, gratias quàm poſſumus maximas & humillimas habeamus: nec in Deum ſanctificatorem noſtrum impuritate vitæ peccantes, ſanctificationem illam
amittamus. *Obſecrò vos,* ait Paulus, *vt dignè am-* *Eph. 4.*
buletis vocatione qua vocati eſtis. Et iterum. *De-* *1. Theſſ. 2.*
precantes vos & conſolantes, teſtificati ſumus vt ambularetis dignè Deo, qui vocauit vos in ſuum regnum & gloriam. Sed de his ſatis, iam pergamus.

---

2. *MISERICORDIA VObis, & pax, & caritas adimpleatur.*

GRAECI legunt πληθυνθείη, *multiplicetur,* itq; ita locum reddidit Oecumenij interpres: vetus πληρωθείη legiſſe videtur, nullo ſenſus detrimento.

HAC porrò tertia poſtremaque parte Tituli tria præcellentiſſima dona Dei vniuerſis, ad quos literas ſuas dirigit, ex animo beatus Iudas precatur, nimirum, *Miſericordiam* à Deo

patre

patre omnium potentiſſimo creatore, *Pacem* à Chriſto omnium noſtrûm reconciliatore & pacificatore, & *Caritatem* à Spiritu ſancto cęleſtium chariſmatû largitore; hæc (inquam) beneficia non ſolùm illis donari à Deo trino & vno, ſed & augeri, & adimpleri verè apoſtolica ſalutatione & prece percupit. Patrem
2. Cor. 1. namq; ſpeciali elogio Paulus appellat *patrem miſericordiarum, & Deum totius conſolationis:*
Eph. 2. Filium, *pacem noſtram, qui per ſanguinem ſuum pacificauit omnia tum quæ in cælis ſunt, tum quæ in terris verſantur:* Caritatem verò adfirmat
Rom. 5. *diffundi in corda noſtra per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* Senſus autem huiuſmodi eſſe poterit. Cùm nihil vobis precari valeam in hac vita felicius, quàm vt Deus ſua in vobis munera diffundat, ſeruet, & augeat; toto animo eum rogo & obſecro, vt per miſericordiam ſuam præterita vobis peccata remittat, & à futuris benignè præſeruet. Pacem ſecum, vobiſcum, & cum proximis continuò largiatur. Caritatem deniq; qua eum toto corde, tota anima, & omnibus viribus diligatis; proximos ſicut voſipſos, & inimicos propter eius reuerentiam ametis.

IN his autem primùm aduerte, Theologos non leuiter nec temerè docuiſſe, quædam eſſe Appropriata diuina, id eſt, prædicata ſeu enûciata aliqua, quæ tametſi tribus perſonis ex æquo conueniant, earû quædam tamẽ vni ſpeciatim tribuuntur, vel propter côuenientiam maiorem cum illius proprietate; vel ad remouendum aliquem errorem ab intellectu menteque

teque viatoris,qui in his abditis rebus facilè hallucinatur.Ita Patri tribuitur paſſim Omnipotentia, Filio Sapientia, Spiritui ſancto Caritas: indeque rurſum,Patri adſcribitur, quod mundum creauerit;Filio,quod redemerit;Spiritui ſancto,quod ſanctificet,doceat,& peccata remittet:cùm tamē tota ſimul ſanctiſſima Trinitas creauerit,redemerit, & ſanctificauerit. Nam fides catholica conſtanter religioseq; confiteri docet, Patrem omnipotentem,ſapientem,& bonum;Filium omnipotentem,ſapientem, & bonum; Spiritum ſanctum omnipotētem, ſapientem, &bonum; Vnicum, æternum,& verum eſſe Deum omnipotentem, ſapientem,& bonum.Docet rurſum,eadem eſſe opera patris, & filij, quia nullum eſt opus filij quod non per eum pater faciat;nec vllum patris,quod non per filium ſimul facientē faciat.Nec pater & filius operantur ſine Spiritu ſancto:neq; enim ad faciendum, in amborum operibus vllo modo amborū ſeparabitur Spiritus.Etenim non poteſt eſſe operatio diuiſa, vbi non ſolùm æqualitas eſt, verùm etiam indiſcreta eſt natura. *Aug.l. de Tri. & vnitate Dei cap. 8. 9. & 12.*

HOc itaq; ſanctiſſimę Trinitatis myſterium ipſo ſtatim Epiſtolæ ſuæ veſtibulo prudenter inſinuat, tria dona cæleſtia à tribus perſonis diuinis conferri & multiplicari poſtulans,vt ad illius fidem,cultum, & inuocationem tam Iudæos quàm Gentiles conuerſos ſapienter incitet atq; corroboret. Hanc enim fidem totius religionis Chriſtianæ præcipuū eſſe fundamentum, ſatis docent Apoſtoli in Symbolo, confirmatq; magnus Athanaſius, ſcribens, *Symb. Apoſt.*

Fides

Symb. Athanaſ.

Fides catholica hæc eſt, vt vnum Deum in trinitate, & trinitatem in vnitate veneremur. Neque confundentes perſonas, neque ſubſtantiam ſeparantes. Hac quippe confeſſione veri Chriſtiani non modò à Iudæis, Ethnicis, & Turcis modo vnicam in diuinis hypoſtaſim, modò ſexcentas cõſtituentibus, diſcernuntur: verùm à cunctis veterum ſectarum teterrimis erroribus atq; blaſphemijs omnino recedunt. Nam Trium perſonarum conſtanti prædicatione, Iudęos & Sabellianos eas miſerè confundentes, damnamus: vnius autem ae indiuiſæ in tribus Eſſentiæ ac Deitatis fide, vniuerſos Ethnicos, Arianos, Macedonianos, Eunomianos, cæteroſq; veræ pietatis hoſtes eandem in diuerſas partes lacerantes & partientes ſummæ impietatis conuincimus & reprobamus. Caluinianos deniq; cunctarũ veterum hęreſeôn inſtauratores, Antichriſtianę improbitatis & perfidiæ certioribus argumẽtis conuincimus, quòd nunc *Eſſentiam diuinam in tres perſonas* poſt Bezam *realiter diſtinguant*; mox cum ſuo Caluino, ſanctiſſimum *Trinitatis, perſonarum, & coeſſentiæ nomen ſepultum cupiant*; adorationem & inuocationem eius criminentur ac tollant.

Beza Confeſſ. gall. punct. 1. art. 2. Cal. Inſt l. 1. c. 13. ſect. 5. l. de actis Serueti: l. cont. Valent. gentil. Epiſt. 2. ad frat. Polonos.

Nam ipſum Trinitatis nomen in his Apoſtoli verbis continetur & traditur: *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres vnum ſunt.* Si tres, ergo trinitas: non eſſentiæ, non deitatis, non voluntatis, non omnipotentiæ, aut aliarum diuinarum perfectionum; ſed hypoſtaſeôn ſeu perſonarum.

1. Io. 5.

Si

Si vnum ſunt, ergo vna, eadem, ſimplex & indiuiſa Eſſentia ſeu natura in Deo, cum Trinitate perſonarum.

Huius quoque ſanctiſſimæ Trinitatis cultus ſimulque inuocatio, in ipſa Baptiſmi Chriſtiani, ab ipſomet Chriſto Dei filio præſcripta verborum forma, adeo aperte diſtincteque tradita eſt, vt rei veritate ſuperatus Caluinus idipſum palam agnoſcere, & ſcriptis confiteri ſit coactus. *Euntes*, inquit Chriſtus, *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*: quibus verbis tres perſonæ ſub proprietatibus ſuis diſtinctæ, vnico autem virtutis ac deitatis nomine comprehenſæ omni demiſſione coluntur & inuocantur. His adde initia omnium ferè D. Pauli Epiſtolarum, quibus non ſine eiuſdem Trinitatis cultu & inuocatione, his ad quos ſcribit, magno ſtudio precatur *gratiam & pacem à Deo Patre, Domino Ieſu Chriſto, & Spiritu ſancto*. Omniũ autem diſertiſsimè eandẽ adorat & orat, cùm ad Corinth. ita ſcribit: *Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, & caritas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnib. vobis: Amen.* Sed quid apertius in hanc rem adduci poteſt, iſta beatiſſimi Apoſtoli ac Euangeliſtæ pro ſeptem præcipuis Aſiæ eccleſijs oratione, *Gratia vobis & pax ab eo qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, & à ſeptẽ ſpiritibus qui in cõſpectu throni eius ſunt, & à Ieſu Chriſto?* Nam ſeptem ſpirituum nomine, vnica Spiritus ſancti perſona, propter multiplicia eius in Eccleſiam dona effuſa deſignatur, & vna cum Patre & Filio colitur & in-

Lib. de actis Serueti.

Matth. 28.

2. Cor. 13.

Apoca. 1.

Dialogo I. uocatur. Verùm, quia hæc alibi pertractauimus, ad Apoſtolicam doctrinam orationis calculum reuocamus.

Docet ergo B. Iudas præſentis ſalutationis ſuæ exemplo, quales debeant eſſe Chriſtianorum inter ſe ſalutationes, comprecationes, atque mutua vota. Etenim quoniam nihil niſi Deum, cælum, bonaque cæleſtia cogitabat & ſpirabat, & dicendo & ſcribendo ſuis diſcipulis B. Apoſtolus bona diuina ſpiritualiaque præſertim exoptat, videlicet *miſericordiam, caritatem, & pacem.* Econtrario verò nunc filij huius ſæculi ſi quem verbo aut ſcripto ſalutant, oſcula pedum vel manuū promittunt, opes, theſauros, dignitates mundi precantur; alijs vitam bene longam, ocioſam, & delicijs affluentem deſiderant; alijs denique principatus, regna, victorias & triumphos poſtulant: his adulatorijs verbis ſatis indicantes & ſuos, & eorum quos ſalutant animos his caducis & fallacibus rebus omninò deditos eſſe. Tertul. certè illos grauiter carpit, qui etiā imperatores Romanos deos vel dominos appellabant: aut etiam cum adulatione acclamabant, *De noſtris annis tibi Iupiter augeat annos;* cùm tamen nouos Cæſares nunquam non exoptarent, veteribus morte ſublatis.

Tert. Apol. cap. 35.

Sunt autem tria ſuperiora Dei beneficia omnibus mortalibus ſummoperè neceſſaria, atque ideo ſummis votis deſideranda & poſtulanda. Miſericordia enim in primis opus eſt, quandoquidem actum eſſet de vniuerſis, ſi Deus ſummo iure, & non miſericorditer vellet agere nobiſcū, cùm omnes iuſtitiæ noſtræ cum

eius

eius puritate & ſanctitate comparatæ ſint fœdiſſimæ, *vel vt pannus menſtruatæ.* Iob quoq; adfirmat; etiam cælos ipſos non eſſe mundos in conſpectu eius. Itaque meritò & iure cum Dauide exclamandum: *Miſerere mei Deus ſecundùm magnã miſericordiam tuam.* Et cũ Iſaia: *Miſerationum Domini recordabor.* Et poſt beatum Ieremiam: *Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti.* Septem miſericordias, ſeu potius miſerationum Dei effectus, circa ſeipſum Bernardus plurimum laudat, quæ miratur. Primum, quòd à multis peccatis adhuc in ſæculo poſitum cuſtodiuit. Fateor, inquit, & fatebor, niſi quia Dominus adiuuit me, paulo minùs cecidiſſet in omne peccatũ anima mea. Secundùm, quòd cum peccante Dominus tandiu diſſimulauerit, expectando ad pœnitentiam. Tertium, quòd pœnitentiam fructuoſam poſt peccata largitus ſit. Quartum, quòd pœnitentem miſericorditer ſuſceperit. Quintum, quòd emendatius viuendi virtutem præſtiterit, ne eſſet nouiſſimus error peior priore. Sextum, quòd gratiam promerendi; Septimum, quòd homini indigno & peccatori bonorum cæleſtium obtinendorum ſpem eximiam indulſerit.

Iſa. 64.
Iob. 5 & 25.
Pſalm 50.
Iſa 63.
Thren. 3.
Bern. ſerm. 2. de operib. miſericordiæ.

Deinde, pacẽ habere cũ Domino Deo noſtro, viro Chriſtiano penitus neceſſariũ eſſe, quis negare poterit? Enimuerò illius iram ac vltionẽ cæleſtem toties, totq; peccatis in capita noſtra in dies accerſimus; & gratiam fauoremq; tam procul à nobis reijcimus, vt vix ac ne vix quidem dici queat: Etenim Altiſſimus odio habet

Eccli. 12.

Sapien 14. peccatores. Et Deo ſimiliter odio ſunt impius
Iſaiæ.59. & impietas eius. *Iniquitates veſtræ*, inquit
Iſaias, *diuiſerunt inter vos & Deum veſtrum, & peccata veſtra abſconderunt faciem eius à vobis, ne exaudiret.* An non ergo miſericordia Dei & pace eius nobiſcum ſummoperè indigemus?

Pace iterum nobis opus eſt interna in animis & conſcientijs noſtris, quæ ſibi multorum delictorum conſciæ perpetuò tumultuantur, fremunt, trepidant, & ad mortis iudicijque diuini omnem commemorationem graui nos horrore concutiunt ac perturbāt. Hinc Dauid maximi ſceleris conſcius vociferatur: *Peccatum meum contra me eſt ſemper. Non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorum.* Et Sapiens: *Semper præſumit ſæua perturbata conſcientia.* Iſaias denique de conſceleratorum perturbationibus ſcribit: *Impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum. Non eſt pax impijs dicit Dominus* Quomodo autem componentur hi motus, niſi pace cum Deo inita? De hac Bernardus, illud explicans, *Pacem relinquo vobis: Pacem meā do vobis, &c.* ſcribit: Sufficit mihi Domine, gratanter ſuſcipio ꝙ relinquis, & relinquo quod retines. Pacem volo, pacem deſidero, & nihil amplius. Cui non ſufficit pax, non ſufficis tu. Tu enim pax noſtra, hoc mihi neceſſarium: hoc ſatis eſt reconciliari tibi, reconciliari mihi.

Pſalm. 50. *Pſalm. 37.* *Sap 17.* *Iſa. 57.* *Ioan 14.* *Bern ſerm. 13. in Cant.*

Caritas quoque omninò neceſſaria eſt, nimirum, vt Deum qui nos tanquam ſuos electos

filios,

filios, Chriſti coæterni & conſubſtantialis filij ſui fratres & cohæredes dilexit, viciſſim quoque tanquam patrem optimum & humaniſsimum ex toto corde redamemus. Cęteras namque virtutes, imò & vniuerſa Spiritus ſancti dona ſine caritate parum ad ſalutem prodeſſe diſertis verbis docet Apoſtolus. Et Auguſtinus ſcribit, ſolam Caritatem diſcernere filios regni à filijs perditionis: quandoquidem fides, ſpes, humilitas, liberalitas, &c. etiam in reprobis ad tempus relucere videntur: deeſt verò Caritas cùm ex hoc ſæculo commigrant. Bernardus autem concinnè & appoſitè ait: qui Caritatem habet, damnari non poteſt; qui Caritatem non habet, ſaluari non poteſt. Item: Ille tenet quicquid latet, & quicquid patet in diuinis ſermonibus, qui Caritatem ſeruat in moribus. *1. Cor. 13.* *Aug. 15. de Trin. ca. 17.* *Bernard.*

Nec prætermittendum eſt, quod Apoſtolus non ſolùm hæc tria dona ſpiritalia conferri peroptat, verùm & per quaſdam acceſſiones gradusque eadem in nobis adaugeri, compleri, & multiplicari cupit. Hoc autem fit exercitio ac meritis bonorum operum, vt Paulus non obſcurè docet, promittens his qui pauperum miſeriam eleemoſynis ſuis releuarent; *Dominus augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ.* Hanc Caritatis multiplicationem ſeu acceſsionem, appellat *renouari nouitate mentis de die in diem.* De eadem verò ſcribit Auguſtinus. Intelligamus eum habere Spiritum ſanctum, qui diligit Deum, & habendo mereri vt plus habeat, & plus habendo plus *2. Cor. 9.* *Rom. 12.* *Augu. tract. 74. in Ioan.*

 dili-

diligat. Rurſumque: Dilectio meretur incrementum dilectionis cùm exercetur. Quomodo verò poſſet hoc fieri in illa Non imputatione, de qua nugantur hæretici?

Et hoc etiam notandum, quod Apoſtolus hæc dona multiplicari in nobis exoptet, non imperet: quoniam & fidei, & ſpei, & caritatis augmenta etiam Dei dona ſint, non à ſolis
2 Cor. 9. facultatibus humanis proficiſcuntur. *Ipſe*, inquit Apoſtolus, *augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ:* non, vos ipſi augebitis. Et
1. Theſſ. 3. iterum: *Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat caritate in inuicem, & in omnes.*
Geneſ. 12. 18. 22. Quod etiam ad Abraham dicitur: *Benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo*
Hebr. 6. *te*, non ad bona téporalia terrenave tantùm pertinet; ſed multo magis ad ſpiritalia & cæleſtia. Igitur quemadmodum hæ virtutes
Rom. 5. dona Dei ſunt, per Spiritum ſanctum diffuſa in cordibus noſtris; ita & illarum acceſſiones ſeu incrementa. Non quod in his profectibus aut nullum ſit, aut ocioſum & paſſiuum tantùm hominis liberum arbitrium: ſed quod voluntatis pius affectus, ſimul & effectus, & conſequens fructus omnino pendeat à præcedente & concomitante Dei gratia, cui cooperatur; omniſque laus debeatur & reddatur
Philip. 2. Deo, *qui operatur in nobis velle & perficere.*
Lib. 2. de vocat. gent. cap. 9. Ideo ſcribit Ambroſius: Gratia quidem Dei in omnibus iuſtificationibus præeminet, ſuadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corque ipſum

ipſum illuminando,& fidei affectionibus imbuendo. Sed etiam voluntas hominis ſubijcitur,atque coniungitur, quæ ad hoc prædictis eſt excitata præſidijs, vt diuino in ſe cooperetur operi,& incipiat exercere ad meritū quod ſuperno ſemine concepit ad ſtudium, de ſua habens mutabilitate ſi deficit,de gratiæ opitulatione ſi proficit. Et hactenus de huius Epiſtolæ titulo ſeu inſcriptione:ſequitur.

EXORDIVM.

3. *Cariſſimi, omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere vobis: deprecans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei.*

INSCRIPTIONI nunc ſubiungit Exordium, ad excitandam attentionem, conciliandamque beneuolentiam & docilitatem valde accommodum. Attentos enim facit, cùm pollicetur ſe de communi hominum ſalute, neceſſarijsque omnino rebus dicturum: beneuolos, quando illos cariſſimos & dilectiſſimos ſibi eſſe profitetur; ſuamque maximam de illorum ſummo bono ſolicitudinem ac ſtudium commemorat: dociles denique eos reddit, quando ſummam eorum de quibus tractaturus eſt initio proponit, nimirum, Pro conſeruanda fide à Chriſto & Apoſtolis eius pijs tradita ſummo ſtudio certandum & contendendum eſſe. Singula porrò verba animum caritate flagrantem, ſimulque

ardentem affectum, & pectus verè apoſtolicum ſpirant ac redolent. Quamuis enim Græci in poſitiuo gradu legant ἀγαπητοὶ, *cari & dilecti*, interpretes tamen in ſuperlatiuo rectè efferunt, *Cariſsimi*: quod etiam Eraſmus alibi non ſemel facit. Hac porrò voce exprimit inſignem caritatē & dilectionem, qua eos velut proprios in Chriſto aut fratres, aut filios complectebatur. Quaſi dicat: Non ſola caro ab eodem patre Adamo propagata, nec ſola huius vitę humanæ ratio communis; ſed, quod præſtantius eſt, eadem fides in Deum, eadem ſpes in eius promiſſa, eadem caritas, qua veluti membra eiuſdem corporis ſub vno capite Chriſto copulamur, facit, vt vos omnes ſiue ex Gentibus ſiue ex Iudæis credentes, veluti cariſsimos filios, vereque in Deo germanos, hac Epiſtola conueniā & alloquar.

Annot. in 1. Ioa. ca. 3. & 4. 3. Ioa. v. 5. &c.

Hoc autem primo verbo & exemplo tam Epiſcoporum, quàm Principum, ac omnium qui populo Dei præficiuntur, officium eſſe docet, ſubditos ſibi velut proprios liberos aut fratres complecti, & de rebus ad eorum ſalutem ſpectantibus in ſpiritu caritatis & lenitatis admonere. CHRISTVS enim omnium paſtorum princeps & exemplar, concionum ſuarum initijs, non ſolum fratrum & amicorum nominibus auditores ſuos compellat; ſed etiam filiolos appellat, quod dulciorem, teneriorem, & ardentiorem mentis indicat affectum: quod dilectus diſcipulus octo varijs locis in prima Epiſtola ſtudioſè imitatus eſt. Eadem caritate erga ſuos Gala-

Matth. 20. 22. 26. Luc. 12. Ioan. 11. 15. 17. 20. Marc. 10. Ioan. 13.

tas

tas Paulus ſe affectum fuiſſe indicat, cùm ſic loquitur: *Filioli mei, quos iterum parturio in Chriſto.* Et oſtendens ſummè caros fuiſſe ſibi Philippenſes, ſic eos compellat: *Itaque fratres mei cariſſimi & deſideratiſsimi, gaudium meũ, & corona mea, ſic ſtate in Domino, cariſſimi.* Quid his ſuauius aut dulcius fingi poteſt? In hoc autem grauiter peccant, qui duris ac truculentis imperijs tyrannos potius agunt, quàm patres. Hos coarguit Dominus, Iudæorum paſtoribus ac principibus exprobrans: *Quod perierat, non quaſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis, & cum potentia.* Galat. 5. Philip. 4. Ezech. 34.

Secundo etiam verbo ſignificat Apoſtolus ſe incredibili affectu & ſtudio illorum ſalutis teneri, & pro eadem tuenda & ſeruanda, vti pro ſua vnius propria vigilare, quando dicit, *omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, &c.* ijſdem verbis peruigilis & ſtudioſi paſtoris officium deſcribens. Debet enim nulla vnquam maiore ſolicitudine, nulla cura magis vrgeri, quàm de ſibi commiſſarum ouium CHRISTI Domini ſanguine morteque redemptarum ſalute. Vt hanc procuret, omnia tentet, omnia moueat: non ſolùm voce, & exemplo, ſed & ſcripto cùm opus fuerit, & gratiam Dominus conceſſerit, eas in officio & virtute contineat. Sunt namq; conſtituti à Deo veluti ſpeculatores in ciuitate ab hoſtibus obſeſſa, vt continuò proſpiciant eius ſaluti, & de imminentibus periculis admoneant. *Peruigilant*, ait Paulus, *quaſi rationem reddituri de animabus veſtris.* Ma- Iſa. 56. Ierem. 6. Ezech 3 & 33. Heb. 13.

2.Tim 4. gno ac terribili exorciſmo idem Timotheum Cretenſium paſtorem adiurat, per aduentum Chriſti,& regnum eius,vt prędicet verbũ Dei, inſtet opportunè & importunè, arguat, obſecret,increpet,cum omni patientia &doctrina. Rom 12. Et ad Romanos ſcribit: *Qui præeſt, in ſolicitudine* videlicet id faciat. Chryſoſt. ho. 1.in 2. ad Timoth. Chryſoſtomus appoſitè bonum paſtorem confert cum nauarchis, qui ſemper anxij ſunt, ne naui ſuæ quid aduerſi contingat: item, cum exercituum imperatoribus,ſemper in exçubijs pro ſalute militum ac regni exiſtentibus. Hæc vtinam, vtinam dico,diligenter attenderent, & exaudirẽt hi qui præfecturas ambiunt. Ad primum auditum de ſacerdotio non perquirerent profectò, quot nummorum centuriæ aut chiliades ex horum prouẽtu ad crumenam aut menſam prouenirent: ſed quot animarum ſalus procuranda, quo pacto docendum, corripiendum, ſacramenta miniſtranda ſtudioſius ac commodius inueſtigarent.

Docet rurſum Apoſtolus,vt attigimus, optimi Paſtoris etiam munus eſſe, ſcriptis, cùm opus eſt, hæreſes impugnare, peccata publica inſectari, & veram fidei morumq; doctrinam confirmare. Verba quidem docentium adſtantibus proſunt,ſcripta verò & abſentes,& futuros ædificant. Ea de cauſa non ſolum Moſem, Dauidem,Samuelem,Iſaiam, & cæteros veteris Synagogæ paſtores ad ſcribendum Spiritus ſanctus impulit; verùm,& Euangeliſtas,& Petrum,& Paulum, & Iudam fratrem Iacobi primos Eccleſię paſtores vt manus calamis admouerent concitauit. Horum deinde curã & pie-

tatem

tatē incredibili animorū ſalute,& populi Chriſtiani vtilitate imitati ſunt Dionyſ.°, Clemēs, Ignatius, Iuſtinus, Irenæus, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Athanaſius, Nazianzenus, Baſilius, & ſequentiū ſęculorū Eccleſiæ proceres, qui præclaris ſcriptis philoſophiā Chriſtianā toto orbe plurimum illuſtrauerunt, nec adhuc ceſſant eam quotidie magno ſplendore decorare, & ab hoſtibus vindicare. Videri̅t itaq; quo iure nomen Paſtoris ſibi vendicent, muneri ſuſcepto reſpondeant, quidq́ue ſupremo omniū iudici ac paſtori dicturi ſunt multi, qui tot animas ſibi commiſſas nec verbo docent, nec ſcripto communiunt, nec melioris vitæ exemplis eiſdem prælucent. Hos Iſaias meritò vocat *canes mutos nō valentes aduerſus impetum luporū latrare.* *Iſa 56.* Et Zacharias comparat cum idolis, quę oculos, *Zach. 13* nares, aures, ora, manuſq́ue retinēt; verum nec vident, nec ſentiunt, nec audiunt, nec loquūtur, nec aliud vitę humanæ officiū exercere poſsūt. Rogandus itaque Deus, vt meliores operarios *Matth. 10.* mittat in meſſem ſuam, &c. Sed de quibus ſuos commonefacere hiſce literis ſuis ſatagit beatus Iudas?

De communi, inquit, *ſalute neceſſe habui ſcribere vobis, &c.* Nam Græci pronomen *veſtra* non habent: nec magnopere refert ſi omittatur, quandoquidē communē illis ſecū ſalutem facit. Minuſq́ue ponderis habet verbum, ſi de ſalute aliorum dicamus, cuius non ſimus participes: practicum ergo doctorem ſe profitetur beatus Iudas, cùm in eiuſdem ſalutis conſortium piorum numero

ſe aggregat. Et certè ſi vna eſt omnium credentium fides, ſi vna Euangelij doctrina, ſi vna Eccleſia, ſi vnus omnium ſeruator Dominus Ieſus, communem illis omnibus ſalutem eſſe oportet. Siquidem Chriſtianæ religionis ac fidei finis eſt ſalus animarum noſtrarum. Sed de
1.Pet.1. hac re paulo fuſius, Epiſtolæ ſeriem ordinemq; ſeruemus.

Comparata prius Lectorum attentione, beneuolentia, & docilitate, præſenti loco paucis & apertis verbis declarat cauſas, quibus ad ſcribendum impulſus fuerit; nempe, quod fides eorum fraudibus impoſtorum, & certaminibus hæreſiarcharum plurimorum expoſita periclitaretur, Deinde, quod Eccleſiæ Chriſtianę, extra quam nulla ſalus, vnitas & integritas in extremũ penè diſcrimen adduceretur. Ipſe ergo pro ſua in eos caritate, & apoſtolico munere, nec ſilere, nec à ſcribendo & admonendo illos abſtinere debuerit aut potuerit. Senſus itaque eſt. Tantum mihi ſtudium fuit ſcribendi ad vos de his quæ ad ſalutem omnium pertinent, vt mihi nequiuerim temperare, quin hac Epiſtola tanquam claſsicum canendo excitarẽ vos atque cohortarer ad eam fidei doctrinam, quam à Deo per Apoſtolos & diſcipulos eius ſemel accepiſtis, conſeruandam & defendendam toties tandiuque, quoties ac quandiu à Satana per hæreſiarchas vel tyrannos impugnata fuerit. Inęſtimabilis eſt enim veræ fidei theſaurus, eoque impenſius vigilandum, ne à quoquam ſurripiatur. Omnium ma
Rom.10. xima eſt illius neceſsitas, vt potè ſine qua Deũ nec amare, nec timere, nec inuocare, imò neq;
ſalui

ſalui eſſe poſſumus; ideoque vt ea ſemper ſalua tectaq; permaneat, magis quàm pro focis & aris eſt decertandum.

Primò autem in his cernimus, Apoſtolum non de rebus leuioris momēti, neque de rebus politicis, aut philoſophicis, à quibus nec iuſtitia nec ſalus noſtra pendet ſcribere voluiſſe: ſed tantùm de re omniū grauiſsima & ſanctiſſima, id eſt, de animarum ſalute. Itaque vt quę medicorum ſunt tractant medici, ſic apoſtolico exemplo decet Epiſcopos, cæteroſque verbi diuini præcones non niſi de ſacris & ad propriam proximi ve ſalutem neceſſarijs concionari ac ſcribere; alijs prophanarum rerum amatoribus & tractatoribus relictis. Hac de re Paulus Timotheo ſuo pręcipit, inanes ineptaſque fabulas deuitare: exercere autem ſe ad pietatem. Eundem rurſum admonet, vt denunciet quibuſdam non intendere Iudaicis fabulis, & genealogijs interminatis, quæ quæſtiones magis præſtant, quàm ædificationem Dei, quæ eſt in fide. Item, veri paſtoris ac doctoris conditiones enumerans ait: *Tu autem ô homo Dei, ſectare iuſtitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, manſuetudinem.* Longè ergo recedunt ab Apoſtolorum, veterumq; ſanctorum traditione, qui maiorem ſtudiorum aut concionū ſuarum partem in quæſtionibus perobſcuris, aut prophanorum hominum hiſtorijs ac rebus geſtis recenſendis collocant & terunt. Quando enim aut Baſilius, aut Chryſoſtomus, aut Auguſtinus, aut Leo, aut Gregorius aliquis ſimile præſtitit?

1. Tim. 4.

1. Tim. 1.

1. Tim. 6.

Deinde, non de vnius aut alterius tantùm,

ſed ſine vlla ſexus, conditionis, aut perſonarum acceptione, *de communi omnium ſalute* dicturum ſe recipit: vt ſicut omnibus commune imminebat ab hæreſiarchis periculum, ſic omnes commune caperent remedium. Quo exemplo admonentur paſtores, nullius quantumuis abiecti & pauperis ſalutem negligere.
Rom. 1. *Græcis ac barbaris, ſapientibus & inſipientibus* (aiebat Apoſtolus) *debitor ſum.* Item. *Factus ſum*
1. Cor. 9. *Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrarer. his qui ſine lege erant, tanquam ſine lege eſſem, vt lucrifacerem eos. Factus ſum infirmis, infirmus: omnibus omnia factus ſum, vt omnes facerem ſaluos.* Aeternus Dei filius vnicam peccatricem, vnicam Samaritanam, vnicam adulteram, vnicum abnegatorem, vnicum latronem, vnicum infidelem Thomam non abhorruit, &c. Contra hoc apoſtolicum exemplum peccant, qui nobiliũ, diuitum, aut propinquorum duntaxat curam habent, cæteros aſpernantur ac negligunt.

Porrò *ſalus* hominum hîc vocatur *communis*, primò quia non vni linguæ aut nationi, ſicut lex Moſis, ſed vniuerſis hominibus propoſita & oblata eſt doctrina Euangelica, dicente cæleſti patre ad filiũ: *Poſtula à me, & da-*
Pſal. 2. *bo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Idemq; filius legatos
Matth. 28. ſuos quocunque terrarum mittens, eis dicebat:
Mar. 16. *Prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui credi-*
Actor. 1. *derit &c.* Et iterum: *Eritis mihi teſtes in Ieruſalem, Iudæa, Samaria, & vſq; ad vltimum terræ.* Quibus & alijs aliquot ſimilibus locis Augu-

ſtinus

ſtinus aduerſus Donatiſtas frequenter & gra- *Aug. l. de a-*
uiter colligit, ſanctam, vnam, & apoſtolicam *gone Chriſt.*
Eccleſiam verè Catholicam, id eſt, per totum *c 29. Epiſt.*
orbem diffuſam eſſe : quod nulli vnquam ſe- *162. & paſ-*
ctarum hæreticarum contigit, vel vnquam *ſim tom. 7.*
continget. Et idem rurſum his cunctos hæreti-
cos compellat : Audite hæretici, quid ſcrip-
tum ſit. Oportebat Chriſtum pati & reſurge- *Idem l. 4. de*
re à mortuis, & prædicare in nomine eius pœ- *ſymb c. 10.*
nitentiam & remiſsionem peccatorum per
omnes gentes. Omnes gentes totus mundus *Luc. 24.*
eſt, Eccleſia totum poſsidet quod à viro ſuo ac *Act. 14.*
cepit in dote. Quæcunque congregatio cuiuſ-
libet hæreſis in angulis ſedet, concubina eſt,
non matrona. O hæreſis Ariana, quid inſultas?
quid exſufflas ? quid etiam ad tempus multa
vſurpas ? Iniuriam à te patitur domina ab an-
cilla, multas ei ingeris contumelias. Licet hæc
doleat, non te magna metuit Sponſa Chriſti,
ſancta, catholica. Cùm reſpexerit Sponſus,
eijcieris tu vt ancilla cum filijs tuis, &c. An *Gen. 21.*
non hæc quoque hodiernis ſectis iure dici *Gal. 4.*
poſſunt ?

Præterea, *ſalus communis* etiam dici-
tur, eo quòd vna communique ratione, id
eſt, per Chriſti mortem & ſanguinem (quo-
rum virtus eorundem ſacramentorum par-
ticipatione nobis adhibetur) omnes in eum
credentes ſaluentur. Non enim alijs medijs
aut remedijs ſaluati ſunt Apoſtoli, martyres,
confeſſores, virgines, pœnitentes, alijve
priſcorum ſæculorum ſancti, quàm nunc
vniuerſi ſaluemur : quandoquidem non eſt

in

Act. 4. in alio aliquo ſalus. Turba illa ſanctorũ, quam dinumerare nemo poteſt, ex omnib. tribubus, populis, & linguis, de ſalute ſua gratias agit ſe-

Apoc. 7. denti ſuper thronum, & agno. Eſt igitur omniũ membrorum Chriſti vnum Euangelium, vna fides, vna ſpes, vnum ouile, vnus paſtor, vnum Baptiſma, vna Confirmatio, vna Euchariſtia: ergo & vna eademq; ratio ſalutis. Ideo venera-

Beda. bilis preſbyter Beda hoc loco ſcripſit: Omniũ electorum vna & *communis eſt ſalus*, fides, & dilectio Chriſti: Atque idcirco vna tantùm Ec cleſia, nõ plures: vnicus Chriſtus ſponſus eius, non multi: & qui extra hanc vnitatem fuerit, nec Chriſti membrum, nec Eccleſiæ filius, nec

Amb. com. in Luc. ca. 11. communis huius ſalutis particeps erit. Hinc Ambroſius: Omnes hæreticos & ſchiſmaticos à regno Dei & ab Eccleſia intellige ſeparatos. Et ideo, non Dei, ſed immundi ſpiritus omnis

Idem Orat. funebri de obitu frat. ſchiſmaticorum hæreticorumq; liquidè claret eſſe conuentus. Laudat quoque idem pater Satyrum fratrem ſuum, quòd veram fidem eſſe inter ſchiſmaticos negaret, & ſi in Deum crederent: quoniam erga Eccleſiam fidem non tenerent, ſed eam miſerè lacerent propter quam Chriſtus paſſus & mortuus eſt. Probat & Op-

Optat. lib. 1. cont. Parm. tatus Mileuitanus ſententiam Parmeniani dicentis, Apud hæreticos dotes Eccleſiæ eſſe non poſſe. Scimus enim, ſubiungit ille, hæreticorũ ſingulorum Eccleſias, proſtitutas, nullis legitimis ſacramentis, & ſine iure honeſti matrimo-

Cant. 6. nij eſſe. Quas recuſat Chriſtus ſponſus Eccleſiæ, ſicut in Canticis teſtatur: qui cùm vnam laudat, cæteras damnat, quia præter vnam, quę eſt verè Catholica, cæteræ apud hæreticos pu-

tantur

tantur eſſe: ſed non ſunt. Subiungit Apoſtolus: *Deprecans ſupercertari ſemel tradita Sanctis fidei.* Græci paulò aliter & apertius: παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδόθειςῃ τοῖς ἁγίοις πίςει: Adhortans vos, vt decertetis pro fide, quæ ſemel eſt tradita ſanctis. Quidã alij vertunt. Obſecrans, vt veſtris laboribus adiumento ſitis fidei, quæ ſemel data eſt ſanctis. Vult autem dicere Apoſtolus: Ante omnia neceſſarium duxi, vos deprecando & adhortando commonefacere, vt ſemel ſuſceptæ ſanctæ fidei catholicæ, quemadmodũ à ſanctis Apoſtolis tradita eſt, ſupercertetis, ſeu, ſummo ſtudio certetis: pro ea videlicet retinenda vſque ad finem fortiter & perſeueranter dimicantes, ita vt nullis neq; perſecutionibus tyrannorum, neque perſuaſionibus hæreticorum, ab eius profeſsione vos vel alios vnquam ſinatis abduci.

Ex his porrò verbis eruendus eſt STATVS, ſeu propoſitio generalis totius Epiſtolæ. Hæc autem huiuſmodi eſt. Pro Chriſtiana catholica fide retinenda & exornanda, contra omnes illius hoſtes & corruptores magno ſtudio dimicandum ac certandũ eſt. Iſtud enim propoſitum in ſequentibus explicat, & varijs argumentis illuſtrat & confirmat, vt ſuis locis notabitur.

Hîc autẽ primo loco obſeruanda eſt ſumma diuini Apoſtoli humanitas atq; modeſtia: qui cùm poſſet eximia ſibi à Deo poteſtate commiſſa præcipere, mitiſsimo affectu hortatur & rogat. Nihil ergo arroganter, nihil minaciter aut inſolenter imperat, ſed humiliter obſecrat

& admonet,exemplum cunctis paſtoribus eccleſiarum relinquens, vt ſua modeſtia beneuolentiam ſibi cõcilient, aditumq́; ad corda hominum, quos curare debent, hac virtute ſibi patefaciant. Nam ſuperbia & arrogantia odiũ concitatur.

Philip.4. Ter maximus ille Paulus *Euchodiam rogat, & Syntychen deprecatur idem cum reliquis*

Rom.12. *Chriſtianis ſapere in Domino*. Romanoś etiam *obſecrat per miſericordiam Dei, vt ipſi exhibeant*

2.Cor.5. *corpora ſua hoſtiam ſanctã*. Corinthios quoq; per Chriſtũ obteſtatur, vt reconcilientur Deo.

2.Tim.4. Iubet deniq; Timotheo Epheſiorum prçſuli, vt auditores ſuos *obſecret in omni patientia, & doctrina*. Igitur ab apoſtolica moderatione procul abſunt illi, qui omni ferè verbo furioſè imperitant, tonant, fulminant, minas ſpirant & cædes in diſcipulos.

Secundò, cùm hortatur & rogat, non ſimpliciter ἀγωνίζειν, quod tamen erat ſatis illuſtre, ſignificans certamina inter athletas propoſita: ſed compoſitione illuſtriori facta, monet ἐπαγωνίζειν, *ſupercertare*, magno ſtudio reluctari, & iterum iterumq́; contendere pro ſeruanda *fide ſemel tradita*, manifeſtè docet eã nunquam hoſtibus caruiſſe, neq; aliquando impugnatoribus carituram: contra quos pijs viris perpetuò laborandũ & luctandum ſit, vt pura & integra retineatur. Atque hæ ſunt perpetuæ illæ ac irreconciliabiles inimicitiæ, quas

Gen.3. Deus ipſe inter ſemen mulieris, id eſt, Eccleſiæ ſponſę Chriſti filios; & inter ſemẽ ſerpentis, id eſt, Diaboli miniſtros ac ſatellites ſemper futuras eſſe pronunciauit: quinetiã Angelis Dei

Apoc.12. cultoribus ac ſeruis, Satanæ & aſſeclarũ impe-

uſ fuerant in cælo etiã antea ſuſtinẽdi. Adami *Gen.3.*
& Euæ fides ac religio ab illis hoſtibus ad temp° cõuulſa & labefactata eſt. Iidẽ Abelis, Seth, Enoch, Noe, Abrahæ, & reliquorũ veterum pietatẽ in Deũ varijs machinis oppugnauerũt. Incitauerũt rurſum Iſmaelẽ aduerſus Iſaac; atq; Eſau aduerſus Iacob, id eſt, filios carnis, contra filios ſpiritus ac repromiſsionis, &c. Authores *Gal.4.*
quoq; fuerũt Gigãtibus, vt Noe iuſtitiæ preconẽ affligerent, & vniuerſæ carnis viã deprauarẽt: inſuper & Aegyptijs, & Chaldęis, & Perſis, & Gręcis, & Romanis vt grauiſsimis bellis atq; captiuitatibus populũ Dei vaſtarent & opprimerent. Quanto cũ furore ac odio princeps dęmonũ ipſummet Chriſtũ ſponſum & caput Ecclesiæ, authorẽq; fidei noſtræ, ſemel, iterum, & tertiò per ſeipſum aggreſſus oppugnauit? An non etiam beatũ Petrum ſecundùm Chriſtum, eiuſdẽ Eccleſię rectorem, expetiuit cribrare vt triticum? Falluntur ergo plurimũ qui aliquam pacẽ ſibi aliquando futuram repromittunt; aut inſtar quorundã Politicorũ, inter mundũ diabolũ ac ſatellites eorũ, & Eccleſiam Chriſti: id eſt, inter lucẽ & tenebras, inter Chriſtũ & Belial, inter oues & lupos, conciliationẽ fingere nitũtur. Aberrãt verò omniũ turpiſsimè & perniciosiſſimè, qui nihil ſe credituros iactant, donec vniuerſus mundus in eandẽ fidẽ & religionem cõſpiret: aut deficiunt animis cùm fidẽ catholicã tot hoſtibus impugnari conſpiciũt, & pro eius defenſione certare detrectant. Nã continuò vel tyrannorum minis, vel hæreticorum inſidijs, vel quorundam hypocritarum & proditorũ corruptelis & artificijs oppugnabitur.

Gen.6.7.8. *Matth.4.* *Luc.22.*

diligat. Rurſumque: Dilectio meretur incrementum dilectionis cùm exercetur. Quomodo verò poſſet hoc fieri in illa Non imputatione, de qua nugantur hæretici?

Et hoc etiam notandum, quod Apoſtolus hæc dona multiplicari in nobis exoptet, non imperet: quoniam & fidei, & ſpei, & caritatis augmenta etiam Dei dona ſint, non a ſolis
1 Cor. 9. facultatibus humanis proficiſcuntur. *Ipſe*, inquit Apoſtolus, *augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ:* non, vos ipſi augebitis. Et
1. Theſſ 3. iterum: *Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat caritate in inuicem, & in omnes.*
Geneſ 12. 18. 22. Quod etiam ad Abraham dicitur: *Benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo*
Hebr. 6. *te*, non ad bona tẽporalia terrenave tantùm pertinet; ſed multo magis ad ſpiritalia & cæleſtia. Igitur quemadmodum hæ virtutes
Rom. 5. dona Dei ſunt, per Spiritum ſanctum diffuſa in cordibus noſtris; ita & illarum acceſſiones ſeu incrementa. Non quod in his profectibus aut nullum ſit, aut ocioſum & paſſiuum tantùm hominis liberum arbitrium: ſed quod voluntatis pius affectus, ſimul & effectus, & conſequens fructus omnino pendeat à præcedente & concomitante Dei gratia, cui cooperatur; omniſque laus debeatur & reddatur
Philip. 2. Deo, *qui operatur in nobis velle & perficere.*
Lib. 2. de vocat. gent. cap 9. Ideo ſcribit Ambroſius: Gratia quidem Dei in omnibus iuſtificationibus præeminet, ſuadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corque ipſum

ipſum illuminando,& fidei affectionibus imbuendo. Sed etiam voluntas hominis ſubijcitur,atque coniungitur, quæ ad hoc prædictis eſt excitata præſidijs, vt diuino in ſe cooperetur operi,& incipiat exercere ad meritũ quod ſuperno ſemine concepit ad ſtudium, de ſua habens mutabilitate ſi deficit,de gratiæ opitulatione ſi proficit.Et hactenus de huius Epiſtolæ titulo ſeu inſcriptione:ſequitur.

EXORDIVM.

3. *Cariſſimi, omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere vobis: deprecans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei.*

INSCRIPTIONI nunc ſubiungit Exordium, ad excitandam attentionem, conciliandamque beneuolentiam & docilitatem valde accommodum. Attentos enim facit, cùm pollicetur ſe de communi hominum ſalute, neceſſarijsque omnino rebus dicturum: beneuolos, quando illos cariſſimos & dilectiſſimos ſibi eſſe profitetur; ſuamque maximam de illorum ſummo bono ſolicitudinem ac ſtudium commemorat: dociles denique eos reddit, quando ſummam eorum de quibus tractaturus eſt initio proponit, nimirum, Pro conſeruanda fide à Chriſto & Apoſtolis eius pijs tradita ſummo ſtudio certandum & contendendum eſſe. Singula porrò verba animum caritate flagrantem, ſimulque

ardentem affectum, & pectus verè apoſtolicum ſpirant ac redolent. Quamuis enim Græci in poſitiuo gradu legant *ἀγαπητοὶ*, *cari & dilecti*, interpretes tamen in ſuperlatiuo rectè efferunt, *Cariſſimi*: quod etiam Eraſmus alibi non ſemel facit. Hac porrò voce exprimit inſignem caritatẽ & dilectionem, qua eos velut proprios in Chriſto aut fratres, aut filios complectebatur. Quaſi dicat: Non ſola caro ab eodem patre Adamo propagata, nec ſola huius vitę humanæ ratio communis; ſed, quod præſtantius eſt, eadem fides in Deum, eadem ſpes in eius promiſſa, eadem caritas, qua veluti membra eiuſdem corporis ſub vno capite Chriſto copulamur, facit, vt vos omnes ſiue ex Gentibus ſiue ex Iudæis credentes, veluti cariſsimos filios, vereque in Deo germanos, hac Epiſtola conueniã & alloquar.

Annot. in 1. Ioa. ca. 3. & 4. 3. Ioa. v. 5. &c.

Hoc autem primo verbo & exemplo tam Epiſcoporum, quàm Principum, ac omnium qui populo Dei præficiuntur, officium eſſe docet, ſubditos ſibi velut proprios liberos aut fratres complecti, & de rebus ad eorum ſalutem ſpectantibus in ſpiritu caritatis & lenitatis admonere. CHRISTVS enim omnium paſtorum princeps & exemplar, concionum ſuarum initijs, non ſolum fratrum & amicorum nominibus auditores ſuos compellat; ſed etiam filiolos appellat, quod dulciorem, teneriorem, & ardentiorem mentis indicat affectum: quod dilectus diſcipulus octo varijs locis in prima Epiſtola ſtudiosè imitatus eſt. Eadem caritate erga ſuos Gala-

Matth. 20. 22. 26. Luc. 12. Ioan. 11. 15. 17. 20. Marc. 10. Ioan. 13.

tas Paulus ſe affectum fuiſſe indicat, cùm ſic loquitur: *Filioli mei, quos iterum parturio in Christo.* Et oſtendens ſummè caros fuiſſe ſibi Philippenſes, ſic eos compellat: *Itaque fratres mei cariſſimi & deſideratiſſimi, gaudium meū, & corona mea, ſic ſtate in Domino, cariſſimi.* Quid his ſuauius aut dulcius fingi poteſt? In hoc autem grauiter peccant, qui duris ac truculentis imperijs tyrannos potius agunt, quàm patres. Hos coarguit Dominus, Iudæorum paſtoribus ac principibus exprobrans: *Quod perierat, non quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis, & cum potentia.* Galat. 5. Philip. 4. Ezech. 34.

Secundo etiam verbo ſignificat Apoſtolus ſe incredibili affectu & ſtudio illorum ſalutis teneri, & pro eadem tuenda & ſeruanda, vti pro ſua vnius propria vigilare, quando dicit, *omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, &c.* iiſdem verbis peruigilis & ſtudioſi paſtoris officium deſcribens. Debet enim nulla vnquam maiore ſolicitudine, nulla cura magis vrgeri, quàm de ſibi commiſſarum ouium CHRISTI Domini ſanguine morteque redemptarum ſalute. Vt hanc procuret, omnia tentet, omnia moueat: non ſolùm voce, & exemplo, ſed & ſcripto cùm opus fuerit, & gratiam Dominus conceſſerit, eas in officio & virtute contineat. Sunt namq; conſtituti à Deo veluti ſpeculatores in ciuitate ab hoſtibus obſeſſa, vt continuò proſpiciant eius ſaluti, & de imminentibus periculis admoneant. *Peruigilant*, ait Paulus, *quaſi rationem redditur i de animabus veſtris.* Ma- Iſa. 56. Ierem. 6. Ezech 3 & 33. Heb. 13.

2.Tim 4. gno ac terribili exorciſmo idem Timotheum Cretenſium paſtorem adiurat, per aduentum Chriſti,& regnum eius, vt prędicet verbũ Dei, inſtet opportunè & importunè, arguat, obſecret,increpet,cum omni patientia &doctrina. Rom 12. Et ad Romanos ſcribit: *Qui praeeſt, in ſolicitudine* videlicet id faciat. Chryſoſtomus Chryſoſt. ho. 1.in 2. ad Timoth. appoſitè bonum paſtorem confert cum nauarchis, qui ſemper anxij ſunt, ne naui ſuæ quid aduerſi contingat: item, cum exercituum imperatoribus,ſemper in excubijs pro ſalute militum ac regni exiſtentibus. Hæc vtinam, vtinam dico,diligenter attenderent, & exaudirẽt hi qui præfecturas ambiunt. Ad primum auditum de ſacerdotio non perquirerent profectò, quot nummorum centuriæ aut chiliades ex horum prouẽtu ad crumenam aut menſam prouenirent: ſed quot animarum ſalus procuranda, quo pacto docendum, corripiendum, ſacramenta miniſtranda ſtudioſius ac commodius inueſtigarent.

Docet rurſum Apoſtolus, vt attigimus, optimi Paſtoris etiam munus eſſe, ſcriptis, cùm opus eſt, hæreſes impugnare, peccata publica inſectari, & veram fidei morumq́; doctrinam confirmare. Verba quidem docentium adſtantibus proſunt, ſcripta verò & abſentes,& futuros ædificant. Ea de cauſa non ſolum Moſem, Dauidem,Samuelem,Iſaiam, & cæteros veteris Synagogæ paſtores ad ſcribendum Spiritus ſanctus impulit; verùm,&Euangeliſtas,& Petrum,& Paulum, & Iudam fratrem Iacobi primos Eccleſię paſtores vt manus calamis admouerent concitauit. Horum deinde curã & pie-

tatẽ incredibili animorũ ſalute,& populi Chriſtiani vtilitate imitari ſunt Dionyſ.[a], Clemẽs, Ignatius, Iuſtinus, Irenæus, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Athanaſius, Nazianzenus, Baſilius, & ſequentiũ ſęculorũ Eccleſiæ proceres, qui præclaris ſcriptis philoſophiã Chriſtianã toto orbe plurimum illuſtrauerunt, nec adhuc ceſſant eam quotidie magno ſplendore decorare, & ab hoſtibus vindicare. Viderint itaq; quo iure nomen Paſtoris ſibi vendicent, muneri ſuſcepto reſpondeant, quidq́ue ſupremo omniũ iudici ac paſtori dicturi ſunt multi, qui tot animas ſibi commiſſas nec verbo docent, nec ſcripto communiunt, nec melioris vitæ exemplis eiſdem prælucent. Hos Iſaias meritò vocat *canes mutos nõ valentes aduerſus impetum luporũ latrare.* Et Zacharias comparat cum idolis, quę oculos, nares, aures, ora, manuſq́ue retinẽt; verùm nec vident, nec ſentiunt, nec audiunt, nec loquũtur, nec aliud vitę humanæ officiũ exercere poſsũt. Rogandus itaque Deus, vt meliores operarios mittat in meſſem ſuam, &c. Sed de quibus ſuos commonefacere hiſce literis ſuis ſatagit beatus Iudas?

Iſa 56. *Zach. 13.* *Matth. 10.*

De communi, inquit, *ſalute neceſſe habui ſcribere vobis, &c.* Nam Græci pronomen *veſtra* non habent: nec magnopere refert ſi omittatur, quandoquidẽ communẽ illis ſecũ ſalutem facit. Minuſq́ue ponderis habet verbum, ſi de ſalute aliorum dicamus, cuius non ſimus participes: practicum ergo doctorem ſe profitetur beatus Iudas, cùm in eiuſdem ſalutis conſortium piorum numero

ſe aggregat. Et certè ſi vna eſt omnium credentium fides, ſi vna Euangelij doctrina, ſi vna Eccleſia, ſi vnus omnium ſeruator Dominus Ieſus, communem illis omnibus ſalutem eſſe oportet. Siquidem Chriſtianæ religionis ac fidei finis eſt ſalus animarum noſtrarum. Sed de hac re paulo fuſius, Epiſtolæ ſeriem ordinemq; ſeruemus.

1.Pet.1.

Comparata prius Lectorum attentione, beneuolentia, & docilitate, præſenti loco paucis & apertis verbis declarat cauſas, quibus ad ſcribendum impulſus fuerit; nempe, quod fides eorum fraudibus impoſtorum, & certaminibus hæreſiarcharum plurimorum expoſita periclitaretur. Deinde, quod Eccleſiæ Chriſtianę, extra quam nulla ſalus, vnitas & integritas in extremũ penè diſcrimen adduceretur. Ipſe ergo pro ſua in eos caritate, & apoſtolico munere, nec ſilere, nec à ſcribendo & admonendo illos abſtinere debuerit aut potuerit. Senſus itaque eſt. Tantum mihi ſtudium fuit ſcribendi ad vos de his quæ ad ſalutem omnium pertinent, vt mihi nequiuerim temperare, quin hac Epiſtola tanquam claſsicum canendo excitarē vos atque cohortarer ad eam fidei doctrinam, quam à Deo per Apoſtolos & diſcipulos eius ſemel accepiſtis, conſeruandam & defendendam toties tandiuque, quoties ac quandiu à Satana per hæreſiarchas vel tyrannos impugnata fuerit. Ineſtimabilis eſt enim veræ fidei theſaurus, eoque impenſius vigilandum, ne à quoquam ſurripiatur. Omnium maxima eſt illius neceſsitas, vt potè ſine qua Deũ nec amare, nec timere, nec inuocare, imò neq; ſalui

Rom.10.

ſalui eſſe poſſumus; ideoque vt ea ſemper ſalua tectaq; permaneat, magis quàm pro focis & aris eſt decertandum.

Primò autem in his cernimus, Apoſtolum non de rebus leuioris momēti, neque de rebus politicis, aut philoſophicis, à quibus nec iuſtitia nec ſalus noſtra pendet ſcribere voluiſſe: ſed tantùm de re omniū grauiſsima & ſanctiſſima, id eſt, de animarum ſalute. Itaque vt quę medicorum ſunt tractant medici, ſic apoſtolico exemplo decet Epiſcopos, cæteroſque verbi diuini præcones non niſi de ſacris & ad propriam proximive ſalutem neceſſarijs concionari ac ſcribere; alijs prophanarum rerum amatoribus & tractatoribus relictis. Hac de re Paulus Timotheo ſuo pręcipit, inanes ineptaſque fabulas deuitare: exercere autem ſe ad pietatem. Eundem rurſum admonet, vt denunciet quibuſdam non intendere Iudaicis fabulis, & genealogijs interminatis, quæ quæſtiones magis præſtant, quàm ædificationem Dei, quæ eſt in fide. Item, veri paſtoris ac doctoris conditiones enumerans ait: *Tu autem ô homo Dei, ſectare iuſtitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, manſuetudinem.* Longè ergo recedunt ab Apoſtolorum, veterumq; ſanctorum traditione, qui maiorem ſtudiorum aut concionū ſuarum partem in quæſtionibus perobſcuris, aut prophanorum hominum hiſtorijs ac rebus geſtis recenſendis collocant & terunt. Quando enim aut Baſilius, aut Chryſoſtomus, aut Auguſtinus, aut Leo, aut Gregorius aliquis ſimile præſtitit?

1. Tim. 4.

1. Tim. 1.

1. Tim. 6.

Deinde, non de vnius aut alterius tantùm,

ſed

ſed ſine vlla ſexus, conditionis, aut perſonarum acceptione, *de communi omnium ſalute* dicturum ſe recipit: vt ſicut omnibus commune imminebat ab hæreſiarchis periculum, ſic omnes commune caperent remedium. Quo exemplo admonentur paſtores, nullius quantumuis

Rom. 1. abiecti & pauperis ſalutem negligere. *Græcis ac barbaris, ſapientibus & inſipientibus* (aiebat Apoſtolus) *debitor ſum* &c. *Factus ſum*

1. Cor. 9. *Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrifacerem. His qui ſine lege erant, tanquam ſine lege eſſem, vt lucrifacerem eos. Factus ſum infirmis, infirmus: omnibus omnia factus ſum, vt omnes facerem ſaluos.* Aeternus Dei filius vnicam peccatricem, vnicam Samaritanam, vnicam adulteram, vnicum abnegatorem, vnicum latronem, vnicum infidelem Thomam non abhorruit, &c. Contra hoc apoſtolicum exemplum peccant, qui nobiliũ, diuitum, aut propinquorum duntaxat curam habent, cæteros aſpernantur ac negligunt.

Porrò *ſalus* hominum hîc vocatur *communis*, primò quia non vni linguæ aut nationi, ſicut lex Moſis, ſed vniuerſis hominibus propoſita & oblata eſt doctrina Euangelica, dicente cæleſti patre ad filiũ: *Poſtula à me, & da-*

Pſal. 2. *bo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Idemq; filius legatos

Matth. 28. ſuos quocunque terrarum mittens, eis dicebat:

Mar. 16. *Ite prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui credi-*

Actor. 1. *derit &c.* Et iterum: *Eritis mihi teſtes in Ieruſalem, Iudæa, Samaria, & vſq; ad vltimum terræ.* Quibus & alijs aliquot ſimilibus locis Augu-

ſtinus

ſtinus aduerſus Donatiſtas frequenter & grauiter colligit, ſanctam, vnam, & apoſtolicam Eccleſiam verè Catholicam, id eſt, per totum orbem diffuſam eſſe : quod nulli vnquam ſectarum hæreticarum contigit, vel vnquam continget. Et idem rurſum his cunctos hæreticos compellat : Audite hæretici, quid ſcriptum ſit. Oportebat Chriſtum pati & reſurgere à mortuis, & prædicare in nomine eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum per omnes gentes. Omnes gentes totus mundus eſt, Eccleſia totum poſsidet quod à viro ſuo accepit in dote. Quæcunque congregatio cuiuſlibet hæreſis in angulis ſedet, concubina eſt, non matrona. O hæreſis Ariana, quid inſultas? quid exſufflas? quid etiam ad tempus multa vſurpas? Iniuriam à te patitur domina ab ancilla, multas ei ingeris contumelias. Licet hæc doleat, non te magna metuit Sponſa Chriſti, ſancta, catholica. Cùm reſpexerit Sponſus, eijcieris tu vt ancilla cum filijs tuis, &c. An non hæc quoque hodiernis ſectis iure dici poſſunt?

Aug. l. de agone Chriſt. c 29. Epiſt. 162. & paſſim tom. 7.

Idem l. 4. de ſymb. c. 10.

Luc. 24.

Act. 14.

Gen. 21.

Gal. 4.

Præterea, *ſalus communis* etiam dicitur, eo quòd vna communique ratione, id eſt, per Chriſti mortem & ſanguinem (quorum virtus eorundem ſacramentorum participatione nobis adhibetur) omnes in eum credentes ſaluentur. Non enim alijs medijs aut remedijs ſaluati ſunt Apoſtoli, martyres, confeſſores, virgines, pœnitentes, alijve priſcorum ſæculorum ſancti, quàm nunc vniuerſi ſaluemur : quandoquidem non eſt

Act. 4. in alio aliquo ſalus. Turba illa ſanctorũ, quam dinumerare nemo poteſt, ex omnib. tribubus, populis, & linguis, de ſalute ſua gratias agit ſe*Apoc. 7.* denti ſuper thronum, & agno. Eſt igitur omniũ membrorum Chriſti vnum Euangelium, vna fides, vna ſpes, vnum ouile, vnus paſtor, vnum Baptiſma, vna Confirmatio, vna Euchariſtia: ergo & vna eademq; ratio ſalutis. Ideo venera*Beda.* bilis preſbyter Beda hoc loco ſcripſit: Omniũ electorum vna & *communis eſt ſalus*, fides, & dilectio Chriſti. Atque idcirco vna tantùm Eccleſia, nõ plures: vnicus Chriſtus ſponſus eius; non multi: & qui extra hanc vnitatem fuerit, nec Chriſti membrum, nec Eccleſiæ filius, nec *Amb. com. in Luc. ca. 11.* communis huius ſalutis particeps erit. Hinc Ambroſius: Omnes hæreticos & ſchiſmaticos à regno Dei & ab Eccleſia intellige ſeparatos. Et ideo, non Dei, ſed immundi ſpiritus omnis *Idem Orat. funebri de obitu frat.* ſchiſmaticorum hæreticorumq; liquidè claret eſſe conuentus. Laudat quoque idem pater Satyrum fratrem ſuum, quòd veram fidem eſſe inter ſchiſmaticos negaret, & ſi in Deum credant: quoniam erga Eccleſiam fidem non teneant, ſed eam miſerè lacerent propter quam *Optat. lib 1. cont. Parm.* Chriſtus paſſus & mortuus eſt. Probat & Optatus Mileuitanus ſententiam Parmeniani dicentis, Apud hæreticos dotes Eccleſiæ eſſe non poſſe. Scimus enim, ſubiungit ille, hæreticorũ ſingulorum Eccleſias, proſtitutas, nullis legitimis ſacramentis, & ſine iure honeſti matrimo*Cant. 6.* nij eſſe. Quas recuſat Chriſtus ſponſus Eccleſiæ, ſicut in Canticis teſtatur: qui cùm vnam laudat, cæteras damnat, quia præter vnam, quę eſt verè Catholica, cæteræ apud hæreticos putantur

tantur eſſe: ſed non ſunt. Subiungit Apoſtolus: *Deprecans ſupercertari ſemel tradita Sanctis fidei.* Græci paulò aliter & apertius: παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδόθεισῃ τοῖς ἁγίοις πίστει: Adhortans vos, vt decertetis pro fide, quæ ſemel eſt tradita ſanctis. Quidā alij vertunt. Obſecrans, vt veſtris laboribus adiumento ſitis fidei, quæ ſemel data eſt ſanctis. Vult autem dicere Apoſtolus: Ante omnia neceſſarium duxi, vos deprecando & adhortando commonefacere, vt ſemel ſuſceptæ ſanctæ fidei catholicæ, quemadmodū à ſanctis Apoſtolis tradita eſt, ſupercertetis, ſeu, ſummo ſtudio certetis: pro ea videlicet retinenda vſque ad finem fortiter & perſeueranter dimicantes, ita vt nullis neq; perſecutionibus tyrannorum, neque perſuaſionibus hæreticorum, ab eius profeſsione vos vel alios vnquam ſinatis abduci.

Ex his porrò verbis eruendus eſt STATVS, ſeu propoſitio generalis totius Epiſtolæ. Hæc autem huiuſmodi eſt. Pro Chriſtiana catholica fide retinenda & exornanda, contra omnes illius hoſtes & corruptores magno ſtudio dimicandum ac certandū eſt. Iſtud enim propoſitum in ſequentibus explicat, & varijs argumentis illuſtrat & confirmat, vt ſuis locis notabitur.

Hîc autē primo loco obſeruanda eſt ſumma diuini Apoſtoli humanitas atq; modeſtia: qui cùm poſſet eximia ſibi à Deo poteſtate commiſſa præcipere, mitiſsimo affectu hortatur & rogat. Nihil ergo arroganter, nihil minaciter aut inſolenter imperat, ſed humiliter obſecrat

us fuerant in cælo etiã antea ſuſtinẽdi. Adami *Gen.3.*
& Euæ fides ac religio ab illis hoſtibus ad tem-
p⁹ cõuulſa & labefactata eſt. Iidẽ Abelis, Seth,
Enoch, Noe, Abrahæ, & reliquorũ veterum pie
tatẽ in Deũ varijs machinis oppugnauerũt. In-
citauerũt rurſum Iſmaelẽ aduerſus Iſaac; atq;
Eſau aduerſus Iacob, id eſt, filios carnis, contra
filios ſpiritus ac repromiſsionis, &c. Authores *Gal.4.*
quoq; fuerũt Gigãtibus, vt Noe iuſtitiæ prçco- *Gen.6.7.8.*
nẽ affligerent, & vniuerſæ carnis viã depraua-
rẽt: inſuper & Aegyptijs, & Chaldçis, & Perſis,
& Grçcis, & Romanis vt grauiſsimis bellis atq;
captiuitatibus populũ Dei vaſtarent & oppri-
merent. Quanto cũ furore ac odio princeps dç- *Matth.4.*
monũ ipſummet Chriſtũ ſponſum & caput Ec
cleſiæ, authorẽq; fidei noſtræ, ſemel, iterum, &
tertiò per ſeipſum aggreſſus oppugnauit? An
non etiam beatũ Petrum ſecundùm Chriſtum,
eiuſdẽ Eccleſiç rectorem, expetiuit cribrare vt *Luc.22.*
triticum? Falluntur ergo plurimũ qui aliquam
pacẽ ſibi aliquando futuram repromittunt; aut
inſtar quorundã Politicorũ, inter mundũ dia-
bolũ ac ſatellites eorũ, & Eccleſiam Chriſti: id
eſt, inter lucẽ & tenebras, inter Chriſtũ & Be-
lial, inter oues & lupos, conciliationẽ fingere
nitũtur. Aberrãt verò omniũ turpiſsimè & per
nicioſiſſimè, qui nihil ſe credituros iactant, do
nec vniuerſus mundus in eandẽ fidẽ & religio-
nem cõſpiret: aut deficiunt animis cùm fidẽ ca
tholicã tot hoſtibus impugnari conſpiciũt, &
pro eius defenſione certare detrectant. Nã con-
tinuò vel tyrannorum minis, vel hæreticorum
inſidijs, vel quorundam hypocritarum & pro-
ditorũ corruptelis & artificijs oppugnabitur.

Itaque pijs ſemper velut in excubijs ſtandum, imò verò tanquam in acie confligendum erit, vt tandem aliquando cũ Paulo dicere poſsint:

2. Tim 4. *Bonum certamen certaui, in reliquo repoſita eſt mi*

2. Tim 2. *hi corona iuſtitiæ, &c. Nam non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Qui vicerit,* inquit Spiritus, *dabo illi edere de ligno vitæ, quod eſt in paradiſo Dei mei.* Non ceſſanti vel diſsimulanti, ſed ſtrenuè militanti dictum eſt: *Eſto fi-*

Apoc. 2. *delis vſq; ad mortem, & dabitur tibi corona vitæ.*

Tertiò, aſſerẽs *fidem ſemel traditã eſſe ſanctis,* id eſt, Chriſtianis, docet illius originem nõ eſſe ſimpliciter ab hominis voluntate; ſed aliunde, nimirum à Deo per Spiritum ſanctum traditam & infuſam animis. Requiritur quidem hominis ſtudium, vigilantia, & conſenſus: ſed hæc fruſtranea & inania ſunt, niſi Deus gratia ſua præueniat, comitetur, & ſubſequatur. Id-

Ioan. 6. circo dicitur: *Hoc eſt opus Dei, vt credatis.* Et Petro fidem omnium noſtrũ nomine profitenti

Matth. 16. dictum eſt: *Caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus qui eſt in cælis.* Paulus quoque ſcribit. *Alteri* (datur) *fides, ex eodem Spiritu.*

Eph 4. Et Philippẽſibus ait: *Vobis datum eſt, non ſo-*

Philip. 1. *lùm vt in eũ credatis, ſed & vt pro illo patiamini.*

Aug lib. de prædeſt. ſanct c. 2. Rom. 11. Hoc extremum teſtimonium explicans Auguſtinus, ſcribit: Initium fidei noſtræ ex quo eſt, niſi ex ipſo eſt? Neque enim hoc excepto, ex ipſo ſunt cætera; ſed ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolũ vt credatis in eum, verùm etiam vt patiamini pro eo. Vtrumq; oſtendit Dei donum, quia vtrumque dixit eſſe donatum. Nec

ait,

ait, vt plenius & perfectius credatis in eũ; ſed, vt credatis in eum. Et idem rurſum: Fides ad *Epiſt.105.* Chriſtum nos trahit, quæ niſi deſuper gratuito munere nobis daretur, non ipſe diceret, *Nemo* *Io.6.* *poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me attraxerit eum.* Adfirmans autem illam non ita eſſe donum Dei, quin ad eam requiratur motus & aſſenſus voluntatis noſtrę, ita differit: Intrare *Tract.26. in Io.* quiſquam poteſt Eccleſiam nolens, accedere ad altare poteſt nolens, accipere poteſt ſacramentum nolens; credere nõ poteſt niſi volens. Et alibi: Quid eſt credere, niſi conſentire verũ *Lib. de ſpiritu & litera, cap 31.* eſſe quod dicitur: conſenſio autem vtiq; volentis eſt: profectò fides in poteſtate eſt. Hæc ille, quibus duntaxat iſtud Ambroſij teſtimonium *Amb. in cap. 1. epiſt. 2. ad Corint.* ſubijcio. Quoniam non neceſsitatis, ſed voluntatis res eſt, ideo dicit Apoſtolus: *Non* *2. Cor. 1.* *quod dominemur fidei veſtræ, &c.*

Sed quorſum ſcribit Apoſtolus, *fidem ſemel eſſe traditã*? Primò, vt deſignetur Chriſtianę religionis, cuius fundamentum eſt fides, ſempiterna conſtantia & perſeuerantia. Nunquam enim hæc lex in aliam commutabitur, vt Moſis, ac vetus teſtamentum tranſlatum eſt in nouum, & Synagoga in Eccleſiam: quia æternum, immutabile, & poſtremum eſt teſtamentum Dei cum hominibus. Siquidem eo ſenſu dicitur Deus loqui ſemel, nec altera vice idem repetere. Et in pſalmo ſcriptum eſt: *Semel lo-* *Iob.33. Pſal.91.* *cutus eſt Deus*: id eſt, ita firmè & certò, vt irritum fieri non poſsit.

Secundò, dicitur *ſemel tradita*, propter ſummam eius integritatem & puritatem: adeo

vt hîc *ſemel*, ſit idem, quod *primùm*. Solet autem prima doctrinæ expoſitio, ac legis cuiuſcũq; inſtitutio purior & integrior eſſe. Sic enim lex Moſaica, cùm primùm fuit data & expoſita à ſuo legiſlatore, puriſsima planè fuit: donec exortæ ſunt Phariſæorũ, Eſſeorum, & Sadducæorum ſectæ, qui pro ſuo arbitrio auſi ſunt multa addere, detrahere, immutare, inuertere: quæ Chriſtus excutiendo correxit. Quod autem ad Chriſtianam doctrinam, fidem, & religionem attinet, eam æternus Dei Filius per ſemetipſum initio tradidit, qualem acceperat à ſuo Patre; Apoſtoli verò non aliam toti mundo tradiderunt, quàm ab æterno Dei filio audierant; nec nouam, ſuſpectamq; hactenus Eccleſia catholica finxit aut ſeruauit; ſed eandem ipſam nobis filijs ſuis etiam ipſa tradidit, vt & poſteris eandẽ illibatam ſanctamque relinquamus. De hoc vetuſtiſsimus & grauiſsimus author Tertullianus ita differit. Nobis nihil ex noſtro arbitrio inducere licet, ſed nec eligere quod aliquis de arbitrio ſuo induxerit. Apoſtolos Domini habemus auctores, qui nec ipſi quicquam ex ſuo arbitrio quod inducerent, elegerunt: ſed acceptam à Chriſto diſciplinam fideliter nationibus adſignauerunt, &c. Et aliquanto poſt. Conſtat omnem doctrinam quæ cum Eccleſijs apoſtolicis matricibus & originalibus fidei conſpiret, veritati deputandam, id ſine dubio tenentem, quod Eccleſię ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo ſuſcepit: reliquam verò doctrinam de mendacio præiudicandam quæ ſapiat cõtra veritatem Eccleſiarum, & Apoſtolorũ, & Chriſti, &

Matth. 5. 6. & 23.

Ter. l. præſc. cap. 6.

Cap. 21.

ſti, & Dei, &c. Calumniantibus ac obijcientibus veteribus illius æui hęreticis (vt & faciunt nouiſsimi) correptas fuiſſe ab Apoſtolo Eccleſias, &c. reſpondet idē Tertullianus. Cùm correptas Eccleſias opponunt, credāt emendatas. *Ca.28.&29.* Sed age nunc: omnes errauerint, deceptus ſit & Apoſtolus de teſtimonio reddendo quibuſdā: nullam reſpexerit Spiritus ſanctus vti eam in veritatē deduceret, &c. Ecquid veriſimile eſt, vt tot ac tantæ in vnam fidem errauerint? &c. At? quod apud tam multos vnum inuenitur, non eſt erratum, ſed traditum. Audeat ergo aliquis dicere illos (Apoſtolos) erraſſe, qui tradiderunt? &c.

Nec omittendum *fidem*, pro qua certandum docet, non tantum ſignificare aſſenſum intellectus in ſacris dogmatibus credendis: ſed etiam hic ſumi pro eius ornamentis & fructibus, id eſt, bonis ac ſanctis operibus; vt accommodata ad propoſitum ſequentia argumenta ſatis indicant; & vox *ſanctis*, de qua mox dicemus, ampliſsimè manifeſtat. Enimuerò paulo poſt, docet Apoſtolus à ſuperbia & apoſtaſia malorum angelorum abhorrendum; & longè longiùs fugiendum à luxu Sodomæorum, homicidio Caini, Balaami auaritia, rebellione Core, ſimilibuſque peccatis lethalibus; econtrario verò pijs & incorruptis moribus ſtudendum eſſe: quæ omnia ad fidei Chriſtianæ fructus, ac bonorum operum pręcepta pertinere nemo negare poteſt. Tractat igitur hoc loco B. Iudas de fide illa, quæ iuxta Paulum, *per caritatē operatur*: non de ea quæ ſecundùm alium *Gal. 5. Iac. 2.*

Rom. 2. Apoſtolum, operum expers, *mortua eſt*. Siquidem omnium Apoſtolorum conſenſu, *Auditores legis non iuſtificantur apud Deũ, ſed factores*, debent enim veri Chriſtiani *dignè Deo ambulare, dignè Euangelio incedere*. Abundare in omne opus bonum. Promittere pietatem per opera bona. *Diuites fieri in bonis operibus &c.* Toto igitur cęlo aberrāt, & omni doctrinæ Apoſtolicæ ſeſe opponunt hæretici, qui & ſolam fidem ad iuſtitiam ſalutemq́; ſufficere autumant: & iuſtos ſanctoſq́; in omni opere bono mortaliter peccare nec timent nec verentur prædicare.

Coloſ. 1.
Philip 1.
2. Cor. 9.
Eph. 2.
1. Tim. 2.

Sed qui qualeſue ſunt *Sancti* illi, quibus fidem ſemel traditam dicit? Num alius ſanctus à Chriſto, qui peculiari priuilegio *Sanctus*, imò & *Sanctus ſanctorum* paſsim in ſacris appellatur? Reſpondeo, quoniam diuina clementia homines ad fidem, ſpem, & caritatem in Chriſtum defigendam, & per ſacramentorum perceptionem vocantur & à prophanis ſeparantur, vt Deo inhærentes, illius ſanctitatis & gratiæ ſint participes; etiam ipſi communi Apoſtolorum voce *Sancti* nominantur. Hinc Paulus vim ſanctificandi ſeruos ac diſcipulos ſuos Chriſto tribuēs dicit, *Qui ſanctificat, & qui ſanctificantur, ex vno omnes*, nimirum Deo patre filij ſunt: ille per naturam, alij per adoptionis gratiā. Et poſtea: *In qua volūtate* (Patris gratāter Filij incarnationē & paſsionē ſuſcipientis) *ſanctificati ſumus, per oblationem corporis Ieſu Chriſti ſemel*: Item.

Luc 1.
1. Io. 2.
Dan. 9.
Apoc. 3.
Heb. 7.
Heb. 2.
Heb. 10.

Ieſus

Ieſus vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt, &c. Igitur ſanctorum nomine vetus Eccleſia Chriſtianos omnes comprehendebat, velut Deo Patri per Chriſtum ſeparatos, ſanctificatos, & conſecratos, vt tam ex hoc loco, quàm ex plurimis Pauli, Petri, & Ioannis epiſtolarum teſtimonijs cuique peruium eſt. Hinc apud Tertullianum, ſanctæ fœminæ, permiſit ſanctis nubere, carnis ſanctæ, id eſt, Chriſtianæ. Ex Ambroſij, Auguſtini, Hieronymi, & aliorum veterum monumentis facilè colligitur multis ſęculis Chriſtianos vocatos fuiſſe Sanctos; Epiſcopos eorum Sanctiſſimos & Beatiſſimos: quos titulos adhuc etiam nunc retinet Romanus Pontifex. *Heb. 13.* *Tertul. lib. 1. & 2. ad vxorem.*

Adſerens poſtremò veram religionem ac *fidem traditam eſſe ſanctis*, ſubindicat hoc Dei beneficium, nec omnibus nec paſſim datum eſſe: ſed tantùm his, quos æterna præſcientia ſua illius dignos Deus noſter agnoſcit, ſeque illius reddunt capaces. Hinc Chriſtus patris ſui miratur iudicium, quo abſcondit ſecreta regni ſui ac religionis euangelicæ myſteria à ſapientibus & prudentibus filijs huius ſæculi, reuelauit autem paruulis. Paulus quoque ſcribit: *Non omnium eſt fides:* quoniam tantus theſaurus non obuius eſt cunctis. Et alibi: *Non omnes obediunt Euangelio*, quandoquidem adhuc cernimus Turcas, Tartaros, Iudæos, Ethnicos, id eſt, maiorem huius mundi partem aduerſus Chriſtum bellum gerere. Fatetur idem rurſum Apoſtolus, Euangelium *opertum* *Matth. 11.* *2. Theſſ. 3.* *Rom. 10.* *2. Cor. 4.*

eſſe in ijs qui pereunt: in quibus Deus huius ſæculi (i. diabolus) *excæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat illis illuminatio euangelij gloriæ Chriſti.* Lucas quoque in Actis, recitata Pauli concione ad Iudæos & gentiles, poſtea ſubijcit: *Audientes gentes gauiſæ ſunt, & glorificabant verbum Domini: & crediderunt quotquot erant præordinati à Deo.* Quia ergo non oẽs erant præordinati, non omnes crediderũt: aut certè iſtud temerè addidiſſet Euangeliſta, quod nemo Chriſtianus vnquam dicturus eſt. Sequitur apoſtolica narratio.

Actor. 13.

---

4. *Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præſcripti ſunt in hoc iudiciũ) impij, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum Dominatorem Deum, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negantes.*

HIC poteſt conſtitui quarta pars huius Epiſtolæ, videlicet CONFIRMATIO principis propoſitionis, quam varijs argumentis & exemplis longè lateque perſequitur. Aut certè NARRATIO erit, qua cauſas exponit, cur pijs viris colluctandũ ſit pro fide retinenda & exornanda: ſimulq; plurimas notas deſignat, quibus hæreſiarchę ac impoſtores deprehendi poſſunt. Auſpicatur itaque confirmationem ſiue narrationem ſuam ab imminenti ac præſenti periculo, dicens: Meritò vobis continuò vigilandum & velut in acie ſtandum eſt Fratres, quoniam inſtat religionis & animarum veſtrarum periculum, iam Hannibal ad portas, iam in caſtra hoſtis irrupit, iam ſparſum

ſum eſt venenum. Futura pericula eò leuiora videntur, quod nondum vrgeant, & ſpes quædam reponatur in mora: ſed præſentia mala difficillima & acerbiſſima ſunt. Vobis quidem purè ſynceréque Euangelicam doctrinam, cui innititur fides & ſalus, tradiderunt ſanctiſſimi Apoſtoli & diſcipuli Chriſti: verũ, paulò poſt emerſerunt quidam neſcio qui aut vnde, certum autem quod impij in Deum, & peſtiferi in proximos: nec à Deo miſſi, ſed potius à Satana patre tenebrarum doloſè & malitioſè introducti: qui prætextu veritatis, euangelij, & deſecatæ religionis, diabolica mendacia ſeminant, euulgant, & cum incredibili animarum iactura cunctis perſuadere nituntur. Hos porrò vt omnino fugiatis, & ab eorum erroribus abhorreatis, per notas ſuas velut certiſſima ſigna nunc nunc palàm graphicéque deſcribam & manifeſtabo.

Primùm enim παρεισέδυσαν, obiter introierunt, latenter irrepſerunt, & quaſi aliud agendo ingreſſi ſunt inter vos: *ſpeciem quidem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes*. *Subintroierunt* neque mediatè neque immediatè à Deo vocati vel miſſi: ſed propria temeritate docendi officium vſurpantes, ſicut pſeudoprophetæ, de quibus Dominus conqueritur: *Currebant, & non mittebam eos*. *Subintroierunt* non vt legitimi paſtores & doctores per oſtium ouilis: ſed per feneſtram aut perfoſſum murum, vt fures & latrones. *Subintroierunt* tecti pellibus ouium, id eſt, conficta manſuetudine; cùm reuera ſint

2. Tim 3.
Ierem. 23.
Ioan. 10.
Matth. 7.

ſint lupi rapaces, &c. Hic ergo deſcriptam & aſſignatam habemus duplicem hæreticorũ & ſeductorum impietatis notam. Priorem in eo quod non legitimam habent vocationem, ſed eam ſibi temere vſurpant: poſteriorem, quod fraudibus & dolis vtantur, vt imprudentibus imponant, incautoſque circumueniant.

Quod ad priorem ſpectat, certè illud ius ac ſtatutum diuinum violant ac interuertũt, quo
Rom.10. decretum eſt, vt nemo ex officio prædicet, niſi mittatur, ab his nimirum quibus ea poteſtas à Deo credita eſt, ſcilicet beati Petri in primis, deinde aliorum per orbem Apoſtolorum ſuc-
Hebr.5. ceſſoribus. *Nec quiſquam*, ait Spiritus ſanctus, *ſumit ſibi honorem*, id eſt honorificum ſacerdotij Chriſtiani munus, quod eſt, ex officio docere, ſacrificare, ſacramenta diſpenſare, nemo ſua ſibi authoritate arroget; *ſed qui*
Exod.28. *vocatur à Deo tanquam Aaron:* quem Dominus per Moſem ad ſacerdotij officiũ conſecrauit. Hoc idem exemplo Chriſti confir-
Hebr.5. mans ſubijcit. *Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificauit, vt pontifex fieret*, id eſt, non à ſemetipſo ſibi pontificatum vendicauit: *ſed*
Pſalm.2. & 109. *qui locutus eſt ad eum, Filius meus es tu, &c. Tu es ſacerdos in æternum.* Expectauit namque velut priuatus aliquis homo, vſq; ad trigeſimum ætatis ſuæ annum; nec docendi, baptizandi, Eccleſiam colligendi, ac redimendi genus humanum officium antea cœpit exercere, quàm à Patre vocaretur, ſibique diceretur de cælo,
Math 3. Luc. 3. Marc.11. *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Hunc audite.* Iſtis enim cæleſtibus ac diui-

diuinis verbis inauguratus, declaratus, & conſtitutus eſt totius mundi paſtor & doctor.

Sic & veteris legis pontifices, ſacerdotes, leuitæ, ac prophetę, non niſi à Deo vocati & miſſi munus ſacrum obierunt. Apoſtoli quoque ac diſcipuli noui teſtamenti doctores & ſacerdotes, tempus vocationis ſuæ cum omni reuęrentia & moderatione expectauerunt, videlicet, vt Chriſtus eis diceret: *Ite, ecce ego mitto vos* Luc. 9. & 10. *Miſit eos prædicare regnum Dei, & ſanare* Matth. 10. *infirmos.* Et rurſum. *Ite ad oues quæ perierunt domus Iſrael. Sicut miſit me Pater, & ego mitto* Ioan. 20. Matth. 28. *vos. Eũtes docete oẽs gentes, baptizãtes eos, &c.* Mar. 16. *Eritis mihi teſtes in Ieruſalem, & in omni Iudæa,* Actor. 1. *& Samaria, & vſque ad vltimũ terræ, &c.* Vnde & hãc ſuam vocationẽ & legitimam miſſionẽ palam allegant, & cõſtanter omnib. proponũt & obijciunt in ſui miniſterij ac officij legitimum teſtimoniũ, dicẽtes obſtantibus: *Si* Actor. 4. *iuſtum eſt in conſpectu Dei, vos potius audire, quã* Acto 5. *Deũ, iudicate. Obedire oportet, Deo magis quàm* Actor. 10. *hominibus. Præcepit nobis prædicare populo, & teſtificari, quia ipſe* (Chriſtus) *eſt, qui conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum & mortuorum.*

Quid autem huic Apoſtolicæ moderationi ac regulæ, aut ſimile aut affine omnes omnium ſæculorum pſeudoprophetæ ac hæreſiarchæ vnquam habuerunt? Aut quæ illorum vocatio atque miſſio? Non alia planè quàm Pſeudoprophetarum, qui, vt attigimus, currebant, & Dominus non mittebat eos: pro ſuggeſtu ingeminabant, *Hæc dicit Dominus, & Dominus non fuerat locutus ad eos.* Ieremi. 23. 27. & 29. A quibus Apoſtolis, vel

Apo-

Apoſtolicis viris Simon magus, Cerinthus, Ebion, Menander, Cerdō, Valētinus, Marcion, aut alij veterum hæreſeon patroni miſſi fuerunt? Cuius Epiſcopi ordinatione Manichæus, Arius, Macedonius, Pelagius, Donatus, Iouinianus, Vigilantius, Zizania ſua in agro dominico diſſeminarunt? Aut cuius Apoſtolici viri authoritate, Caluinus, Beza, Farellus, viri omnino profani, ſacrorum in Eccleſia miniſterium vſurpauerunt? Quibus legitimis paſtorib. ſucceſſerunt? Edant origines (liceat mihi eos Tertulliani verbis conuenire) ſuarum Eccleſiarum; euoluant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, vt primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeuerauerint, habuerit auctorem, & anteceſſorem. Hoc enim modo Eccleſiæ apoſtolicæ cenſus ſuos (id eſt, dignitates) deferunt, &c. Et aliquanto poſt, hiſce verbis ſuæ tempeſtatis hæreſiarchas compellat, & tanquam rerū alienarum inuaſores coarguit. Qui eſtis? quādo, & vnde veniſtis? quid in meo agitis non mei? quo denique Marcion iure ſyluam meā cædis? qua licentia Valentine, fontes meos tranſuertis? qua poteſtate Apelles, limites meos commoues? Mea eſt poſſeſſio. Quid hic cæteri ad voluntatem veſtram ſeminatis & paſcitis? Mea eſt poſſeſſio, olim poſſideo, prior poſſideo, habeo origines firmas ab ipſis auctoribus quorum fuit res. Ego ſum hæres Apoſtolorum, &cæt. Hæc ille: quæ ſi ſolum nomina impoſtorum commutaueris, de huius æui hæreſiarchis ſcripta eſſe facilè iudices: cùm præſer-

Tertul. lib. præſ. cap. 32.

cap. 37.

præſertim ipſimet palàm confeſſi ſint, *ſe nullo iure ordinario vocatos aut miſſos eſſe ad miniſterium verbi aut ſacramentorum.* Ex quibus manifeſtum eſt, illos non introiſſe per oſtium in ouile, vt paſtores; ſed *ſubintroiſſe*, vt beatus Iudas loquitur: & aſcendiſſe aliunde vt inſtar latronum furarentur, mactarent, & perderent, vt eſt in Euangelio. *Beza in colloq. Pyſſiaceno.* *Ioan. 10.*

Secunda impoſtorum ac hæreſiarcharum nota in eo ſignatur, quod non apertè, ſimpliciter, & candidè, vt olim veri Prophetæ, Apoſtoli, horumque ſucceſſores; miniſterium docendi initio capeſſunt: ſed obliqua, furtiua, atque clanculari inſinuatione ſeipſos ingerunt, ac more ſerpentum ſub herbarum virore latenter repunt & inuadunt; non prius in lucem erumpentes quàm multitudine ac viribus ſeſe præualere ſenſerint. Fucum etiam faciunt, cùm ſimulant ſe nihil niſi veritatem de tenebris eruere, nihil niſi purum verbum Dei nunciare, nihil niſi Eccleſiæ antiquum ſplendorem inſtaurare, nihil niſi quandam reformationem moliri velle, Deum homineſque conteſtantur: cùm tamen reipſa, nihil niſi veterum hæreticorum blaſphemias nouis pigmentis adornatas, nouiſque alijs blaſphemijs auctas inuehant; ac Eccleſiam & rempublicam Chriſtianam prius à ſe miſerè deformatam, nouis Neronibus, Diocletianis, Iulianis, & Valentibus lacerandam, & funditus (ni Deus auerteret) opprimendam, & delendam nefariè prodant. Idcirco in ſacris literis comparantur cum lupis veſpertinis; *Haba ca 1.*

tinſi; id eſt,qui deficiente luce,& ſuborientib. tenebris,ouibus inſidiantur. Et Chriſtus horum fraudem & immanitatem retegens, ſimulque cauendos illos admonés ait: *Attendite à falſis prophetis,qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium,intus autem ſunt lupi rapaces.* Ad eoſdem pertinet parabola, de inimico homine, qui dormientibus ſeruis patris familias, ſeminauit zizania in medio tritici: Iiſdem de cauſis Apoſtolus appellat eos, *operarios ſub dolos,pſeudoapoſtolos.falſos fratres,transfiguratos in Apoſtolos Chriſti, & angelos tenebrarum träsformatos in angelos lucis.* Denique, *per dulces ſermones* (inquit) *& benedictiones ſeducunt corda innocentium.*

Matth 7. *Matth.13.* *2.Cor.11.* *Rom.16.*

His ſubiungamus quorundam veterum Patrum de hac hæreſiarcharum nota, querelas atque teſtimonia. Auguſtinus in primis citata vulpiũ Samſonis hiſtoria, de fraudibus hæreticorum ita ſcribit. Vulpes,inſidioſos,maximeque doloſos hæreticos ſignificant, fraudulentos,cauernoſis anfractibus latentes,&decipientes,odore etiam tetro putentes. Iſtæ vulpes ſignificãtur in Cãticis vbi dicitur; *Capite nobis vulpes puſillas exterminantes vineas.* Ambroſius quoque hæreticorum dolos vulpium atque luporum nominibus in ſacris expreſſos eſſe,his adfirmat. In ſpecie vulpium hæreticos ſignificari expreſſimus: qui promittunt nomine quòd Chriſtum ſequantur, ſed ſtudio fraudis abiurant.Hos non ſuſcipit Dominus,ſed à ſuo nido arcet & prohibet. Lupi autem quid ſignificare videantur debemus aduerte-

August in Pſalm. 80. *Iud.15.* *Cant.2.* *Ambr.in ca 10.Luc.&* *Iren.lib.3. cap.18.*

uertere. Beſtiæ ſunt quæ inſidiantur ouilibus; circa paſtorales verſantur caſas, habitacula domorum intrare non audent; ſomnum canum, abſentiam aut deſidiam paſtorum explorant, ouium guttur inuadunt vt citò ſtrangulent, feri ſunt & rapaces, &c. Nonne iſtis lupis hæretici comparandi ſunt, qui inſidiantur ouilibus Chriſti; fremunt circa caulas nocturno magis tempore quàm diurno, &c.

Irenæus quoque appoſitiſſimis ſimilibus *Iren. præfat. in lib. 1. Idē lib. 1. cap. 1.*
eorundem fraudes deſcribit & aperit. Primò, impoſtorum, qui vitrum ſtudiosè elaboratum imprudentibus pro ſmaragdo, aut alio lapide pretioſo vendunt. Secundò, nebulonum, qui à Regis ſpecioſa imagine detractas gemmas turpis canis aut vulpeculæ ſimulacro adaptarent; hocque idiotis pro Rege oſtentarent. Tertiò, rhapſodorum; qui Homerocentonas compingunt ad quam voluerint confingere quæ-
ſtionem. Quartò, immanium ferarum, ex ſyl- *Lib. 1. ca. 35.*
uis, in quibus ad tempus latent, erumpentium
& multos vaſtantium. Quintò, venatorum, *Lib. 2. ca. 19.*
qui per aſſuetas eſcas & pabula blandiuntur animalibus aut auiculis, vt ea captiua quò vo-
luerint per vim abducant. Sextò, ſerpentis, *Præfat. in*
qui Euam ſeduxit, promittens ei quod ipſe *lib. 4.*
non habebat. Septimò; ſtatuæ ex vili luto *Lib. 2. c. 34.*
factæ; coloratæ autem ſuperficie; vt putetur
aurea, quæ verè eſt lutea. Octauò, miſcen- *Lib. 3. c. 19.*
tium gypſum (quod præſens venenum continet) cum lacte, vt per ſimilitudinem coloris ſeducant, & interficiant, &c.

De ijſdem hæreticorum fallacijs Ignatius *Ign. epiſt. ad*
martyr quoque ſcribit: Sunt quidam mentis *Trallianos.*

ſeductores; non Chriſtiani, ſed Chriſtum mercantes, in fraudem circumferentes nomen Chriſti, & cauponantes verbum Euangelij, & erroris venenum blando alloquio implicantes; tanquam mulſo cicutam temperantes, vt qui biberit, dulciſſimi ſaporis guſtatu deceptus, incautè morte transfigatur, &c. Atque hæ ſunt hæreſiarcharum fraudes & doli, quibus viam ſibi parant & muniunt ad ſubuertendam imbecillium fidem: aduerſus quorum artes pro eadem retinenda & confirmanda ſupercertandum docet hic noſter Apoſtolus. Pergamus porrò ſingulorum verborum latentem emphaſim, ſimulq́; in his comprehenſas hæreſiarcharum notas inquirere atque deſcribere.

Ad hanc quoque fraudem, planeque vulpinam & lupinam malitiam pertinet, quod vel confictis alieniſque nominibus ſemetipſos quales ſint diſſimulant, vel anonymis mellitiſq́; initio libellulis, quos in vulgꝰ diſpergũt, illud à vera fide pietateque ad hæreſes ſuas transferre nituntur. Ac vt quod de Manete, Ario, Auxentio, & alijs veteribus peſtiferis hæreſiarchis tradiderunt maiores, prætercam; de Caluinianorum dolis pauca tantùm ſubnecto. Inſtitutionem Caluini vidimus editam 1534. nomine ALCVINI, præceptoris quondam Caroli Magni, vt hoc nomine venenum latens tutius ſpargeretur. Extant Buceri commentaria in Pſalmos fictitio nomine Felini & Aretini. Vidimus duas homilias de negotio Sacramentario editas à Beza titulo Nathanaëlis Nelekij. Catechiſmus Geneuanorum paſſim obuius eſt, ſine Authoris aut Typographi nomi-

nominibus. Prodierunt à paucis annis ſine vllius Authoris titulo, vel ſuppoſititio & falſo, impij libri Sacramentariorū, *Conſenſus orthodoxus de ſententia verborum Cœnæ Domini: Breuis & neceſſaria reſponſio, &c. Ratio ineundæ concordiæ, &c. Commonefactio cuiuſdam Theologi, &c. Harmonia de capitibus doctrinæ Chriſtianæ, &c. Confeſſio Gallicarū Eccleſiarum, &c. Excitatorium matutinū, &c. Abolitio Miſſæ. Diallactus. Philophilus. Franciſcus Aſpaſtes. Angelus Maſarellus. Adamus Chriſtianus. Abdias Liberinus. Simon Simonius, &c.* Alios abſque numero huiuſmodi prætereo, quibus iſtæ beſtiæ lucifugæ ſuas in Deum blaſphemias, ſuos paſquillos & libellos famoſos, ſua deniq; in pios omnes probra & conuitia publicare ſunt conſueti. His porrò artibus nunquam vſi ſunt ſerui Dei Prophetæ, nunquam Apoſtoli ac Euangeliſtæ, nunquam Eccleſiæ Chriſti Martyres & Patres ſancti. Eiuſmodi namque Nemíniſtica ſcripta nullam ingenuitatem, nullū animi candorem, aut Dei timorē reſipiunt: ſed ſpiritum tenebrarum, nequitiæ, maledicentiæ, & infrænis impietatis. Horum authores etiam humanis legibus ſunt infames, & deprehenſi capite plectendi. Hos ſanè deſcribit, ſimulq; abominatur S. Spiritus, cùm per Dauidem ait: *Sepulcrum patens* (quod horrendū exhalat) *eſt guttur eorū, linguis ſuis doloſè agebant*, &c. Pſal. 5. & 13. *Exacuerunt vt gladium linguas ſuas, intenderunt arcum ſuum vt ſagittent in occultis*, &c. Pſal. 63. *Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpētes, venenum aſpidum ſub labijs eorum.* Pſalm. 139. &c.

Cod. de famoſ. lib. Itē lib. 13. falſi. Digeſt. ad leg. Corneliam. Et 5. q. 1. Cano. Hi qui inuenti.

Sequitur tertia ſeductorum nota: *quidam homines*. Videlicet, prius obſcuri, & nulla virtute, nulliſque rebus præclarè geſtis celebres: ſed ſolis erroribus, vitijs, maleficijs, ac blaſphemis hæreſibus nobilitati. *Homines quidam* indigni, qui in ſacris libris ac conuentibus nominentur: quorum nomina non ſunt ſcripta in cælis: quibuſque dicturus eſt Christus: *Non noui vos, diſcedite à me operarij iniquitatis.* *Quidam homines* particulares ac priuati, qui ab vniuerſa Eccleſia Chriſti ſeparati, abiecti, & damnati, alios in eandem perditionis naſſam pertrahere nituntur. Veri quidem ſimile eſt iſtos ab Apoſtolo cognitos fuiſſe nominatim, qui volens abſtinuerit à nominibus illorum, vt non ſolùm ab illis quibuſdam pij viri ſibi cauerent; ſed ab vniuerſis ſimul hæreſeon miniſtris & fautoribus, qui quouis modo religionem Chriſtianam labefactant.

Matth.7.

Sed diſpiciamus quo nam pacto veteribus ac nouis hæreſiarchis iſta *Obſcuritatis* nota tertia conuenerit. Quis qualiſve initio fuit rogo, Simon magus omnium hæreticorum parens, quàm vilis Samarita, præſtigiator, homicida, ſcortator, rapax, omnis pietatis expers, artibus magicis deditus, & impurum cacodæmonis mancipium ac ludibrium? Et de Menandro Iuſtinus martyr ſcribit: Menandrum quendam etiam Samaritanum, ex vico Capparetæa; qui Simonis diſcipulus fuit, à dæmonibus etiam impulſum, Antiochiæ cùm eſſet, multos in errorem arte magi-

Clement. *Iuſtin.* *Irenæus.* *Tertull.* *Iuſt. Apol. 2.*

magica induxiſſe ſcimus, &cæt. Saturninum, Baſilidem, Marcum, & Carpocratem, non niſi ſcortationibus, & dæmonum præſtigijs innotuiſſe mundo Irenæus, Tertullianus, Epiphanius, & Theodoretus ſcriptis teſtantur: Ebionem iuxta nominis ſui Hebraicum etymon, inopem & mendicum homuncionem Euſebius & Epiphanius vocitant. Cerdon Simonis magi diſcipulorum diſcipulus fuit. Marcionis ſcelera & impuritates Tertullianus quinque libris graphicè deſcripſit.

Nouati facinora iſta Cyprianus martyr refert: Nouatus rerum nouarum ſemper cupidus, rapacitate furibundus, arrogantia & ſtupore ſuperbi tumoris inflatus; ſemper iſthic (in Africa) Epiſcopis malè cognitus, quaſi hæreticus ſemper & perfidus omnium ſacerdotum voce damnatus, curioſus ſemper vt prodat, ad hoc adulatur vt fallat, nunquam fidelis vt diligat, fax & ignis ad conflanda ſeditionis incendia, turbo & tempeſtas ad fidei facienda naufragia, tranquillitatis aduerſarius, pacis inimicus. Et paulò poſt: Spoliati ab illo populi, fraudatæ viduæ, pecuniæ quoque Eccleſiæ denegatæ; has de illo exigunt pœnas, quas in eius furore conſpicimus. Pater etiam eius in vico fame mortuus, & ab eo in morte poſtmodum nec ſepultus. Vterus vxoris calce percuſſus, & abortione properante, in parricidium partus expreſſus, &c. *Cypria. lib. 2. epiſt. 8. quæ eſt ad Cornelium.*

Paulus Samoſatenus pauperibus ortus parentibus, egens etiam ipſe, ad ſummas diuitias, vt eſt apud Euſebium ac Epiphanium, *Euſeb. lib. 7. hiſt. c. 26.*

ſacrilegijs,fraudibus,rapinis, & perfidia peruenit. Manes,à quo Manichæi, initio Curbicus vocatus eſt,conditione ſeruus empticius, Regis Perſarum filiũ à morbo lethali magicis can- *Cyril. Ieroſ. Catechc. 6.* tionibus ſanare tentás extinxit. Quam ob rem tandem comprehenſus, viuus excoriatus eſt: & corpus quidem beſtijs deuorandum traditum;cutis verò fœno plena ad portas vrbis regiæ ſuſpenſa.

Atque hæc de veterum hęreſiarcharum contempta & abiecta origine: quibus ſi addas Lutherum,Bucerum,OEcolampadium,Munſterum, Pellicanum, Pomeranum, Vermilium ex deſpicatiſſimis & contemptiſſimis mendicis, & votifragis monachis impiarum ſectarum duces & principes iſto ſæculo euaſiſſe;eandem impietatis imaginem, & parem vitæ conditionem in vtriſque comperies. Iure igitur inter notas hæreticorum recenſet beatus Iudas,quòd ſint *quidam homines*, id eſt,ſordidiſſimi,ac nullo numero.

Quarta nota eſt, quòd ſint *homines impij*, qui in animis ſuis nec Deum timent, nec homines verentur; quicquid externis ſignis coram mundo è contrario confingant. Sunt *impij*, ἀσεβεῖς, id eſt,vacui omni pietatis ſtudio, & contemptus diuini numinis pleni. Sunt *impij*,id eſt, non ſolùm ſimplices Chriſtianos conſceleratæ & infamis vitæ exemplis corrumpunt & ſcandalizant: verùm etiam de vnius veri & ſummi Dei natura, omnipotentia, bonitate, iuſtitia, cæteriſque perfectionibus ac operibus eius, peruersè ac nefa-

nefariè ſentiunt, ſcribunt, concionantur, vt fidem Catholicam penitus ſubuertant. Sunt *impij*, quia dicunt in cordibus ſuis, *Non eſt Deus. Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis.* Psalm. 13. Sunt *impij*, quoniã et ſi verbis aliquando fateãtur ſe noſſe Deũ, factis tamen negant, quãdo omnẽ pietatem de medio tollunt. Tit. 1. Huiuſmodi reipſa tunc fuit Simon magus, qui incredibili impietate ſeſe inter Samaritanos Deum patrem, inter Iudæos Filium, inter gentes Spiritum ſanctum eſſe venditabat, ſicut de eo in ſcriptis Iuſtinus & Irenæus martyr, item Euſebius ac Epiphanius reliquerunt. Iuſtin. Irenæus. Tertull. Cerdon & Marcion duos diuerſos deos, Valentiniani triginta, alij Gnoſtici trecentos ſexaginta quinque fingentes ac prædicantes, reapſe in vnum & verum Deum erant *impij*. An non de iſtiuſmodi impijs rectè vereque Paulus ſcripſiſſe tibi videtur: *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant, cùm ſint abominati, increduli, & ad omne opus bonum reprobi?* Tit. 1.

Quid? An non etiam iuxta hanc hæreticorum notam, *homines impij* in Deum tibi videntur Caluiniani, quando illius omnipotentiæ palàm detrahunt; auctorem cauſamque omnium peccatorum eſſe vociferantur; Eſſentiam diuinam in tribus perſonis realiter diſtinctam autumant; ſanctiſſimam Trinitatem nec adorandam nec inuocandam volunt; quinimò eius, & perſonarum conſubſtantialium & coæternarum

nomina ſepulta eſſe cupere ſe palam ſcribunt & prædicant? Deinde, communem omnium hominum ignorantiam Chriſto filio Dei tribuentes, ac eundem de ſalute propria deſperantem, ira Dei percuſſum, & vniuerſa damnatorum ſupplicia in corpore & animo perferentem confingentes, nonne in Deum planè ſunt *homines impij* ac blaſphemi? At de his copioſius diſſeruimus iam in Dialogis, poſtea quoque hic ſuis locis adhuc ſumus dicturi.

Addit Apoſtolus; *qui olim præſcripti ſunt in hoc iudicium*, quibus quintam hæreſiarcharum notam exprimit. Ea verò eſt, quòd non ſolùm æterna præſcientia ſua Deus eos ad hoc impietatis facinus, & ſubſequuturæ poſtmodum damnationis iudicium miſerabiliter deuenturos cognouerit; verùm etiam per veteres ſuos Prophetas eoſdem prorſus venturos, & Eccleſiam ac fidem turbaturos, tandemq́; in æternum perituros olim reuelauerit. Senſus ergo huiuſmodi erit. Aduentus tot impoſtorum, ac impietas eorum animos veſtros nihil commoueat, nihilque perturbet, aut reuocet à conſtantia fidei ac religionis Chriſtianæ, ceu res noua, vel Deo aut prophetis eius ignota. Hoc enim iam dudum præuiſum & cognitũ fuit Deo, cui omnia futura præſentia ſunt: quiq́; ob præſcita impiorum ſcelera eoſdem iuſto iudicio ſuo reprobat, & ſempiternis ſupplicijs adiudicat & damnat. Inſuper, & hoc futurum rebus ipſis adumbrauerunt quotquot aduerſus antiquũ populum

Dei

Dei inſurrexerũt pſeudophetæ,magi ac perſe-
cutores: & clariſsimis verbis aduerſus Meſsiã
& regnum eius (quod eſt Eccleſia Chriſtiana)
inſurrecturos prophetæ prædicauerunt & ſig-
nificauerunt. Cùm itaque Deus optimus maxi
mus huiuſmodi hoſtes ſuos & veſtros ventu-
ros prænouerit, ſimulque prænunciauerit, &
pro ſceleribus æternæ morti adiudicauerit, à
vobis ſunt potius cauendi & fugiendi,quã mi-
randi aut ſuſcipiendi.

Ex his porrò tres in primis Caluinianorum
hæreſes aut potius damnabiles blaſphemiæ,
ſunt à nobis refellendæ. Prima eſt, qua *negant.* *Cal.inſtit.l.1.*
Deum habere ſimplicem futurorũ malorum præ- *c.16.ſect.4.*
ſcientiam, eoſque multis cõuitijs laceſſunt *& lib.2.c.4.*
qui eam ex ſacris literis & patribus adfirmant *ſect.3.& l.3.*
& probant. Contrà verò, ijdem cum Caluino *c.23.ſect.6.*
ſuo ſuis ſe gladijs confodientes,fatẽtur,Deum *Li.3 c.21.ſec*
cùm Adamum crearet, præſciuiſſe cuncta quæ *4.& c 23,*
illi euentura erant:itemque,prẹſciuiſſe in eius *ſect.7.ibid.*
lapſu totius poſteritatis eius ruinam. Ergo ſim
plex ac ęterna eſt in eo hominũ infidelitatis,ſu
perbiæ, defectionis & aliorum ſcelerum præ-
ſcientia.Deinde, quis inficiabitur eum præſci-
uiſſe Serpentem ſua malitia Euam ad eſum fru
ctus vetiti pellecturum; aut malos angelos à
ſuis ſedibus propter ſuperbiam & inuidiam,in
tartarum præcipitandos? Sed ne in re tam ma-
nifeſta ſimus prolixiores, certiſsimũ ac mani-
feſtiſsimum eſt, illum prænouiſſe non ſolũ di-
luuium, Sodomæorum immania ſcelera & Ae
gyptiorum excidium, Iudæ proditionem, Pe-
tri negationem, Apoſtolorum ſcandalum; An-
næ, Caiphæ, Pilati, Herodis, ac Iudæorum in

admittẽda nece Chriſti multiplicia & grauiſ-ſima ſcelera; verùm & tot miſeriarum atq; iniquitatum humanarum ſingulas cauſas atq; conditiones; cùm hæc antequam contingerent diſertè reuelauerit atq; prædixerit. Denique Paulus apertis verbis docens, Deum hos tempore ſuo vocaſſe & glorificaſſe, quos ab æterno præſciuit: Petruſq; adfirmans, Chriſtum conſilio & præſcientia Patris in mortem traditum: & re, & nomine diuinam Præſcientiam confirmant.

Rom. 8. *Act. 2.* *1. Pet. 1.*

Secunda hæreſis eſt, *Deum non ſolum permittere; ſed etiam efficaciter velle, ordinare, decernere, imò etiam immittere in populum ſuum ſeductores, hæreſiarchas, ac omnium impietatum miniſtros, qui illum ſuis erroribus abducant à vera fide, & excæcatum perdant in æternum.* At hac impietate Deus omnium mendaciorum, errorum, & blaſphemiarum author conſtitueretur: quod nihil aliud eſſet, quàm eum cum diabolo mendācij parente nefariè confundere & permiſcere. Inſuper, nullum eſſet diſcrimen inter verum & falſum, virtutẽ & vitium, pietatẽ & impietatem lucẽ, & tenebras, Chriſtũ & Belial, Apoſtolos & impoſtores; quippe vnicam haberent cauſam & originem. Nullus præterea hæreticus, nullus apoſtata, nullus pſeudopropheta, nullus infidelis iuſtè damnaretur: quandoquidem id tantùm efficerent, quod ille vellet atque decerneret. Poſtremò, hæc impietas tot locis coarguitur & damnatur, quot docemur Deum eſſe natura ſapientem, bonum, verum, iuſtum in verbis ſuis, &

Bucer. in 1. & 9. c. Rom. Cal. in Tit. l. 1. c. 18. ſect 1. 2. 3 &c.

ſanctum in omnibus operibus ſuis: odio habere mendacium, & ab omni iniquitate abhorrere.

Tertia hæreſis eſt, *cum hac Dei ordinatione & voluntate nullum ſupereſſe hominibus liberum animi arbitrium, nullamqúe in rebus humanis contingentiam, ſed abſolutam ineuitabilemqúe neceſsitatem.* Ex quo ſequeretur nullum prorſus peccatum eſſe voluntarium, ſed abſolutæ neceſsitatis: quod Caluinus alibi pernegat. Deinde, manifeſtum eſt nec Adamum nec Euam vlla coactos neceſsitate mandatum diuinum præteriſſe, nec Cainum ad necem fratri inferendam, nec Sodomæos ad nefaria ſcelera, nec Lot ad conſtuprandas filias, nec Hebræos ad cultus variorũ idolorum, nec Dauidem ad patrandum adulterium, nec Abſalonem ad parricidium, nec Iudam ad proditionem atque deſperationem à Deo coactos compuſosve fuiſſe. Hoc enim tam abſurdum, horribile, ac execrandum dictu eſſet, vt ab eo nullus nõ poſsit ſummopere abhorrere. Nunquam ergo vel leuiter putandum, vel dicendum eſt beatũ Apoſtolũ Iudam præſenti loco velle Deũ ſeductores & pſeudoprophetas, de quibus loquitur, aut deſtinaſſe, aut impuliſſe conſilio ſuo vt populum ſuum erroribus faſcinent & perdant: ſed (vt in paraphraſi diximus) duntaxat iſtud ab omni æuo præuidiſſe, & ſuis vt ab illis diligenter cauerent, ſcriptis Prophetarum & Apoſtolorum reuelaſſe. Enimuerò, nec eos viros impios appellaret, nec tantorum ſcelerum coargueret atque dam-

Cal.li.3. inſt. c 23. ſect. 8. & alijs locis quoties diſputat contra lib.arb.

De his ex profeſſo diſſeruimus Dialog 2.

damnaret, ſi à Deo miſſos & inſpiratos eſſe ſibi perſuaſiſſet.

Supereſt ergo, vt ex præſenti hæreſiarcharũ nota colligamus, Deum & præuidiſſe & prædixiſſe eos exorituros, qui ſuis flagitijs piorũ ſeruorum ſuorum exercerent pietatẽ, & ſibi condemnationem ſponte accerſerent: adeo non niſi eius conſilio probatur Eccleſia. Atque huc in primis pertinet inſignis illa prædictio diuina, Gen. 3. d. perpetuis inimicitijs inter ſemen mulieris, quod eſt Chriſti Eccleſia; & ſemen ſerpentis, cuius nomine vniuerſi ſatellites & miniſtri Satanæ comprehenduntur. Harum inimicitiarũ illuſtriſsima continuò ſubijciuntur exempla in Caino, Cainitis, Gigantibus, Nemrod, Chaldæis, Sodomæis, Aegyptijs, cæteriſq; ſeruorum Dei hoſtibus, qui nullas inducias pijs vnquam viris conceſſerunt, nec Deum colere ac inuocare cum omni libertate conceſſerunt. Daniel re- Dan. 3. 7. 9. 10. 11. ferens cruenta Nabuchodonozoris edicta aduerſus eos, qui nollent idolum ſuum colere; quatuor terrificas & vaſtatrices belluas pugnantes in mari magno; deniq; ſub Antiochi figura deſcribens bella cruentiſsima, quibus Antichriſtus Eccleſiã Chriſti laceraturus eſt: proculdubio de Turcis ac hæreticis poſtremis illius hoſtibus vaticinatur.

Quot etiam pſeudoprophetæ, Baaliſtæ, Magi, Sadducæi priſcæ Synagogæ fuerunt quondam infeſti; tot hæreſiarchas Eccleſiam olim impugnaturos deſignauerunt, vt his verbis Pe- 2. Pet. 2. trus ſubindicat: *Fuerunt pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis.* Conſentit & Pau

lus

ius de ſuæ tempeſtatis ſeductoribus dicens: *Quemadmodum Iannes & Mambres reſtiterunt Moyſi, ita & hi reſiſtunt veritati, &c.* falluntur ergo illi, falluntur profectò, qui putant Lutheranorum, Caluinianorum, Anabaptiſtarum, ſimiliumq; hæreticorum aduentũ, progreſſumq; non eſſe in ſcripturis prædictum & ſignificatum: cùm non ſolùm Prophetæ & Apoſtoli, vti perſtrinximus, tã apertè ſint vaticinati, verùm & ipſemet Chriſtus de ijſdem prędixerit: *Venient ad vos in veſtimentis ouium, &c.* Item: *Multi venient in nomine meo dicentes, Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent. Surgẽt pſeudochriſti, & pſeudopropheta, & dabunt ſigna & prodigia, ita vt in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.* An non quoque ad eos manifeſtè pertinet hæc Pauli prædictio, *Spiritus manifeſtè dicit, quia in nouiſsimis temporibus diſcedent quidã à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorũ. &c.*? Ergo *præſcripti*, id eſt, à Deo præuiſi, prædicti imò, & permiſsi ſunt venire: ſed vt eos omni diligentia caueamus & fugiamus, nec ſemel nec perfunctoriè monemur. 2.Tim. 3. Matth. 7. Matth. 24. 1.Tim. ca. 4.

Sed quorſum dicet aliquis, à Deo venire ſinuntur, & non potius efficaciter præpediũtur? Reſpondet Auguſtinus: Multa ad fidem catholicam pertinentia, dum hæreticorũ callida inquietudine exagitãtur, vt aduerſus eos defendi poſsint; & conſiderantur diligentius, & intelliguntur clarius, & inſtantius prædicantur: & Aug. l. 16. de ciuit. cap. 2.

ab aduerſario mota quęſtio, diſcendi exiſtit occaſio. Eiuſdem rei plurima ab eodem referuntur exempla his verbis. Nunquid perfectè tractatum eſt de Trinitate, antequam oblatrarent Ariani? Nunquid perfectè de pœnitentia tractatum eſt, antequam obſiſterent Nouatiani? Sic non perfectè de Baptiſmate tractatum eſt antequàm contradicerent rebaptizatores: nec de ipſa vnitate Chriſti enucleatè dicta erant quæ dicta ſunt, niſi poſtea quàm ſeparatio illa (Donatiſtarũ) vrgere cœpit fratres infirmos. Et alibi rurſum: Quàm multi (ait) ſcripturarũ ſanctarum ſenſus de Chriſto Deo aſſerti ſunt contra Photinũ, quàm multi de homine Chriſto contra Manichæum, quàm multi de Trinitate contra Sabellium, quàm multi de vnitate Trinitatis contra Arianos, Eunomianos, Macedonianos: quàm multi de Catholica Eccleſia toto orbe diffuſa aduerſus Donatiſtas: quàm multi contra cæteros hæreticos: quorum tamẽ ſenſum probati aſſertores aut prorſus laterẽt, aut non ita eminerent, vt eos eminere fecerunt ſuperborum contradictiones? Addit denique: Improbatio hæreticorũ facit eminere, Domine, quid Eccleſia tua ſentiat, & quid habeat ſana doctrina, &c. Habes ergo ex ſagaciſsimi patris iudicio, hęreticorũ cõtradictiones prodeſſe (tametſi per accidens, & ex Dei altiſsima prouidẽtia, non eorũ ſuperbia vel malitia) Eccleſię; videlicet, vt excitato doctorũ ac paſtorum eius langore & ſopore, Scripturarũ reconditos ſenſus diligẽtius inquirant, clarius explicẽt, inſtantiuſq; cũ ad Dei cultũ aſſerendũ, tum ad animos piorũ in vera pietate cõſtantius retinẽdos & confirmandos prędicent.

In pſal. 54. *In pſal. 67.* *Lib. 7. Confeſſ. c. 19.*

Ad-

Adfert & aliam hæreſeon vtilitatem alibi dicens: Sunt innumerabiles in Eccleſia ſancta Deo probati viri, ſed manifeſti non fiunt inter nos quandiu imperitiæ noſtrę tenebris delecta ti, dormire malumus, quàm lucem veritatis intueri. Quapropter multi vt diē Dei videant, & gaudeant, & Eccleſiæ manifeſti fiant, per hæreticos de ſomno excitantur. Ideo ſcribit Apoſtolus: *Oportet hæreſes eſſe, vt probati manifeſti fiant inter vos*, vt vtamur iſto diuinæ prouidentiæ beneficio. Concludit autem pro nobis idem Auguſtinus, Vtamur igitur etiam hęreticis, non vt eorum approbemus errores, ſed vt Catholicam diſciplinam aduerſus eorum inſidias aſſerentes, vigilantiores & cautiores ſimus, etiam ſi eos ad ſalutem reuocare non poſſumus, &c. *Lib. de vera religion. c. 8.* *1. Cor. 11.*

Habes denique ex hac Impoſtorum nota, quæ ſit eorũ, & cunctorum hæreticorũ pro concionum, ſcriptorum, vigiliarum ſuarũ laboribus in oppugnanda Chriſti Eccleſia catholica merces atq; retributio: nimirum, *præſcriptum eſſe in iudicium ſempiternæ vltionis atque damnationis.* Exempla præceſſerunt in Pharaone, & magis eius: in Dathan, Core, Abiron, Baaliſtis, Iuda, Nicolao, Simone, Cerintho, Manete, Ario, & ſimilibus: de quibus iure dici poteſt, quod de perfido & Apoſtata proditore ſuo Chriſtus protulit: *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.* Firmiſsimè tene, inquit Auguſtinus, & nullatenus dubites, quemlibet hæreticum vel ſchiſmaticum in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti baptizatum, ſi Catholicæ *Matth 26.* *Aug. l. de fide ad Petr. cap. 39.*

Eccle-

Eccleſiæ non fuerit aggregatus, quantaſcunque eleemoſynas fecerit, & ſi pro Chriſti nomine etiam ſanguinem fuderit, nullatenus poſſe ſaluari. Et idem alibi iſtud confirmat ex hoc Pauli teſtimonio: *Si diſtribuero facultates meas in cibum pauperum, & tradidero corpus meum vt ardeat, charitatem autem non habeam, nihil ſum.* Conſentit & Hieronymus dicens: Poſſumus dicere, quòd ſeruus qui ſcit voluntatem Domini ſui, & non facit eam, vapulabit multis: & quòd hæretici foris nefanda cõmittant, & extra arcam Noe naufragio pereant, &c. Et quis ambigere poteſt, omnem hæreſim ſempiterna gehenna dignam eſſe, audiens Paulum Satanæ tradere plectendos hæreticos: Petrumq́; teſtificantem eos, ſectas introducere perditionis, ſuperinducentes ſibi celerem perditionẽ? Aut quis inferorum æternis ſupplicijs digniſsimos non pronũciabit eos, qui cum ſchiſmate, teterrimas hæreſes coniungunt; quando Dathan, Core, & Abiron, duntaxat ſchiſmatici, deſcenderunt in infernum viuentes?

Lib. 4. de baptiſ. con. Don. c. 17. & Tract. 6. in Ioannem. *1. Cor. 13.* *Hier. in c. 23 Ezech.* *Luc. 12.* *1. Tim. 1.* *2. Petr. 2.* *Num. 16.* *Pſal. 105.*

Sequitur ſexta pſeudoprophetarum & hæreſiarcharũ nota, à prauis eorũ ſtudijs deſumpta: *Dei, inquit, noſtri gratiã transferentes in luxuriam.* Id eſt, quicquid ad laſciuiã & carnis voluptatem ſpectare viderint, quicquid hominum corruptorũ moribus adblandiri conſpexerint, libertatis euangelicæ velamine prædicant, inculcant, & ſuadent, vt multos alliciant & trahant in ſuas partes. quaſi dicat Apoſtolus. Iure à vobis, Cariſsimi, cauendos moniui impoſtores ac ſeductores iſtos, quoniam

miris modis ſeſe incautis inſinuant. Norunt enim ea, quæ à Deo vtiliter ordinata ſunt inuertere, vt ex ſalutaribus, fiant damnabilia: rapere ſtatim ad malum, quicquid ad bonum hominum inſtitutum eſt. Libertatem ſpiritualem ac Euangelicam, qua Chriſtus ab ira Patris, à peccatis, à tyrannide diaboli, & gehenna nos eripuit, transferunt in libertatem quiduis audendi & agendi ſecundùm voluptatem carnis. Caritatis ſacro nomine, quarumlibet vxorum profaniſſimam communitatem operiunt: & propter nactam à Chriſto, & prædicatam à nobis remiſſionem peccatorum, putant omnem peccandi licentiam ſibi datam & conceſſam eſſe. Prætextu libertatis Euangelicæ, omnem legem contemnunt, omnia tollunt iura, debitam paſtoribus & parentibus obedientiam negant, Eccleſiæque decreta non ſolùm irrident, ſed & incredibili impudentia damnant atq; præuaricantur.

His autem verbis triplex oſtenditur hæreticæ malitiæ gradus. Primus eſt improbitatis, quòd in laſciuiam incumbunt, atq; libidinem effrænatã, quæ ἀσέλγεια dicitur. Eſt enim propriè ἀσέλγεια indeſinens laſciuia, effœminata, cinædica, ea denique intemperantia, qua homo voluptatis omne genus venatur, colit, atque in eis diffluit: dicta ex ἀ intendentis ſignificatiónis, & nomine *Selga*. Fuit autem *Selga* oppidum Cappadociæ, in finibus Cappadociæ & Galatiæ, cuius ciues luxus & perditionis nomine fuerunt infames, maximè quod ſua ipſórum corpora contabefacerent eneruarentque mutuis libidinibus. Quamobrem vt vires a-

Plinius lib. 15. cap 7. & lib. 23. ca. 4. miſſas reciperent, neruoſq; debilitatos confirmarent, inuenerunt oleum neruis vtile, quod de nomine illorum veteres appellauerunt *Selgiticũ*. Hi ergo intemperantiſſimè viuẽtes, verbis & exemplis docebant licere impunè mœchari, ſcortari, & quauis libidine ſeipſum commaculare; in hoc libertatem Chriſtianam conſtituentes, ſi nullam relinquerent intactã. Contrà verò Apoſtolus teſtatur, Gratiam Dei ſaluatoris noſtri omnibus hominibus apparuiſſe,
Tit. 2. *vt abnegantes omnem impietatem, & ſecularia deſideria, ſobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſæculo.*
Galat. 5. Et ad Galatas ſcribit: *Vos in libertatem vocati eſtis, Fratres, tantùm ne libertatem in occaſionem detis carnis.* Beatus quoq; Zacharias docet finem aduentus Meſſiæ non eſſe, impuram
Lucæ 1. ac profanam ſcortandi licentiam: ſed *vt ſine timore* ſeruili *de manu inimicorum noſtrorum,* diaboli nimirum, peccati, mortis, & inferorum, *liberati, ſeruiamus illi in ſanctitate & iuſtitia,* viuentes ſicut coram Deo *omnibus diebus*
1. Petr. 1. *noſtris.* Petrus denique prædicat, nos vocatos eſſe à Sancto (id eſt, Chriſto, qui ſanctus ſan-
Daniel. 9. ctorum dicitur) vt & ipſi in omni conuerſatio-
Leuit. 11. & 19. ne ſancti ſimus: quoniam ſcriptũ eſt: *Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum.*

Secundus hæreticæ improbitatis gradus eſt, ingrati animi crimen; quo gratia Dei neglecta & contempta, impuras cupiditates ſuas eidem præferebant: malentes carnis voluptatibus indulgere, ac belluinam quandam vitam; quàm Chriſtianã, id eſt, caſtam, innocentemq; viuere. Talis fuit ille omnium hæreticorũ parens Simõ magus,

magus, qui Helenæ meretriculæ ſuæ impuros complexus, cunctis Chriſti beneficijs antetulit. Hanc enim, vt ampliſſimus teſtis eſt Tertullianus, Tyriam, de loco libidinis publicæ, eadem pecunia, quâ donum Spiritus ſancti mercari tẽtauerat, redemit, dignã ſibi mercedem pro Spiritu ſancto. Hãc ſibi quæſtuariam fœminam cũ redemiſſet, ait Irenæus, ſecum circunducebat, dicens hanc eſſe primam mentis ſuæ conceptionem, matremq; omnium, &c. Quibus addit Epiphanius: Cùm natura laſciuus eſſet, in abſcondito eidem ſcorto permiſcebatur. Habemus ergo in Simone exemplum hominis transferentis gratiam Chriſti in luxuriam: quem imitati ſunt hoc noſtro ſæculo, quotquot abiecta cuculla, vel ſacerdotio, Catholicæ fidei nuntium remiſerunt, vt Lutherana, Zuingliana, aut Caluiniana libertate ac indulgentia, nefarijs atq; inceſtuoſis nuptijs ſeſe cum impuris meretriculis commacularent. Sed de hæreticorum laſciuia paulo poſt fuſius dicemus.

Tertull. lib. de anima, ca. 34.

Iren lib. 1. c. 20.

Epiph. cont. hæreſ. 21.

Tertius hæreticæ prauitatis gradus hîc à beato Iuda notatur, quod non ſolùm Chriſti gratiam & humanæ redemptionis beneficium, tam gratio è & liberaliter cunctis oblatum in Euangelio neglexerunt, ſuiſque voluptatibus poſthabuerunt: ſed etiam eo pertraxerunt Chriſtianam & Apoſtolicam doctrinam, vt per eandem impietates ſuas confirmare & approbare conarentur. Notum eſt ex Irenęi & Tertulliani ſcriptis Simonem, Cerinthum, Ebionẽ, Valentinum, & veteres Gnoſticos deliria & figmenta ſua, ex quibuſdã Euãgelicis parabolis, & ſententijs detortis pro viribus conatos eſſe adſerere.

Iren lib. 1. cap. 1. 10. 11. 12. 13. 15.

Non ſolùm ex literis Euangelicis & Apoſtolicis (ait Irenæus) tentant oſtenſiones facere, conuertentes interpretationes, & adulterantes expoſitiones: ſed etiam ex lege & prophetis, cùm quando multæ parabolæ & allegoriæ ſunt dictæ, & in multa trahi poſſint, ambiguum per expoſitionem propenſius ad figmentum ſuum & dolos adaptantes, in captiuitatem ducunt à veritate eos, qui non firmam fidem in vnum Deũ Patrem omnipotentem, & in vnum Ieſum Chriſtum Filium Dei conſeruant. De eiſdem quoque Tertullianus ait: Nihil mirum ſi ex Apoſtoli Pauli inſtrumento captentur (ab hæreticis aduerſus reſurrectionem carnis) argumenta, cùm oporteat hæreſes eſſe; quæ eſſe non poſſent, ſi non & perperam ſcripturæ intelligi poſſent. Et rurſum: Scripturas obtendunt hæretici, & hac ſua audacia ſtatim quoſdam mouẽt: in ipſo verò congreſſu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum ſcrupulo dimittunt. Ambroſius autem poſt Irenæum, comparat illos, cum his, qui gypſum aqua permiſcent, vt lactis mentito colore incautis imponant & illudant. Inſuper, & cum improbis furibus, quoniam verbum Dei non ad vtilitatem ſuam furantur & rapiunt: ſed ad fraudem & patrocinium ſuarum impietatum. Hi ſunt (ſubijciens) qui miſcent aquam vino, tanquam caupones peſſimi, adulterantes ſermonem Dei. Concludit poſtremò, nec mirandum, nec à ſynceritate fidei orthodoxę deficiendũ eſſe, tametſi ſcripturas obtendant hæretici; quoniam & diabolus vſus eſt teſtimonijs ſcripturarum, non vt doceret, ſed vt circunſcriberet atque falle-

Lib. de reſur. car.

Lib. Præſc.

Amb lib. de fide cont. Arr. cap. 1.

Octon. 8. in Pſalm 118.

Iſaiæ 1.

In cap. 4. Lucæ.

falleret,&c. Sed quod nunc ſumus polliciti,o-
pere præſtemus.

DE VETERVM RECENTIVMque hæreticorum libidine, intemperantia, & impudicis moribus.

QVàm verè ſanctéque aliquando dictum fuerit à Sapiente, *Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes*.&: *Qui ſe iungit meretricibus, erit nequam*: plus ſatis verum eſſe euincunt manifeſtantque non modò veterum ac recentium hæreſiarcharum exempla; verùm & quorundam illuſtrium atq; clarorum hominum (cuiuſmodi fuerunt poſteri Seth, Samſon, Salomon, & alij plurimi) horrendi per impurum fœminarum amorem lapſus, & horribiles caſus. Notum quoque eſt ex Moſe & Apoſtolo, viginti & tria Iſraëlitarum millia vno die cæſa eſſe, eò quod relicto veri Dei cultu, initiati fuerant Beel-Phegor Moabitarum idolo, vt filiarum eius ſtupris ac fornicationibus ſeſe oblectarent. Achab & Herodes impiarum fœminarum blanditijs deliniti, Deo & ſeruis eius cruentum bellum indixerunt. Eccli. 19. Geneſ. 6. Iudic. 16. 3 Reg. 11. Num 25. 1.Cor. 10.

Sed vt de hæreſiarcharum mulieroſitate tantùm dicamus, certè Petrus & Paulus ſcriptis ſuis indicant, notantque illos, fœdis libidinibus plurimum eſſe deditos. Ille cùm ſcribit: *Multi ſequentur eorum luxurias: poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant: voluptatem exiſtimant diei delitias coinquinationis & maculæ: delitijs affluentes, in conuiuijs ſuis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterij & inceſſabilis delicti,* 2.Petr. 2.

2.Timoth.3. *licti,&c.* Ille verò, quando adſerit eos, *vo-*
Galat.5. *luptatum amatores eſſe magis quàm Dei:* & ſectas numerat inter operà carnis:quibus appoſitè cõuenit, quod hîc dicit Beatus Iudas, illos *gratiam Dei noſtri transferre in luxuriam.* Sed ad veterum Patrum teſtimonia properemus.

Ign epiſt. ad Trallian & ad Magneſian Ignatius profectò iubens fugere immundos Nicolaitas,voluptatum amatores: alios quoq; appellans,mulierum corruptores,hæreſiarcharũm impuram conuerſationem ſatis traducit.
Lib de Præſcript. Cont. har. 25. Lib.1.ca.27. Inſuper, Tertullianus ac Epiphanius tradunt; eundem Nicolaũ & ſectatores eius,promiſcuos mulierum concubitus, imò & obſcœnas execrabileſq; permixtiones tum peregiſſe,tum docuiſſe:quod & Irenæus martyr ſubindicat ſcribens,nullam eos differentiam docuiſſe in mœchando;ideoq; iuſtè damnari à Spiritu diuino per IoannisApocalypſin,cùm dicit *Sed hoc ha-*
Apoc.2. *bes,quod odiſti facta Nicolaitarũ, quæ & ego odi.* De Simonis & Simonianorũ impudicitia paulò ante diximus.Carpocrati & manipularibus ſuis artes magicas,& philtra (id eſt pocula ad venerem incitantia,) & vitam luxurioſam Irenæus
Lib 1.ca.24. Lib.3 ſtrom. tribuit. Hæc velut explicans Clemens Alexan. ſcribit: Carpocratiani ad cœnas conuenientes viri ſimul & mulieres, poſtquam ſatietate venerem excitante,exatiati fuerint, lumine amoto, quod fornicariam eorum iuſtitiam pudore afficiebat,auerſa lucerna,coêunt quomodo volunt,& cum quibus volunt: & à quibus volunt mulieribus exigunt Carpocrateæ legis obediẽtiam.Has leges ferre oportuit Carpocratem, canum, & ſuum, & hircorum libidinibus. Hoc ipſum repetens Epiphanius addit, Carpocratianos

tianos in luxu degere,& omnia ad corporis voluptatem operari ſolere: vſq; adeo vt Euſebius Carpocratianis imputet ſuſpicionem illã, quã de omnibus Chriſtianis ethnici cõceperant, nimirum, de promiſcuis ſtupris,& execrando infanticidio: à quibus criminibus Tertullianus, Iuſtinus, Athenagoras, Tatianus in Apolog. eos perpurgant & defendunt. *Euſeb. lib. 4. hiſt. ca. 8.*

Ex ſchola Valentini prodijt etiam Marcus hæreſiarcha, qui miris præſtigijs ac impoſturis, imò & poculis amatorijs, multarum præſertim opulentarum, matronarum pudicitiam (vt eſt apud Irenæum) expugnabat, adeò vt & ipſæ ambitiosè cum illo copulari expeterent,& idẽ cuiuſdam diaconi hoſpitis ſui vxorem formoſam ſententia & corpore corruperit, & à viro ſeiunctam multo ſecum tẽpore abduxerit. Nec Cerinthus cũ aſſeclis caſtior fuit ſuperioribus hæreſiarchis, quippe qui (vt Dionyſius Alex. & Euſebius docent) illecebris corporis & carnis cum primis obſequeretur: ideoq; Chriſti regnum terreſtre futurum ſomniauit: & quarum rerum cupiditate ducebatur, in eiſdem beatam vitam fore aſſeruit, vt in ventris,& earum partium quæ ad venerem ſpectant, expletione. *Iren. li. 1. ca. 9.* *Euſeb. lib. 3. hiſt. cap. 22. & lib. 7. cap. 20.*

Ebionitas quoque accuſat Epiphanius, quòd docuerint cuilibet licere, prioribus reſciſſis cũ cõiugibus adhuc viuẽtibus nuptijs, alteris vſq; ad ſecundas & tertias copulari: ꝙ Irenæus Baſilidianis etiam exprobrat. Tertul. coarguit Hermogenẽ, ꝙ aſſiduè nuberet, totuſq; adulter eſſet & prędicationis & carnis, legem Dei in libidinẽ defenderet, nubentiũq; (id eſt, polygamorũ) cõſortio fœteret. Alibi eundẽ coarguit, ꝙ plures *Lib. 1. ca. 32. Tert. l. adu. Hermog. & Libr. de Monogam.*

 mulie-

mulieres ducere, quàm iuxta artem ſuam pingere, ſolitus eſſet. Marcion tametſi nuptias damnare, & continentiam prædicare videretur, nec ipſe continens fuit, quandoquidem propter ſtuprum cuiuſdam virginis, quemad-

Lib. Præſcrip. modum ei Tertullianus criminis loco ponit,

Lib. 1. adu. Marc. ab Eccleſiæ communione abiectus fuit. Et alibi, natum eum refert gente Pontica, in qua libido promiſcua, & plurimum nuda exercere-

Lib. de reſurr. carn. tur. Subnotans denique eundem cum ſectatoribus ſuis, eos appellat, carnis amiciſſimos: refertque neminem tam carnaliter viuere, quàm iſti, qui carnis reſurrectionem negabant.

De Valentini ſectatoribus, qui propriè Gnoſtici, à præſumpta rerum omnium ſciētia, vul-

Iren. lib. 1. ca. 1. 8. 9. 20. 23. gò appellantur, ſcribit Irenæus: Quidam eorum carnis voluptatibus inſatiabiliter inſeruientes, carnalia carnalibus, ſpiritalia ſpiritalibus reddi dicunt. Et quidam ex ipſis, clam eas mulieres, quæ diſcunt ab eis, corrumpunt. Alij verò & manifeſtè, ne quidem erubeſcentes, quaſcunque adamauerint mulieres, has à viris ſuis abſtrahentes, ſuas nuptas fecerunt. Alij valdè modeſtè initio, quaſi cum ſororibus fingentes habitare, procedente tempore manifeſtati ſunt, grauida ſorore à fratre facta, & alia multa irreligioſa facientes.

Sed neque magis temperans fuit Apelles, vt-

Tertullianus lib. Præſcrip. potè qui lapſus in fœminam, relicto Marcione præceptore, Alexandriam ſeceſſit. Inde poſt annos regreſſus non melior, in alteram fœmi-

Tertull. libr. de Præſcript. c. 6. & 30. nam impegit, illam virginem Philumenen, poſtea verò immane proſtibulum & ipſam. Verba ſunt Tertulliani, qui & rurſum alibi non ſe-

mel

mel eundem Apellem à muliercula Philume- *lib. 3. aduerſ.*
na ſeductum, eiuſdemque amoribus implici- *Marc. & lib.*
tum, corruptumq; fuiſſe teſtificatur. Montanus *de carn.*
tantæ impudentiæ fuit, vt legem tulerit de diſ- *Chriſti.*
ſoluendis matrimonijs, vt apud Euſebium in- *Euſeb. lib. 5.*
quit Apollonius; quin etiam vt adulterijs & *hiſt. cap. 8.*
impuris ſcortationibus ſuis ſectatoribus præ- *16. 18.*
luceret, Priſcillam & Maximillam impudicas
fœminas à maritis ſuis abſtraxit, quibus cùm
commixtus eſſet, eas & Prophetiſſas, & à ſe Spi-
ritu ſancto plenas redditas incredibili iactabat
impudentia. Quàm impudici fuerint etiam No
uati & Nouatianorum mores Cyprianus mar- *Cypr. ep. 49.*
tyr docet, illi exprobrans quod vxoris vterum
calce percuſſerit, & abortione properante par-
tum in parricidium expreſſerit: iſtis autem
obijcit, quod authoris petulantiam imitati, a-
dulteri & fraudatores; ſtupratores virginum, &
matrimoniorũ depopulatores, plurimorum- *Epiſt. 51.*
que adulteriorum & aliorum delictorum au- *Epiſt. 55.*
thores fuerint.

Notant etiam Patres concilij Antiocheni *Euſeb. lib. 7.*
Paulum Samoſatenum de ſubintroductis ad ſe *hiſt. cap. 27.*
quibuſdam mulieribus, quarum duas præſer-
tim deperibat, vegetas & facie decoras: quas
ſi quò abeundum eſſet, vnà circumferret, idq;
delicians & valdè ſatur. De petulantia Ariano-
rum ſcribit Victor Vticenſis: Hunericus præ- *Victor lib. 2.*
cepit ſacras virgines congregari, dirigens Van *perſecut.*
dalos cum ſuæ gentis obſtetricibus ad inſpici- *Vand.*
enda & contrectanda contra iura verecundiæ
verecunda pudoris, vbi nec matres aderant,
nec aliqua matronarum. Et iterum: Mulieres *Lib. 3.*
Catholicas, & præcipuè nobiles contra iura na-

turæ, nudas omninò in facie publica cruciabant,&c.

Opt.lib.2. adu. Parm. Laſciuiam Donatiſtarum paucis,ſed grauibus verbis iſtis notat Optatus: Vrbanus Formenſis & Felix Idicrenſis(hi Donatianæ hæreſeos miniſtri erãt)inuenerunt matres, quas de caſtimonialibus fecerunt mulieres.De eiſdem *Aug.lib.2. cont.epiſt. Parm.c.9.* Auguſtinus quoq; ſcribit:An non cum mœchis particulam ſuam ponũt,qui greges ebrios ſanctimonialium ſuarum,cũ gregibus ebrijs Circumcellionum die noctuq; permixtos vagari turpiter ſinunt? *Epiſt.169.* Alibi rurſum refert, quendam Subdiaconũ Eccleſiæ Spanienſis reprehenſum, quòd familiarius æquo cum ſanctimonialibus verſaretur,irritatum,ad Donatiſtas cum duabus monialibus confugiſſe: vbi etiam tunc cũ gregibusCircumcellionum,inter vagabundos greges fœminarum,quæ propterea maritos habere nolunt,ne habeãt diſciplinam,in deteſtabilis vinolentiæ bacchationibus ſuperbus exultabat.

Vt autem terminis ſuis hanc de veterum hæreticorum laſciuia & impudicis moribus digreſſionem claudamus, vnius tantùm Hieronymi teſtimonia ſubijciemus.Huic longa temporum experientia, & veterum lectione tam perſuaſum fuit,hæreticos gulæ,ventris, ac veneris impura eſſe mancipia,vt de his invniuerſum ſcribat: *Hiero in c.3. Ieremiæ.* Nulla hæreſis, niſi propter gulam ventremq; conſtruitur,vt ſeducat mulierculas oneratas peccatis. *Idem in ca. 29 Ierem in c.13. Ezec.in c.9.Oſee.* Omnes hæreticos duobus impuris ſenibus & ſcortatoribus, qui Suſannæ vim inferre conati ſunt, ſimillimos eſſe dicat: voluptatum libidiniſq; doctores appellet; concludatq;

cludatq;,difficilè eſſe hæreticum inuenire, qui diligat caſtitatem. Quarundã autem hæreſeon laſciuiam traducens, Baſilidis ſectam turpiſſimam;ipſumq; authorem, luxuriæ, & turpiſſimorum complexuum magiſtrum appellat. Iouinianum paſſim vocitat, Epicurum Chriſtianorum,voluptuoſiſſimum concionatorem, in hortulis inter adoleſcentulos & mulierculas ſubantem. Pelagianos ſic alloquitur: Ideo creuit veſtra hæreſis,& decepiſtis plurimos, maximeq; eos qui adhærent mulieribus, quia ſemper docetis,ſemper negatis, &c. Et de Priſcillianis ſcribit:Soli cum ſolis clauduntur mulierculis;& illud eis inter coitũ amplexusq; decantant:Tũ pater omnipotens fœcundis imbribus ęther,Coniugis in gremiũ lætę deſcẽdit,& omnes Magnus alit magno permixtus corpore fœtus.Et paucis multa cõplectens iſta inductione demonſtrat,quantum ſemper fœminis indulſerint hæretici: Simon magus hæreſim cõdidit Helenę meretricis adiut⁹ auxilio. Nicolaus Antiochenus omnium immunditiarum repertor, choros duxit fęmineos.Marcion Romã præmiſit mulierem,quę decipiendos ſibi animos prępararet. Apelles Philomenen ſuarũ comitẽ habuit doctrinarum.Montanus immundi ſpiritus prædicator,multas Eccleſias per Priſcam & Maximillam nobiles & opulentas fœminas, primũ auro corrupit, deinde hæreſi polluit. Arius vt orbem deciperet,ſororemPrincipis ante decepit.Donatus per Africam, vt infelices quoſq; fętentibus pollueret aquis, Luciliæ opibus adiutus eſt.In Hiſpania,Agape Elpidium,mulier virum,cæcum cęca duxit in foueam,&c.

Epiſt. 29 li. 1. cont. Iou. cap.2. & 19.

Epiſt. ad Creſiphontem.

Virgil.

Sed

Sed hactenus ſatis de veterum hæreticorum laſciuis & impudicis moribus: nunc addendum, quopacto etiam recentiores, iuxta beati Iudæ propheticam deſcriptionem, *gratiã Dei noſtri transferant in luxuriam*, ne lato quidem vngue à prauitate & ſceleribus anteceſſorum ſuorum recedentes. Parum profectò caſtis mentibus, aut puris corporibus ac moribus ij poſſunt eſſe, qui omnem à vino (*in quo eſt luxuria*) & carnibus abſtinentiam, omnem ſacrorum ieiuniorum rationem velut papiſticam ſuperſtitionem exſibilant; omnia virginitatis & caſtitatis vota quantumuis ſanctè & publicè Deo nuncupata, damnant; continentiam vt penitus impoſſibilem profligant; & ſacramenti matrimonij vinculo plurimis ac leuiſſimis de cauſis ſoluto, non ſolùm ſecundam, tertiam, quartam, aut quintam; ſed & decimam, & vigeſimam vxorem, ſi fors tulerit, adhuc etiam ſuperſtitibus alijs tam ſibi, quàm ſectatoribus ſuis ducere permittunt. Quid quod primos præcipuoſque hæreſeon ſuarum architectos, miniſtros, ac Prædicantes habent ſacerdotes ac monachos votifragos & excucullatos, qui deſerto ſanctæ continentiæ propoſito, inceſtis nuptijs, ſeu potius ſtupris & ſacrilegijs, ſeipſos commacularunt?

Ephes. 5.

Siquidem toti orbi manifeſtum eſt, Martinum Lutherum nouiſſimarum ſectarum principem, contemptis continentiæ & monaſticæ vitæ, cui ſe ſacrauerat, votis, quandam Catharinam Borenſem, votifragam monacham, inceſtis nuptijs ſibi copulaſſe, & cum eadem toto

reſi-

reſiduo vitæ curriculo dormiuiſſe, & ex ea ſex liberos ſuſcepiſſe: eundem inſuper palam docuiſſe, & ſcriptis euulgaſſe, concubitum æquè neceſſarium eſſe omnibus viris ac fœminis, atque edere, bibere, ſcreare, aut dormire. Verbũ iſtud: *Creſcite & multiplicamini*, præceptum, imò & pluſquam præceptum eſſe; à quo nullus omnino eximi poſſit ac valeat. Quinetiam, conſulit viro cui vxor moroſa contigerit, vt eam ſic conueniat: *Si tu nolis, velit alia: recuſat vxor, veniat ancilla: dimiſſa VVaſthi, Eſtherem accipiat.*

Epiſt. ad Præpoſitum Lunæburg.

Conc. de vita coniugali.

Adhæc, Fridericus Staphylus Germanus, ac Lutheri pro tempore diſcipulus, aſſerit, eiuſdem Lutheri ac Melancthonis extare Epiſtolas, quibus cuidam Ioanni Oldendorpio, & alijs plurimis permittunt, duas ſimul vxores ſecum habere ac retinere: hocque Chriſtianiſſimum eſſe & Euangeliciſſimum. An nõ obſecro, iſtud planè eſt *Dei noſtri gratiam* in turpiſſimam atque fœdiſſimam *transferre luxuriam*? Huiuſmodi autem Lutheranis ac venereis ſtimulis incitati Carolſtadius, Brentius, Zuinglius, abdicatis ſacerdotijs impuras mœchas ſibi publicè duxerunt; Pomeranus, Bucerus, Oecolampadius, Munſterus, Pellicanus, & alij multi ex monachis apoſtatæ, hæretici, & ſacrilegi mariti facti ſunt.

Et ne ſolùm à vilibus & deſpectis homuncionibus perageretur fabula, Hermãnus a weda, & Gebhardus Truchſeſius deſerta fide, & prodita Eccleſia Catholica, ex Archiepiſcopis Colonienſibus, ac Romani imperij principibus,

bus, ſalacium mulierculárum ſalaciſſimi ſponſi virique euaſerunt: inſuper & Henricus Octauus Anglorum rex, & Guilielmus Naſſouius Auriæ princeps duas vxores eodem tempore habuerunt. Hinc quoque Bucerus, Ochinus, Beza ipſi prius polygami, polygamiam Chriſtianis viris licitam docuerunt: & ne res inter huius Euangelij noui miniſtros ſuo exemplo caret, Oecolampadius duas, Bucerus tres, Farellus quatuor, Cnoxus quinq;, Hetzerus tredecim, & Bocoldius quindecim duxit vxores. Sed vt res Luthericas Germanis perquirendas & dijudicandas relinquamus, de Caluinianorum & Bezanorũ caſtis pudiciſq; moribus diſſeramus, ne fortè non & ipſi more aliorum hæreticorum, *gratiam Dei noſtri tranſtulerint in luxuriam.*

Certè, piſcis à capite tã putidè tamq; moleſtè fœtet, vt Caluinus adoleſcens execrabilis Sodomiæ conuictus, ideoq; ſulphureis flammis digniſſimus, ſed nimia iudicum lenitate altero tantùm humero candentis ferrei lilij inuſtus, ſtigmateq; compunctus, Franciæ regno expulſus fuerit, (vt à grauiſſimis teſtibus relatum, & ſcripti publicis traditum eſt. Et quomodo non ab initio flagitioſiſſimus & ſpurciſſimus fuiſſet, impuri ſacrificuli, (vt eidẽ obijcit Heshuſius) & proſtitutæ ancillulæ ſpurius? Aut à perdocto & laudato viro Pantaleõte Theuenino, Caluinus Sodomita, eaque de cauſa ſtigmaticus perfuga vocaretur; niſi hoc nefario ſcelere adoleſcentiã ſuam dæmoni dedicaſſet? Ideo enim eũ à patria ſua ob vitæ improbitatem exulaſſe teſtificatur Demochares, Caluini non ita pridẽ cõpatriota. Et Vaquerius deſcribit eum. vt hominem inter vrbis ſuæ diſſolutos, diſſolutiſſimũ; inter incõ-

Bolſecus. Prateolus. Theueninus.

Li. de ſacrifi. Miſſæ, cap 2.

ſtates & fœdifragos inconſtantiſſimũ. Geneuæ, *Lib. de tem-*
vt omniũ ſacrorum Pontifex ſemel eſt factus, *tat.*
mox cuiuſdam Anabaptiſtę vxorem ſibi aſſum- *Beza in eius*
pſit: nec iſta contentus, plurimarũ matronarũ, *vita.*
ſpecie conſolationis ſpiritalis capiẽdæ, ad ipsũ
oportunè ac importunè aduentantium, pudici- *Bolſecus.*
tiã expugnauit: & cuidã ſatis opulentę ſuaſit, vt
maritum in extremis laborantẽ, ſine ſolatio in-
terire ſineret, vt poſtea ſibi mutuo matrimonio
copularentur. Planè noluit dedecori eſſe Gui- *Hiſt. de vita*
lielmo Farello, in turbanda Geneuenſi Eccleſia *& moribus*
prædeceſſori & cõmilitoni ſuo; qui annum ſu- *Bezæ.*
perans 70. palam oſtendit quo ſpiritu toto vitæ
ſuæ curſu agitatus & raptus fuiſſet, filiam an-
cillæ ſuæ, iuuenculam, vix 17. aut 18. natam, du-
cens in vxorem. Rogatus autem ab amicis, qui
ſui tantoperè oblitus, id faceret? Reſpondit hir
coſus ſenex, Se etiã illa ætate, vxoris conſuetu-
dine carere non poſſe. Sed de Bezæ in cathedra
Caluinianæ peſtilentiæ ſucceſſoris, caſtis ſan-
ctiſq; moribus iam dicamus. Hic, ait Author il- *Hieron. Bol-*
lius vitæ, ſi quis vnquam adoleſcens omni ſe li- *ſecus hiſt. de*
bidinis & flagitiorum turpitudine maculauit, *vita Bezæ,*
noſter Beza fuit, non modò verborũ obſcœni- *Latinè red-*
tate inter ſocios, verùm etiã morũ geſtorumq; *dita per*
corruptiſſimorum fœditate deteſtanda, & pu- *Pant The-*
dicis auribus execranda. Hoc ne vnquam nega- *nen pag. 46.*
re poſſet ipſe prouidit: mandauit enim ſcriptis *49. 51. 58.*
ſuã nequitiã, quæ impreſſa Lutetiæ 1548. magno
ſuo mœrore & opprobrio, ad hæc vſq; tempora
ſarta tecta peruenerunt, quibus & Audebertum
iuuenculum, & Candidam meretriculam ſeſe
miſerabiliter & damnabiliter ardere diſertis
verſibus cõteſtatur. Mox Neapolitano (exteri,
Gallicum

Gallicum vocant)morbo correptus,eius exprimendi, totoque corpore exhalandi cauſa, in quodam ſuburbio Pariſienſi, ad caminum cuiuſdam balneatoris,æſtuās & anhelus diu multumque deſudauit. Is more impiorum,proficiens in peius,& in dies multò magis ſordeſcens, cuiuſdam ſartoris, qui in Calendræ vico, Lutetiæ morabatur,vxorem ſollicitat,polluit,deinde ſecum Geneuam abduxit,& pro vxore retinet, immaniſſimi adulterij raptuſque ſcelerum reus effectus. Nec iſtius nefarijs amplexibus contentus, ancillulam Claudiam nomine comprimit, grauidam Chirurgo committit, qui confiсто peſtilenti morbo,acribus medicamentis aborſum procurat,quem in hortuli ſepeliuit angulo. Iterum, meritis libidinis ſuæ ſupplicijs(lue venerea)correptus,fœdiſſimos ſudores ſuos Gallicis verſibus ſubiectis & Geneuæ typis excuſis omnibus obtrudere, & diuulgando patefacere non erubuit: *Seiché de douleur, Tout cuit de chaleür, Seigneur tu me vois:&c.* Id eſt: *Siccatum dolore, Coctum calore, Domine,vides me.*

Hæc denique decumana Bezæ crimina ad ciues magiſtratuſque Geneuenſes idem ſcriptor ſic perorat. Hactenus vitam, mores, res geſtas Archiminiſtri veſtri Bezæ accepiſtis, qui integrò adoleſcentiæ,propeque totius vitæ curriculo impuriſſimus fuit & impudiciſſimus, ſodomita nefarius, adulter execrandus, nuptarum expugnator ſceleſtiſſimus, latro facinoroſus,fur improbiſſimus; ſacrilegus nequiſſimus,impoſtor audaciſſimus, ſuæ ipſius prolis

Pagin.96.& 97.

interfector crudeliſſimus, iactator vaniſſimus, cauſa cędium innumerabilium, bellorum ciuilium & ſeditionum, incurſionum, prædationum, combuſtionum, direptionis & vaſtitatis vrbium, arcium, caſtrorum, pagorum, oppidorum, templorum, regionum, & infinitarum hoc miſero infelicique ſæculo miſeriarum & calamitatum. Hæc ille de Bezanis moribus: quæ ne leuioris fidei tanquam ab vno tantùm vel altero de illo adſerta videantur; ſuis etiam publicis ſcriptis viri clariſſimi Lindanus in Dubitantio, Sanctesius Reſponſione ad Apologiam, Genebrardus in Chronologia, Prateolus, Vetus, Fabricius, Surius ſcriptores Catholici, eadem de eodem conſtanter teſtantur: quibus etiam Heshuſius Lutheranus, Candidus quidam Brentianus, & Carpentarius Caluinianus facilè ſubſcribunt; ne quis dicat Catholicos aliquid horum in eius odium confinxiſſe.

Quid, quod & ijdem Caluiniani inueteratam ſibi laſciuiam iactantes, ſcriptis adfirmant, & inter fidei ſuæ dogmata collocant: *Hominem aut fœminam quamcunque non poſſe vltra quatuor aut quinque dies à re venerea continere?* Ecquis ergo non ſibi perſuadebit, ex tam impuris ac impudicis Prædicantibus ac Miniſtris, nouos Adamitas & Nicolaitas illos facilè emerſiſſe, qui in *Domum amoris* (hoc enim titulo fœdiſſimum lupanar ſuum nominabant) non ita pridem Antuerpiæ conuenientes promiſcuis concubitibus ſine vllo pudore ſeipſos commaculabant? Quis denique non obſtupeſcet ac totus exhorreſcet, audiens, Caluinianos publicis

Lib. Scuti fidei ſuæ. Dialogo.

M. Launeus lib. 2. replicæ Gallic.

Coſterus præfat. Enchiridij.

tabellis obſignaſſe, orbiq́ue patefeciſſe, ſuperioribus à ſe excitatis in Francia tumultibus, *ſupra duodecim millia & trecentas ſeu filias ſeu honeſtas fœminas violatas & contemeratas fuiſſe?* Atne quis de iſta horum Gnoſticorum immanitate & nefanda ſpurcitia dubitaret, id ipſimet in viginti ſeptem ſolum regni Franciæ diœceſibus ſpeciatim narrāt: demumq́ue ſummatim in libro Gallico à ſe edito, & LE SECRET DES FINANCES DE FRANCE, id eſt, *Sacrum ærarium Franciæ*, nuncupato, colligunt his verbis ſuis: *Femmes & filles violees, douze mil trois cens*: quod eſt ad verbum: *Fœminæ & filiæ violatæ, duodecim millia trecentæ.* Et poſtea: *La preuue eſt plus patente que ie ne vondrois: & au lieu de douze mil trois cens filles ou femmes qui ſe treuuent violees par les proces verbaux & autres diligences ſur ce faites, l'on peut bien doubler, voire quadrupler le nombre etc.* Sic ad verbū reddo. *Probatio huius rei apertior eſt quàm vellem, & loco duodecim millium trecentarum filiarum ſeu fœminarum, quæ violatæ fuerunt, vt ex actis ſcripto renunciatis & alijs perquiſitionibus ea de re factis apparet, poteſt ſatis duplicari, imò & quadruplicari illarum numerus.* Atque hæc omnia, ſi ſuperis placet, ſunt planè Euangelica, reformataq; horum nouorum noui Euangelij miniſtrorum atque ſatellitum præclara facinora: hæc quibus extraordinariam vocationem ſuā aduerſus papiſtas comprobant, miracula; hæc nouiſſimi temporis huius nouorum Apoſtolorum, vt mundum

Libro tertio, pag. 379.

Pagin. 409.

à Chriſti legibus auertant, & ad Caluiniſmum conuertant, execranda prodigia. Et his principes, magiſtratus, nobiles, milites, plebeij ſuas animas & conſcientias erudiendas cõmittunt? Cum his pacem & concordiam ſanciendam Pſeudocatholici clamitant? Horum protectoribus & aſſertoribus Eccleſiam fidemq; Catholicam, id eſt, caſtiſſimam ſponſam Chriſti Ieſu ſubijciendã & credendam homines bellè politici ad rauim vſq; in ſenatu, in foro, in aula, in templo, in vicis vociferantur? O tempora! O mores! &c. Sed de his plus ſatis.

Septimam porrò hæreſiarcharum notam his verbis Apoſtolus noſter comprehendit: *Et ſolũ dominatorem Deum, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negantes.* Hæc autem notatio ad duos præcipuos fidei chriſtianæ, quæ ſymbolo Apoſtolo continetur, articulos pertinet, iſtos nimirum, *Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ. Et in Ieſum Chriſtum Filium Dei vnicum Dominum noſtrum:* quibus & operibus & verbis Pſeudoapoſtoli ac impoſtores iſti contradicebant. Δεσπότην θεὸν appellat Deum Patrem, ratione creationis, quę ei tribuitur· κύριον autem vocat Filium, quòd Eccleſiæ, quam redemit & ſanctificauit ſanguine ſuo, peculiariter imperet, velut ſponſus ſponſæ, caput mẽbris, paſtor ouibus, & Dominus ſeruis ſuis. Adeò peruerſi ſunt, inquit, hæreſiarchæ, quos ſuis coloribus ac notis depingo, & fugiendos doceo, vt non tantũ bonos fidelium mores profligata impuraque conuerſatione ſua corrumpũt: verũ & prima præcipuaq; doctrinæ Euangelicæ capita ſuis monſtroſis & abominandis

hæreſibus conuellant. Siquidem ſummum illud fidei caput, quo credimus, Vnicum Deum eſſe, qui ex nihilo cuncta formauerit, hiſq; dominetur & præſideat, diabolica impietate labefactant & ſubuertunt: ſimulq; abnegant Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, filium eius coæternum, qui nos propriæ vitæ ſuæ pretio aſſeruit & redemit, vt viuentium & morientium dominaretur.

In his autem obſeruandum Deum Patrem, & Dominum noſtrum Ieſum, duobus modis ab impijs hominibus abnegari. Primò, verbis & ſcriptis, vt cùm athei ac Epicurei vel eorũ Deitatem æternam abſolutè negant & ſubſannant; vel certè eorundem bonitati, poteſtati, ſanctitati, ſapientiæ, alijſque perfectionibus naturalibus ac eſſentialibus contradicunt. Huiuſmodi quondam emerſerunt inter gentes Protagoras, Diagoras, Epicurus, Theodorus Cyrenaicus, Plinius, & alij aliquot; quorum Euſebius, Lactantius, Epiphanius, Tullius & Valerius meminerunt.

Euſeb. lib. 14. præp. cap. 1. Lact. lib. de ira Dei. Epiph. in Epitome.

In horum claſſem ordinemque Caluinianos referre non dubitarim, vtpotè, qui abnegantes Deum peccata hominum & cacodæmonum ſimpliciter tantùm permittere, palam vociferant, *eum eſſe illorum authorem, ea eſſe opera Dei, Deum horum præcipuum authorem, Satanam verò tantùm miniſtrum*: deniq;, plurima eum non poſſe facere confingentes, verè omnipotentem eſſe negant. Nam Tertulliani & magni Baſilij ſententia, quicunque Deo proprietates ac perfectiones ſuas naturales adimunt; aut alias repugnanteſq; affingunt, omninò Deum eſſe inficiant

Calu. Inſt. li. 1 ca. 18. ſect. 1. Tertull. li 2. adu Marc. Baſil. hom. quod Deus nõ ſit author malorum.

ficiantur & negant. Vt qui homini rationem, angelo ſpiritalem ac immortalem conditionẽ, igni calorem, aut Soli ſplendorem detraherent, prorſus eos deſtruerent atque de medio tollerent: ſic, qui Deum aut non eſſe præditum infinita poteſtate, aut peccata perpetrare dixerint, Deum verum eſſe prorſus negant, &c.

Secundò, abnegatur Deus impuris moribus, geſtis, & ſceleribus contra eius voluntatem & reuerentiam admiſſis. Scribit enim de huiuſmodi Paulus: *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant, cùm ſint abominati & increduli, & ad omne bonum opus reprobi.* Tit.1. Nam Deus illos habet tanquam homines profanos, maledictos, & diaboli filios atque mancipia, iuxta illud: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri facitis. Qui facit peccatum, ex diabolo eſt.* Ioan.8. 1.Ioan.3. Et Chriſtus ſe illis dicturum profitetur: *Diſcedite à me operarij iniquitatis, non noui vos. Neſcio vos, &c.* Matth.7. & 25.

VETERVM AC NOVORVM GNOſticorum blaſphemia aduerſus Patrem & Filium.

NOtandum ergo hæc omnia ad Simonianos, Ebionitas, Carpocratianos, & veteres Gnoſticos primò quidem loco pertinere: deinde etiam ad poſteriores, adeoque nouiſſimi huius æui hæreticos, qui in oppugnanda Chriſti deitate ac maieſtate eiſdem ſucceſſerunt. Simon namque venditans ſe pro virtute Dei, quæ dicitur magna; deinde, Iudæis iactitãs ſe Deum Patrem, Samaritis Filium, Gentibus *Actor.8.*

Apologia 2. verò Spiritum Sanctum, vt eſt apud Iuſtinum,
Lib. 1. ca 20. Irenæum, Tertullianum, Euſebium, & Nice-
Li præſcrip. phorum; quinetiam ſeſe Angelos & Archange-
Libr. 2. hiſt. eccl. los per Helenã ſcortum ſuum creaſſe iactitans; verum & ſolum Deum creatorem & dominum vniuerſorum blaſphemabat, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negabat.

Tertull. libr. præſcript. ca. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. Poſt hunc (inquit Tertullianus) Menander diſcipulus ipſius, ſimiliter magus, eadem dicẽs quæ Simon ipſe, negauit quemquam habere poſſe ſalutem, niſi in nomine ſuo baptizatus fuiſſet. Secutus eſt Saturninus, dicens Angelos inferiores mundũ feciſſe: Chriſtum in ſubſtantia corporis non fuiſſe, & phantaſmate tantũ quaſi paſſum fuiſſe. Poſtea Baſilides hæreticus erupit, in vltimis Angelis, qui fecerunt hunc mundũ, nouiſſimum ponens Iudæorum Deum, id eſt, Deum legis & Prophetarum; quem Deũ negat, ſed Angelum dicit. Chriſtum autem non ab hoc, ſed à quodam Abraxa, miſſum veniſſe in phantaſmate, ſine ſubſtantia carnis. Hunc paſſum à Iudæis non eſſe, ſed vice ipſius Simonem crucifixum: vnde nec in eum credendum eſſe qui ſit crucifixus, ne quis confiteatur in Simonem (Cyrenæum) credidiſſe.

Acceſſerunt Ophitę, ſerpentem Chriſto præferentes: & Chriſtum in carnis ſubſtantia veniſſe, & ſalutem carnis ſperandam omnino negantes. Erupit quoque alia hæreſis, quæ dicitur Cainæorum, Cain magnificantes; & Iudæ reddendam gratiam dicentes, quòd Chriſtum tradidit, ne ſubuerti veritas poſſet. Sed & hæreſis preceſſit Setthoitarum, dicentium Chriſtum, ipſum Seth fuiſſe.

Carpo-

Carpocrates, dixit Chriſtum non ex virgine Maria natum, ſed ex ſemine Ioſeph, hominem tantummodò genitum, cuius ſola anima in cælos recepta ſit. Poſt hunc Cerinthus erupit, ſimilia docens. Nam Chriſtum ex ſemine Ioſeph natum proponit, hominem illum tantummodò ſine diuinitate contendens: ipſam quoq; Legem ab Angelis datam perhibens: & Iudæorum Deum, non Dominum, ſed angelum promens. Huius ſucceſſor Ebion fuit, Legem proponens ad excludendum Euangelium.

Valentinus dixit Chriſtum miſſum à quodã Propatore, qui eſt Bythos, & per Mariam, quaſi aquam per fiſtulam tranſmeaſſe, nihil inde vel accipientem, vel mutuantem. Marcus & Colarbaſus alterum Deum finxerunt præter Creatorem: & Chriſtum negarunt in ſubſtantia carnis fuiſſe. Acceſſit his Cerdon, introducẽs duos deos, vnum bonum, & alterum ſæuum: & ſæuũ hunc, eſſe mundi Creatorem: Chriſtum natum ex Virgine, & paſſum, negans. Poſt hunc emerſit diſcipulus eius Marcion, hęreſim Cerdonis approbare conatus. Exſtitit poſt hũc Lucanus, per eadem vadens blaſphemiæ genera.

Subſequitur Apelles, Chriſto ſideream carnem affingens, quæ in aſcenſu redierit in aërẽ, ſolo ſpiritu eius in cælis recepto. Habuit hic & ſuos libros ſyllogiſmorum, in quibus probare voluit, omnia quæcunq; Moyſes de Deo dixit, vera non eſſe, ſed falſa. Hæretici ſecundũ Phrygas, habuerunt communem blaſphemiam, qua dixerunt Paracletum non tantùm plura in Mõtano, quàm Chriſtũ in Euangelio protuliſſe: ſed etiam meliora atque maiora. Priuatam autem

blaſphemiam,qua adiecerunt etiam hoc,vt dicerent Chriſtum ipſum eſſe Filium & Patrem.

Acceſſit his Theodotus Byzantius, qui poſtea quàm Chriſti pro nomine comprehenſus negauit,in Chriſtum blaſphemare non deſtitit.Doctrinam enim introduxit,qua Chriſtum hominem tantummodò diceret: Deum autem illum negaret, &c. Atque hæc quæ ex Irenæo, Tertulliano autem maximè,Epiphanio, Auguſtino,Philaſtrio, Damaſceno, Niceta, & alijs hereſeon expugnatoribus,contraximus,ſufficiant,vt norint omnes, quàm iure Pſeudoapoſtolos & impoſtores illos hoc loco traduxerit, & procul ablegandos ac fugiendos ſcripſerit Beatus Iudas Chriſti Domini germanus Apoſtolus,eiuſdemque gloriæ & doctrinæ conſtantiſſimus aſſertor & vindex: ablegandos inquam, & fugiendos,vt qui Satanica planè impudentia *Dominum Deum ſolum verumq; creatorem & dominatorem* cæli & terræ, atque Filium eius *Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum*, ſuis blaſphemijs lacerarent,deformarent, *negarent*.

Sed vt ſeſe hæc habeant de veteribus illis impoſtoribus ac hæreſiarchis:certè præter ius faſque videbitur multis vel Lutherum,vel Caluinum,vel alios quoſcunque,qui ex horum ſcholis prodierunt,aduerſus Deum Patrem, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum impietatis accerſere. At ſi horum errores diligentius ac propius inſpexerimus, profectò non pauca eos aduerſus ſanctiſſimæ Trinitatis myſterium,aduerſus Dei Patris maieſtatem, Filij ac Spiritus Sancti deitatem & ſcripſiſſe, & prædicaſſe; nouiſque

uiſque Arianis blaſphemiarum occaſiones ac ſemina reliquiſſe comperiemus. Quid enim ſibi voluit Lutherus, cùm ſcripſit: *Animam ſuam odiſſe hoc verbum ὁμοούσιος, conſubſtantiale:* & cũ ex Germanicis precibus ſuſtulit has preces: *Sancta Trinitas vnus Deus, miſerere nobis?* Aut Caluinus eum ſequutus, cũ optat *Trinitatis, perſonarumq́; conſubſtantialium nomina ſepulta eſſe?* Aut VVolffangus Muſculus ſcribens: *Nollem coram ethnicis Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum dicere tres perſonas, ne viderer dicere tres Deos?* An non latiſſimam viã ſtrauerunt Ochino, vt autumaret, *Deum infinitum, Deum Trinum, monſtroſa eſſe nomina?*

Lib cont Iacob. Latomũ.

Lib. 1 Inſt. c. 13. ſect. 1.

Primo Anticochlæo.

Redeamus ad Lutheri & ſequacium errores aduerſus ęternum Dei Filium. Quando ſcribit idem Lutherus: *Negotium mihi fuit cum Neſtorianis, qui pertinaciſſimè contra me diſputabant, quod Diuinitas Chriſti non poſſet pati:* conſentit & Melancthon inquiens, *Diuinam naturam Chriſti non quidem fuiſſe laceratam vel mortuam; ſed fuiſſe obedientem Patri, eiuſdemq́; ceſſiſſe, & acquieuiſſe imperio:* an non Deitatem natura patibilem, mutabilem, longeque inferiorem Patris Deitati Chriſto confingunt, ſicque verum ac æternum Deum, Deiq́; conſubſtantialẽ filium eſſe negant?

Parte 2. libri de Concilijs.

Locis com. anni 1545.

Eiſdemne ſuccinit Caluinus, laudans Sarnicium Polonum hæreticum, quod publicè docuerit, *Chriſtum ratione officij minorem eſſe Patre, etiam in natura Diuina?* Scribens quoque, hæc verba Pauli, *Filius ſubiectus erit ei, ad*

Epiſt. ad Polonos.

Inſtit lib. 2. cap. 14.

vtramque filij naturam, id eſt, Diuinam & humanam, referenda eſſe, nonne æqualitatẽ eius cũ Patre negat? An non etiã Beza eandem Chriſti
Confeſſ. ar. 1. Deitatem pro viribus deprimit, *cùm eam realiter & ab æterno diſtinctam eſſe à Patre, & illum ſecundùm eam pro nobis apud Patrem intercedere*,
Lib. quæſt. Theol. Gallic. pa. 33. Latin. pag. 675. Vide Dialog. 3. cont. hæreſ. non timet effutire? Ecquid aliud eſt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negare, niſi ei *ſubſtantiam diſtinctam à Patre tribuere: ſolum miniſtrum, vicarium, & ſecretarium eius cenſere: ſecundum à Patre tantùm cauſæ, honoris, ac imperij locum concedere:* denique, eundem *nec perſonaliter adorandum, nec inuocandum prædicare*; quod poſt Caluinum, Bezam, Richerum, Danæumq́ue faciunt Hugnoſtici? Horrendas eorum aduerſus eius ſcientiam, potentiam, innocentiam, natiuitatem, conuerſationem, paſſionem, deſcenſum ad inferos, reſurrectionem, & merita, prætermitto, nec exaggero blaſphemas opiniones & ſententias: quibus ea planè rident & ſubſannant, quæ cum omni fide cultu ac reuerentia de illius perfectionibus, ac redemptionis humanæ myſterio ſunt credenda, honoranda, & retinenda.

Ex horum ſcholis prodierunt Seruetus, Gentilis, Alciatus, Blandrata, & omnis illa nouorũ Sabellianorum, Arianorum, Antitrinitariorũ, & Tritheitarum fœdiſſima colluuies, quæ nunc in Polonia, Hungaria, Liuonia, & Tranſſyluania ſuos habent publicos conuentus; quibus quod ſupereſſe poteſt Chriſtianiſmi, impuris & verè Antichriſtiani regni conditoribus Maometanis opprimendum & extinguendum nefariè

fariè produnt, & velut proprijs manibus tradunt. Quod enim Seruetus nominauit ſe *Summum orbis terræ Prophetam*, Lutheri fecit imitatione, dicentis ſe *Germaniæ Apoſtolum ac primum Euangeliſtam*: ſicut inſcribens libros ſuos, *De erroribus Trinitatis*, & in his, *Nullam eſſe in Deo diſtinctionem perſonarum* blaſphemans, Caluinum ſequutus eſt, cupientem, *nomina Trinitatis & perſonarũ ſepulta eſſe*. Gentilis è contrario, conſtituens non ſolùm perſonarum, ſed *& Eſſentiæ ac naturæ diuinæ Trinitatem, ſicq; tres Deos reipſa inter ſe diſtinctos; quorum tamen Pater ſolus ſummus & altißimus Deus appelletur* germanum Caluini diſcipulum præbuit, ſcribentis, *Filium habere ſubſtantiam diſtinctam à Patre: obtinere ſecundum locum honoris, imperij, & poteſtatis à Patre: Spiritum ſanctum verò tertium*: Bezæ autem in eadem impietatis ſchola condiſcipulũ, pro confeſſione fidei ſuæ palam verbis Gallicis profitentis, *l'eſſence diuine eſt diſtincte realement, & à la verité, & eternellement en trois perſones*: quæ ſic ad verbum latinè redduntur: *Eſſentia diuina eſt diſtincta realiter, verè, & ab æterno in tres perſonas.* *Cal. 2. li. Gallico de actis Seru. pag. 249. et 250. Harm. in 26. Matth. & 16. Marc.* *Beza Confeſſ. fid. puncto 1. art. 2.*

Quod etiam Franciſcus Dauid cum ſuis Hungaricis miniſtris contendit, *IESVM CHRISTVM, non eſſe inuocandum vel adorandum*, hoc planè à Caluiniſtis didicit, quorum hæc ſunt verba: *Is qui dixerit Ieſum Chriſtum eſſe neceſſariò adorandum & inuocandum, hæreticus eſt*. Et rurſus: *Qui ad carnem Chriſti etiam in vnione, inuocationem dirigit, ex ipſius* *Richerus.* *Danæus.*

Dei ore

Dei ore maledictus eſt. Et ne ſingula longius perſequamur, Tranſſyluani autumãtes Patrem eſſe alijs perſonis eminentiorem, illud tantùm Caluinianum axioma alijs licet verbis enunciant, quo profert: *Filium ratione officij etiam in natura Diuina Patre minorem eſſe*: & verba iſta dominica, Pater maior me eſt, *non de natura eius humana, ſed de* Diuina, intelligenda eſſe. Arium denique laudantes, & velut magna iniuria affectum damnatumque à Patribus Nicænis ægreferentes, Caluiniſmum pleno ſpirant ore, *quo omnia veterum Concilia erroru coarguuntur: Filius Dei perſona reſpectu, non niſi impropriè creator cæli & terræ nominandus traditur:* hæcque Concilij Nicæni aduerſus Arium ſententia, Filius eſt Deus de Deo, lumẽ de lumine, Deus verus de Deo vero, *velut dura & impropria* damnatur & reijcitur, &c.

Caluin. libr. adu. Gentilem.

Ex his ergo patet, Iacobum Andream meritò ſcripſiſſe: Minimè mirandum eſſe, ex Caluinianis in Polonia, Tranſſyluania, Hungaria, alijſque locis, quamplurimos ad Arianiſmum, quoſdam etiam ad Maometiſmum acceſſiſſe, quorum impietati hęc Caluiniana doctrina viã parat. Rurſumque Andream Volanum, tametſi Caluiniſmo infectum teſtari, impuros illos Arianos palam profiteri, ſe nihil aduerſus Trinitatem, nihil aduerſus Deum Patrem, nihil denique aduerſus Filium Dei docere ac ſcribere, quod non ex Lutheranorum & Caluinianorum ſcriptis ſcholiſque hauſerint, didicerint, retinuerint.

Præfat. refut. blaſphemæ Apologiæ Danæi.

Paræneſi ad Ebionitas et Samoſaten.

Ex quibus mihi videor rectè dilucideq; conficere,

ficere, Beatum Iudam veteres ſimulque recentes Gnoſticos denotaſſe, cùm ſcripſit, illos *Solum dominatorem Deum, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negare*. Hos itaque meritò fugiendos eſſe monet, quin & pro retinenda ſeruandaque ſemel tradita fide Apoſtolica & Catholica, aduerſus illorum incurſiones ac impetus non ſimpliciter pugnandum, ſed etiam ἐπαγωνίζειν, id eſt, ſupercertãdum, ſtudioſè enitendum, atque continuò dimicandum & agonizandum eſſe. Sequentia nunc perſequamur.

5. *Commonere autem vos volo, ſcientes ſemel omnia, quoniam Ieſus populum de terra Aegypti ſaluans, ſecundò eos qui non crediderunt perdidit.*

NOn eſt in Græcis codicibus πάντα, *omnia*: ſed τοῦτο, hoc ipſum. Neque ὅτι ὁ ἰησοῦς, *quoniam Ieſus*: ſed ὅτι ὁ κύριος, id eſt, quoniam Dominus.

Cæterùm, præcedentibus ſeptem hæreſiarcharum ac ſeductorum notis, hanc ſubijcit exhortationem, qua tribus grauiſſimis veterum Hebræorum, cacodæmonum, & Sodomæorum exemplis, ſuadet omnino cauendum eſſe ab illorum ſceleribus, videlicet primò incredulitate ac impietate in Deum, ſecundò ab omni ſuperbia & ambitu diabolico, tertiò ab omni luxuria & impuritate. Vtitur autem præfatiuncula, qua inſtitutum ſuum commendat ab eorum præcedente rerum cognitione; & eximia, quam gerebat commonefaciendi eos de omnibus ad

bus ad ſalutem communem requiſitis, ſolicitudine. Quaſi dicat. Non opinor opus eſſe, Cariſſimi, vt vos ipſa veræ religionis elementa doceã, quandoquidem ea omnia à Petro, Paulo, Iacobo, Ioanne, & alijs Eccleſiæ ſummis paſtoribus ac columnis iam iam didiciſtis: tantùm itaq; in memoriam volo reducere quæ audiſtis, ne illa propter imminentia aduerſus Pſeudoapoſtolos bella excidant animis, ſicque in tentationibus iſtis deficiatis. Hoc autem faciam, ſi ſanctiſſima & grauiſſima iræ diuinæ aduerſus incredulos, ſuperbos, & impuros iſtiuſmodi homines exempla, ex veterum Prophetarũ ſcriptis propoſuero: vt vel hinc colligatis, quã horribiliter Deus contemptũ ſui multauerit, & quæ ſupplicia tam ſeductores iſtos: quàm horum ſectatores pro certo maneant apud Deũ omnipotenté.

Nulli ſunt igitur tam rectè ac diligenter in doctrina Chriſtiana inſtituti ac docti, nulli tã probi, aut ſancti, qui non exhortatione & commonefactione indigeant, tũ vt & quæ nouerunt attentius meditentur & retineant, tum vt in ſuſcepta pietate alacrius perſeuerando pergant, in præcedentibus donis confirmentur, & in dies proficiant. Hac ratione Petro præceptum eſt,
Lucæ 22. *Tu aliquando cõuerſus confirma fratres tuos*. Paulus & Barnabas redeuntes Lyſtram, Iconiũ, An-
Actor 14. tiochiam, *confirmabant animas diſcipulorum, exhortantes vt permanerent in fide, &c.* Rurſum idem Paulus electo & aſſumpto ſecum Sila, per-
Actor. 15. ambulabat Syriam, & Ciliciam, *confirmans Eccleſias, præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorũ & ſeniorum. Et Eccleſiæ*, inquit Lucas, *confirmabantur*

bantur in fide, & abundabāt numero quotidie. Eo- *Actor.16.*
dem fine ſcripſit ad Romanos, *Deſidero vide-* *Rom.1.*
re vos, vt aliquid impartiar vobis gratiæ ſpiritua-
lis, ad confirmandos vos, &c. Et Timotheũ ſu-
um tametſi ſacrarum literarum ab infantia ſua
ſtudioſum, adhortatur, *vt attendet et lectioni,* *1.Timoth 4.*
exhortationi, atq; doctrinæ. Eundemq; graui *2.Tim. 4.*
adiurat exorciſmo, vt prædicet verbum, inſtet oportunè, importunè, arguat, obſecret, in omni patientia & doctrina. Nam fides, veraq; in cordibus hominum religio ſuas ætates habet; proinde verbi Dei meditatione & prædicatione eſt iugiter alenda, fouenda, & confirmanda.

Præfatiunculæ ſubijcit primum exemplum
dicens: *Dominus Ieſus populum de terra Aegypti* *Exod. 12. 13.*
ſaluans, ſecundò eos qui non crediderunt, perdidit. *14.17.32.*
Senſus eſt. Quemadmodum Dominus IESVS, diuinitatis ſuę brachio forti ac extento, veteres Iſraelitas primùm quidem de duriſſima Aegypti ſeruitute ſaluās per alueum maris rubri pō tenter eduxit: verùm, multis eorũ parũ profuit
hæc liberatio, quandoquidem propter ſuas in *Exod.16.17.*
Deum obmurmurationes, ſtupra, comeſſatio- *32.*
nes, & frequētes apoſtaſias, poſtea ſunt proſtra- *Pſal.77.*
ti & varijs cladibus affecti deletiq; in deſerto. *Num. 11.14.*
Ita certè parũ admodum nobis proderit ſemel *16.21.25.*
per Baptiſmum peccata depoſuiſſe, fidē, ſpem, & charitatē in vnius ſanctæ & Catholicæ fidei communione profeſſos eſſe, niſi conſtantibus animis in ea ſemper creſcentes, ad cæleſtis vitæ hæreditatem tendentes tandem aliquando perueniamus. Nam vt plurimos eorum gladio Leuitarum, alios flāma cælitus immiſſa, quoſdam

ſerpentum venenoſis morſibus, alios dehiſcentibus ſub pedibus inferis horribili quidem, attamen iuſto iudicio ſuo Deus perdidit, eo quòd ſuis verbis diuinis nec crederent, nec obaudirent: ſic neque ſeductoribus iſtis, nec ſectatoribus eorũ parcet, ſed hos perſequetur, vlciſcetur & funditus deſtruet, ſi diuino verbo ſuo, atq; doctrinæ Apoſtolicę obſiſtere ac detrahere vlterius perrexerint.

Ex his autem primùm obſerua, mirabilem liberationem Hebræorum ex Aegypto, ſpeciali quodã modo, Domino noſtro IESV Chriſto, quem profani impoſtores iſti negabant, hoc loco ab Apoſtolo tribui; propterea quod ipſe tandem eſſet totum genus humanum ex ſeruitute peccati, inferni ac diaboli miſerrima captiuitate, paſſionis ac mortis ſuæ virtute liberaturus. Hunc enim & nomine & reipſa adumbrauit Ieſus filius Naue, Moſis ſucceſſor; inſuper, eidem vt Iuſtinus martyr interpretatur, in ſpecie angeli armis præcincti apparens dixit ſe, Imperatorem exercitus Domini veniſſe vt Hierichuntem & Regem eius daret in manus eius. Hic quoque ipſe eſt, ait idem Beatus martyr, qui vt Angelus, Deus, Dominus, vir, Abrahamo Iſaacoque viſus eſt; & in ardente rubo Moſi conſpectus, eum alloquebatur: *Vidi afflictionem populi mei in Aegypto; & ſciens dolorem eius, deſcendi vt liberem eum de manu Aegyptiorum.* Eadem perſequitur Tertullianus, docens Auſen filium Naue, à Moyſe Ieſum appellatum, figuram Ieſu Chriſti Domini noſtri geſſiſſe. Nam quia Ieſus Chriſtus, inquit ille, ſecũ-

Iuſt Dialog. Ioſ. 5. & 6.

Exod. 3.

Tertull. lib. adu. Iud. cã. 9. lib. 3. adu. Marc. cap. 13.

dum

dum populum, quod ſumus nos nationes in ſæculi deſerto commorantes antea, introducturus eſſet in terram repromiſſionis, melle & lacte manantem, id eſt, in vitæ æternæ poſſeſſionem, qua nihil dulcius: idque non per Moyſen, id eſt, non per legis diſciplinam, ſed per Ieſum, &c. ideo is vir qui in huius ſacramẽti imagine parabatur, etiam nominis Dominici inauguratus eſt figura, vt Ieſus nominaretur.

Hinc autem & aliud rectè colligit venerabilis Beda, nimirum, cùm veteris huius populi Hebraici tam liberatio ex Aegypto, quàm vltio in deſertis, *Domino noſtro Ieſu Chriſto*, tribuitur, clariſſimum & certiſſimum eſſe, illum non habuiſſe principium ex ſolo partu Virginis, quemadmodum hæretici garriebant: ſed quatenus diuina perſona, Deum eſſe æternum, creatorem, & iudicem totius mundi. Ait enim de ſeipſo: *Abraham cognouit diem meum, & gauiſus eſt. Antequam Abraham fieret, ego ſum.* Et Patrem rogat: *Clarifica me Pater, claritate quam habui apud te, antequam mundus fieret.* Ignatius eoſdem refellens hæreſiarchas, quos hîc Apoſtolus perſtringit, his quoq; verbis Chriſti deitatem æternam aſſerit. Euangeliſtæ, qui dixerunt vnum Patrem ſolum verum Deum, etiam quæ Domini noſtri ſunt, non prætermiſerunt, ſed ſcripſerunt; *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Omnia per ipſum facta ſunt.* Quiſquis ergo vnum & ſolum annunciat Deum, vt tollat Chriſti diuinitatem, diabolus eſt, & inimicus omnis Iuſtitiæ. Qui purum hominem dicit Chriſtum, male-

Bed. com. in hunc locum.

Ioan. 8.

Ioan 17.

Ignat. epiſt. ad Antioch.

Ioan. 1.

Epiſt.ad Phi-ladelphien. maledictus eſt. Et idem rurſum alibi: Si quis purum hominem eſſe putet Dominum, non Deũ vnigenitum, & ſapientiam, ac Verbum Dei; is ſerpens eſt, fraudem & errorem prædicans ad perditionem hominum, vt qui cognominatur Ebion, &c. Nemini ergo dubiũ eſſe poteſt, quin Chriſti omnipotentem, æternam; planeq; Diuinam maieſtatem hoc loco Apoſtolus aſſerere voluerit, cùm eum ſaluatorem ſimulq; vltorem & iudicem Iſraelitici populi conſtituit.

Per hæc quoq;, vt notat Oecumenius, oſtẽditur contra illos impoſtores, vnum & eundem eſſe Deum veteris ac noui teſtamenti authorẽ: & non duos, quorum alter ſit ſæuus, bellorum amator, & ſui acerrimus vindex; alter verò perhumanus ac facilis, vt Marcioniſtæ & alij aliquot Gnoſtici perperam ſentiebant. Idẽ enim qui miſericorditer *ſaluans liberauit* pios ex Aegypti ſeruitute, idem incredulos & contentioſos iuſtè flagellauit, *& perdidit*. Et qui vetus teſtamentum pepigit cum Abrahamo, Moſe, ac populo Hebraico, idem per Ieremiam dixit: *Feriam fœdus nouum, non ſecundùm pactum quod pepigi cum patribus veſtris, &c.* Aduerſus eoſdẽ impoſtores paulò poſt diuinum Iudam, inſurrexit his verbis martyr Ignatius: Vnus eſt Deus veteris & noui teſtamenti, vnus mediator Dei & hominum, vnus itidẽ Paraclitus, qui operatus eſt in Moſe, Prophetis, & Apoſtolis. Si quis autem Deum Legis & Prophetarum prædicet vnum, Chriſtum autem neget eius Filiũ, mendax eſt ſicut pater eius diabolus. Si quis cõfiteatur Ieſum Chriſtum Dominum, neget autẽ Deum legis & Prophetarum, is in veritate non ſtetit:

Ierem.31. *Heb.8.* *Epiſt.ad Phi ladelphien.* *Ioan.8.*

ſtetit:& talis eſt Simonis magi, & non Spiritus Sancti diſcipulus. Idem rurſum Epiſtola ad Philippenſes ait: Vnus eſt vniuerſorum Deus Pater Chriſti, ex quo omnia: vnus Dominus noſter Ieſus, vniuerſorum Dominus, per quem omnia: vnus etiam Spiritus Sanctus, qui operatus eſt in Moſe & Prophetis & Apoſtolis. Dominus enim ait: *Deus tuus, Dominus vnus eſt*. Et iterũ: *Nonne vnus Deus creauit nos? Nonne vnus Pater eſt omnium noſtrum?* Irenæus martyr, & poſt ipſum Euſebius laudant plurimum hanc Iuſtini martyris de vno Deo mundi creatore, patreque Domini noſtri ſententiam: Quoniam ipſi quoq; Domino non credidiſſem alterum Deum annuncianti, præter fabricatorem, & factorem, & nutritorem noſtrum. Idem rurſus Irenæus vnitatem Dei aduerſus Marcionem propugnãs, ſcribit: Marcion diuidens Deum in duos, alterũ quidem bonum, & alterum iudicialem dicens, ex vtriſq; interimit Deum. H[ic] enim qui iudicialis eſt, ſi non & bonus ſit, non eſt Deus: quia Deus nõ eſt, cui bonitas deſit. Et ille rurſus qui bonus, ſi non & iudicialis, idem q[uod] hic patietu[r]; vt auferatur ei ne ſit Deus, &c. Saluat enim quos debet ſaluare, & iudicat dignos iudicio, &c.

Deut. 6. *Malach. 2.* *Iren. li. 4 ca. 14.* *Euſeb. lib. 4. hiſt. cap. 17.* *Iren. libr. 3. cap. 43.*

Attende etiam ſingula propemodum redemptionis humanæ myſteria per Chriſtum adimpleta, longè antea præſignata, & rebus ipſis adũbrata, annunciataq́ fuiſſe antiquo Hebræorum populo. Quod enim fuit illis Pharao tyrannus crudelis, hoc nobis diabolus, peccatum, & infernus: & quod intollerabilis ſeruitus Aegyptiaca, nobis eſt peccatum originis, innumerabilium calamitatum fons & cauſa. Illi cla-

mantes ad Dominum, Moſis opera, per medias vndas maris rubri mirabiliter liberati & ſaluati fuerunt: & nos credẽtes in Chriſtum, eiuſdem ope & ſanguine per Baptiſmum abluimur, & à tyrannide mortis ac diaboli, in libertatem & adoptionem filiorum Dei vindicamur & aſ-
Exod. 3. ſerimur. Denique, vt illi per loca deſerta & in-
Deut. 6. culta, in terram lacte & melle manantem euaſerunt: ſic & nos per anguſtam viam portamque
Matth. 7. in vitam ęternam perducimur, &c. Hoc & Pau-
1.Cor. 10. lus diſertis verbis prædicat, dicens: *Nolo vos ignorare fratres, quoniam Patres noſtri omnes ſub nube*(1. nubis protectione & ductu) *fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & mari:* quando videlicet mare rubrum, quo ſacramentum Baptiſmi deſignabatur, ingreſſi ſunt. *Sed non in pluribus eorum,* infert Apoſtolus, *beneplacitum eſt*
Exod 16. *Deo: nam proſtrati ſunt in deſerto.* Etenim mur-
Exod. 17. murantes contra Dominum pro cibo, deinde
Pſal. 77. pro aqua ad bibendum, tertiò pro carnibus,
Exod. 16. & 32. quartò inſurgentes aduerſus ſeruum Dei Moyſen; & nunc vitulum aureum adorantes, mox
Num. 11. 14. 16. 21. & 29. verò Beelphegor ſeipſos conſecrantes; multi eorum nunc à Moyſe & Leuitis, illicò ab Amalechitis cæſi ſunt; quidam cælesti flamma conſumpti, alij à ſerpentibus interfecti, non pauci cum Dathan & Core à terra deuorati; omnes denique qui viginti ætatis annos ſuperauerant, in deſertis extincti ſunt, nec terrã promiſſionis intrârunt, duobus tantùm Ioſue & Caleb exceptis. Adeo populũ, quem ſummis beneficijs Deus ornauerat, quem præ cæteris totius

totius mundi gentibus extulerat, aduerſus ſe inſurgentem poſtea ſeueriſſimè vltus eſt.

Hæc autem, ſubijcit Apoſtolus, *in figura facta ſunt noſtri, vt non ſimus concupiſcentes malorum, ſicut & illi concupierunt. Neque idololatræ efficiamini, ſicut quidam ex ipſis. Neque fornicemur, ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt vna die viginti tria millia. Neque tentemus Chriſtum, ſicut quidam eorum tentauerunt, & à ſerpentibus perierunt. Neque murmuraueritis, &c. Hæc autem omnia in figura contingebant illis: ſcripta ſunt ad correptionem noſtram.* Itaque vt illos verbis & promiſſis ſuis diffidentes, Deus vltionum multis cladibus & caſibus afflixit: ita hæreſiarchas, & eos qui his adhæſerint, nunquã ſinet inultos. Nam vt illi non attigerunt terram ſanctam, ſic nec iſtis pars erit in terra viuentium, id eſt, regno cælorum, quod per terrã Chanaam ſignificabatur. Siquidem & Paulus hæreſes, & ſectas omnes numerat inter opera carnis, quæ qui fecerint, regni Dei hæreditatem non conſequentur. 1. Corint. 10.

Vide rurſum tam beati Iudæ quàm Pauli exemplo, vtiliſſimum, imò & longè neceſſarium eſſe, in concionibus atq; exhortationibus Chriſtianis iræ diuinæ aduerſus peccatores exempla proponere: vt quos amor Dei & cęleſtis vitæ deſiderium in officio non retinet, pœnarum olim peccatis redditarum timor ſaltem & horror coerceat. Nam oderunt peccare mali formidine pœnæ. Sic Baptiſta in concionibus malos per comminationes mortis & genennæ à peccatis reuocare ſtudebat, dicens: *Quis vos do-* Galat. 5. Lucæ 3.

Math.3. *cebit fugere à ventura ira? Iam ſecuris ad radicem*
Matth.10. *arboris poſita eſt*. Et Chriſtus non tantùm hortatur, timere eum qui poteſt mittere corpus & animam in gehennàm: verùm & diuitis epulonis terribili narratione; & ſerui pigri; & hominis carentis veſte nuptiali; & virginum fatuarum parabolis, cunctos à vitijs ad virtutum officia & bona opera conatur transferre. Errant itaque palpones ac molles illi concionatores, qui non niſi de bonitate, miſericordia, humanitate ac beneuolentia Dei tractant; omni de ira & iudiciorum eius terribilium ſeueritate mentione prætermiſſa.

Luca 16. Matth.22. & 25.

Nec ſilentio prætereundum, quod omnium malorum ſuperius enarratorum cauſam & fontem Apoſtolus indicat fuiſſe incredulitatem. *Eos*, inquit, *qui non crediderunt*, verbis nimirum ac promiſſis Diuinis, quæ prædicabat illis Moyſes, *perdidit*: quod de Pſalmis
Pſal.77. ſumptum videtur, vbi dicitur: *Malè locuti ſunt de Deo:* d. *Nunquid poterit Deus parare menſam in deſerto? Nunquid & panem poterit dare &cæt. Ideo audiuit Dominus, & diſtulit: & ignis accenſus eſt in Iacob, &c. Quia non crediderunt in Deo, &c. In omnibus his peccauerunt adhuc, & non crediderunt in mirabilibus eius. Dilexerunt eum ore ſuo, & lingua ſua mentiti ſunt ei. Et tentauerunt, & exacerbauerunt Deum ex-*
Pſal.105.& 106. *celſum, &cæt.* Et alibi. *Irritauerunt Moyſen in caſtris, Aaron ſanctum Domini. Fecerunt vitulum in Horeb. Obliti ſunt Deum qui ſaluauit eos. Non crediderunt verbo eius, & murmurauerunt in taber-*

tabernaculis ſuis, non exaudierunt vocem Domini. Commiſti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, &c. Apoſtolus quoque de iiſdem ſcribit: *Non profuit illis ſermo auditus, non admixtus fidei ex iis quæ audierunt.* Rurſumque: *Quibus* (inquit) *iurauit Deus, non introire in requiem ipſius,* (id eſt, in terram patribus promiſſam,) *niſi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerunt introire in requiē ipſius, propter incredulitatē.* Finalē quoq; totius gentis reprobationem imputans eius infidelitati, ait ad Gentilem aſſumptum: *Dicis ergo: Fracti ſunt rami, vt ego inſerar. Bene: propter incredulitatem fracti ſunt. Tu autem fide ſtas: Noli altum ſapere, ſed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat, &c.* Heb. 4. Heb. 3. Pſalm. 94. Rom. 11.

His ergo vides ἀπιςίαν, id eſt, incredulitatem Iudæorum, qua nec Ioſue & Caleb ſanctis exploratoribus, nec Moyſi, imò nec ipſi Deo nunc ex gloria ſua in monte, nunc ex arca ſecū loquenti ac differenti, fidem conſtanter adhibere voluerunt, omnium malorum cauſam præcipuam fuiſſe. Exod. 14. 16. 17 19. Num. 11. 13. 14. 16. 20. 21. 25.

Deinde, horum exemplo diſcamus cautiores ſapientioreſque eſſe oportere Chriſtianos, ne quando gratiam Dei conuertant in impudicitiam: aut à ſuſcepto verbo, timore, cultuque Dei, vnà cum apoſtatis & impoſtoribus à vera fide & pietate deficiant. *Videte fratres ne quando ſit in aliquo veſtrū cor malum incredulitatis diſcedendi à Deo viuo. Feſtinemus ingredi in* Heb. 3. Heb. 4.

illam requiem, nimirum cæleſtem, quæ nos manet per Chriſtum apud Deum; *ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum.* Incre-
Luc. 1. & 4. dulitate enim & Zacharias voce priuatus fuit,
Luce 17. & ciues Nazareth miraculis Chriſti deſtituti,
Matth. 14. & Apoſtoli dæmonium eijcere non potuerunt,
Ioan. 20. & Petrus in mari periclitatus eſt, & Thomas
increpatus à Domino, & vndecim Diſcipuli ex
Marc. 16. probrationibus ac increpationibus Diuinis caſtigati. Enimuerò vt fides omnium virtutum, ac bonorum fons & baſis eſt, ita infidelitas malorum, &c.

6. *Angelos verò qui non ſeruauerunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in iudicium magni diei vinculis æternis ſub caligine reſeruauit.*

HOc eſt ſecundum exemplum, quo ab Angelorum malorum horribili lapſu & dãnatione, docet quæ quantaque ſupplicia maneant impoſtores ac hæreſiarchas: ſimulque omni ſtudio cauendum à ſuperbia, ambitu, & contumacia in Deum, quibus ſceleribus & illi & iſti commaculati erant. Continet autem argumentum à maiore ad minus negatiuè, hoc modo. Si Deus non pepercit Angelis peccantibus quantumcunq; præſtantioris ſint ſubſtantiæ ac conditionis, ſed defectionem eorum terribili exemplo iam vltus eſt, & ſeuerius adhuc in ſupremo die vlciſcetur: multo minus parcet hominibus perfidis, ſuperbis, & religionis ac Eccleſiæ ſuæ deſertoribus. Vel ſic poteſt affirmatiuè componi ratiocinatio. Quid olim acciderit quibuſdam Angelicis ſpiritibus, quæſo

vos,

vos, fratres mei, diligenter aduertite. Illi quidem natura immortales, cælorum ciues, intelligendi magna vi præditi; inſuper, ad hominũ, elementorum, cælorum regimen deſtinati; quinimò multis inferiorum ordinum ſpiritibus præfecti; malitioſa damnabilique aduerſus Deum rebellione inſurgentes, primæ & maximæ conditionis ſuę dignitatem perdiderunt: & hac de cauſa de cælo præcipites dati, cæleſtiq; domicilio priuati, tanquam perduelles ac latrones in tetrum carcerem detruſi ſunt, donec ad tribunal ſupremi omnium iudicis pertracti extremo ſupplicio afficiantur. Sic etiam pro certo quicumque ex hominibus locum ſuum in Eccleſia Dei derelinquunt, id eſt, qui per ſchiſmata & hæreſes ab eadem exeunt, tanquam malefici & apoſtatæ ad extremum iudicium vt æterna ſupplicia pendant, proculdubio reſeruantur. Omnibus ergo modis cauendum eſt vobis ab hæreſi, ambitu, & perduellione, ſi parem damnationem, ac æquale iudicium vultus euadere.

Obſeruandum autem in primis, hunc B. Iudę locum deſumptum videri, ab hoc Beati Petri: *Si Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni* (Græcè, catenis noctis) *detractos in tartarum tradidit cruciandos, &cæt.* 2. Pet. 2. quod tam huius quàm illius Epiſtolæ authoritatem non minuit, ſed potius adſerit: & confirmat vtramque ab eodem Spiritu Sancto reuelatam & traditam fuiſſe. Nihil enim prohibet ſacros ſcriptores poſteriores à prioribus aliquid deſumere, ac ſcriptis ſuis inſerere: ſicut Daniel

& Author libri ſecundi Machabæorum, citauerunt Ieremiam; Ezechiel, Danielem; Petrus quoque Epiſtolarum Pauli meminit;& Ioannes in Apocalypſi, Ezechielem & Iſaiam ad verbum non ſemel exprimit.

Deinde, hinc liquidò patet, quoſdam reipſa eſſe Angelos malos, reprobos & damnatos, contra Sadducæorum, Doſitheanorum, Balborum, Athinganorum, veterum hæreticorum; & nouorum Anabaptiſtarum ac Libertinorum errorem: quo volunt atque impiè contendunt quicquid de cacodæmonibus dicitur ac legitur, tantùm referendum eſſe ad prauos affectus turbulentoſque motus animorum noſtrorum: & non ad quaſdam ſpiritales, & per ſe ſubſiſtentes improbas ſubſtantias, quas Diabolos & malignos ſpiritus appellamus. Contra verò conſtat malum angelum, adeoque Satanam ipſum

2. Corinth. 11. (vt vult Paulus) aſſumpto ſerpentis corpore,
Geneſ. 3. cum Eua ratiocinatum & colloquutum, vt eam
Iob. 1. & 2. deciperet. Io bi quoque initio dicitur, eundem
Satanam ſen el & iterum ſtetiſſe coram Deo, ab eoque ad uerſus iuſtum omnem poteſtatem petijſſe & a cepiſſe: qui & horrendis modis in liberos, faci ltates, denique in corpus ſancti viri graſſando & debacchando, oſtendit reipſa dæmones e ſſe homini infeſtiſſimos inimicos.
Leuit 17. Moyſes inſ per, prohibens dæmonibus ſacrifi-
Deut. 32. care: & Dau id quibuſdam exprobans, quod fi-
lios ſuos & filias immolaſſent dæmonijs, pa-
Exod. 5. 6. 7. lam oſtend unt quoſdam ſuperbos & malignos
8. 9. ſpiritus eſſ e. Conſtat etiam cladibus Aegyptia-
1. Reg. 18. cis, tormer tis Saulis, & mortibus ſeptem mari
Tob. 6. torum Sa a, diabolos longè aliud eſſe, quàm

prauos

prauos motus vel affectiones animorum no-
ſtrorum. Denique, Satanas Chriſtum etiam ter- *Luca 22.*
tiò adoriens, Apoſtolos cribrans vt triticum, *Luca 13.*
mulierem alligans 18. annis: fornicarium Co- *1.Cor.5.*
rinthium corripiens, plus ſatis euicit dæmones
eſſe, à quorum inſidijs & infeſtationibus poſtu-
lemus liberari. Enimuerò Locus iſte Beati Iu-
dæ non niſi de malis ac peruerſis angelicis ſpi-
ritibus poteſt intelligi, &c.

Volunt autem Beati Apoſtoli, tam cæleſtium
creaturarum & præſtantium miniſtrorum Dei
peccatum damnationemque nobis aſſiduè co-
ram oculis verſari, vt ſeriò cogitemus, quanta
ſit peccatorum noſtrorum grauitas, quamq́; ip-
ſi Deo noſtro inuiſa ingrataq́; exiſtant ſeu an-
gelorum ſeu hominum ſcelera. Non minus e-
nim nunc auerſatur Deus ſuperbiam, philau-
tiam, apoſtaſiam, gratiæq́; ſuæ cōtemptum, quā
olim; cùm ſemper ſibi ſimilis ſit. Meritò itaque
Paulus docet, diuitias bonitatis, patientiæ, &
longanimitatis Dei, quibus ad pœnitentiam
adducimur, non eſſe contemnendas; ne nobis *Rom. 2.*
theſaurizemus iram eius in diem iuſti iudicij
& reuelationis. Chriſtus quoque exemplo ſerui
ſcientis voluntatem Domini ſui, & non facien-
tis, monet impios Chriſtianos grauioribus tor-
mentis ac plagis, præ infidelibus qui de lege Do *Luca 12.*
mini nihil vnquam audierint, tandem plecten-
dos ac corripiendos eſſe; vt hinc ſaluti noſtræ
maturè proſpiciamus. Nec abſimili argumento
ſuadet Apoſtolus cuiq; noſtrum timendū eſſe,
nec de Patrum ſtemmate aut virtute glorian-
dum, quādo ſcribit. *Si Deus naturalibus ramis* (id
eſt, Iudæis qui ex Abrahami ſemine orti erant)

non

Rom. 11. *non pepercit, noli altum ſapere, ſed time, ne fortè nec tibi parcat.* Vnus itaque eſt Deus hominum & Angelorum, cui non placent peccata, ait Irenæus martyr, etiam ſi à claris fiant. Iren. lib. 4, cap. 45.

DE LAPSV DAEMONVM.

1 EXpende etiam, quàm mirabili breuitate multiplicia horrendaq́; cacodæmonũ ſcelera Beatus Iudas comprehendat. *Non ſeruauerunt*, inquit, *ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium.* Id eſt, Puram, ſanctam, ac felicem illam originem, in qua primũ conditi fuerunt, præ nimio ſui amore dereliquerunt, & à Creatoris ſui reuerentia, obedientia, & obſequio auerſi, illius diuinæ maieſtati ſubeſſe noluerunt. Dixit enim princeps eorum in corde ſuo, cæteris eius ſuperbiæ conſentientibus: *In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo.* Hac itaque ſuperbia & perduellione commaculati, de cælo, velut de omnium altiſſima & præcellentiſſima ſtatione, in qua collocati fuerant, deiecti ſunt, & ad inferos deturbati; vbi detinentur in vinculis ad vltimum iudicium vſque, in quo poſtremam cum omnibus reprobis æternę damnationis ſententiam iſtam ſunt audituri & ſuſcepturi: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius.* Iſaiæ 14. Matth. 25.

2. Notandum enim nomen ἀρχὴ ſignificare & originem, & principatum, ſiue poteſtatem ſuper alios eminentem, ac vtramque ſignificatio-

ficationem huic loco aptè conuenire. Nam peccatis beatam puramque ſuam originem ac conditionem cæleſtem perdiderunt: ſimulque poteſtatem ac eminentem ſuper alios multos Spiritus dignitatem & authoritatem, quam à Deo acceperant, miſerum in modum amiſerunt. Enimuerò docent Theologi multos cacodæmones non tantùm ex inferioribus Angelorum, vel Archangelorum ordinibus in peccatum & infernum cecidiſſe; verùm etiam ex Poteſtatibus, Principatibus, Dominationibus, Thronis, Cherubinis, & Seraphinis, quibus in alios inferiores præcellentiſſima poteſtas data eſt, lapſos eſſe. Quinimò ipſum inferorum principem, (ſiue eum Luciferum, ſiue Satanam, ſiue alio quo volueris nomine appellaueris) ex ſupremo Seraphinorum vel Cherubinorum ordine collapſum, non tantùm opinatur, ſed & aliquot ſacrarum literarum teſtimonijs conſtanter aſſerit, probatque diuus pater Gregorius. Iob, inquit, ſcribens Behemot, id eſt, principem diabolorum, eſſe principium viarum Dei, docet hunc primùm conditum, & reliquis Angelis eminentiorem factum eſſe. Explicans quoque iſta Ezechielis verba, *Cedri non fuerunt altiores illo in Paradiſo Dei, &c.* ſcribit: Prælatum cæteris legionibus tanta illum ſpecies pulchriorem reddidit, quanta & ſuppoſita Angelorum multitudo decorauit. Sed idcirco peccans ſine venia damnatus eſt, quia magnus ſine comparatione creatus fuerat. Idē rurſus in expoſitione horum verborum Ezechielis, *Cherub extenſus & protegens in monte ſancto Dei, &c.* ait: Idcirco iſte Cherub dicitur,

2. ſentent. d. 6.
S. Thom.
S. Bonauent.
Greg. lib. 32. Moral. ca. 18. & homil. 34. in Euang.
Iob 40.
Ezech. 31.
Ezech. 28.

quia tranſcendiſſe cunctos ſcientia non dubitatur: & aliorum magnitudinem excellentia maiore tranſcendit. Et poſtea, enumeratis nouem pretioſorum lapidum ſpeciebus, infert eos ſignificaſſe nouē Angelorum ordines, quibus Behemoth iſte (i. princeps cacodęmonum) opertus fuiſſe deſcribitur, quia eos quaſi veſtem ad ornamentum ſuum habuit, quorum dum claritatem tranſcenderet, ex eorum comparatione clarior fuit. Hactenus Gregorius, ex quibus perſpicuum eſt, ipſum principem malignorum ſpirituum præcipuum & maximum honoris & authoritatis locum inter Angelos quondã occupaſſe: quem miſer nõ ſeruauit, ſed ꝓpria peruerſitate amiſit, ſicq; beatiſſima ſede cæleſti (qua velut domicilio donatus fuerat) pulſus & deturbatus eſt, vnà cum reliquis, qui ei tanquam principi ſeditioſo ac perduelli adhæſerunt.
Apocal. 12. *Proiectus eſt*, inquit Ioannes, *draco, ſerpens antiquus, qui vocatus eſt diabolus & ſatanas, in terram: & Angeli eius cum eo miſſi ſunt.* De eodem lapſu Chriſtus quoque ait:
Lucæ 10. *Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentem.*

Hæc porrò attentis ſecum animis mediten-tur ac frequenter reuoluant homines ſuperbi, arrogantes, tumidi, ſeditioſi ac perduelles: & tormenta ſibi repoſita perhorreſcant, citiuſq; reſipiſcant, ne in idem iudicium cum principe dæmonũ & ſatellitibus eius incidant. Intueantur quid Adamo, Pharaoni, Nabuchodonoſori, Antiocho, Herodi, ac cæteris ſuperbiæ diabolicæ imitatoribus contigerit, & arrogantiæ

ſuæ criſtas deprimant, ſi ſaluti ſuæ in ęternum conſultum volunt. *Deus quippe ſuperbis reſiſtit,* nulla perſonarum aut dignitatum habita ratione: imò quo altior eſt humanæ gloriæ maieſtas, eo caſus fit grauior. Celſæ grauiore caſu decidunt turres: feriuntque ſummos fulgura montes. Iacob. 4. 1.Pet. 5.

3. Sed in quem locum deturbati dæmones, vltimo iudicio reſeruantur? Certè cùm ſubſtantiæ ſint creatæ ac finitæ, non autem natura immenſæ, quòd ſolius Dei proprium eſt; neceſſe eſt illos definitis quibuſdam locis contineri: Ideoque Iudas ait eos *ſeruari ſub caligine:* & Petrus ſcribit, illos *rudentibus inferni,* id eſt, vinculis ſeu catenis caliginoſis *detractos in tartarum cruciandos traditos reſeruari*: quibus verbis ac nominibus, volunt pleriquè Theologi hunc aërem caliginoſum & obſcurum, in quo nubes, tonitrua, procellæ, ignes, & tempeſtates gignuntur, ſignificari. In hanc igitur huius inferioris mundi partem relegati, tanquam in tætro acerboque carcere inuiti detinentur; ſuum ſecum ignem & ſupplicium quocunque vagati fuerint circunferentes, ſuo tempore in tartarum abyſſumque demergendi, nunquam inde exituri. Hinc quoque docent, Apoſtolum illos vocaſſe, *Principes poteſtatis aëris,* eo quod in aëre iſto vagantes peccata hominibus miris modis inſinuent: itemque: *Mundi rectores tenebrarum harum, & ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus.* Non quo dæmones (ait Hieronymus) in cæleſtibus commorentur, ſed quo ſupra nos aër, hoc nomen ac- 2.Petri 2. Epheſ. 2. Epheſ. 6. Hieronym. in 6. ca. ad Eph.

men acceperit. Vnde & aues quæ volitant per aërem, *volucres cæli dicuntur.* Atq; hanc communem omnium Patrum eſſe ſententiam idem ilicò adfirmat his verbis: Hæc autem omnium Doctorum opinio eſt, quod aër iſte qui cælum & terram medius diuidens, inane appellatur, plenus ſit contrarijs fortitudinibus. Eundem Apoſtoli locum expendens Athanaſius ait: Ingens dæmonum turba iſtum peruolat aërem, nec procul à nobis hoſtium caterua diſcurrit. Tertullianus quoque ſcribens, Dæmones habere de incolatu aëris, & de vicinia ſiderum, & de commercio nubium cæleſtes ſapere paraturas; illos aëris huius incolas eſſe docet. Propter nimiam inſuper horum quiduis audendi & agendi in hoc mundo agilitatem, in momento (ait idem Tertullianus) vbiq; ſunt: & totus orbis illis locus vnus eſt: quid vbiq; geratur tam facilè ſciunt, quàm enunciant. Velocitas, diuinitas creditur: quia ſubſtantia (id eſt natura eorum ſpiritalis) ignoratur, &c. His planè conſentiunt reliqui Theologi, vt videre eſt apud Auguſtinum libro 8. de ciuit. cap. 22. & lib. 11. ca. 33. libro 14. cap. 3. Libro Enchiridij cap. 28. libro 3. de Trinit. cap. 7. Libro de natura boni cap. 33. Libro 1. de geneſi ad lit. cap. 26. Chryſoſtomum Hom. 11. in priorem ad Theſſalonicenſes, &c.

Math. 8. & 13.

Athan in vita Antonij.

Tertul. c. 22. Apolog.

4. Ex hoc autem ſuo carcere, ſeu caliginoſis vinculis, facultate ſibi diuinitus aliquoties cōceſſa erumpentes, circumeunt terram & perambulant eam, vt Satanas coram Deo gloriatur: & tanquam leones rugientes quærunt non ſimpliciter vt noceant aut lædant; ſed vt penitus lacerent, atque deuorent quoſcunque placitis atque ten-

Iob. 1. & 2. 1. Pet. 5.

que tentationibus ſuis obtemperantes inuenerint. Operatio eorum, infit Tertullianus, eſt hominis euerſio à primordio. Corporibus valetudines infligunt,& caſus acerbos;animæ repentinos & extraordinarios exceſſus; ſuppetit illis ad hoc ſubtilitas & tenuitas ſua. Fruges etiam conuulnerant, & aëri peſtilentes hauſtus offundunt:mētes furoribus & amentijs,aut ſęuis libidinibus cum varijs vexant erroribus. Humano ſanguine ſimulacris, id eſt, ſibi ipſis litandum procurant, & hominem à cogitatu veræ Diuinitatis præſtigijs auertunt. Lædunt primò,dehinc remedia præcipiunt ad miraculum noua ſiue contraria, poſt quæ deſinunt lædere,vt curaſſe credantur, &c. An non ergo iure optimo cæleſtis vox perſonuit, *Væ terræ & mari,quia deſcendit diabolus ad vos,habens iram magnam?* Chriſtus quoque admonuit, vt vigilemus & oremus, ne intremus in tentationem?

Apoc.12. *Matth.26.*

5. Quæritur etiam,an vniuerſi dæmones ſic verſentur in hoc aëre,ac circa terram; vt nulli permaneant in tartaro,qui circa terrę centrum creditur eſſe? Reſpondeo, valde probabile eſſe Luciferum,quoſdamque alios principes cacodæmonum in profundiſſimam illam abyſſum detruſos,inde ad tentandum non exire,niſi ſingulari diuinæ permiſſionis licētia. Auguſtinus namque in eà eſt opinione, quòd ille primos parentes noſtros tentauerit ac vicerit: Chriſtum denique ſemel, ſecundò, & tertiò ſit adortus, velut in Euangelio refertur. Ad id referri non incongruè poterunt hæc eiuſdem Domini no-

Auguſt.li.11. ciuit. cap. 33. & lib. 20. cap. 1. *Matth.14.* *Ioan.14.*

ſtri verba: *Venit princeps mundi huius, & in mē non habet quicquam*, quod propter inſtantem paſſionem, in qua nouiſſimo impetu, ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, ille huius mūdi princeps, aduerſus Chriſtū irruit, dictū eſſe ſancti viri putant. Ecquis enim niſi vniuerſorum cacodęmonum ſuperbiſſimus, audaciſſimus & furioſiſſimus tantum heroēm impetiuiſſet? His porrò argumentis confirmant hunc tenebrarum principem in profundam illam tartari voraginem, cum alijs aliquot demerſum eſſe.

6. Certum eſt quoq; multorū reproborum vt Caini, gigantum, Sodomæorum, Iudæ, Epulonis animas, ante poſtremi iudicij tempus, in inferorum barathro cruciari. Ergo nec deſunt illic cacodæmones, qui velut diuinæ vltionis ſatellites ac miniſtri, pœnas ab illis repetant, eiſdem inſultent, ac terrori ſint & horrori: ſcribente Hieronymo, quendam malorum angelorū pœnis illis eſſe præpoſitum. Huius quoq; ſententiæ eſt beatus Ephrem, cùm inferorum horrore permotus exclamat: Quomodo minas malorum angelorum, qui cruciatibus præſunt, effugere potero? Sunt enim immites atq; terribiles. Nec ab his diſſentiunt magnus Baſilius, & Cyrillus. Non omnes ergo maligni ſpiritus in aêre, aut circa terram verſantur: ſed quidam in abyſſis detenti & cruciantur; & miſeris reprobis ſunt tormento.

Hieronym. in ca. 14. Iſaiæ.
Ephrē ſerm. de moderat. riſus, & præconio fletus.
Baſil in Pſal. 33.
Cyril ſerm. de exitu animæ à corpore.

Secundò, cùm diuerſis meritis diuerſa debeantur & loca & præmia, beatis autem angelis locus datus ſit in cælis, vbi perfecta Dei viſione fruuntur, dicente Chriſto, *Angeli eorū in cælis*

Matth. 18.

lis ſemper vident faciẽ Patris mei,&c. diuinę profectò iuſtitiæ cõuenit, vt reprobis angelis locus ac ſupplicium in inferno inferiori deſtinetur.

Tertiò, ex ſacris conſtat ſanctorum hominum ſpiritus cùm ex hac vita in aliam ex corporũ ergaſtulis commigrant, à bonis angelis in locum quietis & conſolationis deportari, vt Lazari exemplo Chriſtus palam aſſeruit. Igitur è contrario ab angelis malis impiorum animæ abripiuntur cruciandæ. Quod exhorreſcens Propheta vociferatur, *Domine Deus meus in te ſperaui, ſaluum me fac ex omnibus perſequentibus me, & libera me. Nequando rapiat vt leo animam meam.* Leonis etenim nomine, Hieronym. Auguſt. & Caſſiodori ſententia, diabolum intelligit, qui vt leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Huius autem rei plurima & grauiſſima exempla referuntur à beato Gregorio in Dialogis, & venerabili Beda in Hiſtoria Anglorum. *Luc. 16.* *Pſalm. 7.* *1. Pet 5.* *Gregor.* *Beda.*

Hinc igitur fit, vt ſicut quidam ſunt angeli in cælo cum ſanctis animabus, quidam verò in terris adſunt hominibus, præſertim qui hæreditatem ſalutis ſunt capturi; ita in inferni vorागine, ſeu abyſſi puteo, vt Ioannes appellat, aliqui cacodęmones verſentur cum impiorum animabus, quas horrendis cruciatibus affligũt; & ſint qui in aêre & terris vagentur, vt impijs dominentur, pios verò multis tentationum machinis pulſent ac exerceant. Induamus ergo vniuerſam armaturam Dei, vt poſſimus ſtare aduerſus inſidias diaboli, &c. Redeo ad Apoſtólum. *Heb. 1.* *Apocal. 9. & 20.* *Epheſ. 6.*

7. Quomodo verò *vinculis æternis* ſub caligine ab Apoſtolis, ſeruari dicuntur? Quia nō ſunt ſuæ poteſtati aut libertati relicti à Deo, ſed eius ſententia & iudicio velut facinoroſi à legitimo magiſtratu quibuſdam manicis, compedibus, & vinculis aſtricti, cateniſq; pluſquam ferreis religati, ne quicquam vltra id ꝙ eis conceſſerit, facere, aut captiuitatis ſuæ fines egredi valeant. Hanc malignorũ ſpirituũ captiuitatẽ
2. Pet. 2. Petrus appellat σειραῖς ζόφου, catenas caliginis, ſeu iuxta veterẽ interpretem, *rudentes inferni:* ſumpta metaphora à flagitioſis, q. in ima carceris parte vinculis conſtricti retinentur, donec ad vltimũ & publicum ſupplicium pertrahantur. Eandem rurſus Ioannes deſignat in Apoca-
Apocal. 20. Primaſius. Ambroſ. lypſi, referens ſe *angelum vidiſſe deſcendentem de cælo, habentẽ clauem abyſſi*, id eſt, Chriſtum, cui data eſt omnis poteſtas in cælo & in terra,
Matth. 28. *& catenam magnam in manu ſua; & apprehendiſſe draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus & Satanas, & ligaſſe eum annos mille*. Hac ipſa
Tob. 8. etiam metaphora dicitur Raphael angelus apprehendiſſe dęmonium, & religaſſe illud in deſerto ſuperioris Aegypti: quãdo nocendi Tobię ac vxori eius omnẽ vim & rabiẽ eius coercuit.

Auguſt. 8. Concinnè ergo ab Auguſtino dæmones cōparantur cum moloſſis ac ferociſſimis canibus, alicubi in angulo religatis ac vinctis; qui in tranſeuntes latrare poſſunt, eos autem niſi ſponte propius acceſſerint, mordere non poſ-
Lib. de fuga in perſ. cap. 2. ſunt. Hinc & Tertullianus ſcribit: Nihil Satanę aduerſus ſeruos Dei licebit, niſi permiſerit Dominus, vt aut ipſum deſtruat per fidem electo-

electorum in tentatione victricem: aut homines eius fuiſſe traducat, qui defecerint ad illũ. Habes exemplum Iob, &c. Sic & in Apoſtolos facultatem tentationis poſtulauit, non habens eam niſi ex permiſſu. Nec in porcorum gregem diaboli legio habuit poteſtatem, niſi eam de Deo impetraſſet, tantùm abeſt, vt in oues Dei habeat. Et poſt pauca: Cæterùm, in domeſticos Dei nihil illi licet ex propria poteſtate, niſi aut ex cauſa probationis, conceditur ei ius tentationis; aut ex cauſa reprobationis, traditur ei peccator quaſi carnifici in pœnam, vt Saul; aut ex cauſa cohibitionis, vt Apoſtolus refert datum ſibi ſudem angelum Satanæ, vt co laph zetur, &c.

Iob. 1. & 2. *Luca* 22. *Marc.* 5. 1. *Reg.* 16. 2. *Corinth.* 12.

His adde quod Auguſtinus ſcribit: Permittit Deus eos in nos noſtraque ſęuire, aut vt probet, ſi boni ſumus; aut vt corrigat, ſi peccatores. Inexcuſabilis eſt igitur hominum ſocordia, qui tam leuiter ab eo deijciuntur, qui neminem vicit niſi volentem. Sed & grauiſſimis periculis ſeipſos exponunt, qui frequenter eũ appellant, ſeque illi totos deuouent, qui procul ab eis non eſt, nocendiq; auidiſſimus terram, mare, aêrem, nunquam non circuit, quærens quem deuoret. Apoſtolorum ergo ſalutaribus iſtis præceptis obtemperemus: *Nolite locum dare diabolo. Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis.*

Serm. 241. *de tempore.* *Epheſ.* 4. *Iacob.* 4.

9. Vincula porrò dæmonum dicuntur *æterna*, quoniam conditionis eorum miſeria, iniquitas & damnatio ſempiterna eſt. Vt nunquã à peccatis reſipiſcent, ſic nullam vnquam indulgentiam, aut tormentorum remiſſionem conſequentur. Notatur autem in his pœnæ eorum

rum multiplex atrocitas. Qui enim quondam liberi erant ſpiritus, nunc perpetuis vinculis aſtringuntur. Qui cælum incolebant vt ciues, dominationes, throni, cherubini, amiſſa omni dignitate, ac derelicto domicilio cęleſti, nunc inferis ſunt mancipati. Qui fruebantur cælorum luce, nunc ſub caligine ſunt demerſi. Et qui æterna Dei gratia & gloria gaudere potuiſſent, nunc propter apoſtaſiam, omnibus donis exuti, ſua quocunque pergant ſecum ferunt vincula, incendia & tormenta, extremo iudicio potius augenda quàm minuenda. Etenim quocunq; ſe vertat diabolus (inquit Beda) ignem gehennæ ſecum fert, etiam ſi à ſuis ſequacibus in templis & phanis gentiũ diuinos vendicet honores: ſicut beati angeli cùm nobis etiam præſto ſunt, ſemper vident faciem Patris qui in cælis eſt. Rectè ergo Auguſtinus: Nunquam eſſet iſtorum æterna miſeria, niſi eſſet magna malitia. Eſt autem dæmonum miſera æternitas, ac æterna miſeria. Idem quoque aduerſus Origeniſtas & Priſcillianiſtas multis confirmat horum tormenta nullum vnquam terminum aut finem habitura, quoniam à Chriſto dicetur: *Ite in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Et ibunt hi in vitam æternam, illi autem in combuſtionem æternam.* Vtrumque (inquit) ſine fine dictum eſt æternum, hoc eſt αἰώνιον, ne cùm diaboli pœnas dolemus, & de regno Chriſti dubitemus.

Matth. 18. *Auguſt. li.* 9. *de ciuit. cap.* 13. *Lib.* 21. *ciuit. cap.* 16. 17. 18. *& lib. cont. Priſcilliani ſtas & Ori geniſtas. Matth.* 25.

10. Nec quicquam illis vnquam profutura eſt Chriſti Domini noſtri paſſio vel mors; quoniam,

niam, vt rectè ſenſit Tertullianus, reſtitutio *Lib. de carne* nunquam illis repromiſſa eſt. Nullum quippe *Chriſti. c. 14.* mandatum de ſalute angelorum ſuſcepit Chriſtus à Patre. Quod autem Pater neq; repromiſit, neque mandauit, Chriſtus adminiſtrare nō potuit. Damaſcenus denique etiam de his ſcribit: Quod hominibus mors, hoc angelis eſt la- *Lib. de fide* pſus: quia videlicet poſt lapſum nullus ſuper- *orthod. cap.* fuit illis pœnitentiæ locus, ſicut nec poſt mor- *14.* tem hominibus aliquis eſt. Nunquam ergo ſatis à nobis laudari poteſt pluſquam humana & paterna Dei in nos miſeratio, qua toties, totoq; vitæ noſtræ curriculo peccantes, non ilicò damnat & plectit in æternum, vt ſuo iure poſſet: ſed econtrario multo tempore diſſimulat peccata noſtra propter pœnitentiam, patien- *Sapient. 11.* terque nobiſcum agit, nolens aliquem perire.

11. Poſtremò, dicuntur *in iudicium magni diei reſeruari*, quoniam cùm Chriſtus venerit in maieſtate ſua ad iudicandum orbem terræ in æquitate, tum & cacodæmones omnes ex aêre caliginoſo, & inferis, coram eo ſedente pro tribunali, velint nolint aderunt, & ab illo omnibuſq; ſanctis eius iudicabuntur, damnabuntur, & in profundum abyſſi, cum cæteris reprobis in æternum relegabuntur, nunquam inde ad tentandos fallendoſque homines ſuper terram redituri. Chriſtus namque *tradet reg-* *1. Corinth. 15.* *num Deo & Patri, cùm euacuauerit omnem prin-* *Pſalm. 109.* *cipatum, poteſtatem, & virtutem, poſueritq; omnes inimicos ſub pedibus ſuis:* id eſt, poſtquam diabolum coram omniū electorum cœtu confuderit, & in ignem æternum miſerit. Tunc,

 ait Au-

[illegible]3. de ci. cap.23. ait Auguſtinus, dæmones æterna damnatione puniendi ſunt, cum omnibus hominibus, qui eorum ſocietate detinentur, ſicut religio loquitur, quæ nec fallit, nec fallitur. Quinetiam ab omnibus ſanctis illos tum eſſe iudicandos ac damnandos Apoſtolus diſertè tradidit, ſcribēſ; *1. Cor. 6.* *Angelos iudicabimus*: quod non niſi de angelis, quibus in lauacro renunciauimus poſſe intelligi, docet Tertullianus. Conſentit & Chry- *Lib de habitu muliebri.* ſoſtomus inquiens: De dæmonibus ibi ſermo *Hom. 16. in cap. 1. epiſt. 1. ad Cor.* eſt, de quibus Chriſtus dicet, *Diſcedite in ignem præparatum diabolo & angelis eius.* Quando enim incorporeæ virtutes nobis qui carnem induti ſumus, inferiores reperientur, grauius dabunt ſuppliciū. Id autem eos non prorſus latuiſſe, imò & exhorruiſſe palam oſtenderunt, quando ad præſentiam eius, tanquam ſeueri, iuſti tamen iudicis, trementes ſunt vociferati: *Matth. 8.* *Quid nobis & tibi Ieſu Fili Dei? Veniſti* *Luca 8.* *huc ante tempus torquere nos? Rogamus, ne nos mittas in abyſſum: ſed permitte ire in porcos.* Enimuerò apertè eum totius orbis iudicem cognoſcunt & fatentur, quando metu conſternati obteſtantur, ne ante tempus iudicio vltimo deſtinatum, ad pœnarum locum amandentur. Nā cùm Dominus in nefario opere occupatos deprehendiſſet, verebantur ne propter ſcelerum immanitatem, communi punitionis tempore non expectato, ſtatim in abyſſum præcipitarentur.

Ad ca. 5 Marci Euang. 12. Et ſi dęmones, ait Victor Antiochenus, ſint nequiſſimi, flagitioſiſſimiſque moribus deformati, attamen certò compertum habent, pro-

pter

pter mala quæ quotidie perpetrant, tandem aliquando grauiſſimas pœnas ſeſe daturos. Licet enim etiam nunc crucientur, ſuáq;, vti paulò ſuperius diximus, vbique circumferant ſupplicia, quæ à Theologis eſſentialia dicuntur; accidētaria tamen in die iudicij ac deinceps multis modis augebuntur & creſcent, quando ſuperbiſſimi Spiritus à Chriſto & ſanctis omnibus coarguentur, confundentur, iudicabuntur, & poſtrema ſententia in ſtagnum ignis & ſulphuris cum omnibus reprobis in æternum præcipitabuntur. Nam vt cuiuſlibet ſancti gloria tam ex reſumptione glorificati & iam immortalis corporis ſui, quàm ex conſortio communiq; aliorum ſanctorum conglorificatione non paruis incrementis cumulabitur; ſic è diuerſo quilibet dæmonum & reproborum de aliorum miſerorum commercio, & tenebris exterioribus infernalium locorum maiore horrore ac confuſione in æternum contabeſcent. Hoc confirmans venerabilis Beda, Deus, inquit, ſuperbientes angelos ita ſub caligine aëris huius dānauit, vt eoſdem in die iudicij grauiores reſeruaret ad pœnas. De his quoque Anſelmus ait: Sicut bonitas hominis boni, hominibus eſt ad lætitiæ incrementum: ſic dæmonibus & hominibus damnandis erit ad detrimentum. Dæmonibus namq; & hominibus damnatis Sanctorū conſummatio erit interminabilis luctus, & æterna damnatio. *Anſel. lib. ſimilitudinum, cap. 45.*

Dicitur autem poſtremum ac vniuerſale iudicium *dies magná*, propter res omnium præcipuas & maximas, quæ tum tractabuntur & perficientur. Chriſtus namque tanto cum *Matth. 25.*

Matth. 25. ſplendore tunc apparebit & iudicabit, vt et-
Matth. 24. iam dicatur dies aduentus, dies maieſtatis, dies
2. *Theſſ.* 2. regni, dies gloriæ ac dies manifeſtationis & il-
Tit. 2. luſtrationis eius. *Videbit eum omnis oculus, et-*
Ioan. 19. *iam eorum qui illum pupugerunt. Videbunt in quē*
Apocal. 1. & 20. *transfixerunt.* Libri aperientur, & iudicium
fiet de his, quæ ſcripta erunt in libris. Manife-
1. *Cor.* 4. ſtabuntur abſcondita tenebrarum, & conſilia
Lucæ 8. cordium. *Nihil occultum, quod tunc non ſciatur.*
Deinde, finis vltimus huic vitæ ac ſæculo im-
Apoc. 10. ponetur, quandoquidē non erit amplius tem-
pus. Adhæc, omnes tam boni quàm mali in iiſ-
dem corporibus reſurgemus, terra & mari red-
dentibus mortuos ſuos: ſtabimuſq; ante tribu-
Apoc. 20. nal Chriſti rationem de cunctis cogitationi-
Rom. 14. bus, verbis & operibus reddituri, recepturiq;
2. *Corinth.* 5. prout geſſerimus ſiue bonum ſiue malum. An
non hæc permaxima?

Vt autem bonis dies hæc periucunda & ſalu-
taris; ſic impiis, vel teſtantibus Prophetis, erit
Ioel. 2. dies magnus & horribilis, dies iræ, dies tribu-
Sophon. 1. lationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſe-
riæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ
& turbinis, &cæt. Propterea rememorantes il-
Lib. de reſur. & iudicio, cap. 2. & 3. lum diem, inquit beatus Ephrem, nōn negliga-
mus, fratres dilectiſſimi, neque in præſentibus
& caducis rebus tanquā in æternis & perenni-
bus delectemur. Non obdormiamus ſomno
(peccatorum) nequiſſimo. Non obliuiſcamur
ſanctorum Patrum, qui huius vitæ noſtræ du-
Heb. 13. ces optimi extiterunt; quorum contemplantes
Prouerb. 4. conuerſationem, imitemur fidem. Omni cu-
Matth. 24. & 25. ſtodia ſeruemus cor noſtrum, expectantes pa-
trem familias Chriſtum. Abluamus frequen-

ter animas noſtras lacrymis, ne radix amaritudinis rurſum germinãs impediat. Præparemus nos, ſine macula inueniri in illo terribili Chriſti examine, in quo omnes actus noſtri arguentur. Nam & pro operibus, & pro ſermonibus otioſis, & pro inhoneſtis aſpectibus, & omnibus actibus vel manifeſtis vel occultis, ſinguli iudicium ſument, &c.

Heb. 12.

Matth. 12.

DE NOMINE, ORIGINE, PECCA-*tis, damnatione, atque pœnis cacodæmonum.*

QVoniam verò & hîc, & alibi paſſim in ſacris literis, Patrumq; monumentis, multa traduntur de Cacodæmonibus, non erit à præſenti tractatione alienum, aut pijs lectoribus inutile, ingratúue paulò prolixius & diligentius in eorum originem, lapſum, ſcelera, damnationem, atque multiplicia ſupplicia inquirere. Ac vt primo loco de ipſa voce dicamus, Conſentiunt Lactantius & Auguſtinus cum Platone, Δαίμονες à ſcientia, & variarum rerum peritia, quaſi ſapientes vocari: quando δαίω Græcis olim fuerit ἐπίσαμαι καὶ γυνώσκω, ſcio & nôui. Eſt ergo in dæmonibus ſciẽtia ſine charitate: & ideò tam inflati & ſuperbi ſunt, vt honores diuinos ſibi curarint exhiberi. Vbicunq; autem in ſacris literis hoc nomen poſitũ reperitur, ſiue dæmones, ſiue dæmonia dicantur, non niſi maligni ſignificantur ſpiritus. Et hanc loquendi conſuetudinem in tantum populi vſquequaque ſecuti ſunt, vt eorum etiam qui Pagani appellantur, & deos multos ac dæmones colendos eſſe contendunt, nullus ferè

I.

Lib 2. cap. 15. 16 17. 18.

Lib. 9. ciuit. cap. 20.

In Cratylo.

1. Corin. 8. & 10.

1. Timoth. 4.

Iob. 7.

1. Reg. 17.

Leuit. 17.

Deut. 32.

Pſal 106.

Auguſt. li 9. ciuit. cap. 19.

ſit tam literatus & doctus, qui audeat in laude vel ſeruo ſuo dicere, Dæmonem habes: ſed quilibet hoc dicere voluerit, non ſe aliter accipi, quàm maledicere voluiſſe dubitare non poſſit.

Apolog. c. 22. & lib de teſtim. animæ, cap. 3.

Idem & Tertullianus aſſerit ſuo tempore inualuiſſe, vt ethnicorum etiam vulgus indoctum nomen Cacodæmonis in vſum maledicti frequentaret: hominem inſuper aut immunditia, aut malitia, aut inſolentia, aut quacunque macula affectum, dæmonium vocaret. Ab Hebræis vocatur cacodæmon *Sched*, id eſt, vaſtator ſeu populator: & *Schagir*, id eſt, piloſus, hirſutus, horridus. Rationes horum nominum ex horribilibus eorum apparitionibus, & effectibus facilè colligentur.

Iſaiæ 13. & 34.

2. Errant autem turpiſſimè, qui cum Sadducæis, & quibuſdam Epicureis putant aut nullos eſſe cacodæmones, aut horum nomine, prauos duntaxat animorum noſtrorum motus, quales ſunt ægrotorum phantaſiæ, aut excandeſcentium, furentium, aut ardentius amantium affectus ſignificari: illudque profani planè poëtæ in triuijs cantillant,

Iuuenal. Satyra 2.

Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna,
Et contum, & ſtygio ranas in gurgite nigras,
Atq; vna tranſire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt.

Huiuſmodi enim permultos huic ſæculo peperit nouum Lutheri & Caluini Euangelium, ipſis etiam in propriam ignominiam & damnationem idipſum teſtificantibus, & hos concionum ſuarum amariſſimos fructus eſſe confitentibus. Ait enim in lib. Colloq. pag. 97. & 98. Luthe-

Lutherus. *Euangelium Chriſti ita floccifacimus, quaſi eſſet dictum aliquod Terentianum. Anno 1539. prima Iunij quidam ſtudioſis VVitebergæ publicè propoſuit, Angelos bonos & malos eſſe bonum & malum genium: Spiritum Sanctum, inclinationem bonam: reſurrectionem, quandam exhalationem.* Hæc Lutherus de gregalibus ſuis. An non quoque in Friſia, Hollandia, & Zelandia in planum plenumque Sadduceiſmum Caluiniſmus nunc tandem conuertitur? Anabaptiſtæ, & Embdenſes id ſanè teſtificantur. Quinetiam in Geneuanis ſcholis quoſdam eſſe ludimagiſtros, qui id diſcipulis ſuis doceant, oculatus & auritus teſtis eſt huius ſectæ miniſter Petrus Viretus, ſcribens eos adoleſcentibus illis occinere, *eum beatum eſſe, qui Metus omnes, & inexorabile fatum ſubiecit pedibus, ſtrepitumq; Acherontis auari. Lib. 2. de miniſterio verbi.*

At verò Tertullianus & Lactantius proditis etiam Triſmegiſti, Heſiodi, Platonis, Socratis, Aſclepij, Sybillarum, Magorum, & aliorum omnium, qui inter Ethnicos aliqua ſapientiæ laude floruerunt, teſtimonijs; obſeſſorumque verbis patentibus & geſtis, euincunt etiã Gentilibus id perſuaſiſſimum fuiſſe, quod iſti ſepties miſeri negant. Nimirum, aliquos eſſe πονηροὺς ἀγγέλους, quos Dæmonas, quaſi δαήμονας, id eſt, peritos, ac multarum rerum ſcientes appellauerunt. Nos quoq; hoc ipſum ex ſacris literis abundè confirmauimus, tum paulò ſupra, tum maximè in Appendice adu. hæreſes. *Apologet. ca. 22. Lib. 2. ca. 15. 16. 17.*

3. Falluntur etiam, qui exiſtimant reliquos cacodæmones ex vno primũ lapſo propagatos eſſe,

eſſe, quemadmodum ex vno Adamo patre peccante, vniuerſi poſtmodum filij hominum naſcuntur & ipſi peccatores: quandoquidem nec illi quē Triſmegiſtus Δαιμονάρχην vocat, nec alijs, collata vnquam fuit vis creandi, aut generandi: inſuper cùm in illis nullus ſit ſexus, nulla poteſt eſſe propagationis poteſtas vel ratio. Neq; eorum (tametſi & veterum & magnorum virorum) admittenda eſt ſententia, qui

Geneſ. 6. ex non rectè intellectis Prophetæ Moſis verbis, contendunt illos genitos fuiſſe ex formoſis hominum filiabus: quoniam ex his non niſi veri ac mortales homines gigni poſſint; locusq; ille, de filijs Seth, qui ob pietatem Filij Dei vocantur, à ſyncerioribus Theologis rectius in-

Auguſt. 9. de ciuit ca. 8. 9. 10. 11. 12. &c. telligatur. Multò etiam longius recedunt à vero, qui cum Apuleio & quibuſdam alijs Platonicis, cenſent cacodæmones eſſe ſecundùm naturam ipſam, animalia corpore aëria, & tempore æterna: cùm æternitas ſoli & vni vero Deo competat: & quæ ex aëre conſtant, temporaria ſint; adeoque propter confligentes inter ſe contrarias qualitates, corruptioni ac interitui obnoxia. In tetro deniq; etiam errore ſunt verſati, qui ſenſerunt, piorum animas corporum mole exutas fieri καλοδάιμονας; impiorū ac ſceleratorum in κακοδάιμονας euadere, & ita perpetuò manere; ſicque ex hominibus fieri lares, genios, lemures, laruas, & manes. Nam iſta non modò diuinis libris, ſed etiam purioris Philoſophiæ profeſſoribus palam aduerſantur.

4. Ex illis enim conſtat, cacodæmones fuiſſe Angelos illos cæleſtes, immediatè à Deo omnipoten-

hipótente ex nihilo conditos,qui primam originem, ac domicilium ſuum (vt hîc loquitur Beatus Iudas) dereliquerunt, & ad iudicium magni ac poſtremi illius diei ſeruantur. Nam ſanctè in concilio Nicæno definitum eſt, *Credendum eſſe in Deum factorem cæli & terræ, viſibilium omnium & inuiſibilium*. Et concilium Bracarenſe ante mille annos ſecundùm apertas vtriuſque teſtamenti ſcripturas piè decreuit:Si quis dicit,diabolum non prius fuiſſe angelum bonum à Deo factum,nec Dei opificiũ fuiſſe naturam eius: ſed dicit eum ex tenebris emerſiſſe, nec aliquem ſui habere authorem, ſed ipſum eſſe principium atque ſubſtantiam malam,ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt:anathema ſit.Et longè antea in 4.Carthaginenſi definitum fuerat, Diabolum nõ per cõditionem,ſed per arbitrium factum eſſe malũ. Hinc Theodoretus apud Anaſtaſiũ Nicenũ,Dicimus dæmones ab initio à Deo creatos eſſe nõ malos, ſed mentis auerſione à melioribus ad deteriora eſſe prolapſos, & ijs non contentos quæ prębuerat Creator,maiora appetijſſe.Nec diſſenſit Cyrillus Ieroſolymitanus cùm ſcripſit:Diabolus bonus creatus,propria voluntate factus eſt diabolus, ab actione capiens cognomen. Tertullianus rurſum id confirmat ex eo quod ſcrbitur:*Facit angelos ſuos ſpiritus*.Irenæus & Iuſtinus idem etiam aſtruunt ex hiſtoria tentationis & lapſus primorum parentum, quos patet huius cacodæmonis malo artificio circumuentos fuiſſe. Nec obſcurè Paulus docet illos conditos fuiſſe à Deo,cùm ait: *Omnia per illum condita ſunt & quæ in*

Cap. 7. *Cap. 1.* *Quæſt 61. in ſcript.* *Catech. 2.* *Lib. 2. adu. Mar.* *Lib. 2. ca 30.* *In Dialogo.* *Pſal. 103.* *Coloſſ. 1.*

cælis,& quæ in terra,viſibilia & inuiſibilia. Quorſum verò diabolus toties in veteri teſtamento inter cæteras res creatas numeraretur,niſi Deũ haberet authorem? Aut diceretur *ſpiritus Domini*,tametſi *malus*, ſi non conditus fuiſſet ab illo?Conſtat itaq; cacodæmonum ſubſtantiam naturamq; omninò à Deo omnipotente initio mundi conditam fuiſſe; omneſque illos impiè deliraſſe, qui aliter docuerunt: nec vllis rationum vel argumentorum momentis aliter effici poſſe, vt docet Auguſtinus,Lib.11.de Geneſi ad literam,cap.20.21. 22.23. &c. & Lib.22. ciuit. cap. 1. 2. 3. Libro 22. cap. 1. &cæt. Volunt autem Cyrillus & Chryſoſtomus, (Moyſen ideo nihil apertis verbis de horum creatione expreſſiſſe, quòd ſibi cum rudiſſimo populo,qui ſpiritalia non caperet;inſuper & ad pluralitatem deorum cõfingendam,idololatriamque ſectandam nimium pronus eſſet, erat negotium.

Daniel.3. Pſalm. 148. 1.Reg.16.& 19 Iob.40. Ioan.1. Li 3 adu.Iul. Hom.2. in Geneſ.

5. Neque verò ſolummodo conditi ſunt à Deo,verùm & tanta libertate arbitrij, inſuper & gratia initio donati,vt eorũ peccatũ lapſuſque illis ipſis duntaxat, nunquam autem Deo creatori optimo valeat imputari. Poterant enim ſtare, vt & boni conſtanter ſteterunt in Dei timore & amore;& non auerti à ſummo ac incommutabili bono, quemadmodum ſponte auerſi ſunt, ac proinde iuſtiſſima vltione in abyſſum præcipitati:vt ex ſubiectis ſcripturis & patrum orthodoxorum teſtimonijs cuiuis liquebit.Contendit in primis diuus Areopagita, Dæmones nequaquam malos eſſe natura, quoniam ex Deo bono proceſſerunt, qui non

Dion. lib. de diu. nom. ca 4.parte 4.

niſi

niſi *valde bona* condidit; ſed tantùm ex eo malos eſſe & dici, quòd iuxta ſacra eloquia, infirmati ſunt ad ſeruandum ſuum principatum. Mali verò eſſe dicuntur, infit, & angelicorum bonorum indigentia, & quòd circa naturalem operationem infirmentur. Et poſt pauca: Non itaque mala eſt dæmonum gens, quà parte ſecundùm naturam eſt, ſed qua parte nõ eſt. Neque immutatum eſt, traditum illis totum bonum: ſed ipſi dato ſibi toto bono exciderunt; &c. Quid autem totius boni nomine, aliud niſi arbitrij libertatem, quæ bonum eſt naturæ; & gratiam, quæ ſupernaturale bonum dicitur, vir Apoſtolicus ſignificat? Vtroque igitur bono abutentes in peccatum & perditionem ſunt prolapſi. *Geneſ. 1.* *Iud. verſ. 6.*

Subſcribit Cyrillus, adfirmans plurimos eorum fuiſſe inter ſanctos angelos, qui beatam & ſanctam viuebant vitam, ſed vt ſacra ſcriptura dicit, *Non ſeruauerunt ſuum principatũ.* Chryſoſtomus quoque contendit, diabolum antea fuiſſe bonum, ex eo quod ſcriptura dicat, *Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentẽ.* Fulguris ſimilitudo, inquit, & claritatem priſtinæ conuerſationis oſtendit, & naturæ acumen. Et Theodoretus ait. Serpens talem à Deo omnium conditore naturam non accepit: bonus enim creatus eſt, & vnà cum incorporeis virtutibus conditus. Idem rurſum confirmat in Epitome diuinorum decretorum, ex aliquot Ezechielis Prophetæ teſtimonijs, vt pote, quòd aliquando plenus ſapientia, & corona pulchritudinis, & in delitijs Paradiſi fuiſſe dicatur. Deinde, quod aliquando cum Cherubin iunctus habitauerit in *Li 4 contra Iulianum.* *Iud. v. 6.* *Hom. 10. de pœnit.* *Lucæ 10.* *Quæſt. 24. in Geneſ.* *Ezech. 28.*

monte ſancto Dei,& irreprehenſibilis ambulauerit. Damaſcenus deniq; ſcribens, cacodæmonem initio bonitate prędıtum, in luce creatum, ſplendore & honore circundatum, boniq; cauſa productũ, à bono libera voluntate abſcedentem in malum incidiſſe, efficit quod contendimus, nimirum, malos angelos initio & libertate arbitrij, & gratia diuina fuiſſe præditos.

Lib. 2. orth. fidei cap 4.

Idipſum quoque verbis non ambiguis inter Latinos Patres aſſerit Auguſtinus, quãdo ſcribit, Deum angelós omnes condidiſſe cum bona voluntate, & caſtiore amore, ſimul in eis & condens naturam, & largiens gratiam. Iterumque ait: Diabolus & angeli eius, etſi beati erant antequam caderent, & ſe in miſeriam caſuros eſſe neſciebant, erat tamen adhuc quod eorum adderetur beatitudini, ſi per liberum arbitriũ ſtetiſſent, donec ſummæ beatitudinis plenitudinem acciperent. Conſentit & Hieronymus, adfirmans dæmones priſtinam gratiam perdidiſſe, quando lapſi de propria dignitate de cælo ceciderunt. Docet etiam Gregorius, immundos ſpiritus à cæleſti gloria, ſupernaq; gratia ſuperbiendo cecidiſſe, & conditionali gloria virtutis à Deo exutos eſſe, vt in lapſis angelis homo diſceret, quid timeret, &c. Hæc autem dona ad ipſorum ſubſtantiam, ſub ficto naturalis gratiæ nomine referre, atq; qualitates ſpiritales cum ipſa eorum natura confundere, non tantũ puerile, ſed & peruerſæ in contraria ſententia obſtinatorum hominum malitiæ fuerit.

Lib. 12. ciuit. cap 9.

Lib de correptione & gratia, c. 10.

Com. in cap. 3. Oſeæ.

Com. in ca 7. libri 1. Regum.

6. Cauſas lapſus varias, adeoque multiplicia fuiſſe peccata dęmonum docent Theologi. Atq; in primis Iuſtin. martyr ſcribit, illos in natura muta-

Dialog.

mutabili conditos propria voluntate, contra voluntatem Dei peccaſſe, & ab eo defeciſſe. Aſtipulatur Tertullianus dicens, Dæmonem deſerendo Deum ſeſe feciſſe diabolum, id eſt delatorem & quidem falſum. Quod velut explicans Albinus, ait: Angelica (dæmonum) natura ab amore ſummi boni recedens, in ſeipſam delapſa, ſui homicida facta eſt. Et paulo poſt. Cũ cauſa miſeriæ malorum angelorum quæritur, ea meritò occurrit, quia noluerunt ad illũ cuſtodire fortitudinem ſuam, qui eſt ſummum bonum: ſed auerſi ſunt ab illo, & ad ſeipſos cõuerſi ſunt, ſua propria delectati poteſtate. Et iſte primus defectus eſt, & prima inopia rationalis creaturæ. Hoc attigit & Anſelmus ſcribens: Non eſt aliqua ſpecies mali, quę non ex aliqua cupiditate procedat. Hac enim & primus angelus cecidit, qui vtiq, non amauit pecuniã, ſed propriam poteſtatem Et rurſum: Quia diabolus ſe cunctis meliorem iudicauit, factus eſt cunctis poſterior: Hæc illi: ex quibus manifeſtum eſt initium lapſus angelici fuiſſe impiam auerſionem ſeu defectionem à Dei reuerentia timore & obedientia, & conuerſionem ad creaturam, per excellentiæ propriæ nimium ac illicitum amorem, quem alij φιλαυτίαν, alij etiam luxuriam appellârunt. Hinc quoq; factum puto, vt paſſim à Hieronymo, Auguſtino, Caſſiano, & Damaſceno, ipſi cacodæmones apoſtatæ, deſertrices virtutes, & refugæ ſpiritus appellentur; propterea quod tam nequiter à ſummi boni, quod Deus eſt, amore defecerunt.

Lib. 2. adu. Mar.

Proœmiô li. 3. de Trinit.

In cap. 6. primæ ad Tim. & in 3. eiuſdem.

7. Huic cacodæmonum defectionis & proprij amoris peccato Heſychius coniungit va-

Com. in 13. cap. Leuit. Com. in ca. 2. & 7. primi I. reg.

næ gloriæ ſcelus, cùm ſcribit: κενοδοξία fuit angelorum præuaricatio. Subſcribit his verbis Gregorius. Maligni ſpiritus dum ſuperbiæ ſuæ calice in momento inebriati ſunt, à ſtatu gloriæ tumeſcendo ceciderunt. Et hunc affectũ eorum ad hominum ſuperborum cautelam alibi transferens, ait: Immundi ſpiritus, qui à cæleſti gloria ſuperbiendo ceciderunt, elatis doctoribus ad terrorem proponuntur, vt de ſe tanto iam humiliter ſentiant, quanto etiam angelos à ſuperna gloria lapſos per appetitum vanæ gloriæ contemplantur.

Libr. de virginit.

Lib. quæſt. 4. 46.

8. Superbię verò eoſdem accuſat Athanaſius, ſcribens: Satanas non ob ſcortationẽ, aut adulterium, aut furtum deiectus eſt è cælo: ſed ſuperbia ipſum præcipitauit infra ipſam abyſſum. Et idem rurſum. Conſtat diabolum cecidiſſe propter ſuperbiam ſuam; cogitauit enim apud ſemetipſum, Supra nubes locabo ſolium meum, & Altiſſimo ſimilis ero. Conſentit Nazianzenus; Ex angelis (inquiens) is qui ſupra dignitatem ſe attollere eſt auſus; ac contra Dominum omnipotentem rebellare, & cathedrã ſuper nubes Verbi inſtar ponere, dignas arrogantiæ ſuæ pœnas dedit. Hieronymus quoq;: Satanas ex angelico faſtigio, non aliam ob cauſam, niſi ob contrariam humilitati ſuperbiam ruit. Huic denique ſententię accedunt Ambroſius, Leo, Chryſoſtomus, Proſper, Primaſius.

Orat. 1. de rect. Monach.

Epiſt. ad Antonium.

In cap 8. Ioan.

9. Sequuta eſt ſuperbiam cacodæmonum Inobediẽtia, de qua ſcribit venerabilis Beda, Diabolus inobediẽdo & ſuperbiẽdo lapſus, factus eſt diabolus. Quod & iiſdem pene verbis confirmat Albinus, cũ ait: Quæritis vnde ipſe diabolus?

bolus? Vtiq; vnde & cęteri angeli. Cęteri angeli in ſua obedientia perſtiterunt: ille inobediendo & ſuperbiendo lapſus, factus eſt diabolus. *Quæſt. in Geneſ.*

10. Ambitus quoque & affectatæ dominationis eundem inſimulant Cyprianus & Auguſtinus. Ille ſiquidem magna pertinacia contendit, vt etiã à Chriſto, velut huius mundi conditor & adminiſtrator, coleretur: quod in variorũ idolorum cultu ab ethnicis toto ferè orbe iam obtinuerat. *Ser. de ieiu. & tent. Chriſti.* Eius apoſtaſiam (ait Auguſt.) multos angelos ſecum in præuaricationem traxit, dum voluit ſibi regnum impia præſumptione defendere. Et paulò poſt: Videns infra ſe multas ſpiritales potentias, ipſa elatione inflatus, voluit dici Deus, &c. *Quæſt. 11. vet. & noui teſt.*

11. Quinetiam Deo illum inuidiſſe his verbis Anſelmus tradit: Cùm tanto bono abundaret, videns diuinam eſſentiam multo ſe præſtantiorem, contra conſcientiam ſuam, non ex aliqua infirmitate, cœpit Deo inuidere, & voluit ſe ei parificare. Nõ ergo ex infirmitate ignorantiæ contra Deum peccauit, ſed ex ſua prauitate, cognoſcens tamen eùm eſſe Deum & conditorem ſuum, & tamen contra conſcientiam ſuam inuidit ei. *In cap. 12. Matth.*

12. Impatientiæ quoque natales (id eſt principium & originem) Tertullianus in Diabolo deprehendit, iam tunc cùm Dominum Deum vniuerſa opera quæ feciſſet, imagini ſuæ, id eſt, homini ſubieciſſe impatienter tulit. Nec enim doluiſſet, ſi ſuſtinuiſſet: nec inuidiſſet homini, ſi non doluiſſet. Adeo decepit eum, quia inuiderat: inuiderat autem, quia doluerat: doluerat, quia patienter vtique non tulerat. *Libr. de patient.*

 13. Impa-

Ser. de zelo & Liuore.

13. Impatientiæ zelum ac liuorem aduerſus hominem cacodæmoni acceſſiſſe docent Cyprianus, Baſilius, & Chryſoſtomus. Illius verba ſunt iſta: Hinc (ex zelo) diabolus inter initia ſtatim mundi, & perijt primus, & perdidit. Ille dudum angelica maieſtate ſubnixus, ille Deo acceptus & charus, poſtquam hominem ad imaginem Dei factum cōſpexit, in zelum maleuolo liuore prorupit: non prius alterum deijciens inſtinctu zeli, quàm ipſe zelo ante deiectus: captiuus antequam capiens, perditus antequam perdens, dum ſtimulante liuore homini datæ gratiam immortalitatis eripit, qui ipſe quoq; id quod prius fuerat amiſit. Subſcripſit huic ſententiæ Prudentius iſtis verſibus:

Hom. de inuidia.

Hamartigenia.

Deterior mox ſponte ſua, dum decolor illum
Inficit inuidia, ſtimuliſq; inſtigat amaris.
Arſit enim ſcintilla odij, de fomite zeli:
Et dolor ingenium ſubitus conflauit iniquum.
Viderat argillam ſimulacrum & ſtructile, flatu
Concaluiſſe Dei: &c.

Ioan. 8.
Lib. 11 ciuit. ca 13 & lib. 2 cont lit. Petil cap. 13.

14. Homicidij quoque reus dicitur fuiſſe ab initio, quod Auguſtinus cenſet intelligendum eſſe, ab initio humani generis: ex quo vtiq; homo factus eſt, quem decipiendo poſſet occidere. Rurſus de eodem ſcribit: Quærimus vnde fuerit diabolus homicida ab initio, & inuenimus, quod primum hominem occiderit, non gladium ſtringendo, aut aliquam vim corporaliter infligendo, ſed perſuadendo peccatum, & à Paradiſi felicitate deijciendo.

Lib 11. ciuit. cap. 13. & 15.

15. Illud etiam quod ait de diabolo Ioannes, ſubdit Auguſtinus; *Ab initio diabolus peccat,*

non

non intelligunt (Manichæi,) qui inde volunt aſſerere peccati naturam, cùm naturale nullum ſit omnino peccatum. Dicendum verò ab initio diabolum peccaſſe, hoc eſt, ex quo creatus eſt, iuſtitiam recuſauit, quam niſi pia Deoque ſubdita voluntas habere non poſſit. Sed quis omnia eorum ſcelera percenſendo numeraret? Sunt enim (vt idem ait) ſpiritus nocendi cupidiſſimi, à iuſtitia penitus alieni, ſuperbia tumidi, inuidentia liuidi, fallacia callidi, qui in hoc quidem aêre habitant: quia de cæli ſuperioris ſublimitate deiecti meritò ingreſſibilis tranſgreſſionis in hoc velut ſibi cõgruo carcere prædamnati ſunt. Atque hæc de multis peccatis dæmonum. *1. Ioan. 3.* *Lib. 8. ciuit. cap. 22.*

16. Quo verò tempore lapſi ſint cacodæmones, non fuit vna Patrum ſententia. Aliqui namque voluerunt eos tum cœpiſſe labi, cùm illorum princeps hominem ſeduxit: ac tum etiam illum primùm maledictum & abiectum fuiſſe à Deo, cùm ei in ſerpente dixit, *Maledictus eris inter omnia animantia, &c.* Verùm, hæc ſententia ſtare non poteſt cum hiſtoria lapſus humani, ex qua facilè & apertè colligitur, diabolum antequam hominem tentaret, ſuperbum Dei contemptorem, & hominis improbiſſimum hoſtem fuiſſe. Iamdudum quoque exploſa eſt eorum ſententia, qui docuerunt eos tunc lapſos eſſe, quando intemperanti amore fœminarum capti, cum illis ſeſe miſcuerunt: ſiquidem, vt ſuperius attigimus, cùm veris corporibus careant, ſed tantùm ſpectra corporum quædam edant & circumferant mortalibus illuſuri, in his nec mulieribus verè commiſceri, nec *Geneſ. 3.* *Geneſ. 5.*

generare, nec alia vitæ humanæ vera officia exercere poſſunt. Probatur verò nunc ab omnibus Origenis & Cypriani martyris opinio, docentium Dęmonem lapſum, & à Deo abiectũ atq; damnatum eſſe ante hominis cõditionem.

Serm. de zelo.

17. Lapſum porrò dæmonum nunquam reparandum, aut peccata eorum nunquam remittenda, non ſolùm docent Theologi, verùm & plurimas huius doctrinæ rationes adferunt. Prima eſt eorum impœnitentia, de qua Gregorius, Cor antiqui hoſtis, inquit, vt lapis indurabitur, quia nulla vnquam conuerſionis pœnitentia mollietur. Tatianus quoq; ſcribit, Subſtantiæ dæmonum propter ſingularem improbitatem pœnitentię locum nullum habere. De hac dæmonum pertinacia pœnitus ſecurus, diuus Martinus, ſimulq; de veræ hominum pœnitentiæ effectibus nihil dubitans, in hanc vocem aduerſus inſultantem ſibi diabolum fertur exclamaſſe: *Si tu ipſe, ô miſerabilis, ab hominum inſectatione deſiſteres, & te factorum tuorum vel hoc tempore cùm dies iudicij in proximo eſt, pœniteret, ego tibi verè confiſus in Domino, Chriſti miſericordiam pollicerer.* O quàm ſancta de Domini pietate præſumptio, in qua & ſi auctoritatem præſtare non potuit, oſtendit affectum.

Lib. 34. Moral. cap. 6.

Orat. cont. Græc.

Sulp. lib. de vita B. Martini.

Secundam ſimul & tertiam cauſam his verbis complectitur Gregorius: Angeli lapſi reparari non poſſunt, quia videlicet nihil infirmũ (vt homo) de carne geſtarunt; & quia malitia propria ceciderunt: homo autem reparari debuit, qui in perpetratione culpæ conſtat aliquid

Libr. 4. Mor. cap 9. & 10.

quid ex infirmitate habuiſſe, & aliena malitia proſtratus eſt. Conſentit & Proſper ſcribens: *Lib. de promiſſ. dei c. 2.* Deus angelis peccantibus non pepercit, quia homo diabolo ſeducente peccauit, ille verò ſeipſum peccando ſeduxit.

Haymo duas quoque ſuperiores cauſas probans, eiſdem adijcit & quartam his verbis: Quærit aliquis, Quare homo ſit reparatus potius, quàm angelicus lapſus? *Com. in 2. ca. ad Heb.* Cui reſpondendũ, hominem non tantum deliquiſſe quantum diabolum. Ille enim diabolo ſuadente peccauit: diabolus verò nullo ſuadente, ſuperbiẽdo corruit. Homo quia corpus habebat, manducare indigebat: diabolus autem quia ſpiritus eſt, totus inexcuſabilis fuit. Fuit & tertia cauſa, quia homo nondum peruenerat ad locum, vbi æternaliter cum Deo regnaturus erat, ſed in Paradiſo terreno morabatur, de quo transferendus erat ad cælum, completo numero electorum: diabolus autem in cælo iam erat collocatus.

Quintam ſubiungit Flaccus Albinus, nimirum, *Proemio li. 3. de Trin.* quòd non tota angelica natura peccando delapſa ſui homicida facta eſt: ſed tantùm pars quædam cum maligno principe corruit; tota verò humana ſpecies in vno & altero primo parente delinquente cecidit: atque ideo hanc potius quàm illam redimi opus fuit. Atq; hunc de diaboli damnatione locum claudat his verbis ſuis ad Oroſiũ beatus Auguſtinus: *Libr. cont. Priſcillianiſtas & Origeniſtas, ca. 5.* Quantum poſſum ego commoneo, vt de diaboli & angelorum eius correctione & reparatione ſapere nihil audeas. Non quia dæmonibus inuidemus, & eo modo quaſi vicem maleuolentiæ illis rependimus; ſed quia vltimæ ſententiæ

ſummi & veraciſſimi iudicis ex noſtra præſumptione nihil addere debemus. Ipſe enim ſimilibus eorum ſe dicturum eſſe prædixit: *Ite in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius.*

Matth. 25.

18. Denique, vt cacodæmonum peccata varia & grauia ſunt, ita & pœna multiplex & grauis. Omnium autem prima & maxima eſt, quòd Deum omnipotentem vbique & ſemper ſibi infenſum & ſciunt & ſentiunt. Sicut prædonibus, incendiarijs, homicidis, & cæteris malefactoribus Iudices & ſatellites ſemper ob oculos verſantur, qui terrore ac horrore vbique eos animis percellunt: ſic dæmones iram cæleſtem in ſe non ſolùm concipiunt, ſed & vident, & reipſa omni loco & tempore inuiſibili plaga experiuntur, nec vnquam ab iſta ſe expeditos liberoſvè fore ſibi pro certo perſuadent. Inde fracti deſperatione, aduerſus Deum frementes inſurgunt, blaſphemant, accuſant, diuinis eius mandatis & conſilijs pro viribus ſeſe opponunt, verbum cultumque è mentibus hominum deletum ſublatumque percupiunt. Hinc eorum princeps Deum aut inuidiæ, aut malitiæ, inſuper & mendacij inſimulans apud primos parentes, dixit: *Cur præcepit vobis Deus ne comederetis, &c. Nequaquam moriemini, &c.* Quod expendens Theophylactus ait: Diabolus dicitur, quod accuſet & infamet Deum apud Adam. Dixit enim illi: Deus vos odio perſequitur, &c. Sed de fraudibus & operibus dæmonum poſtea.

Geneſ. 3.
Com. in 4 c. Matth.

Libr. 4. Mor. cap. 13.

19. Secundo ſuppliciorũ loco conſtituit Gregorius, quòd bonis & ſanctis Angelis mali ita ſubij-

ubijciantur, vt eos comprimant, alligent, expellant, eorundemq; nefarios conatus à nobis frequenter abarceant. Apoſtata angelus, inquit ille, qui ita conditus fuerat, vt cæteris legionibus angelorum emineret, ita ſuperbiendo ſuccubuit, vt nunc ſtantium angelorum ditioni ſubſtratus ſit, quatenus vel nunc ad vtilitatem noſtram eis miniſtrantibus religatus lateat, vel tunc ad probationem noſtram eis relaxātibus, totis ſe ſuis cōtra nos viribus ſolutus exerceat, &c. Reipſa enim crudeliſſimum dæmonem Aſmodeum Beatus Raphael apprehendit, & ne Tobiæ iuniori noceret in deſerto ſuperioris Aegypti religauit. Et alius in Apocalypſi dicitur apprehendiſſe draconem ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus & Satanas, & ligaſſe eū, vt non ſeducat amplius gentes, &c. *Tob. 6.* *Apoc. 20.*

20. Tertiò, certiſſimum eſt ſuperbiſſimos illos ſpiritus etiā iniquiſſimo animo ferre, quòd Chriſti beneficio & virtute, viliſſimis quibuſque homuncionibus vſq; adeo parêre atq; obtemperare compellantur, vt cùm hi ſanctiſſimum IESV CHRISTI nomen & numen inuocauerint, illi ſtatim vel inuiti loco cedere, ac obedire omninò compellantur. *Dæmonia nobis*, aiunt rudiſſimi piſcatores, *ſubijciuntur in nomine tuo.* Et Chriſtus ad eoſdē, *In nomine meo*, inquit, *credentes dæmonia eijcient.* Vnuſq; Paulus non ſolùm verbo ſuo, verùm & ſudariorum ac ſemicinctiorum, quæ corpus eius contigiſſent, obiectu, ſpiritus nequàm de corporibus obſeſſorum expellebat. *Lucæ 9.* *Matth. 10.* *Marc. 16.* *Actor. 16. & 19.*

21. Quartò, ſupra quàm cogitari vel dici poteſt terrorem, horrorem, & pœnam cacodæ-

monibus

monibus incutit ſanctiſſimæ crucis dominicæ ſignum, modò cum pietate & conſtanti fide illis obijciatur. Nam magnus Athanaſius non ſemel teſtificatur, omnes dæmonum prçſtigias, cunctaſq; magorũ artes ſigno crucis propulſari & labefactari: beatumque Antonium ita ſuos diſcipulos alloquentem proponit: Iam vobis dæmonum explicabo fallacias. Solent nocte venientes, angelos Dei ſe fingere, laudare ſtudiũ, mirari perſeuerantiam, futura præmia polliceri. Quos cùm videritis, tam vos quàm domos veſtras crucis armate ſignaculo, & confeſtim ſoluentur in nihilum, quia metuunt illud trophæum, in quo Saluator aêreas expolians poteſtates, eas fecit oſtentui, &c.

Orat. cont. idola.
De incarn. Verbi.
In vita Ant.

22. Quintò, non ſolùm orationibus, præſentiaque ſanctorum virorum, ſed & veſtimentis, & ſacris poſt illorum obitum oſſibus, ac reliquijs mirum in modum torquentur, ac veluti igne quodam cçleſti diuexantur & cruciantur, quemadmodum ſumma veritatis vi adacti perſæpe confeſſi ſunt. Iſtud vel vnus Hieronymus abundè teſtatur, cùm de beata Paula Eliſçi, Abdiæ, ac Ioannis Baptiſtæ ſepulchra venerante ſcribit: Ibi multis intremuit conſternata mirabilibus: namque cernebat varijs dæmones rugire cruciatibus, & ante ſepulchra Sanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, ſibilare ſerpentum, mugire taurorum, &c. De hiſdem copioſè quoq; & eleganter ex profeſſo diſſerit, toto opere aduerſus Vigilantium.

Epiſt. ad Euſtochium.

23. Sextò, ad ſanctiſſimæ Euchariſtiæ exhibitionem; & aquæ luſtralis aſperſionem tam acri ſuppli-

ſupplicio & tormento vexantur dæmones, vt
iorum vſu Chriſtiano à noſtris Exorciſtis è do
nibus & corporibus fidelium potenter expel-
antur. Ac de Euchariſtia quidem Auguſtinus
& Proſper Aquitanicus ſunt locupletiſſimi te-
tes: de aqua verò luſtrali Epiphanius, Palla-
lius, Theodoretus, & Nicephorus conteſtan-
ur. Clemens quoq; Romanus ex beatorum A-
poſtolorum traditione recenſet, Paſtores Ec-
cleſiæ aquam his verbis benedixiſſe: Domine
ſabaoth, Deus virtutum, nunc per Chriſtum
ſanctifica hanc aquam, & da virtutem ſanitatis
effectricem, ægritudinum expultricem, dæ-
monum fugatricem, &c.

Li. 22. ciuit. cap. 8.
Lib. de promiſſ. et præd. dei part. 4. cap. 6.
Cont. hæreſ. 30.
In Lauſiaca.
Lib. 5. hiſt. c. 21.
Lib. 8. conſt. cap. 35.

24. Et vt diſputationem iſtam tandem clau-
damus, terribili in gehennæ barathrum adiu-
dicatione & immiſſione & expectatione, quam
in extremo die ſortientur, adeò cruciantur, vt
exhorrentes à Chriſto non ſemel petierint, *Ne
nos mittas in abyſſum, ſed permitte ire in porcos,
&c:* Benedictus autem Deus, qui per Chriſtum
eruit nos de poteſtate tenebrarum; & tranſtu-
lit in regnum Filij claritatis ſuæ. Ad Apoſto-
lum redeo.

Matth. 8.

7. *Sicut Sodoma & Gomorrha & finitimæ ciui-
tates ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes
poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum, ig-
nis æterni pœnam ſuſtinentes.*

HOc eſt tertium diuinæ vltionis exem-
plum, quò à prodigioſa & planè horribi-
li Sodomæorum ruina, docet omnino ca
uendum eſſe ab omni ſpecie luxuriæ, ſiue ea ſe-
cundùm naturam, ſiue aliter fuerit. Sed quoniã
Apoſto-

Apoſtolus nominatis duntaxat Sodoma & Gomorrha, addit *quaſdam his finitimas ciuitates*, non immeritò quærendum quot & quales illæ fuerint. Moyſes quidem & Oſeas his connumerant Seboim & Adamam, quas etiam ſcribunt cum illis periiſſe: quibus alij adijciunt vrbem nomine Phogor: ſicque quinque vrbes reipſa perierunt, iuxta quod Sapiens dicit, *Ignem in pentapolim*, id eſt, quinque ciuitates *deſcendiſſe*: quibus conſentit Egeſippus, author ſanè & antiquiſſimus & Chriſtianiſſimus. Stephanus libro de vrbibus ſcribit decem vrbes in eo lacu ſubmerſas eſſe, quarum metropolis erat Sodoma. His, tres adhuc alias Strabo coniungit, ſcribens olim locum illum tredecim vrbibus habitatum, è quibus metropolis Sodoma ſexaginta ſtadiorum ambitum habuerit. Itaq; non ſolùm Sodoma & Gomorrha, ſed & vniuerſa totius illius tractus ac regionis, quæ à geographis dicitur habere duodecim milliaria latitudinis, & quinq; diætas longitudinis, oppida tam maiora quàm minora eodem excidio deleta fuerunt.

Deut. 29. *Oſeæ 11.* *Sapient. 10.* *Lib. 4. de excidio vrbis, cap. 18.* *Lib. 16. geograph.*

Cæterùm, hoc tam memorabile ac ſtupendū omnibus ſæculis ac gentibus viſum eſt diuinæ vltionis exemplum, vt non ſolùm Prophetæ & Apoſtoli propemodum omnes, verùm & hiſtorici prophani illius frequēter meminerint. Iſtud enim ad terrorem Iudæis ſuis proponunt Moyſes Deut. 29. & 32. Iſaias, cap. 1. 2. & 13. Ieremias cap. 23. 49. & 50. Ezechiel c. 16. Amos cap. 4. Sophonias, cap. 2. quinetiam de his frequentes & graues conciones habuerunt Chriſtus, Matth. 10. & 11. Luc. 10. & 17. Paulus Rom. 9. Petrus

trus ſecundæ epiſt.c.2. & Ioannes Apocalypſis vndecimo.Rerum autem humaniorum tractatores,qui huius rei meminerũt in ſcriptis ſuis, ſunt Solinus Polyhiſtoris c.48.Cornelius Tacitus hiſtoriarum lib.21. Strabo & Stephanus libris prius nominatis:Plinius lib.5.hiſtoriæ naturalis cap.16. Ariſtoteles lib.2. Meteororum, &c.Sed veriſſima huius rei hiſtoria nunc ex ſacris literis recitanda & explicanda eſt: poſtea, in quem finem Apoſtolus eam hoc loco producat diligenter inueſtigandum.

Aſſumpta eſt ergo terribilis hiſtoria ex primo Moſis libro, vbi Deus ſpecie angelica conſpectus Abrahæ dicit. *Clamor Sodomæorum & Gomorrhæorum multiplicatus eſt:& peccatum eorum aggrauatum eſt nimis. Deſcendam,& videbo, vtrum clamorem qui venit ad me, opere compleuerint.* (Geneſ 18. & 19.) Supplicanti verò pro illis Patriarchæ, promiſit, ſe non deleturum illos, ſi vel decem ſolùm iuſti inter hos inuenirentur. Deinde, duobus angelis domum Lot inſtar peregrinorum ingreſſis,omnes vrbis incolæ eandem circundant, & impudentia prorſus incredibili peccata ſua prædicantes, vociferant, *Educ viros, vt cognoſcamus eos,* id eſt, vt fœdam belluinamque libidinem noſtram in elegantiſſimis corporibus eorum exſatiemus. Ad quem locum reſpiciens Iſaias Iudæis exprobrat, *quod peccatum ſuum ſicut Sodoma prædicauerunt,nec abſconderunt, &c.* (Iſaia 3.) Contradicente porrò illis Loth, furioſa rabie perciti, vim ei adferunt, ac domus fores effringunt, cùm Angeli cunctos nebulones illos percutiunt

cæcitate

cæcitate: vt qui omnem pudorem prę libidinis inſania perdiderant, etiam oculorum lumen amitterent. Lot tandem cum vxore & duabus filiabus extra vrbem educto, *pluit Dominus ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem à Deo de cælo, & ſubuertit ciuitates has, et omnem circa regionem, vniuerſos habitatores vrbium, & cuncta terræ virētia, &c.* Ezechiel præter execrabilē libidinem, recenſet eorundem rurſum ſuperbiam, gulam, otium, abundantiam, id eſt, luxum ac ſuperfluitatem, & quòd manum egenis ac pauperibus non porrigerent. An non ergo ſummo iure exarſit in eos diuinus furor? Et conuenienti ſupplicio deleti ſunt, ignea nimirum ac ſulphurea pluuia de cælis præter conſuetum ordinem naturę demiſſa, qui contra totius naturæ legem peccabant? Adhæc, referunt grauiſſimi authores Ioſephus, Tertullianus, Auguſtinus, Oroſius, & alij plerique, plurima certiſſimaque diuinæ vltionis veſtigia in hunc vſque diem in eis locis conſpici. Nimirum, ſtagnum illud adeò amarum eſſe ac ſterile, vt nullus inde bibere, nullum animal illic viuere, nihil quātumuis graue ibi demergi poſſit: tantum bitumen ex eo colligi, tam tenax, vt nul' ferro, ſed ſolo filo menſtruo muliebri polluto diuidi valeat. Terram quoque circumiacentem adeo torridam & exuſtam, vt perpaucas tantum herbas, flores tenues, pomaque proferat, quæ manibus contacta mox in cineres euaneſcant, quaſi adhuc exarderent. Atque hęc de fœdis execrandiſq; Sodomæorum ſceleribus atque ſupplicijs.

Ezech. 16.

Lib. 1. ant. ca. 19.

Apolog. cap. 40.

Lib. 21. ciuit. cap. 8. & lib. 1. mirab. ſac. ſc. cap. 10.

Libr. 1. hiſt. cap. 5. & 6.

Admo-

Admodum verò appoſitè & conuenienter hoc diuini iudicij exemplo vſus eſt Beatus Iudas aduerſus hæreſiarchas & ſeductores, quippe qui ſub nomine Chriſtiano ijſdem propemodum ſceleribus ſeipſos cõmacularent, quibus Sodomæi: totiq́ue Eccleſiæ Chriſtianæ incredibili eſſent infamiæ & ſcandalo. Putantes enim ethnici cæteros omnes Chriſtianos his peſtiferis hominibus pares eſſe, eos ferro, flammis, omniq́; genere tormentorũ, velut naturæ hoſtes de mundo tollendos eſſe clamabant, vti Iuſtinus, Irenæus, & Euſebius locupletiſſimè teſtificantur. Siquidem Nicolaitæ, Simoniani, Carpocratiani, Valẽtiniani, Gnoſtici omne genus fornicationum, adulteriorum, inceſtuum, promiſcuarum ac furioſarum libidinum, non ſolùm clam exercebant; ſed & palam in concionibus licitum eſſe docebant, de hiſque propudiosè gloriabantur. Quinetiam eo dementiæ peruenerunt Carpocratiani, Caiani, & Marcionitæ, vt impuros, & ter quaterque damnandos Sodomitas velut ſanctos & puros homines prædicarent, atq; in cælis collocarent, quemadmodum Tertullianus, Irenæus, Epiphanius ac Theodoretus memoriæ tradunt, cùm horum commenta traducunt ac refellunt. Itaque cùm tantis ſcandalis & periculis tũc laboraret Chriſtianiſmus, meritò Apoſtolus illud Sodomiticæ vindictæ exemplum planè terribile & horrendum proponit, vrgetq́;, vt hæreſiarchas & ſectatores eorum coarguat, vniuerſos homines ab horum imitatione deterreat: ſimulq́ue doceat nec illorum mores, nec peſtilentiſſima dogmata à veris Chriſtianis probari, ſed omninò

In Dialogo.
Lib 1. ca 24.
Lib. 4. hiſt. cap. 7.
Epiph. cont. hæreſ. 25.
Li. præſcript
Lib. 1. ca. 29 & 35.

ninò damnari atque reprobari debere.

Vult ergo dicere beatus Iudas: Didiciſtis ô boni, ſuperius adducto Hebræorum exemplo, Deo omnipotenti non eſſe detrahendum aut reſiſtendum: didiciſtis poſtea exemplo malorum angelorum ab omni ſuperbia, ambitu & arrogantia cauendum: diſcite & nunc quæſo vos, tertiò Sodomæorum exemplo ab omni prohibita libidine ſiue naturali ſiue præpoſtera penitus abſtinendum eſſe. Sodomæi namque & his finitimi, omni rerum opulentia florentes, diuinis beneficijs abuſi ſunt ad luxum. Nec voluptatibus, quæ ſunt iuxta naturam contenti, longè turpiora commiſerunt, quan-

Rom. 1. do *fœminæ eorum immutato naturali vſu viri, exarſerunt in inuicem. Similiter & maſculi in maſculos turpitudinem ſunt operati contra naturæ ordinem.* Quinimò & Beatos Angelos i-

Geneſ. 19. ræ cæleſtis miniſtros, in corporibus humanis apparentes, ad hoc nefarium crimen perpetrandum popoſcerunt, vt in ſacra Geneſeos mundi refertur hiſtoria. Sed diuinam aduerſus hos iram ac vindictam attendite ſimul & horrete. Flammis ſulphureis ardentiſſimis & fœtidiſſimis è cælo in horum ciuitates, agros, prouinciamque demiſſis, omnes extincti ac deleti ſunt, omnes in inferni profundum gurgitem demerſi, omnes perpetuis gehennæ flammis addicti, vt & vobis, & toti mundo innoteſceret, quantum Deo huiuſmodi crimina diſpliceant, quibuſque ſupplicijs in horum auctores & in hoc & in futuro ſæculo animaduertat; ne quis impunitati confidens Chriſti benefi-

beneficijs ad vitæ turpitudinem abutatur. Simi es profectò ſubibunt pœnas, qui ſimiliter peccauerint. Plectuntur quidam, vt cæteri corrigantur. Exempla ſunt omnium, tormenta paucorum. Felices quos fecerint aliena pericula cautos.

Hinc autem primùm conſpice, ampliſſimas ciuitates, quales fuerunt Sodoma & Gomorrha, maximis & turpiſſimis ſceleribus frequenter abundare, atque ideò non rarò bellis, incendijs, peſtilentia, terræ motibus, ſeditionibus, inundationibus, alijſque irę cæleſtis flagellis deuaſtari atque perire. Sic olim horrendis cladibus afflictæ ſunt Babylon, Niniue, Ieroſolyma, Carthago, Conſtantinopolis, Corinthus, Athenæ, Roma, & cæt. Euſebius certè refert circa annum quintum Tiberij, tredecim Aſiæ minoris vrbes terræ motu corruiſſe, in quibus fuerunt Epheſus, Magneſia, Sardis, Cæſaræa, Philadelphia. Rurſumque ſub Imperio Traiani ſex alias ſimiliter concidiſſe. Zonaras quoque teſtis eſt, tempore Conſtantini magni tredecim vrbes in Campania proſtratas eſſe: anno quoque ſeptimo Conſtantij, Neocæſaræam mari abſumptam, ſola Epiſcopi ſede ac Eccleſia ſalua permanente. Noſtro ſæculo, videlicet 1569. Ferraria Italiæ vrbs celeberrima, ſpatio quadraginta horarum centies & quadrageſies terræ motu ſic concuſſa eſt, vt palatia, templa, turres, & elegantiora ædificia, cum incredibili hominum ſtrage diruta ſint. Iactura bonorum ſupra quater decies centena millia aureorum æſtimata eſt, vt ſcribit Petrus Bizarus in Epitome

In Chronico.

Tom 2. an.

tome hiſtoriarum. Quantum antiqui ſplendoris ſui amiſerint à paucis annis Lutetia, Antuerpia, Brugæ, Bruxellæ, Gandauum, Mechlinia, aliæque per Galliam & Belgium populoſiſſimæ &opulentiſſimæ ciuitates, præſentes ruinæ docent. Ergo niſi Dominus cuſtodierit ciuitates, fruſtra vigilant cuſtodes earum.

Attendant etiam in hoc ſpeculo fornicatores, adulteri, & qui ſimili modo, quo Pentapolitæ, corporibus vel proprijs vel alienis abutuntur, quale ſupplicium eos maneat, hi maturè & feriò reſipuerint: *Nam fornicatores & adulteros iudicabit*, id eſt, diſtrictè condemnabit *Dominus. Homicidis, & fornicatoribus, & execratis pars erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure, quod eſt mors ſecunda.* Fornicatorem inceſtuoſum Paulus corpore torquendum Satanæ tradidit. Eſt enim peruia lex diuina: *Non mœchaberis.* Item: *Non concupiſces vxorem, filiam, ancillam, proximi tui.* Quæ omnia diligenter notanda vult Auguſtinus aduerſus quorundam peſtilentiſſimum errorem, qui dicebant, Deum peccata carnis non curare. Quorſum verò lapidibus obruendos adulteros & adulteras in lege ſua præcepiſſet: aut Dauidis adulterium tantis plagis caſtigaſſet? Idem rurſum doctor in hoc ſcelus exclamat alibi: O luxuria, per te pax deſtructa eſt, per te homicidium factum, per te ciuitates combuſtæ, per te Dauid exulat, per te Salomon expellitur, per te Samſon moritur, per te Loc iacturam vxoris & patriæ patitur, &cæt.

Heb. 13. *Apoc. 21.* *1. Cor. 5.* *Exod. 20.* *Matth. 5.* *Leuit. 20.* *Dan. 13.* *Ioan. 8.* *Augu. ſerm. 16. de verbis Dom. & ſer. 47. ad frat. in eremo.*

Expen-

Expendant quoq; furioſi legis ac naturæ,corruptores,*qui abeunt poſt carnem alterã*, id eſt, quam Deus author naturæ non fecit aptam ad commixtionem,prolemq; concipiendam, quã deteſtandum coram Deo,angelis,vniuerſaque natura,ſit peccatum cui aſſueſcunt: quando etiam in præſenti ſæculo ignis æterni ſupplicia meretur inchoare. Inſuper, præ illius execratione & horrore,etiam vrbium ædificia, mœnia,agri,prouinciæ, è rerum natura deleantur. Adhæc, Platonis quoque iudicio, ſcelus iſtud igni & ferro ſit expiandum. Lege au[illegible]diuina lapidibus obrui iubeantur, qui hoc crimine *Leuit.18. & 20.* ſeſe contaminaſſent.Sancitum quoque ſit inter Chriſtianos, huius tetræ libidinis conuictos, atroci,iuſto tamen ignis ſupplicio ſic pereant, vt nihil eorum ſuperſit.Denique vniuerſarum gentium conſenſio ſic aduerſus hoc execrabile facinus conſpirauerit, vt ab Euphrate vſque ad orientem Oceanum,quemadmodũ teſtatur apud Euſebium Bardeſanes Syrus, cui furtum *Lib 6. præparat.Euang.* vel cædes obijceretur, non magno mœrore torqueretur: qui verò pudorem maſculo eripuiſſet, ſi res in lucem veniſſet, magnitudine ignominiæ ſeipſum interficere cogeretur.

Diſcant tamen omnes, concionatores præſertim,& qui confeſſionibus audiendis præficiuntur, verecundè ac ſobriè de hoc peccati genere loqui, ne potius illud doceant, quàm damnent,caſtaſvè piorum aures huius commemoratione & fœditate offendant. Nam ſi Paulus prohibuit fornicationem, & omnem immunditiam nominari inter Chriſtianos,multo *Epheſ 5. Epheſ. 4.*

magis hoc crimen innominatum eſſe decet:

1. Pet. 4.

Omnis ergo ſermo malus de ore noſtro non procedat. Si quis autem loquitur, quaſi ſermones Dei.

Adfirmans præterea Beatus Iudas incendium illud, quo perierunt quinque ciuitates, typum eſſe ignis æterni, omnibus hominibus propoſitum ad terrorem &correptionem peccatorum nimirum, quorundam impiorum Epicureorum, libertinorum, & atheorum amentiam ſ[illegible]efellit, qua riſibus & cachinnis non veren[illegible]cipere, quicquid à verbi Dei præconibus de inferorum receptaculis, terroribus, & pœnis adſeritur. Diſcent enim aliquando, tametſi ſerò nimis, verè tartarum eſſe atque puteum abyſſi inſatiabilem; diſcent eſſe ſtagnum ardens igne ac ſulphure; diſcent impios cruciari in flamma; diſcent illic eſſe tenebras exteriores, vbi fletus & ſtridor dentium; diſcent nec Abraham, nec Lazarum, nec Angelos, nec Deum ipſum miſeris illuc proſcriptis ac damnatis vnquam miſerturos.

Apocal. 21. *Lucæ* 16. *Matth.* 8. & 13.

Nec ſilentio prætereundum eſt, in ſuperioribus tribus iræ Dei contra impios productis exemplis, quoſdam ſemper pios etiam ex cœtibus reproborum ſeruatos fuiſſe. Siquidem inter Iſraelitas incredulos, fideles extiterunt Caleb & Ioſue; inter cacodæmones, beati Angeli; & inter Sodomæos, Lot cum vxore & filiabus. Eximia igitur ſanctorum conſolatione liquet Deum, purum granum frumenti à paleis & zizanijs diſcernere: &, vt ſcriptura loquitur, *Noſſe pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem*

2. Pet. 2.

diem iudicij reſeruare cruciandos. Et rurſum: *Nouit Dominus qui ſunt eius, & diſcedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen Domini.* 2.Timoth.

8. *Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem ſpernunt, maieſtatem autem blaſphemant.*

TRia ſuperiora Hebræorum, cacodæmonum, & Sodomæorum exempla nunc ad hæreſiarcharum impuros mores ſpecialiter accommodat. Veluti dicat: Audiuiſtis Cariſſimi, quàm grauiter ſua infidelitate Iudæi, cacodæmones apoſtaſia, & impuritate ſua Pentapolitæ in Deum peccauerint; quamque terribili iudicio eius tandem hi omnes perierint, En rurſum pro certo adfirmo & denuncio vobis, hæreſiarcharum ac ſeductorum, qui fidem veſtram conuellere nituntur, crimina atq; ſcelera nec pauciora nec leuiora eſſe. Semper ſibi ipſi ſimilis eſt Satanas, qui illos & iſtos inſpirat, & aduerſus regnum Dei, *quod eſtis vos*, conducit. Quales illi fuerunt, tales penè & iſti: atq; ideo vt illi quondam malè accepti ſunt, ſic & iſti tandem aliquando malè peribunt. Et vt ſigillatim collationis partes perſequar, impuriſſimi fuerunt Pentapolitæ. Iſti non minoribus ebrietatibus, ſcortationibus, ac præpoſteris libidinibus tam propria, quàm aliena corpora contaminant ac omni dedecore maculant. Veteres Hebræi ſemper proterui ac rebelles fuerunt in Moſem & Aaronem, quos Deus vt legitimos magiſtratus eis prefecerat: hi Apoſtolos, paſtores Eccleſiarũ, magiſtratus à Deo inſtitu-

tos,imò & Chriſtum,cui omnis poteſtas conceſſa eſt à Patre, petulanter irrident, ſuperbè deſpiciunt & aſpernantur. Denique, vt angeli reprobi apoſtaſia, diuinæque æqualitatis appetentia,in Deum Opt.Max.contumelioſi fuerunt & blaſphemi: ita & iſti Pſeudoapoſtoli & impoſtores diuinam maieſtatem tetris erroribus lacerant,beatos ſpiritus cum chriſto regnantes probris & maledictis inſectantur. An non igitur pari cum Iudæis, cacodæmonibus, & Sodomitis, vindicta & ſeueritate ſunt plectendi? & à cunctis pijs ac fidelibus omni ſtudio & diligentia cauendi?

Ex his porrò primùm obſeruandum eſt,exéplo beati Iudæ,vtile ac neceſſarium eſſe hæreſiarcharum fraudes & ſcelera detegere, ac verbo & ſcripto palam coarguere & traducere: nō detrahendi ſtudio,ſed vt vel à magiſtratu coerceantur;vel ſaltem à pijs & ſimplicibus Chriſtianis ſtudioſius euitentur.Sic enim quondam veri Prophetæ falſos Prophetas traduxerunt; *Matth. 23.* & Chriſtus Phariſæos, Apoſtolique Pſeudoapoſtolos ſuis coloribus graphicè depinxerunt. *Iſaiæ 28.* Iſaias de prauis ſacerdotibus ait: *Sacerdos & Propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino, neſcierunt videntem, ignorauerunt iudiciū, omnes menſæ eorum repletæ ſunt vomitu.* *Ierem. 28.* Ieremias mendacia Hananiæ grauiter increpat, eidemque mortem breui adfuturam conſtanter prænunciat. *Ezech 13.* Ezechiel Pſeudoprophetarum impoſturas conſtanter inſectatur. *3.Reg. 18.* Elias de falſa religione conuictos Baaliſtas non irridet ſolùm,ſed & populo ad Dominum Deum patrum

ſuorum

ſuorum reuerſo multandos tradit. Petrus Simo nis magi, Paulus Elimæ, Irenæus Valentini, Tertullianus Marcionis, Hieronymus Vigilantij & Iouiniani, Athanaſius Arianorum, Baſilius Eunomij, Nazianzenus Iuliani apoſtatæ, Hilarius & Lucifer Imper. Conſtantij, Auguſtinus Fauſti Manichæi, cæteriq; Eccleſiæ Chriſtianæ proceres aliorum apoſtatarum & hæreticorum technas, fraudes, & ſcelera omni conſtantia, & incredibili vtilitate in propatulum eduxerunt & exagitauerunt. Peccant ergo grauiſſimè, & cauſam Chriſti ſceleſtiſſimè produ͞t, qui cum illis colludunt, aut in colloquijs & concionibus cum illis diſſimulant. Damnat enim Spiritus Sanctus tepidos, qui nec frigidi ſunt, nec calidi: Chriſtus quoque ait, *Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.* *Actor. 8. & 13.* *Apocal. 3. Matth. 12. Luca 11.*

Iſtiuſmodi ergo proditoribus ac hæretico-ru͞ fautoribus relictis, vel vnicum nobis ad imitandum proponamus beatiſſimum Patrem ac doctorem Hieronymum, ita de ſuo in Chriſtianam religionem zelo profitentem: Reſpondeo, nunquam me pepercisse hæreticis ſed omni ſtudio egiſſe, vt hoſtes Eccleſiæ mei quoque hoſtes fierent. Omnes qui Catholicam ſectamur fidem, optamus & cupimus damnare hæreſim, homines emendari. Et idem rurſum: Omnes ad nos venientes læta humanitatis fronte excipimus, ſolos hæreticos non recipimus. Et idem ad Ruffinum: In vno tibi conſentire non potero, vt parcam hæreticis, vt me Catholicu͞ non probem, &c. *Proœmio Dialog. adu. Pelagianos.* *Apologia 3. adu Ruff.*

Notandum inſuper cum Epiphanio, om-

nem hæreſim his fœdis volùptatibus addictam eſſe, quibus humana caro corrumpitur, cōſpurcatur, atque damnatur. Non enim ſolam mentem, ait ille, erroribus peruertunt; ſed etiam corpora & animas per ſcortationes, & multiplicem coitum in ſeruitutem redigunt. Et poſtea: Corpora ſuatū muliebria tum virilia nocte ac die curant vnguentis, balneis, epulationibus, concubitibuſq́; & ebrietatibus vacantes: & deteſtantur ieiunantem, dicentes, quod non oporteat ieiunare, &c. Et citato præſenti D. Iudæ loco, ſubijcit: Hi ſunt qui proprijs manibus corrumpuntur: & non ſolùm hoc, & qui cum mulieribus coëunt, & deinceps multiplici cùm fœminis commixtione non exſatiati, in ſeipſos mutuo exardent, viri in viros (vt ſcriptum eſt) erroris remunerationem in ſeipſis recipientes. Exoleti enim facti, beatos ſe prædicant mutuo, velut qui rem mutuam ſuſceperunt, &c. Cætera cùm vereatur pudeatq́; idem Epiphanius perſequi, nec nos vlterius perſequemur.

Contra hæreſ. 26.

Rom. 1.

Oecumenius cum Epiphanio, alijſq́; Græcis hic legit, *Similiter & hi ſomniantes, &c.* id eſt, opus libidinis incompletè agentes, ſicut inſomnia ſunt incompleta. Quæ verò ſit iſta libido incompleta, partim explicat, partim pudore victus reticet. Epiphanius verò ſomnia iſta ad fabuloſam Gnoſticorum nugacitatem refert hoc ſenſu, *Somniantes*, id eſt, delirantes, & dicentes quæ non ſciunt. Sed & Irenæus martyr ad eundem Apoſtoli locum aſpiciens, eorundem Gnoſticorum fabulas de Bytho, Propatore, Aeoni-

Com. in hunc loc.

Lib 1. ca. 1. 9. 19. 23. &c.

re, Aeonibus, &c. inſuper, ſcortationes, adulteria, & nefarias libidines ſæpè & grauiter traducit. Sed de his iam ſuperius copioſè ſatis diximus.

Apoſtolus præterea tam ſeuerè reprehendens eos, qui *carnem maculant*, pios è contrario exhortatur, vt non tantùm animorum, ſed & corporum caſtitati, puritati, atq; omnis modi ſanctimoniæ ſtudeant. Horum enim non ſolùm creator & opifex Deus eſt; verùm etiam tantam eorundem curam habet, vt omnia oſſa Sanctorum cuſtodiat, & capillos numeret. *Pſal.33.* *Matth.12.*

Deinde, eadem in ſacris appellantur & reipſa ſunt membra Chriſti, & templa, in quibus Spiritus Sanctus & inhabitat & colitur. *1.Cor.6.*

Præterea, animis noſtris adſunt & cooperantur in omni exercitio ſpirituali, & diuinorum Sacramentorum participatione. Caro namque abluitur, ait Tertullianus, vt anima emaculetur; caro vngitur, vt anima conſecretur: caro ſignatur, vt anima muniatur: caro manus impoſitione adumbratur, vt anima illuminetur: caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt anima de Deo ſaginetur. Dum igitur caro noſtra miniſtra & famula animæ deputatur, conſors & cohæres inuenitur. Poſtremò, cùm etiam Beatæ reſurrectionis vitæque cæleſtis corpora noſtra certiſſimam habeant repromiſſionem, ad eam pura illibataque pro viribus ſeruanda ſunt, nec inſtar brutorum conſpurcanda aut fœdanda. *Lib. de reſur. car.*

Hoc idem ſuadet vrgetq; duplici argumento diuus

Lib.1.ciuit. cap.13. diuus Auguſtinus. Primo, quòd his velut organis ſuis ad multa præclara facinora, velut in Prophetis, Apoſtolis, & Martyribus apparuit, vſus ſit Spiritus Sanctus: ſecundò, quod ſi veſtem aut annulum parentum vel aliorum charorum noſtrorum poſtquam hinc exceſſerunt, ſtudioſè ſeruamus, multo magis corporibus ſuus honos eſt habendus.

Adhæc, ex verbis Apoſtolicis etiam apparet proteruiam, inobedientiam, ac rebellionem in Præfectos legitimoſque ſuperiores tam ſacros quàm prophanos, perpetuam hæreticorum notam fuiſſe *Dominationem*, inquit, *ſpernunt*. Id eſt, Non tantùm corporibus & animis ſeſe cōtaminant: ſed & magiſtratum tam ſacrum quàm profanum, qui à Deo conſtitutus eſt, vt pax & honeſtas inter homines ſeruetur; contumelioſè aſpernantur, & aduerſus eius authoritatem loquuntur: vt omni ſublato legum timore, ac mundi ordine, abſq; iugo exultent, & liberius peccent. Ecquid mirum, cùm diabolus omnium *Apocal 12.* hæreticorum caput ac princeps, primus in Deum creatorem inſurrexerit; & contra Mi- *Iſaiæ 14.* chaelem cæleſtis exercitus principem, bellum *Num.16.* in cælis commouerit? Ab eo permoti Dathan, Córe, Abiron ſchiſmatici, Moſi ſummo Synagogæ paſtori & rectori ſubeſſe detrectarunt. *Lib.4.ca.43.* His ſimiles ſunt, inquit Irenæus, qui exurgunt contra veritatem, & alios adhortantur aduerſus Eccleſiam Dei. Paulus etiam de hæreticorū *Tit.1.* prauis moribus conquerens ait: *Sunt inobedientes, vaniloqui, & ſeductores*: quod incredibili totius Chriſtianiſmi ſcandalo atque detrimento, pluſquàm veriſſimum eſſe hac tempe-

itate

ſtate manifeſtarunt Lutherani in Germania, Anabaptiſtæ in VVeſtphalia, Geuſei in Belgio, & Hugnoſtici in Francia, contra inſtitutos à Deo Imperatores ac Reges bellis ciuilibus inſurgentes; & florentiſſima regna, prouincias, ciuitates, perduellionibus ſuis funeſtantes ac euertentes. Prolixum eſſet referre conuitia, probra, omniſq́; generis contumelias, quos in ſacros Pontifices; ac qui ſectis ſuis non fauent Reges ac principes, tam in concionibus quàm in ſcriptis ſuis palam euomunt. Lutherus & Caluinus ſummum Eccleſiæ Catholicæ Paſtorem ac Beati Petri ſucceſſorem, non alio nomine quàm *Antichriſti* vocitant: Epiſcopos *pro idolis, monſtris, & porcis habent*: Sacerdotes ſunt eis *ſacrilegi, impuri, Chriſticidæ*: Monachos non aliter quàm *hypocritas, raſos, & ſeductores appellant*: Reges deniq; ac cunctos principes Catholicos palam ſcribunt eſſe *tyrannos, Dei hoſtes, belluas, Nembrothos & Pharaones*. Quid autem eſt *dominationem ſpernere*, ſi iſtud non fuerit?

E contrario verò pij Chriſtiani ſubijciuntur omni humanæ creaturæ propter Deum. No- *1. Petr 2.* uerunt enim de ciuili magiſtratu dictum eſſe: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita* *Rom. 13.* *ſit*: De præfectis quoque Eccleſiæ: *Si quis* *Deut. 17.* *ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael.* Apoſtolis quoque & Apoſtolicis viris dictum à Filio Dei: *Qui vos audit, me audit: & qui vos* *Lucæ 10.* *ſpernit, me ſpernit.* Subditis itē ab Apoſtolo:

Obedi-

Heb.13. *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis.* Ter-
Cap.33. tullianus in Apologetico, paucis quidem, ſed grauiſſimis verbis oſtendit quo affectu in magiſtratum fuerint priores Chriſtiani. Orantes ſumus, inquit, pro Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium tutum, domum ſecuram, exercitus fortes, orbem pacatum, ſenatum fidelem, & quæcumq; alia Cæſaris vota ſunt, &c. De immunitate verò Cleri paulo poſt dicemus.

Sunt quoque quibus placet hîc nomine κυριότητος deſignari potentiſſimã illam dominationem atque authoritatem, quam Dominus noſter Ieſus Chriſtus accepit à Deo Patre, vt
Epheſ.1. eſſet ſuper omnem principatum, poteſtatem, virtutem, & nomen quod nominatur ſiue in
Matth.28. hoc ſæculo, ſiue in futuro: id eſt, datam ei omnem poteſtatem in cælo & in terra. Nam Satanas eam labefactare inde à principio Gnoſticorum opera conatus eſt, vt ſuperius ex Simonis, Menandri, Baſilidis, Carpocratis, & aliorum blaſphemijs declaratum fuit. Nam ſiue deitatem, ſiue humanitatem, ſiue officia eius, ſiue quidvis aliud ad redemptionis noſtræ myſterium ſpectaueris, illud vniuerſum deprauabant & ſubuertebant, ſeque verè Antichriſtos
1.Ioan. 2. & 4. (vt loquitur Ioannes) eſſe demonſtrabant.

Obſeruandum poſtremò, adeò præfractos ac impios fuiſſe veteres illos Gnoſticos, vt non ſolũ τὰς δόξας, id eſt, dignitates, ſeu aliqua dignitate & gloria præditas Dei creaturas, quales ſunt Angeli, Prophetæ, Sancti omnes iam cæleſti ac ſempiterno æuo fruentes, probris ac maledictis proſciderint: verùm etiam nec à diuina maie ſtate, vnitate, bonitate, ſapientia, &

pote-

poteſtate blaſphemanda linguas ſuas compeſcuerint. Simon namque aliquando ſe Patrem, aliquando Filium, aliàs Spiritum Sanctum ſe eſſe autumans, diuinam planè maieſtatem blaſphemabat. Valentiniani tot deos comminiſcentes, quot cæli, quot æones, id eſt ſæcula, & quot de Deo referuntur perfectiones; Deum verum atroci afficiebant contumelia. Marcion duos deos confingens, Deum verũ negabat. Deinde monſtroſiſſima quoq; & abſurdiſſima commentati de Beatis Angelis, de ſanctis Patriarchis & Prophetis, de Apoſtolis & Martyribus, vt ex veterum ſcriptis colligi poteſt; dignitates cæleſtes atque terrenas audaciſſimè blaſphemabant.

Iuſtin. apolog. Iren lib. 1. Tert. de præſ Clem. Alex. 3. et 4. ſtrom. Epiph. cont. hæreſ. 34. Theodoret. lib. 1 & 2. hæret. fabul Euthymius. Nicetas.

Ab illis porrò non procul receſſerunt huius tempeſtatis Hugnoſtici, diuinam maieſtatem in eo blaſphemantes, quod dicunt, Deum nec poſſe facere, nec velle, nec intellectu capere, duo corpora in eodem ſimul loco: Deum eſſe authorem omnium peccatorum tam in hominibus, quàm in dæmonibus: ſanctiſſimam Trinitatem nec adorandam, nec inuocandam, nec quidem nominandam eſſe: Chriſtum Dei ſapientiam & virtutem, inſtar aliorum hominum ignorantem fuiſſe: eundem non potuiſſe exire mirabiliter tam de matris vtero, quàm de ſepulchro clauſo: deniq; illum in cruce deſperaſſe, ac damnatorum pœnas omnes animo corporeque pertuliſſe. Blaſphemias autem & probra quibus tam beatos angelos, quàm Apoſtolos, Euangeliſtas, Martyres, beatiſſimoſque patres Confeſſores lacerant & vexant, alibi pro aliqua parte retulimus & confutauimus.

DE IMMVNITATE SACRORVM hominum ab huius ſæculi laico ciuiliq́ magiſtratu.

1. DIſputatur hoc loco à quibuſdam Caluinianis, An quibuſdam liceat ſeipſos eximere à poteſtate & obedientia ciuilis Magiſtratus, cùm externam politiam non violet doctrina fideſq; Chriſti Domini noſtri? Et quidem cùm profitentur Miniſtri atque Prędicantes hæretici ſe oportere magiſtratibus ſubditos eſſe, quandiu in terra viuunt; damnantq; Anabaptiſtas, quòd magiſtratibus ſubeſſe nolint, iure id faciunt, cùm tam illi quàm iſti tantùm laici exiſtant, nec vlla legitima ordinatione in ſacrum gradum aſciti, aut ex prophanorum hominum grege ſecreti ſint. Cur non ergo horum vel perſonæ, vel bona vniuerſa ad Magiſtratuum ciuilium tribunalia pertraherentur, & ab eo de ſceleribus conuicti plecterentur? Sic enim & Priſcillianus olim gladio ſæculari cæſus eſt: & Hieronymus de Praga poſt Ioannem Hus multorum ſcelerum conuicti, Sigiſmundi Imperatoris Romanorum decreto, vltricibus flãmis optimo iure abſumpti ſunt: & in Gallijs Carolus rex Chriſtianiſſimus multos Caluinianos cæde Bartholomeana confecit, &c.

2. Deinde, ſi de Regum ac Magiſtratuum politicis legibus illis agatur, quibus actiones humanæ in rebus temporalibus diriguntur, vt ſunt de contractibus venditionum & emptionum, de moneta non ab alijs quàm ad id deputatis cudenda, de pretio rebus venalibus imponendo,

nendo, de frumentis extra prouinciam non exportandis, ac ſimilibus; nemo inficiabitur his etiam Clericos omnis conditionis ſubiacere debere. Sunt enim ciues ac membra Reipublicæ, igitur bonorũ ciuium more viuere debent: nec propterea confuſionem ac perturbationem in ciuitate concitare. Ideoq́; Chryſoſtomus teſtificans Chriſti legem non tollere politicas leges, rectè iufert, & Sacerdotes & Monachos illis parere debere. Nicolaus quoque primus, Eccleſiæ ſummus Pontifex ſcribit: Deum voluiſſe, vt Chriſtiani Imperatores pro vita æterna Pontificibus indigerent; Pontifices verò pro curſu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vterentur. Hinc Valentinianus in Epiſtola ad Epiſcopos Aſiæ, vt eſt apud Theodoretum, dicit, probos Epiſcopos nõ ſolùm Dei; ſed etiam Regum legibus, (ijs nimirum quas diximus) ſubiacere. *In c.13. Rom.* *Epiſt. 1. ad Michael. Imper.* *Lib. 4 hiſt. cap. 7.*

3. Sin verò de cauſis Eccleſiaſticis agatur, id eſt, quæ non pendent ex legibus ciuilibus, quales ſunt controuerſiæ de fide ac religione, de ſacramentis, de hierarchia Eccleſiaſtica, & alijs quæ ex ſacris literis, Concilijs vniuerſalibus, & decretis Pontificum examinanda & definienda ſunt; in his ſanè Clerici diuino iure à poteſtate ciuilis Magiſtratus debent eſſe liberi atq; ſoluti. Vniuerſa namque poteſtas regendi Eccleſiam ſuam Filius Dei commiſit Apoſtolis, præſertim autem Petro, cũ dixit: *Tibi dabo claues regni cælorum, &c. Paſce agnos meos. Paſce oues meas. Confirma fratres tuos.* Paulus quoque de ſe & coapoſtolis conſtanter loquitur: *Matth. 16.* *Ioan. 21.* *Lucæ 22.*

N Sic

1\. Corinth. 4. *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & di-*
2\. Cor. 5. *ſpenſatores myſteriorum Dei. Legatione pro Chri-*
1\. Cor. 4. *ſto fungimur, & cæt. In virga veniam ad vos, an in*
ſpiritu manſuetudinis? Epiſcopis Aſiæ mino-
Actor 20. ris rurſum dicit: *Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo Spiritus Sanctus poſuit vos Epiſcopos regere Eccleſiam, quã acquiſiuit ſanguine ſuo, &c.* Et Petrus, non laicis, non præfectis ciuilibus, non principibus huius mundi, ſed Sacer-
1\. Petr. 3. dotibus ac Epiſcopis iubet: *Paſcite qui in vobis eſt gregem.* Enimuerò principes ac magiſtratus ſunt laici, non ſacerdotes: oues Eccleſiæ, non paſtores: ſubditi atq; diſcipuli, non rectores aut doctores: igitur decretis atque legibus eius ſacris debent obaudire, non autem dijudicare. Sed neque Apoſtoli ad Tiberium,
Actor. 1. 6. 15 ad Herodem, ad Pilatum, ad Feſtum aut Felicẽ, aut alium quemuis politicum Magiſtratum in cauſis Eccleſiaſticis confugerunt: ſed exortis litibus de ſacris rebus, Presbyteros, Diſcipulos, & Coapoſtolos in concilium conuocantes, de his ſecundùm diuinorũ oraculorum decreta ſenſaque res compoſuerunt. Quod ſi Paulo
1\. Corinth. 6. iniquum viſum eſt, lites Chriſtianorum etiam ciuiles, ad iudices profanos deferri: quanto magis de ſpiritalibus diuiniſq; diſſidentes ad eos
Epiſt. 78. recurrere prohibuiſſet? Iure igitur optimo &
Epiſt. 162. Ambroſius & Auguſtinus illos ſeuerè iuſteque coarguunt, qui cauſſas Eccleſiaſticas iudicibus
Conc. Mile- terrenis deferunt. Sacra denique Concilia Cle-
uit. ca. 13. ricis graues pœnas conſtituunt, qui Eccleſia-
Matiſconenſ. ſtica diſſidia per leges Imperatorias dirimen-
ca. 8. da & dijudicanda eſſe voluerint.

4\. Quan-

4. Quantum etiam ad perſonas Clericorum attinet, decretis Pontificum, atq; indulgentijs piorum Imperatorum cautum eſt, ne (etiam ſi contra leges ciuiles deliquerint) ad ſęcularium Iudicum tribunalia pertrahantur, aut puniantur: ſed ad proprium Epiſcopum remiſſi ab eo iudicentur. Ait enim Beatus Martyr Caius Papa: Nemo Epiſcopũ, aut reliquos Clericos apud Iudicem ſæcularem accuſare præſumat. Marcellinus autẽ & ipſe Papa & Martyr: Clericum cuiuſlibet ordinis, abſq; Pontificis ſui permiſſu, nullus præſumat ad ſæcularem Iudicem trahere. Et diuus Gregorius, de perſona (inquit) Presbyteri hoc attendendum eſt, ſi quã cauſam habuit, non ab alio teneri: ſed Epiſcopũ ipſius adire debuit. Eſt quoque in hanc rem ſancti ac Oecumenici concilij Chalcedonenſis iſtud decretum. Si Clericus aduerſus clericum habet negotium, non relinquat Epiſcopum ſuum, & ad ſæcularia judicia non recurrat. Et Patres Agathenſis ſynodi definiunt: Clericum nullus præſumat apud ſæcularem Iudicem, Epiſcopo non permittente, pulſare.

Epiſt. ad Felicem. *Epiſt. 2.* *Lib. 11. epiſt. 14.* *Can. 9.* *Can. 32.*

Et vt de ſanctæ memoriæ Imperatorum indultis dicamus: Magnus Conſtantinus oblatos ſibi libellos Epiſcoporum inter ſe diſſidentiũ, nec quidem legere voluit: ſed flammis eos committens dixit: Vos dij eſtis, à ſummo Deo noſtri iudices conſtituti: conueniens non eſt vt homo iudicet deos. Idem non modò pronunciarũt, ſed & legibus ſuis ſanxerũt religioſiſſimi Imperatores Theodoſius, Marcianus, Valẽtinianus. Præterea Iuſtinus in Nouellis cõſtitutionibus 79. 83. 123. eximit Monachos à ſæculari iudicio

Rufin. lib. 10. hiſt. cap. 2. *C. de ſacroſanct. Eccleſ. Clericis & Epiſc.*

 in cau-

in cauſis ciuilibus. In criminalibus autem vult à Prætore cauſam quidem cognoſci, non tamẽ condemnari niſi prius ab Epiſcopo fuerit degradatus. Denique Fredericus conſtanter ſtatuit, vt nullus Eccleſiaſticam perſonam in ciuili, aut etiam criminali quæſtione trahere ad iudicium ſæculare præſumat, contra imperiales conſtitutiones, & canonicas ſanctiones. Quod ſi factum fuerit, actor à ſuo iure cadat, iudicatũ non teneat, & Iudex ſit ex tunc officio iudicandi priuatus.

5. Sed quid de horum facultatibus tam eccleſiaſticis quàm ſæcularibus ſentiendum? Liberæ profectò debent eſſe ac immunes à tributis Principum ſęcularium. Etenim Rex Aegyptiorum ſola duce natura voluit ſacrorum (quæ tamen reipſa profaniſſima erant) ſuorum Antiſtites ex horreis publicis enutriri, inſuper & eorum terram immunem eſſe à communibus tributis. Quanto igitur ſanctius & iuſtius Deo vero per Filium eius addicti & ſacrati viri, ſimili debent libertate gaudere? Quinetiam Artaxerxes Perſarum Rex publicis literis prohibuit imperij ſui Satrapis, qui trans Euphratem Prouincijs præfecti erant, ne tributa vlla caperent aut exigerent ab vniuerſis Sacerdotibus, Leuitis, Cantoribus, Ianitoribus, Nathinæis ac Miniſtris domus Dei, quæ erat in Ieruſalem. Et in huius pietatis exercitio, ſinent ſe ab Ethnicis Chriſtiani principes ſuperari? Aut ſæuiores erunt ſatellitibus Saulis, quorum nullus auſus eſt mittere manus in Sacerdotes Domini: vt impurum Doeg imitentur? Aut Iulianum apoſtatam non deteſtabuntur, qui primus Eccleſiarum,

Geneſ. 47.

1. Eſd. 7.

1 Reg. 22.

ſiarum,ſacrarumq; perſonarum immunitatem abrogauit? Apagete tãtam impietatem. Potius glorioſæ memoriæ Imperatores Theodoſium & Iuſtinianum ad imitandum ſibi proponant, quorum legibus Sacerdotum & Monachorum bona à tributis ſoluta liberaque facta fuerunt. Sacrorum quoque Conciliorum videlicet Lateranenſis ſub Alexandro III iterumq; alterius Lateranẽſis ſub Innocentio tertio, decretis atq; conſtitutionibus: quibus bona Sacerdotum à tributis eximuntur, diſcant pij Magiſtratus obtemperare, & Regis regum ſeruos à ſuis vectigalibus liberos eſſe. Et de his hactenus. Ad Apoſtolicum contextum redeamus.

C. Theod lib. 16. t. 2. lib. 16. & 26. C. l. Sancimus. t. de ſacroſanctis Eccleſijs, & ſ. Ca. 19. Ca. 46.

9. *Cùm Michael Archangelus, cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit: Imperet tibi Deus.*

QVoniam hic locus in vniuerſo teſtamẽto nouo inſignis, ſed idẽ ſubobſcurus eſt, patiẽti ac grato animo feret pius Lector, ſi in eius tractatione paulò prolixius immoremur.

Continet porrò nouum argumentum, quo mirabili atque grauiſſimo bonorum & malorum Angelorum exemplo, multis modis probat, illos turpiſſimè peccare, qui legitimos Magiſtratus, aut alias poteſtate vel ſanctitate præditas Dei creaturas probris maledictiſque vexant ac proſcindunt. Poteſt autem præcipuum argumentum ſic à maiori ad minus negatiuè diſponi: Quod non audent præcellentiſſimi angeli in damnatiſſimos dæmones, neq; audere debent viles homunciones in perſonas dignitate ac

tate ac poteſtate præditas. Sed Michael Archã-
gelus, ſumma inter Angelos poteſtate clariſſi-
mus, non eſt auſus maledicta conijcere in diabo
lum, tametſi reprobum, necnon conuiciantem,
& contra gloriam Dei multa molientem: ſed
tantũ modeſtiſſimè dixit illi: *Imperet tibi Deus*,
totius orbis conditor & rector, cui velis nolis
cedendum eſt. Ergo iniquiſſimum ac turpiſſi-
mum eſt inferioris notæ hominibus, excellen-
ti potentia aut ſanctitate conſpicuas perſonas
iniurijs ac maledictis inceſſere. Itaque duplex
eſt in perſonis comparatio. Prima, ſi *Michael
Archangelus non auſus eſt*, quis homo iure au-
deat? Altera, ſi ne diabolus quidem conuicijs
petitur, quamuis æternæ damnationi pro certo
addictus, multominus homines vel quibus ad-
huc reſipiſcentiæ locus eſt, vel qui certè iã bea-
to in cęlis ęuo fruuntur, probris vexari debent.

Vel ſic contractius poſſunt ratiocinationes
formari. Archangelus iudicio contendit, hi iu-
dicium ferunt. Archangelus diſceptauit, hi
cauſa incognita iudicant. Archangelus non eſt
auſus inter diſceptãdum adhibere conuitia vel
contumelias, quas frequenter extorquet con-
tentionis feruor; hi extra omnem contentionẽ
in angelos, in beatos ſpiritus, & in pios magi-
ſtratus ſunt ſine vlla moderatione contumelio-
ſi. Archangelus rem totam permiſit iudicio Do
mini, hi omnes cancellos æqui boniq; perrum-
punt verbis, & de diuina bonitate, ſapientia,
prouidentia, omnipotentia, ſanctitate tam ar-
roganter detrahunt, ac ſi maieſtatem ipſius de
ſolio deturbare vellent valerentq́;. His autem
comparationum gradibus poſtremum hæreſi-

archarum

archarum crimen beatus Iudas amplificát, probè ſciens eos non poſſe æquos eſſe Chriſto Ieſu, qui Sanctos eius, vel præfectos ab eodem conſtitutos conuitiantur.

His autem conſtitutis, ſubinfert accommodationem ſuperiorum comparationum: *Hi autem quæcunq; ignorant, blaſphemant, &c.* Quo antequam pertingamus, dicendum eſt de Michaele Archangelo, quæ & qualis fuerit eius cum diabolo diſceptatio, de officijs bonorum angelorum, & de fraudibus & conſilijs cacodæmonum aduerſus totum genus humanum, præſertim verò Eccleſiam Chriſti.

Quantum verò ad ipſius Michaelis nomen pertinet, notandum primò quinq; tantùm bonos angelos in ſacris literis, quibuſdam nóminibus velut proprijs ac ſingularibus denotari. Primus eſt Michael, de quo in Daniele ſcribitur: *Et ecce Michael vnus de principibus primis venit in adiutorium meum* Et rurſum: *Conſurget Michael, qui ſtat pro filijs veſtris.* Et in Apocalypſi: *Michael & angeli eius præliabantur cum dracone.* Significat autē Michael, quis vt Deus? vel, quis tanquam Deus fortis? vel, quis æqualis Deo? Quod nomen ei inditum volunt, eo quòd cacodæmonum principi æqualitatem diuinam ambienti, primus ſeſe cōſtanter oppoſuerit, atq; contradixerit. Secundus eſt Gabriel, de quo Daniel dicit: *Gabriel, fac intelligere iſtam viſionem.* Et poſtea *Ecce vir Gabriel, quem viderā à principio, etc.* Virum autē appellat, eo ꝙ in forma viri appareret. De quo rurſum ſcribitur in Euangelio *Ego ſum Gabriel qui aſto ante Dominū. Miſſus eſt Gabriel angelus ad Mariam, &c.* Tertius eſt

Dan. 10. & 12.

Apoc. 12.

Iſaiæ 14.

Dan. 8. & 9.

Lucæ 1.

Tob.3.5.6 8.
9.11.& 12.
4.Eſd.4.5.
& 10.

Raphael,de quo in Tobiæ libro diffusè traditur.Quartus,Vriel,de quo in libris Eſdræ: *Angelus cui nomen Vriel,dixit mihi,&c.* Quintus eſt Ieremiel,de quo idem Eſdras: *Et reſpondit Ieremiel Archangelus,&c.* Cæterùm,propter miniſteria Deo ac hominibus exhibita, impoſita fuerunt à ſacris ſcriptoribus hæc nomina: habentq; adiunctum in fine *El*,quod vnum eſt ex duodecim Hebraicis nominibus diuinis, quo indicatur, eos Deo cariſſimos eſſe, illiuſq; voluntatis expeditiſſimos adminiſtros.

Daniel. 10.

Apocal.12.

Michael porrò hic appellatur *Archāgelus*, & in Daniele, *vnus de principibus primis*,id eſt, excellentiſſimis & maximis ſpiritibus, qui aſtant throno Dei.Dicitur rurſum de eo in Apocalypſi,tanquam de fortiſſimo Imperatore ac duce totius militiæ cæleſtis, *Michael & angeli eius prœliabantur,&c.* Angeli eius,inquit, id eſt,ei ſubditi tanquam milites duci.Eccleſia quoque in ſacris officijs,eundem appellat,præpoſitum Paradiſi,primatem cæleſtis exercitus, & principem conſtitutum ſuper animas ſuſcipiendas:quibus ſatis indicatur,eum non eſſe de aliquo inferiori angelorum ordine, ſed potius de ſummo ac præcipuo, videlicet Cherubinorum vel Seraphinorum. Nam vt cùm dicitur, *Draco pugnabat & angeli eius*, draconis voce princeps omnium cacodæmonum ſignificatur; ita & cũ ſcribitur, Michael & angeli eius prœliabantur, Michaelis nomine cunctorum beatorum ſpirituum principem exiſtimare debemus. Hunc Dionyſius Areop. & Origenes docent quondam præfectum fuiſſe toti Synago-

Lib. cœleſt. hierarch c.9
Homil. 5. in Luc.

gæ,an-

gæ, antequam cruentas in Chriſtum manus inieciſſet, ex eo quod dicitur *ſtare pro filijs Iſrael.* *Daniel. 12.*
Eiuſdem opera & miniſterio Antichriſtum tãdem occidendum, non ab re ſcribit Hugo Ac- *Lib. de re-*
therianus. Nam Chriſtus dicitur interfecturus *greſſu an. ab*
eum ſpiritu oris ſui, &c. Atque hæc de nomine, *inf. cap. 23.*
ac dignitate Michaelis.

Nunc grauior tractanda eſt diſputatio: ſcilicet quæ qualis vè fuerit hæc diſputatio ſeu altercatio Michaëlis & diaboli. Certum eſt autem in primis illam non fictam, ſimulatam, aut inanem fuiſſe; ſed veram atque realem: tametſi ſpiritalem, & non corpoream. Vt enim homines corporibus præditi, armis membriſq́; corporeis inter ſe pugnant & repugnant; ſic boni & mali ſpiritus voluntate, intellectu & memoria, id eſt facultatibus ſpiritalibus, communiti ſunt, harumque diuerſis & contrarijs inter ſe ſtudijs & actionibus ſpirituali bello decertant ac præliantur. Quater autem illos cõcertaſſe in
ſacris refertur. Primò in cælo, quando factum *Apocal. 12.*
dicitur prælium magnũ. Secundò, ſuper montẽ *Deut. 34.*
Nebo, in vertice qui dicitur Phaſga, vt hic tangitur ab Apoſtolo. Tertiò, in regno Perſarum, *Daniel. 10.*
cùm princeps, id eſt, angelus Perſarum reſtitit
Gabrieli viginti & vno diebus. Quartò, in do- *Tob. 6.*
mo Raguelis & cubiculo iunioris Tobiæ, quo Aſmodeus per Raphaelem ſuperatus & vinctus fuit.

Quatuor autem modis ac rationibus dicuntur altercati eſſe de corpore Moſis. Primò, Epiphanij ſententia, quando Beatis Angelis iuxta Domini præceptum, corpus Moſis ſepulcro aptantibus & condentibus, diabolus eis inſultãs,

improperauit, quod ſecundùm diuinam legem immundi eſſent ex cadaueris contractu, cũ ſcriptum ſit: *Anima quæ tetigerit mortuũ, immunda erit.* Michael verò è contrario defenderit, ſpiritales ſubſtantias, diuino præſertim imperio ſeruientes, immunditias à rebus corporeis contrahere non poſſe. Secundò, iuxta Oecumenium, & Græca ſcholia, cùm nihilominus Michael & alij angeli Moſis corpus honorificè ſepelirẽt: diabolus hoc tulit iniquiſſimè; obiecitq́; illud prorſus indignum tam honorifica ſepultura, vtpote qui Aegyptium occidiſſet. Tertiò, quæ & communior eſt ſententia, ꝙ Angeli diuino nutu, Moſis corpus tam ab omni hominũ cognitione remoto loco ritúq́; ſepelierũt, vt ſepulcrum eius nemo vnquam cognouerit. Diabolus autem hoc ægerrimè ferens, Hebræis nimium ad idololatriã pronis, iſtud prodere, & corpus tanti Prophetæ in apertum educere tentauerit, vt cultu vnius & viuẽtis Dei relicto, illius ſerui corpus adorarent. Hoc enim eis facilè ſe perſuaſurum confidebat, qui iàm vt vitulum in deſerto, & duos vitulos in Dan & Bethel venerarẽtur, nullo negotio perſuaſerat. Angeli autem duce Michaele, prorſus contra obſtiterunt: ſicut eorum miniſterium honori diuino, ac hominum piorum ſaluti ſemper promptũ eſt. Poſtremò, volunt nonnulli ſic Moſis corpore totam Synagogam Iudæorum ſignificari, ſicut paſſim in ſacris per corpus Chriſti ſignificatur Eccleſia Chriſtianorum. Huius autem rector Michael pro eius ſalute ac proſperitate nunquam non decertat aduerſus diabolum hoſtem eius infeſtiſſimum. Igitur & olim diſputans altercatus eſt, & nunc

Leuit. 5.

nunc quoq; certans diſceptat,& in perpetuum diſceptabit aduerſus diabolum tam de Moſis, quàm de Chriſti corpore,quod eſt Eccleſia.

Ex his autem obſerua,diabolum magno odio proſequi Sanctos Dei ſeruos,non ſolùm cū hic nobiſcum degunt,verū & horum corpora,oſſa, venerandaſq; reliquias;addo etiā &thecas &ſepulcra,in quibus honorificè recōduntur.Idcirco vel illa ne cū honore ſepeliātur ac ſeruētur, pro viribus ſatagit,vt patet in martyrum hiſtorijs,apud Tertul.ac Euſeb.aut cùm id non obtinuerit, ſaltem vt è contrario, elata palam pro dijs colantur & venerētur à ſuperſtitioſulis hominibus efficere contendit: Eccleſia porrò Cathol.media regiaq; via incedens,& Sanctorum piorumq; corpora religioſæ tradit ſepulturæ, &illis in diuorum relatis catalogū, honeſto loco reliquias eorum collocat & veneratur; non vt deos, ſed vt ſanctiſſimos dei ſeruos & amicos. Nouit enim Abraham defunctæ beatæ Saræ corpus religiosè ſepeliuiſſe, vbi & à ſuis poſt mortem conditus eſt:quo & in loco Iſaac, Rebeccæ,Iacob,& Ioſephi oſſa poſtmodum honorificè repoſita fuerunt.Sepulcrum Adæ omniū parentis in Hebrō religiosè ſeruatū fuiſſe vſq; ad tempora Ioſue,&deinceps ſcriptis traditum eſt. Præcurſoris Chriſti,& Stephani protomartyris corpora poſt mortem à pijs viris magna reuerentia ſepulta ſunt,&c.Itaq; miſerabiliter à diabolo excæcati & deluſi fuerunt olim gentiles,quorū alij vt Maſſagetæ parētes ſenio confectos mactabant & vorabant, alij vt Tibareni pcipitabant,alij vt Hircani &Caſpij canibus edēdos offerebāt, alij vt Scythæ viuētes cū mortuis in-

Apolog.c.37.
Lib.4 hiſt. cap.14.& 15. & lib.5.c.3.
Geneſ.23.25. 35.49.50.
Ioſue 14.
Matth.14.
Actor.7.

tuis infodiebant : Septentrionales arboribus ſuſpendentes coruis & vulturibus lacerandos exponebant, quemadmodum diffusè tractat Theodoretus Serm. 9. Græcarum affectionum. Nec minus infelices ac miſeri cenſendi nunc ſunt Caluiniani & Lutherani, qui per Germaniam, Galliam, Angliam, Scotiam ac Belgium, corpora oſſaque Sanctorum de ſepulcris thecisq; eruta horrendum in modum partim combuſſerunt, partim diſperſerunt, conculcarunt, contriuerunt; & tanquã noui Nerones ac Diocletiani ad omnia tormentorum genera reuocarunt.

Sed quæritur, vnde huius Altercationis hiſtoriam aſſumpſerit Apoſtolus? In Deuteronomio namque tantùm dicitur, *Moyſes mortuus, & ſepultus à Domino, & non cognouit homo ſepulcrum eius vſq; in præſentem diem*: nulla facta de hoc angelorum diſſidio mentione. Refertur etiam Satanam ſtetiſſe ad dexteram Ieſu ſacerdotis magni, vt ei aduerſaretur, accuſaret eum de peccatis, & inſtaurationem templi Ieroſolymorum impediret: angelum verò Michaelem illum repreſſiſſe, ac dixiſſe: *Increpet te Deus ô Satan*: ſed hoc nihil pertinet ad ſepulturam corporis Moſaici. Ideo Hieronymus & Beda ſcribunt: De quibus ſcripturis Iudas hoc teſtimonium aſſumpſerit, non facilè patet.

Deut. 34.

Ezech. 3.

Com. in 1 *ca. ad Tit.*

Com. in hunc locum

Itaq; duæ ſunt ad hanc quæſtionem reſponſiones. Prima, Origenis, quòd hoc deſumptum ſit ex quodam Libello, cui titulus fuit Ἀνάβασις τȣ Μωϋσέως, Aſcenſio Moſis: cuius ſententiæ ſubſcribunt Clemens Alexandrinus, Didymus

Li. 2 *de principijs.*

Lib. 6. *ſtrom.*

Alex.

Alex. in Com. & Athanaſius magnus in Synopſi, eum libellum inter apocryphos reijcientes: verùm, hanc hiſtoriam ab Apoſtolo verè canonicam factam eſſe affirmantes. Licuit enim illi hoc facere pari authoritate, qua & Paulo hunc Epimenidis verſum: *Cretenſes ſemper mendaces, &c.* Item hoc hemiſtichium Arati: *Ipſius genus ſumus.* Et hunc iambicum verſum Menandri: *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.* Non tamen inde ſequitur, reliqua omnia quæ ab eis authoribus ſcripta ſunt, vel ſacra vel canonica eſſe: ſed eas ſolummodo ſententias, quas dictante Spiritu ſancto, beati Apoſtoli ſcriptis ſuis inſeruerunt. Tit. 1. Actor 17. 1. Corinth. 13.

Altera ſententia eſt, eademque probabilior & communior, huius altercationis ſubſtantia, ex ſacris literis deſumptam, circunſtantias verò ex longa cértaque Patrum traditione petitas eſſe. Rei ſubſtantia eſt, Moſem Deo volente mortuum in monte Nebo; eodemque authore, Angelis porrò adminiſtris, ſicut & in legis exhibitione contigerat, ſepultum eſſe, &c. Ex traditione verò Patrum ſunt tres circunſtantiæ, prima, perſonarum *Michaelis & diaboli*; ſecunda, facti diſceptantium *de corpore Moſis:* tertia, dicti Michaelis, *Imperet tibi Deus.* Sic ex eadem Patrum traditione, Iannes & Iambres à Paulo nominantur: Iacob baculo innixus adorauiſſe dicitur: Moſem dixiſſe, *Expauefactus ſum & tremebundus:* & Dominum noſtrũ, *Beatius eſt dare, quàm accipere:* quorum tamen verborum nulla planè mentio alibi reperiatur. Deut. 34. Actor. 7. 2. Tim. 3. Heb. 11. & 12. Actor. 20.

Cæterùm,

Cæterùm, ex his omnibus apparet, Apoſtolos in magno pretio habuiſſe Synagogæ, id eſt; circuncíſorum Patrum traditiones: ſimulque exemplo ſuo docuiſſe, vt Eccleſiaſticis paterniſque traditionibus cum omni obedientia & reuerentia acquieſcamus. Hinc Paulus ad traditionum obſeruantiam remittens ait: *Fratres, ſtate, & tenete traditiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam.* Rurſumque dicuntur Paulus & Barnabas docuiſſe Eccleſias, ſeruare dogmata Apoſtolorum, & decreta ſeniorum. De his fuſiſſimè ſcripſit Irenæus Martyr libro tertio capite tertio; & nos Annotationibus in illum locum: deinde Tertullianus libro de corona militis, & Pamelius ibidem.

2. Theſſ. 2.

Acto. 15. & 16.

DE OFFICIIS BONORVM ANGE- *lorum erga militantem Eccleſiam, cunctosque filios eius.*

EX hoc porrò quòd Michael cæleſtis militiæ princeps morienti Moſi dicitur adfuiſſe, ſepulturæ illius piam operam nauaſſe, ſimul diabolo corpus eius propalare volenti reſtitiſſe, diligenter inquirendum videtur, quæ ſint bonorum Angelorum erga militantem Eccleſiam munera & officia. Certum eſt enim eos omnes eſſe (vt Paulus aſſerit) ſpiritus creatos ad obſequium hominum ſaluandorum. Deinde, hominum ſalutem diligere atque procurare pro viribus: quandoquidem *gaudium eſt illis etiam ſuper vno peccatore pœnitentiam agente,* quemadmodum memorabili exemplo palam manifeſtarunt, quando Chriſto pro omnium peccatorum conuerſione ac ſalute nato, pro incredibi-

Heb. 2.

Lucæ 15.

credibili lætitia cecinerunt: *Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* At quoniam non tantùm iucundum, ſed & perutile & fructuoſum erit de his officijs latius diſſerere, id nunc pro viribus præſtabimus. *Lucæ 2.*

Primum itaque eorum munus eſt, homines viatores ſuis exemplis ac commonitionibus hortari, vt Deum communem omnium parentem laudent ac celebrent: & Dominum Ieſum Chriſtum communem redemptorem & ſaluatorem, vnà cum Sancto Spiritu adorent ac venerentur. Audiuit enim Iſaias illos ſanctiſſimas Trinitatis perſonas conglorificantes & concinentes, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus ſabbaoth.* Et in Pſalmis de his ſcribitur: *Benedicite Dominum omnes angeli eius. Laudate eum omnes angeli eius. Adorent eum omnes angeli eius.* Ioannes quoq; audiuiſſe refertur vocem angelorum multorum in circuitu throni dicentium voce magna: *Dignus eſt agnus qui occiſus eſt, accipere virtutem, &c.* Eidemq; volenti vnum eorum adorare, dictum eſt: *Deum adora.* Vtrique etiam Tobiæ Raphael Angelus ait: *Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viuentibus confitemini illi.* Cùm hæc igitur in terris pro virili præſtamus, quid aliud quàm eorum exempla ſectamur? *Iſaiæ 6.* *Pſalm. 103. 148.* *Pſal. 96.* *Apoc. 5.* *Apoc. 19. & 22.* *Tob. 12.*

Secundum eſt verbis rurſum ac exemplis docere, vt Deo præcipienti, cum omni alacritate & promptitudine obtemperemus. Ideo enim, vt tradit Beatus Areopagita, Beatos ſpiritus pennatos effinxit Theologia, quippè alis *Li. de cæleſt. hier. cap. 15.* *Apocal. 10.* *Dan. 9.*

alis ſignatur celeritas alta conſcendens, & cæleſtis vitæ curſus iter in interiora ſemper ad celſiora conſternens. Sed & alarum leuitas id in ſanctis angelis indicat, quod terreni corporis ſarcina liberi, toti abſque vlla admiſtione vel pondere ad celſa ferantur. Hactenus ille.

Iob.1. *Dan.7.* *Ezech 9. & 10.* Quinetiam dicuntur tanquam filij Dei aſtare ante Patrem: & tanquam miniſtri ac ſatellites adeſſe cælorum & terræ ſummo Imperatori, ad cuncta videlicet mandata eius capeſſenda & exequenda promptiſſimi. Ideo conuerſus ad

Pſal.102. eos Pſaltes ait: *Benedicite Dominum omnes angeli eius, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem ſermonum eius. Benedicite Domino omnes virtutes eius, miniſtri eius qui facitis voluntatem eius.* Hinc iubemur orare,

Matth.6. vt à nobis, & de nobis fiat voluntas Dei in terra, ſicut fit ab angelis in cælo.

Zach.1.2.4. 5.6. &c. Tertium, diuinas nobis voluntates, cæleſtiaque decreta cùm eis patefiunt, fideliter nunciare, vel occultis ſpiritalibuſque inſpirationibus ſic cum animabus noſtris loquentes, vt inter ſeſe angelico more colloquuntur, quemadmodum aliquando contigit Prophetis: vel apertis manifeſtiſque apparitionibus atque humanis colloquijs, velut cum Abraham, Lot, Moſe, Ioſue, Dauide, Tobia, & alijs quampluribus factum eſt. Sub nouo quoque teſtamento Ange-

Lucæ 1. lus more hominum cum Zacharia, Deipara,

Ioan.20. Paſtoribus, mulieribus, Apoſtolis diſſeruit: Io-

Actor.1. *Matth.1.2.* ſepho autem ac Magis in ſomnis, quæ in mandatis acceperat, reuelauit.

Quartum, pios Dei ſeruos triſtitia vel mœrore

rore confectos ſuis colloquijs conſolari, ac in bonas ſpes erigere: inſuper, quid in rebus ambiguis agere, vel prætermittere debeant, humaniter admonere. Sic Agarem domo heri ſui eiectam, flentemq; angelus admonuit vt reuerteretur, & Saræ dominæ ſuæ cum omni demiſſione inſeruiret. Rurſum eiectam non deſeruit, ſed dulci alloquio, puteiq; oſtenſione eandem cum filio ſuo confortauit & recreauit: oſtendens quàm pia ſolertique cura beati ſpiritus res humanas procurent. Angeli ſpecie coruorum Eliam pauerunt in deſertis: iterumque pane & aqua recreatum monuerunt de via, quæ grandis illi reſtabat. Abacuc Prophetam è Ieroſolymis manu apprehenſum cum prandio Babylonem tranſtulerunt, vt Danieli in lacum leonum demerſo miniſtraret. Chriſto poſt ieiunium quadraginta dierum in deſerto ſubuenerunt; eundemque flentem, trementem, triſtem, ſanguinis imbrem deſudantem in horto confortarunt.

Geneſ.16. *Gen.21.* *3.Reg.19.* *Dan.14.* *Matth.4.* *Lucæ 23.*

Quintum, ſeruis Dei pro eius cultu, lege, Eccleſiaque certantibus atque periclitantibus adeſſe, non ſolùm vt ſacrorum certaminum ſpectatores, ſed & efficaciſſimos dulciſſimoſque conſolatores: & cùm ad Dei gloriam ſpectauerit, etiam potentiſſimos & glorioſiſſimos liberatores. Ita ſanctum Patrem Iacob inſtar caſtrorum aduerſus fratris eius Eſau minas cuſtodierunt, & redeuntem è Meſopotamia per multa diſcrimina ſunt tutati atque comitati. Vnde moriturus dicebat: *Angelus qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris iſtis*. Angelus liberat Lot è Sodomis, ne cùm execrandis illis

Gen. 32. *Gen.48.* *Gen.19.*

Dan 3. & 6. periret: pueros è fornace, ne flammis abſumerentur: Danielem de ore leonum, ne ab his diſcerperetur: Magos, Ioſeph, & Mariam Matth. 2. Angelus ſanctus præmonuit, vt à fraudibus Herodis cauerent: Petrũ & Ioannem è carceribus prin- Act. 5. 12. & 27. cipum ſacerdotum liberauit: & Paulum de præſentiſſimo naufragio.

Sextum, hominibus & ſemper & vbique adeſſe in domibus, in cubiculis, in officinis, in foro, in agris, in ſiluis, in aquis; ſiue quieſcãt, ſiue peregrinentur, vt eos ab inſidijs furoreq; cacodæmonum ſeruent atq; cuſtodiant. Ideo pater fidei noſtræ Abraham ſeruo ſuo, quem in Meſopotamiam ablegabat, bene precans dixit: Geneſ. 24. *Dominus mittet Angelum ſuum coram te, &c.* Et, ſenex Tobias Annam vxorem ſuam de filij peregrinantis ſalute anxiam his verbis conſolatus eſt: Tob. 5. & 8. *Credo quod Angelus Dei bonus comitetur eum, & diſponat omnia quæ circa eũ geruntur.* Quod & reapſe verum erat, quando Raphael totius peregrinationis illius comes, eum nunc à prægrandis piſcis inuaſione, mox ab Aſmodei cacodæmonis rabie liberauit. Sunt ad hæc ampliſſimæ iſtæ Dei pollicitationes de perpetua bonorum angelorum cum pijs hominibus præſentia: Pſalm. 33. & 90. *Angelus Domini in circuitu timentiũ eum. Angelis ſuis Deus mandauit, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis.*

Septimum, vota, preces, ſuſpiria, lacrymas, ieiunia, eleemoſynas, cæteraque bona hominum fidelium opera, in conſpectu Domini Dei noſtri offerre, vt quid de illis decernat reſciſcentes, nobis cùm opus fuerit renunciẽt. Enimuerò

uerò Raphael Tobiæ dicit: *Quando orabas cum lacrymis, & ſepeliebas mortuos, ego obtuli orationem tuam Domino.* In Apocalypſi quoq; ſcribitur, Angelo data fuiſſe incenſa multa, vt adoleret ea ante Dominum: eis verò adumbratas fuiſſe orationes ſanctorum. Alius quoque Angelus dicit Cornelio Centurioni: *Orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt* (deferentibus nimirum angelis) *in memoriam in conſpectu Dei.* Tob. 12. Apoc. 8. Actor. 10.

Octauum, feruentiſſimas, puriſſimas, aſſiduaſq; preces ſuas noſtris coniungere, vt pro ſalute noſtra tanquam pro conciuibus & conſeruis ſuis apud communem Deum & Patrem intercedant. Eo enim ſenſu dicitur Michael ſtetiſſe coram Deo pro filijs Iſrael, qui curæ eius ſingulariter commiſſi fuerant. Stare namq; pro aliquibus apud Deũ, non aliud poteſt eſſe, quã eis patrocinari, bene precari, rebuſq; eorum ſollicitè adeſſe. Extat & angeli cuſtodis Ieruſalem pro ciuitatis ac templi eius inſtauratione iſta feruens deprecatio: *Domine exercituum, vſquequo non miſereberis Ieruſalem, & vrbium Iuda, quibus iratus es? Et reſpondit Dominus angelo bona & conſolatoria.* Eodem rurſum ſenſu ac fine dicuntur in Euangelio ſummopere lætari & gaudere ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Vnde verò gaudium, niſi ex his quæ accidunt nobis volentibus atq; deſiderãtibus? Et quid hæc angelica deſideria, niſi puræ preces. Dan. 12. Zach. 1. Lucæ 15.

Nonum, non tantùm ſingulis vrbibus, Eccleſijs, Prouincijs, & regnis præeſſe, vt bona eorum procurent, mala verò pro viribus auertant; verùm & ſingulis hominibus, vt

tutelares & cuſtodes nunquam non adeſſe. Ideo
Apoc. 1. in Apocalypſi meminit Ioannes ſeptem angelorum, ſeptem Aſiæ minoris Eccleſiarum. Et
Ioſue 5. Ioſue percunctanti reſpondet Angelus, *ſe eſſe principem exercitus Domini*, id eſt, caſtrorum Iſraelis: huncque Michaelem eſſe facilè colligunt Hebræi ex his, quæ de eo ſcripta ſunt in
Dan. 12. Daniele: apud quem mentio quoque fit princi-
Dan 10. pis regni Perſarum, deinde etiam regni Græcorum: quibus intelliguntur valentiſſimi quidam angeli, ſuper huiuſmodi regna conſtituti.
Gen. 28. & 48. Iacob colluctatus cum angelo cuſtode ſuo, ab illo meruit benedici. Eundem filijs ac nepotibus ſuis propitium fore exoptans precatus eſt:
Matth. 18. *Angelus Domini benedicat pueris iſtis*. Chriſtus meminit angelorum, qui in cuſtodiam paruulorum ſunt deſtinati. Diſcipuli denique dicen-
Actor. 12. tes de Petro pulſante ad oſtium, *Angelus eius eſt*, ſatis oſtenderunt hanc fuiſſe totius Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ perſuaſionem ac fidem, quòd cuilibet homini Chriſtiano ſaltem, præfectus ſit à Deo angelus tutelaris.

Decimum, pijs in Domino morientibus adeſſe, eoſdem aduerſus mortis horrores, & varias graueſque tunc orientes tentationes confortare: adeoq; contra improborum dæmonum impetus dimicantes adiuuare. Inſuper, exutis corporibus animas in receptacula pro meritis à Deo deſignata comitari atque deferre. Sic de-
Lucæ 16. functi Lazari ſpiritus delatus eſt ab angelis in
Heb 1. ſinũ Abrahæ. Ideo etiam à Paulo dicuntur ſpiritus adminiſtratorij eorum qui hæreditatem
Pſal. 90. capiunt ſalutis. Et à Pſalmiſta, nos cuſtodire in omni-

omnibus vijs noſtris: ergo omnium maximè in ipſo periculoſo ac poſtremo exitu ab hoc ſeculo. Sancti Patres tam Græci, vt Metaphraſtes, Damaſcenus, Nicephorus; quàm Latini, Auguſtinus, Hildephonſus, Bernardus, Anſelmus, Guerricus, nihil dubitant aſſerere, innumerabiles eorum choros adfuiſſe dormitioni & aſſumptioni ſanctiſſimæ Deiparæ. Adfirmantur quoque & viſi & auditi fuiſſe frequenter in plurimorum ſanctorum hominum mortibus & exequijs. Atq; de his pro præſenti loco ſatis: adhuc enim poſtea de ijſdem agendum erit.

DE CACODAEMONVM HORRENdis appellationibus, viribus, fraudibus, conſilijs, & malignis aduerſus humanum genus operibus.

SIcut ex beati Michaelis pro ſalute Eccleſiæ ſuſcepta aduerſus diabolum altercatione, diſputatum eſt quæ ſint bonorum angelorũ erga nos officia; ita decet ex eiuſdem cacodæmonis malitia & repugnantia diligenter perquirere & colligere, quæ quantæque ſint omnium malignorum ſpirituum aduerſum nos fraudes & artes. Nam vt ſupra notatum eſt, tanta fuit eius impudentia, vt Beatis Angelis impingeret, quod ſe contactu hominis mortui contaminarent atque pollucrent; vel leges diuinas de hac re latas aſpernarentur. Deinde, iniquo animo tulerit, ſanctiſſimi Prophetæ reliquias honorificè ſepeliri; peccata (quæ reputabat) ſuperioris ætatis eidem cõtumelioſè exprobrans. Præterea, corpus ſancti viri cunctis Hebræis exponere conaretur, vt hos ad idolo-

latriæ ſcelus incredibili fraude atque malitia prouocaret. Sunt itaque nomina, vires, fraudes, & maligna contra nos diabolorum conſilia paucis & ordine à nobis hoc loco retegenda, vt omnes ab his caueamus & abhorreamus, ac toto pectore ad diuinum auxilium confugiamus dicentes: *Ne nos inducas in tentationē: ſed libera nos à malo. Ne tradas beſtijs animas confitentes tibi. Erue à framea Deus animam meā. De ore leonis libera Deus animam meam, &c.*

Matth. 6. *Pſal. 73.* *Pſal. 21.*

1. PRIMO itaque dicemus de nominibus ac horrendis titulis, quibus eorum malitia, inuidia, rabies, & hoſtilis in nos animus in ſacris literis apertè deſcribitur. Non enim iſtiuſmodi appellationes eorum tanquam inanes aut vanas voluit Spiritus Sanctus recitari: ſed tanquā veriſſimas, & quæ id reipſa in eis eſſe ſignificarent, quod indicant. Vocantur ergo in veteri teſtamento *ſerpentes callidiores cunctis animātibus*, propter incredibiles eorum inſidias, fraudes, & verſutias. Deinde, *dæmones & dæmonia*, id eſt ſcientes: ob intellectus acumen, longamque multarum rerum cognitionem & experientiam. Item, *Aſmodeus*, id eſt, vaſtator. *Satan*, id eſt, aduerſarius & hoſtis infeſtus. *Diabolus*, id eſt, delator & calumniator. *Spiritus malus & peßimus*, propter inueteratam malitiam ac improbitatem. *Spiritus mendax*, quòd hoc ſcelere primos parentes noſtros, & alios poſtmodum plurimos fefellerit. *Spiritus fornicationis*, quòd ad iſtud, & ſimilia carnis facinora multos inducat. *Spiritus vertiginis*, quòd ſuos inconſtantes, & ad omnem flatum fluctuantes reddat.

Gen 3. *Deut 32.* *Pſal. 105.* *Tob. 8.* *3 Reg 5.* *Zach. 3.* *Abacuc. 3.* *1. Reg. 18. & 19.* *Iudic. 9.* *3. Reg 22.* *Oſee 4.* *Iſaiæ 29.* *Iſaiæ 27.*

Leuia-

Leuiathan & ſerpens tortuoſus, propter multiplices fraudes, quibus ſecum in peccatis & perpetua damnatione miſeros inuoluit, &c.

2. In Euangelijs quoq;, multis & horrificis appellationibus nuncupantur: quæ ſatis ſtudiũ nocendi nobis, & rabidum animum eorum manifeſtant. Vocantur itaq; *Spiritus*, propter inuiſibilem, immortalem, & incorpoream ſubſtantiam. Item, *Spiritus immundi*, quòd omniũ peccatorum ſordibus ſunt maculati, & ad immundas turpeſq; cogitationes & actiones vniuerſos ſollicitent. Dicuntur & *tentatores*, eo quod homines pios præſertim, cunctis diebus ac noctibus, ad omnia mala perpetranda alliciant, ac importunè ſollicitent. Simpliciter & abſolutè, *mali ac inimici*, propter incredibilem malitiam, & irreconciliabiles cum toto genere humano inimicitias. *Fortes armati cuſtodientes atrium ſuum*, pro eo quòd difficilè expellantur ab his, quos ſemel poſſident & retinent. Chriſtus deniq; vocans dæmonem, *principem huius mundi*, ſatis indicat eum eſſe tantę prauitatis ac efficaciæ, vt pars huius ſæculi maxima eum potius audiat & ſequatur ad perditionem, quàm Deum optimum & maximum ad ſalutem.

Matth 8. Marc. 9. Lucæ 10. Matth 10. Marc 3. Lucæ 6. Matth. 4. Lucæ 4. Matth. 6. & 13. Matth. 12. Mar. 2. Ioan. 12. 14. 16.

3. Iiſdem rurſus nomenclaturis ac titulis in ſcriptis Apoſtolorum nõ ſolum depinguntur, ſed inſuper appellantur, *principes aëris huius, mundi rectores, ſpirituales nequitiæ in cæleſtibus:* propter crudelem tyrannidem, quam non modò in homines, ſed & belluas, & omnia elementa in noſtram perniciem exercent. Nominantur etiam, *dij huius ſæculi*, eo quòd diuinum cultum per idololatras, magos, & hæreticos abolere,

Ephe. 2. & 6. 2. Cor. 4. 1. Theſſ. 3.

abolere,& ad ſeipſos transferre varijs artibus conentur. Deſignatur quoque furor eorum per

1.Pet.5. nomen *leonis rugientis & quærentis quem deuoret.* Iterumque appellationibus *draconis ru-*

Apoc.12.& 13. *fi, habentis capita ſeptem,& cornua decem*, caudæ ſuæ voluminibus trahentis ſecum in ruinã ſtellarum tertiam partem: aperientis inſuper os ſuum, vt mulierem parituram, id eſt, Eccleſiam militantem vnà cum populo Catholico deuoraret. Præterea, appellatur quoque *ſerpens antiquus, qui eſt diabolus & Satanas*, ſeducens vniuerſum orbem: item, *accuſator fratrum*, id eſt, hominum, ante conſpectum Dei die ac nocte. Denique vocatur *diabolus habens iram magnã: angelus abyſſi, Abaddon, & Appolyon*, id eſt, exterminans. Quis ad tam horrificas appellationes totus non trepidaret? quis ſibi à tot talibuſque hoſtibus non caueret?

In Octauio. Apologet.ca. 22.23.27. 4. Obſeruatum eſt inſuper à veteribus Theologis, Minutio, Tertulliano, Origene, Euſebio Cæſarienſi libro 4. de præparatione, Lactantio lib.2.c.16.17.18.19. & Auguſtino lib.7. de ciuitate, cap. 33. omnium veterum idolorum, atque fictitiorum deorum dearumque nomina diabolorum artificio conficta & inuecta in orbem fuiſſe, vt ipſi ſub his laruis latentes incautos deciperent, ſicque diuinis honoribus per horrendum nefas potirentur & colerentur. Iſtiuſmodi ſunt quæ in ſacris literis commemorantur, vt *Adonis*, idoli Sydoniorum: *Adrame-*

Ezech.8. 4.Reg.17. 4.Reg.23. *lech*, Aſſyriorum: *Aſtartha*, deæ Sydoniorũ: *Aſtaroth*, Paleſtinorum: *Baal, Baalim, Baalberith, Bel, Belphegor, Belzebub*, diuerſarum gen-

tium

tium idola: *Chamos, Dagon, Melchom, Remmon, Rempham*, veterum ethnicorum dij: *Ianus, Saturnus, Iupiter, Mars, Pluto, Rhadamantus, Minos, Phœbus, Mercurius, Apollo, Aeſculapius, Serapis, Oſiris*: & ne muliebris ſexus deeſſet, *Latona, Iuno, Venus, Veſta, Minerua, Ceres, Diana, Pallas, Proſerpina, Fortuna, Bellona, Flora*, & aliorum incredibili errore ac pernicie confictorũ numinum, ſub quorum fucis impuriſſimi dæmones diuinum honorem expetiuerunt, & multis ſæculis ac locis conſequuti ſunt. Nam *omnes dij gentium dæmonia*. Atque hæc de illorum horrificis certè nominibus. *Pſal. 95.*

5. SECVNDO igitur agendum de eorum ſtupenda planè efficacia & poteſtate. Hanc autem eſſe magnam atque terribilem, in primis ex ipſa horum ſpiritali ſubſtantia & natura; deinde, ex varijs eorundem effectis ac operibus facilè colligitur. Ex natura porrò cùm ſint ſpiritus immortales, ſemper vigiles, agiles, infatigabiles, ſubtiles, oportet incredibili acumine intellectus, voluntate efficaciſſima, & memoria tenaciſſima eos præditos ac inſtructos eſſe. Tametſi enim per peccatum dona Dei gratuita perdiderint, remanſerũt nihilominus, vt docet Beatus Areopagita, naturalia in his integra. *Lib de diu. nom. cap. 4.* Tanta itaque in hiſtoria Iob deſcribitur illius poteſtas, *vt nulla ſit ſuper terram, quæ comparetur ei*. *Iob. 40. & 41.* Ibidem quoque confertur cum Behemot & Leuiathan horrẽdis monſtris, quæ omnia poſſint vaſtare, atque ſine reſiſtentia vlla depopulari. Poteſt itaque diabolus viribus naturæ relictus, miranda & horrenda fa-

cere, ſubtiliter & potenter actiua paſſiuis admouendo, quando id virtutem naturæ creatæ
Exod.4.5.6. non exſuperet. Sic enim magi Pharaonis dæmo
7.8. num ope, veros viuoſque ſerpentes educere; aquas in ſanguinẽ conuertere, ranas, ciniphes, & muſcas ex ſubiectis elemẽtis mira celeritate atq; ſubtilitate producere potuerunt, vt in ſecundo Moſis libro refertur. Eadem quoque vi potuit Satan, ignes cæleſtes in greges & paſto-
Iob.1.2.& 3. res beati Iob immittere, vento valido domum liberorum eius ſubuertere; eoſq; omni diritate opprimere nihil tale ſuſpicantes. Inſuper, crudeles Sabæorum & Chaldæorum copias in camelos, boues, & aſinas cogere; denique ſanctiſſimi viri corpus tam immani plaga ferire, vt à planta pedis vſq; ad verticem capitis non
Matth.9. eſſet in eo ſanitas. Sacra Euangelia teſtantur
Mar.9. dæmones miſeros homines à ſe obſeſſos, red-
Lucæ 11. didiſſe mutos, cæcos, ſurdos, & amentes. Poſſunt etiam corpora humanis ſimillima ex aëre alijſque elementis fingere, ac in eiſdem cum
Iuſtin. hominibus incedere, & colloqui: quinetiam vt
Iren. plurimi volunt, & hominibus in ſpecie mulie-
Tertull. bri, & cum fœminis hominum ſpecie turpiter
Lactant. fœdeque commiſceri. Mulierculam ſic incur-
Auguſt. uauit annis decem & octo, vt ſurſum aſpicere
Lucæ 13. non valeret. Et mulier Chananæa conqueritur
Matth.15. apud Dominum, quod filia ſua malè à dæmonio vexaretur. Permiſſus ſibi agere, pernicio-
Geneſ 3. ſis mendacijs ac impoſturis primos vicit pa-
3.Reg.2. rentes, decepit quadringentos Achabi pſeudo-
Matth.8. prophetas, intrauitq; dæmonum legio in gregem porcorum, quem illicò non contemnendo dominorum incommodo in ſtagnum demerſit. Sed

ſit. Sed quam ob rem permittuntur hominibus præualere?

6. Altiſſimo, ſemper autem æquiſſimo Dei iudicio ſinuntur hominibus ſeſe inſinuare, eoſdemque poſſidere ac immaniter torquere atque deformare, primò cùm eos honeſtis exercitijs, aut bonis ſtudijs vacuos reperiunt. *Reuertar* (ait dæmon in Euangelio) *in domum vnde exiui. Et cùm inuenit eam ſcopis mundatam, aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreßi habitant ibi.* Rectè igitur Hieronymus conſulit, Semper aliquid operis faciendum, vt diabolus occupatos nos inueniat. Secundò, in eos potenter dæmones irruunt, qui eos frequenter nominant, appellant, eiſdemq; ſeipſos deuouent. Nam qui quærunt quem deuorent, quomodo ab eis abſtinerent, qui ſeſe eis offerunt & addicunt? Tertiò, quando quis curioſas & prohibitas artes ſectatur, vt necromantiam, chiromantiam, & reliquas artes magicas. Ideoq; in lege Moſaica diſtrictè prohibitum fuit conſulere mortuos vel arioloſ: inde etenim Saul, Ochozias, Simon, Nero, Iulianus, & alij multo plures miſerrimè perierũt. Quartò, cùm quis nimio flagrat odio proximi, ac deſiderio vindictæ exæſtuat, vt indicat hiſtoria Saulis, qui vt odium in Dauidem concepit, à diabolo correptus fuit. Quintò, in eos præſertim valent, qui fœdis libidinibus vacant, vt equus & mulus, quibus non eſt intellectus: cuius rei exempla proſtant in ſeptem prioribus Saræ maritis, in Tobiæ hiſtoria. Corinthium quoque fornicatorem Satanas corripuit &

Lucæ 11. *Epiſt. ad Ruſticum.* 1. *Pet.* 5. 1. *Reg.* 17. *Pſal.* 31. *Tob.* 5. 1. *Cor.* 5.

puit & vexauit. Sextò, præualet blaſphemis & excommunicatis, qui iuſta Eccleſiæ cenſura à Chriſtianorum communione ſummoti eiectique ſunt, vt eodem Corinthij exemplo, deinde Hymenæi & Alexandri euidenter probatur. Septimò, hos præſertim etiam inuadit, qui ſcelerata conſcientia menſam Domini adeunt, ac indignè communicant. Nam mox vt Iudas buccellam Domini ſuſcepit indignè, Satanas in eũ intrauit. Et inter Corinthios multi corripiebantur, quòd illotis mentibus accederent. Plurima eius rei exempla Cyprianus ſuppeditabit. Octauò, cùm quis nimia ſeſe conficit triſtitia, & in anguſtijs ſuis ad Deum non confugit: ſed inani mœrore contabeſcit. Tum enim adeſt diabolus, qui ad deſperationem ſollicitet, ad idque præcipitia, gladios, & laqueos offerat, vt veteribus & nouis exemplis plus ſatis probatum eſt. Ideo ſcribit S. Iacobus: *Triſtatur aliquis veſtrum? Oret.* Nonò, etiam in paruulos, puellulas, adeoque viros innocentes aliquando permittitur incurrere, vel quoniam à peccato ſaltem originali, iuxta Auguſtinum, non ſunt immunes: vel vt horum exemplo diſcant impij ad diuina trepidare iudicia, quæ fuit B. Hieronymi ſententia. Decimò, nocent illi, inquit Lactantius, ijs à quibus timentur, quos manus Dei potens & excelſa non protegit, & profani ſunt à ſacramento veritatis. Iuſtos autem, id eſt, cultores Dei, cacodæmones metuunt: cuius nomine adiurati, de corporibus obſeſſorum excedunt, &c.

1. Tim. 1. — *Luc. 22.* — *1. Cor. 11.* — *Serm. de lapſis.* — *Iacob. 5.* — *Lib. 2. ca. 15.*

7. TERTIO nunc de fraudibus ac inſidijs, quibus cacodæmones incautis hominibus imponunt,

ponunt,tractandum eſt.Sacris literis ac exemplis proditum eſt, impuros iſtos ſpiritus aliquando inſtar leonum palam graſſari atque ſæuire, aliàs verò miris technis artibus ac inſidijs initio malitiam ſuam tegere: atque inſtar ſerpentium ſub herbis latere, vt imprudentes capiant & proſternant. De his Hieronymus ſcribit: Multæ ſunt tentationes, & die noctuq; variæ dæmonum inſidiæ, quas ſi omnes narrare velim, modum excedam voluminis. Et rurſum idem exclamat: O nihil vnquam tutum apud diabolū! O multiplices & ineffabiles eius inſidiæ! Mirabili aſtutia & calliditate colloquium cum Eua inſtituit, primoſque parentes cum poſteris vniuerſis de ſtatu innocentiæ, ac horto Paradiſi in hanc miſeriarum vallem deiecit: *Timeo,ne ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua:ita corrumpantur ſenſus veſtri & excidāt à ſimplicitate,quæ eſt in Chriſto.* An non quoq; maxima vafritie Chriſtum adorſus eſt, conatuſque perſuadere illi, vt ieiunium ſolueret, ac redemptionis humanæ myſterium iam iam feliciter à ſe inchoatū,turpiter deſereret? Nec defuerunt ſuaſionibus eius emeptiti colores. Pater cæleſtis, inquiebat, te tot noctes ac dies ad ſe clamantem & ſuſpirantem nec attendit, nec exaudit, nec mica panis eſurienti ſubuenit. Itaque tu non es Filius Dei, aut ſaluator mundi. Alioqui experire,facq; periculum, dicens lapidi,vt panis fiat. In ſecundo congreſſu, præſto fuerunt dæmoni Scripturæ ſacræ, quibus ſuaderet Chriſto, vt è pinna templi ſeſe præcipitem daret. Poſtremò,ad idololatriam illum

In vita Hilarionis.

In vita Malchi.

Geneſ. 3.
2.Cor. 11.

Matth. 4.
Lucæ 4.
Mar. 1.

illum prouocare conatus eſt, omnium regnorum mundi oſtentatione atque promiſſione: qua fortiſſimos quoſque hominum leui labore ſuperaſſet.

Matth. 13. 8. Ob perpetuas inſidias etiam vocatur, *Inimicus homo*, qui alto ſomno depreſſis famulis patris familiâs, ſuperſeminat zizania in medio tritici: adeò nullis locis, nullis artibus ſibi deeſt. Et cùm in ſpecie propria, id eſt, horrendis formis apparens putat ſe non poſſe præualere, 2. Cor. 11. *ipſe Satanas*, inquit Apoſtolus, *transfigurat ſe in angelum lucis*, vt ex Lauſiaca Palladij hiſtoria manifeſtum eſt. *Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri eius*, id eſt, magi, hæretici, ſchiſmatici, *transfigurentur velut miniſtri iuſtitiæ.*

9. Antichriſti quoque (poſtremi maximique Satanæ organi) aduentum futurum eſſe ait 2. Theſſ. 2. idem Apoſtolus, *cum ſignis & prodigijs mendacibus, & omni ſeductione iniquitatis, his qui pereunt.* Hieronymus teſtis eſt dæmonem In vita Hilar. Hilarioni aliquoties apparuiſſe cubanti inſtar mulieris nudæ; eſurientique largiſſimas dapes oſtentaſſe. Interdum verò orantem virum Dei, vt lupus vlulans, mox vt vulpecula ganniens, inde vt gladiatores certantes, quorum vnus ad necem vulneratus, ſepulturamque poſtulans, ab orationis ſtudio tentauit auertere.

Lib. de vita B. Martini. 10. Refert Seuerus diabolum cum luce maxima, veſte regia, & diademate ex auro gemmiſque redimitum, calceis aureis, ſereno ore, lætaque facie Beato Martino apparuiſſe, atque dixiſſe: Agnoſce Martine, quem cernis.

Chriſtus

Chriſtus ego ſum. Tacentique rurſum locutum eſſe: Quid dubitas credere, cùm videas? Chriſtus ego ſum. Virum autem ſanctum reſpondiſſe: Chriſtus non ſe purpuratum, aut diademate renitentem venturum prædixit. Hoſtem, ſtatim vt fumum euaſiſſe, cellulamque ſancti viri teterrimo fœtore compleuiſſe. Multa his ſimilia narrant B. Athanaſius in vita Antonij magni: Palladius in Lauſiaca: Theodoretus de vitis ſanctorum, Valerius & Fulgoſius, cap. de Spectris.

11. Sed præterire non poſſum, quod relatum eſt ab Authore mallei maleficarum, nimirum, Sanctum quondam virum, cacodæmonem ſemel comperiſſe ſacerdotis ſpecie in quadam Eccleſia populo Chriſtiano ex ſuggeſtu prædicantem, & in cuiuſlibet ordinis vitia grauiſſimè inuehentem. Quem ad finem concionis conuenit, detexit, adiurauit, & inquiſiuit de cauſis ſuarum inuectiuarum. Reſpondit palam cacodæmon: Ecce compulſus veritatem dico: ſciens quod cùm auditores ſunt verbi Dei, & non factores, amplius Deus offenditur, & lucrum regnúmque meum adaugetur, &cæt. *Parte 2. q. 1. cap. 9.*

12. Sed quæ cauſſæ tanti odij, tantæque inuidiæ atque rabiei dæmonum aduerſus hominum genus?

Primam docent veteres Theologi, quòd inuideant hominum iuſtitiæ, ac æternæ ſaluti, quam per Chriſtum Redemptorem aſſequuntur. Secundam, odium Dei, cuius expreſſam imaginem & ſimilitudinem in nobis conſpiciunt. Tertiam, quòd ſuapte incredibili peruer-

peruerſitate atque malitia, vniuerſos damnationis ſuæ ſocios & tormentorum comparticipes habere percupiunt. Certum eſt igitur nō vnum tantùm Luciferum, Satanam, Belzebub, vel Aſmodeum, ſed omnes prorſus malignos ſpiritus tanta in humanam ſpeciem odio flagrare, eidem inuidere, & aduerſa omnia pro viribus inferre; non ſemel aut iterum, ſed quotieſcunque, vbicunque, ac quandocunque illis datum fuerit. Scribit enim de his Baſilius: Non inimicus nobis à Deo conſtitutus eſt diabolus, ſed ipſe ex inuidia ſeſe nobis oppoſuit. Animaduertens enim ſe ex Angelorum ordinibus expulſum, non tulit terrenam creaturam, id eſt, hominem, ad angelorum dignitatem per virtutis profectum exaltari. Et poſtea: Poſteaquam ab authore ſuo defecit inimicus Dei, deinde etiam hominis, ad imaginem ipſius conditi, hoſtis factus eſt. Nos vt opus Dei odio proſequitur, vt eius imaginem conſectatur. Ideo μισάνθρωπος, id eſt, oſor hominis: & ideo rebellis Deo. Idem rurſum alibi, idem confirmat & explicat Pardalis ſeu Pantheræ crudelis feræ exemplo. Hæc, inquit, tanto odio hominem perſequitur, vt ſi eius imaginem pictoris penicillo in tabella depictam viderit, eam ſtatim furibunda concerpit & lacerat: hoc argumento ſatis oſtendens quanta ſit illius aduerſus hominem inimicitia. Sic item diabolus in Dei imagine, quo ſit erga Deum odio oſtendit, quando Deum ipſum attingere nequit. His addit Lactantius: Spiritus contaminati ac perditi per omnem terram vagantur, & ſolatium perditionis ſuæ perdendis hominibus operantur.

Homil. quòd Deus non ſit author malorum.

Homil. 21. quæ eſt in diuerſos ſcript. locos.

Lib. 2. ca. 15.

Subij-

Subijcit Hieronym. vel Beda: Diabolum nomine ſerpentis igniti & exardeſcentis in ſacris literis ſignificari, (hic Dipſas vocatur) eo quod velut exæſtuans ſitiat hominis mortem. Et in Pſalmum nonageſimum, ait: diabolos eſſe venatores, qui multis laqueis animas noſtras venantur ad damnationem. *Com. in c. 18. libri Iob.* *Deut. 8.*

13. Nec ſilentio hîc prætermittendum eſt, Caluinianos cũ ſuo capite ac principe, Deum maximâ contumelia deformare atque afficere, quando ipſum diabolici huius odij ac vniuerſæ malignitatis conſtituunt authorem, *Satanam verò tantùm organum atq; miniſtrum.* Etenim illos ſolummodò malè agere permittit, non mittit, non præcipit, non impellit, non cooperatur: tantùm abeſt, vt fraudes, odia, immaniave ſcelera operetur in illis aut in nobis. *Inſtit. lib. 1. c. 18 ſect. 1. & 2.* Cùm Deus ſit optimus, inquit Tertullianus, diabolus è contrario peſſimus, ipſa ſua diuerſitate teſtantur neutrum alteri facere, vt nobis non magis à malo aliquid boni, quàm à bono aliquid mali editum videri poſſit. Et idem rurſum alibi. Deum tãtummodo permittere Diabolo, vt ſæuiat in homines his verbis docet: Nihil ſatanæ in ſeruos Dei viui licebit, niſi permiſerit Dominus, vt aut ipſum deſtruat per fidẽ electorum in tẽtatione victricem: aut homines eius fuiſſe traducat, qui defecerint ad illum. Habes exemplum Iob, cui Diabolus nullam potuit incutere tentationem, niſi à Deo accepiſſet poteſtatem: nec in ſubſtantiam quidem eius, niſi Dominus dixiſſet: Omnia quæ ſunt eius in manu tua do. Sic & in Apoſtolos facultatem tentationis poſtulauit, non *L. de patientia.* *L. de fuga in perſec.* *Iob. 1. & 2.* *Luc. 22.*

Matth. 8. habens eam niſi ex permiſſu, &c. Nec in porcorum gregem diaboli legio habuit poteſtatē, niſi eam de Deo impetraſſet, tantū abeſt vt in oues Dei habeat, &c. Et de his hactenus.

14. QVARTO iam nunc loco perquirendum, quæ quantaque ſint opera cacodæmonum aduerſus homines quibus præualent. Primum eſt eos omni Dei cognitione, religione, amore, timore, cultuq́, ꝑ viribus priuare, vt ſicut athei quicquid de illo dicitur aut ſcribitur in ſacris, irrideant, blaſphement, ac ſic pereant. Ideo enim primum DEI ad primos parentes noſtros mandatum in contrarium ſenſum detorſit, imò ex eodem Deum eſſe inuidum, impótentē, mendacemq́ue ſuaſit dicens: *Nequaquam moriemini. Eritis ſicut dij, &c.* Propterea veteres Theologi peccatum illorum non longè ab infidelitate ac idololatria recedere cenſuerunt, eò quod & diabolo potius quam Deo credere ac obedire maluerint, & multos Deos poſſibiles, & inter hos euadere ſe poſſe putauerint. In Euangelio quoque volucres cæli dicuntur, qui tollunt bonum ſemen, id eſt, verbum Dei de cordibus hominum, ne credentes ſalui fiāt. In hac quoque B. Iudæ epiſtola refertur, conatum fuiſſe diabolum corpus Moſis prodere Iudæis, vt relicto vnius veri Dei cultu, creaturā colerent, ſicut non ſemel iam fecerant.

Gen. 3. Iuſt. orat paranetica. Amb. lib. de paradiſo c. 3. Aug. quæſt. 83. ex nouo Teſtam. Matth 13. Luc. 8.

15. Secundum opus cacodæmonum eſt, vt ad Atheiſmum homines incautos perducant, ſibi varia parare organa, ſolicitareq́ue magos, ſortilegos, pſeudoprophetas, pſeudoapoſtolos, hæreſiarchas, & errorum miniſtros ac prædicantes, quos ſuis mendacijs ac impoſturis inficiāt, mittans

Tertul. lib. præſcr.

mittantque per orbem ad peruertendas excæcandaſque mentes hominum, qui illis auſcultare voluerint. Nam & ab ipſius mundi initijs Caíniſtas, gigantes, & hos omnes, qui dicuntur Filij hominum, aduerſus Dei cultum, & Abelem Noéque præcones eius incitauerunt: Deinde Cham cum tota magorum & Chananæorum progenie: quorum opera diuinus cultus ferè extinctus eſt, & ſparſa propagataque per totum orbem fœdiſſima idololatria. Ecquis negabit magos Pharaonis, Baaliſtas, omneſque falſos Prophetas deinceps a diabolis ſubornatos, & ad hominum ſummam perniciem edoctos atque miſſos fuiſſe? *Ero*, inquit malignus. *ſpiritus mendax in ore omnium pſeudoprophetarum.* Enimuerò cùm Dominus apertè negat ſe pſeudoprophetas miſiſſe, nihil ſupereſt niſi vt à diabolo immiſſos & ablegatos credamus. *Miſit diabolus in cor Iudæ deſertoris,* vt piiſſimum præceptorem & Dominum traderet. Simon ac Elymas magi vocantur ab Apoſtolis *filij diaboli*. Polycarpus non alio loco habuit Marcionem, quam primogeniti Satanæ. Omnis denique cœtus hæreticus appellatur *eccleſia malignantium, cathedra peſtilentiæ, & ſynagoga Satanæ.*

Gen 7. 2 Pet 2 et 3. Geneſ. 6. Gen 7. 9 10. Beroſ. lib. 1. Clem in recognit. Exod 4. 3 Reg. 18. 19. 3. Reg 22. Ierem 14. Ioan. 13. Act. 8 et 13. Iren lib. 3. ca 3 Pſalm 109. [illegible]

16. Tertium eſt, ſublato è mundo ac cordibus hominum DEI veri cultu, incredibili ambitu eum ad ſe rapere, ſeſeque DEI loco conſtituere, ac pro DEO vero velle haberi, adorari, & ab omnibus inuocari: quod (eheu) à plurimis obtinuerunt, qui filios ſuos & filias ſuas immolauerunt Pſalm. 105.

P 2 dæmo-

4. Reg. 21. dæmonijs. Manaſſes traduxit filium ſuum per igné, id eſt, in honorem dęmonum ſacrificauit & combuſſit illũ. Aduerſus hãc gentiũ impie-
Deut. 12. taté ſcripſerat Moyſes: *Omnes abominationes quas auerſatur Dominus fecerunt dijs ſuis, offerentes filios & filias, & comburentes igni.* Et ite-
Deut. 18. rum: *Non imiteris abominationes gentium, nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum aut filiam ducens per ignem.* Clemens Alexand. in Protreptico, Tertullianus in Apolo. Lactantius libro 1. cap. 21. Euſebius libro 4. de Præp. & alij veteres adfirmant illud horrendum crimen, dæmonum procuratione adeò per totum mundũ inualuiſſe, vt nulla propemodum fuerit gens, nulla prouincia, quæ victimas humanas falſis dijs, id eſt, diabolis non immolauerit. Quinetiam Carthaginienſes ſemel ducentos nobiliũ filios (vt eſt apud Lactantium) cacodęmoni ſub Saturni nomine, non minus immaniter, quàm ſceleratè ſacrificarunt.

17. Quartum dæmonum opus eſt, pijs Dei ſeruis Prophetis ac Doctoribus reſiſtere, & omnibus quibus poſſunt modis ſeſe opponere, ne verbum Dei ſpargant & annuncient. Iſtud confirmant res à Prophetis, Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus geſtæ, quando illos innumeris artibus conati ſunt ab officio ſuo ſemper
Zach. 3. impedire ac remouere. Satan enim dicitur ſtetiſſe à dextris Ieſu ſacerdotis magni, vt aduerſaretur ei, ne videlicet templi diuini reſtaura-
Matth. 4. tionem procuraret. An nõ quoq; Satanas Chriſtum Dominũ noſtrum incredibili rabie perſecutus eſt, vt eum ab Euangelij prædicatione,

Eccleſiæ

Eccleſiæ collectione, ſacramentorum inſtitutione &c. præpediret? Nónne & in hunc finem Herodem, Annam, Caipham, Phariſæos, Scribas, Sadducæos, & Seniores populi tanquam ſatellites ac miniſtros ſuos aduerſus eum incitauit, accendit, armauit? Expetiuit ſicut triticum cribrare diſcipulos, vt foras excuteret. Paulus frequenter conqueritur ſe impeditum fuiſſe à Satana. Rurſum, quòd illi concitaret foris pugnas, intus timores, & pericula fluminum, latronum, &c.

Luc.22.
2.Cor. 11. & 12.

18. Quintum eſt, cunctos homines, ad omnia genera flagitiorum, vt ad ſuperbiam, auaritiam, luxuriam, iram, gulam, inuidiam, acediá, ad odia, homicidia, ſacrilegia, blaſphemias & cæt. ſollicitare atque inflammare. Ita enim ſpiritus nequam exagitabat Saulem aduerſus Dauidem innocentem, ac de ſe totoque regno bene meritum. Idem poſtea incitauit eundẽ Dauidem, vt ad oſtentationem & vanam gloriam numeraret populum ſuæ ditioni ſubditũ. Quis negabit eundẽ excitaſſe Sabbæos & Chaldæos, vt Iobi fortunas diriperent, & innocẽtes ruſticos ſeruos eius omni diritate trucidarent? Magnus Origenes explicans hæc Domini ad Satanam verba: *Vnde venis?* hac paraphraſi multorum inter homines ſcelerum diabolum ſuaſorem & auctorem facit. *Vnde venis tu?* Ab homicidijs, ab adulterijs, à furtis, à mendacijs, tanquam homicida, & mendacij pater ſuper terram. *Vnde venis?* Ab internecione Abel, à gigantum impudicitia, à turri ſuperbiæ, ab Eſau auiditate, & fratris circumuẽtione, à Pha-

1.Reg. 16.
2. Paral. 21.
Iob.2.

raonis contumacia & perditione, ab Iſrael in deſerto idolorum cultura, à Prophetarum perſecutione, ab interfectione Ioannis, à Iudæorũ crudelitate, & ab omnium perfectione, & cæt.
Actor.5. Tentauit cor Ananiæ & Saphiræ mentiri Spiritui ſancto. Et in Apocalypſi dicitur congrega-
Apoc.16. & 20. re Reges terræ ad prælia. Prouocare quoque Gog & Magog, id eſt, Turcas, Tartaros, Perſas, apoſtatas, infideles, hæreticos, ſchiſmaticos & tyrannos omnes aduerſus ſanctam ciuitatem, quæ eſt Eccleſia ſponſaque Dei viuentis.

19. Sextum eſt, homines pios ac timentes Deum calumnijs onerare, eorumque rectè facta in malam partem interpretari, atque etiam coram Deo, vt ea tanquam infeſta ſibi damnet, proteruè accuſare. Hoc ſatis indicat B. Iob hiſtoria, in qua dicitur Satan virum ſanctum ſemel & iterum coram Deo detuliſſe, quòd diui-
Iob.1. & 2. tiarum duntaxat ſeruandarum gratia, Deum amaret atq; coleret; quibus ſubtractis eum eſſet pleno ore blaſphematurus: quod tamen falſiſſimum palam apparuit. Hinc profligatis è cælo cacodæmonibus, congratulantes & collætantes
Apoc.12. beati Angeli cantant: *Salus, & virtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti eius, quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte.* Vbi Ambroſius: Accuſantur noxij apud iudices, cùm eorum ſcelera illis manifeſtantur: in conſpectu verò Dei qui non ſolùm facta, ſed & cogitata conſiderat, quomodo diabolus aliquẽ accuſare poteſt? Sed accuſamur cùm peccamus: accuſat & diabolus cùm in peccatis maleſuadendo

dendo deijcit. Refertur inter Epiſtolas Auguſtini numero 226. Cyrilli (cuiuscunque fuerit) Epiſtola de laudibus Hieronymi, in qua quidã à mortuis ſuſcitatus, à Cyrillo de ſtatu animarum poſtquam egreſſæ ſunt de corporibus, interrogatus reſpondet: Anima mea à corpore diſſoluta in ictu oculi ante Dei iudicantis præſentiam fuit deportata. Hinc dæmonum multitudo ſtabat mala teſtificantes quæ fecimus, locum, modum, & tempora declarantes, ad quæ nullatenus reſpondere poteramus. &c. *Tom. 2.*

20. Septimum eſt, in tentandis ſolicitandiſque ad peccata mortalibus importuniſſimos atque impudẽtiſſimos eſſe. Nam ſuperati ſemel, iterum atque iterum diaboli reuertuntur, nunquam daturi inducias. Victi de vno vitio, de eodem adhuc acrius vrgent, alia inſuper ingerũt, nec ceſſabunt quamdiu vixerimus. Verè itaque dicitur: *Militia eſt vita hominis ſuper terram,* id eſt continua & aſſidua dimicatio. Chriſtum nec ſemel tantùm, nec vno modo Satan oppugnauit. Paulũ toto vitæ curriculo colaphizauit, & ſtimulo carnis diuexauit. Eiectus reſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, vt infeſtius redeat in domum de qua exiuit. &c. *Iob. 7.* *Matth. 4.* *Ioan. 12.* *2. Cor. 12.* *Matth. 9.* *Luc. 11.*

21. Octauum, in odium hominum tam piorum quàm impiorum, etiã in familias, ſeruos, pecora, domos, & reliqua fortunæ bona inuadere atque ſæuire, vt horum iactura ad impatientiam & blaſphemias in Deum; deinde etiam ad furta, ſacrilegia, rapinas, vel deſperationem denique inducantur. Hoc manifeſtum eſt ex Iob hiſtoria. Præterea, ex legione dæmonum,

Matth.8. quæ ingreſſa in porcos, eos omnes præcipites dederunt in mare, vt hoc damno eius loci incolæ affecti, Chriſtum ſalutis authorem finibus ſuis expellerent: ſicut & fecerunt. Vide Auguſtinum lib.22. de ciuitate, ca.8.

22. Nonum, implos ſibi traditos etiam ſecũdùm corpus obſidere, poſſidere, & varijs horrendiſque modis torquere; quinimò (dum per diuinam permiſſionem licet) diuerſis mortis generibus de hoc mundo tollere, vt in altero citius & acerbius crucientur. Sunt enim Deo velut ad manum tortores, & cæleſtis vltionis adminiſtri ac executores. Septem viros Saræ v-
Tob.6. nus Aſmodæus ſigillatim præfocauit. Decem
Pſal 77. plagis afflixit Deus Aegyptios factis immiſſio-
Geneſ.4. nibus per angelos malos. Cacodæmonum ope
2.Reg.17. ac conſilio Cain, Achitophel, Saul, aliјq; innu-
1.Reg.31. meri deſperantes (immane dictu) manus ſibi
1.Cor.5. violentas attulerunt. Fornicarium Corinthiũ, Hymenæum & Alexandrum propter admiſſa peccata in corporibus diuexarunt. Simonem magum ex aëre præcipitem dederunt, &c.

23. Decimum, veneficis, incantatoribus, præſtigiatoribus, ſortilegis, magis, ac iſtiuſmodi peſtiferis hominibus præſto adeſſe, variaſque tranſmutationes facierum, formarum, vocum, quinetiam corporum, vel fingere, vel reipſa facere, quibus miſeris imponant. Nam diabolus, ſecundùm communiorem Patrum ſententiam, à muliere pythoniſſa inuocatus, in ſpecie Samuelis apparuit, nimirum, viri ſenis, venerandi, & pallio amicti, qui interroganti Sauli, bel-
1.Reg.28. lum, belliq́ue proximum euentum prædixit. Malefici, arioli & magi legibus diuinis vltimo

ſupplicio

ſupplicio afficiendi ſunt, quod non niſi in Deū grauiſſimè peccent conſtitutum fuiſſet. Miranda recitantur in Abdiæ libris, ac Clemētis Recognitionibus de cacodæmonū præſtigijs. Meminerunt quoque Irenæus ac Epiphanius cu iuſdam Marci hæretici, qui dæmonum inuocatione, velut ſanguinem è cælis in calicem ſuum eliceret. Auguſtinus ſcribit Circen nobilem veneficam ſocios Vlyſſis mutaſſe in beſtias: Arcades fluuij cuiuſdam breui traiectu in lupos mutari, & exacto octennio ſi carnes non comederint, renatato fluuio in priorem formam redire. Item, in quadam parte Italiæ, mulierculas cauponarias per eſum caſei hoſpites ſuos in iumenta & caballos transformare, &c.

Exod 20. Num. 22. Leuit 18. Lib. Padu. hæreſ. c. 9. Li. 18. de ci. uit. c. 17. & 18.

24. Vndecimum opus cacodæmonū eſt horrida & deſerta quædam loca, vel ſponte, vel relegationis virtute ac neceſſitate incolere, vt ex illis velut prædones & graſſatores ex inſidijs aduerſus homines repēte inſurgant, ac incautos terreant & opprimant. Legitur enim Raphael relegaſſe dæmonium in ſuperiorem ac deſertam partem Aegypti. Dominus per Prophetas comminatur ſe redditurum ſuperbiſſimam maximamq́ue Babylonis vrbem in tantā ſolitudinem ac ruinam, vt eam homines non colant, ſed tantùm beſtiæ, dracones, ſtruthiones, piloſi, vlulæ, onocratuli, ericij, ibes, corui: id eſt, interprete Hieronymo, tot genera dæmonum & phantaſmatum inhabitent. In Euangelio duo dæmoniaci dicuntur, propellentibus certè dæmonijs, habitaſſe in montibus & ſepulchris mortuorum. Chryſoſtomus tradit dæmones id procuraſſe, vt pernicioſas opinio-

Tob. 8. Iſai. 13. & 34. Ierem. 52. Matth. 8 Marc. 5. Luc. 8. Hom. 29. in Matth.

nes hominibus inde ſuggererent;nimirũ.quod animæ hominum fierent dæmones:& quod ante iudicium hinc inde circa ſepulchra vagarentur,cælum autem vel inferiora terræ loca ante poſtremum iudicium non peterent. Adhæc in hiſtorijs Eccleſiaſticis,& Sanctorum geſtis, nõ rarò ſcribitur dæmones inuentos eſſe in ſiluis, ſpecubus,antris, præcipitijs, montibus, alijſque locis ab hominum conuerſatione remotis.

Athan in vita Antonij. Hieron in vita Pauli & Hilarionis. Palladius.

25. Duodecimum, filium perditionis Antichriſtum vniuerſa peruerſitate ac malitia replere, omni áſtutia & fraude inſtruere,& ad omnem crudelitatem aduerſus Chriſtianæ religionis profeſſores armare. *Tunc enim ſoluetur Satanas modico tẽpore de carcere ſuo, & exibit,& ſeducet* (nimirum per Antichriſtum & miniſtros eius) *gentes quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ.* Hic diaboli fretus impudentia, loquetur contra excelſum, & ſanctos altiſſimi &c. Hic veniet in nomine ſuo, & Iudæi præſertim eum recipient. facinora, deniq; morté huius iſtis verbis Apoſtolus deſcribit: *Veniet diſceſſio,* nimirum ab Eccleſia & imperio Romano;*reuelabitur homo peccati, filius perditionis, & extolletur ſupra id, quod dicitur Deus,aut quod colitur,ita vt in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Et tũnc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui,cuius eſt aduentus ſecundum operationem Sathanæ,&c.* De hoc copiosè & eleganter diſſeruerunt Iren. martyr li.5. c.25. Hippolytus & Ephrem ora.de Antichriſto, Aug.li.20. de ciui-

Apoc. 20. Dan 7. Ioan. 5. 2.Theſſ 2.

de ciuitate, c.23. Nouiſſimè verò Benedictus Pererius Cōment. in Danielem, alijq́; nonnulli.

26. Tertium decimum opus cacodęmonū aduerſus homines, eſt eis morientibus vt plurimū adeſſe, vt ſaltem illa poſtrema hora cū illis toto impetu congredientes, vel terroribus ad deſperationē adigant: vel falſis perſuaſionibus de ſanctitate & iuſtitia propria in præſumptionē attollant, Deniq; tum etiā non rarò terrificis ac horribilibus formis apparēt, vt de ſtatu mētis deijciant, ad impatientiā & blaſphemias prouocent, tandemq́; ad æternos cruciatus ſecum miſellā animā abripiant. Ita enim Satanas adfuit morti ac ſepulturę Moſis, vt hîc audimus. Quinimò etiā Chriſto Dño cum mortis doloribus luctanti ſeipſum oſtentabat, quærens ſi quicquā aduerſus eū inueniret. Chriſt⁹ verò ad uerſus impetum eius Patrem inuocans dicebat: *Erue à framea Deus animā meā: & de manu canis vnicam meā. De ore leonis libera me Domine, &c.* Pſalm. 21. quemadmodum diffusè ſatis contendit Euſeb. lib.10. demonſt. Euang. ca.10. Illud etiam comprobat Gregor. papa, ex eo quod dixit Chriſtus: Hom 39 in Euang. *Venit enim princeps mūdi huius, & in me nō habet* Ioan. 14. *quicquam.* Seuerus quoq; ſcribit, B. Martin. Epiſt.3 quæ eſt de obitu S. Martin in extremis agentem, vidiſſe diabolū in forma horribili prope aſſiſtentem: cui vir Dei dixit: Quid hic aſtas cruēta beſtia? Nihil in me, funeſte, reperies. Abrahę ſinuſme recipit. Iſta quoq; cacodæmonum poſtrema aduerſum nos facinora deſcribunt Baſilius magnus in Pſal.33. & Oratione de martyre Iul. Chryſoſtomus homilia 54. in Matth. Cyrillus Alexand. oratione de

exitu

exitu animæ à corpore, Ephrem Syrus paſſim: & Auguſtinus libro ſpeculi peccatorum: quæ qui attentè ac meditatè legerit, mirabor ſi non totus horreſcat, & in lacrymas cordiſq; compũctionem reſoluatur, &c.

17. Omni tamen diligentia notandum ac meditandum eſt, Deum aduerſus tot tamque infeſtos & acerbos hoſtes nobis dulciſſimas atque valentiſſimas conſolationes in Eccleſia ſua reliquiſſe: vtpote, quod non niſi ab eo permiſſi aliquid poſſint ac valeant; quòd Chriſtus pater & dux noſter illos non modò vicerit; ſed & Apoſtolis, diſcipulis, ſanctis, Chriſtianiſque omnibus virtute nominis ſui ſubiecerit; quod denique, ſanctiſſimæ crucis conſignatione, aquæ luſtralis aſperſione, corporis Chriſti præſentia puraque communicatione, alijſq; non paucis medijs efficacibus à corporibus, ædibuſque fidelium procul ablegari poſſint. &c. Atque hæc de officijs bonorum angelorum; deinde cacodæmonum nominibus, poteſtate, fraudibus, & aduerſus genus noſtrũ facinoribus, & ſi prolixè, non tamen (vt ſpero) inutiliter diſputata ſint. Iam ad Apoſtoli noſtri contextum redeundum.

Matth. 10. *Marc 16.* *Act 19.*

Non eſt auſus (Michael altercans cum diabolo) *iudicium inferre blaſphemiæ: ſed dixit, Imperet tibi Deus.*

Hîc admirandam ſimul & imitandam nobis Apoſtolus proponit beati Michaëlis inſignem moderationem ac temperantiam; qui cùm cæleſtis gloriæ particeps eſſet, diſputaret autẽ cũ diabolo omnium creaturarum deſpicatiſſimo & dam-

& damnatiſſimo, propter communis Creatoris nomen ac reuerentiam, *non eſt auſus* eidẽ loqui duriter, non probra conuitiaque dicere, eo quòd ipſum & natura bonum, & angelum, & à Deo cõditum, agnoſceret. Ob metum Artificis, noluit opus contumelijs afficere: & in gratiam communis Creatoris, non eſt auſus iniuriam facere creaturæ. Verùm temperato moderatoque verbo impetũ eius repreſſit dicens: *Imperet tibi Deus*, vt nec poſſis, nec audeas hoc corpus Moſis vel ab honeſta ſepultura prohibere, vel à nobis conditum ac ſepultum Iudæis ad idololatriam manifeſtare. Aut (vt Græci legunt) *Increpet te Dominus*, iudicando & coarguendo malitiam tuam, furorem tuũ compeſcat, ſilentium tibi imponat, atq; huic altercationi noſtræ finem faciat.

Ergo vel hinc apparet naturam ſubſtãtiamque angelicam cacodæmonum ex prima conditione bonam eſſe, atque idcirco nec contemnendam, nec conuitijs impetendam: continetur enim inter cætera creata, de quibus ſcriptũ eſt: *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* Itẽ: *Omnis creatura Dei bona eſt.* Idcirco ait beatus Areopagita: Neque dæmones natura mali ſunt, aliàs non ſunt ex bono, neque inter ſubſtantias. Bonũ enim (id eſt Deus) bona producit & ſtatuit. Mali verò ſunt propter auerſionem à Deo, furorem irrationabilem, dementem concupiſcentiã, præcipitem imaginationem atque proteruiam. Tertullianus vt breuius, ſic obſcurius idem confirmat: Quod factus eſt (dæmon) à Deo eſt, id eſt angelus: id erit

Geneſ 2.
1. Tim. 4.
Lib. de diui. nom. c. 4.
Lib 2. adu. Marc.

eius qui fecit. Quod autem à Deo non eſt, id eſt, diabolus, id eſt delator, ſupereſt vt ipſe ſeſe fecerit deferendo de Deo, & quidem falſum. Primò quòd Deus illos ex omni ligno edere vetuiſſet: dehinc quaſi morituri non eſſent, ſi ediſſent: tertiò quaſi Deus inuidiſſet eis diuinitatē. *Contr. hereſ. 66.* Epiphanius denique aduerſus Manichæos ſcribens, his verbis aſſentitur: Iam ſæpe oſtendimus, quod dæmon non malus creatus eſt. Nihil enim malum Deus fecit, & hoc intelligentibus manifeſtum eſt. In principio itaque malus non erat, verùm euaſit malus, &c. Atque hæc eſt ratio qua Michael non eſt auſus probra in eum conijcere. Scribit enim Syracides: *Dum maledicit impius diabolum, maleduit ipſe animam ſuam.* *Ecli. 21.* Peccata namq; & ſupplicia ſua diabolo improperans, quæ nihilominus in impietate ſequitur, multo magis ſe coarguendum & damnandum præbet.

DE MALEDICTIS, conuitijs, ac imprecationibus.

Hoc autem loco, more ſcholaſtico diſputare libet, An liceat homini aliquando iuſtis de cauſis maledicere, id eſt, probra & conuicià proferre aduerſus creaturas ſiue rationis capaces, quales ſunt homines & angeli; ſiue ſenſus expertes, cuiuſmodi ſunt cæli, ſtellæ, elementa? Sunt enim pro vtràque parte apertiſſima Scripturarum teſtimonia, varia ſanctorum virorum exempla, & rationes non aſpernandæ.

Atque in primis pro parte negante ſunt hæ manifeſtæ prohibitiones diuinæ: *Qui maledixeris*

ledixerit patri vel matri, morte moriatur. Princi- Exod. 21
pi populi tui non maledices. Et ne quis iudica- 22.
caret ſibi poteſtatem factam eſſe, alijs à paren-
tibus & magiſtratibus conuicia facere, rurſum
prohibet lex diuina: *Non maledices ſurdo. Nō* Leuit. 19.
eris criminator aut ſuſurro in populo. Igitur cū
Deus omnipotens omnem maledicentiā, crimi-
nationem, & obmurmurationem in alios di-
ſtrictè prohibeat, nulli maledicere aut con-
uitiari licet.

Secundò, ſi vetitum eſt dicere fratri ſuo RA- Matth. 5.
CHA, (id eſt, inanis, abſq; cerebro) ſub pęna cō
cilij; aut Fatue, ſub cōminatione gehennæ; aut
omninò etiā iraſcendum; quomodo non mul-
to magis prohibitum cenſebimus maledicen-
dum ac conuiciandum?

Tertiò nemini obſcuræ poſſunt eſſe terribi-
les illę cōminationes Apoſtolicę aduerſus eos,
qui probris ac maledictis proximos vexaue-
rint. *Benedicite & nolite maledicere. Si is qui fra-* Rom 12.
ter nominatur, eſt fornicator, aut auarus, aut ma- 1. Cor. 5.
ledicus, cū eiuſmodi nec cibū licet ſumere. Subdit
autem peccati atrocitatē: *Neq; enim fornica-* 1. Cor. 6.
rij, neq; ebrioſi, neq; maledici regnū Dei poßidebūt.
Et princeps Apoſtolorum inquit: *Nolite*
reddere malum pro malo, nec maledictum pro ma- 1. Petr. 3.
ledicto. Rurſumque. *Nemo veſtrum patiatur* 1. Petr. 4.
tanquam fur, aut maledicus, &c.

Quarto, exemplis Chriſti, Angelorū, Apoſto
lorum, & Martyrū confirmatur nefas eſſe cui-
quam maledicere. Nā Chriſtus vitę Chriſtianę
vnicum exēplar, *cùm malediceretur, nō maledi*
cebat: cùm pateretur, non comminabatur. Michael

Archan-

Archangelus, vt hîc refertur, non eſt auſus pròbra conijcere in diabolum. Paulus de ſe & alijs
1.Cor. 4. Apoſtolicis viris dicit: *Maledicimur, & benedicimus.* Martyres ad necē damnati, non fremebant in magiſtratū, ſed gratias agebāt, vt
Apolo. 1. eſt apud Iuſtinum, quòd liberarentur à moleſtis dominis, & ad Patrem regemq́ue cæleſtem proficiſcerentur. Igitur nulla occaſione data, licet pium virum alteri cuiquam maledicere, aut infauſta precari.

Quintò, accedunt iſtę rationes. Omne maledictum ac probrum procedit ex ira & excandeſcentia in proximum. Illud autem penitus aduerſatur dilectioni illi, quæ tantopere in Euangelio commendatur. Igitur nulli fas eſt cuiquam conuitiari vel mala dicere. Deinde, quæcunq; repugnant huic legi naturæ, *Ne facias alijs, quod tibi fieri non vis,* impia ſunt & nefaria. Sed nemo hominum vult audire probra & maledicta, etiam ſi improbè viuat. Igitur probris & maledictis quemquam inſectari nefarium eſt. Præterea quiſquis alteri maledicit aut conuitiatur, eidem infauſta & mala peroptat. ſed nemini licet malum imprecari, quinimò
Matth. 5. bene orare iubemur pro perſequentibus & calumniantibus. Igitur nemini licet maledicere. Poſtremò, in omni re creata conſideranda eſt ſubſtantia, ſeu natura ipſa, cuius artifex & conditor eſt Deus optimus & maximus. Hác autem probris ac maledictis inceſſere ob reuerentiam auctoris non licet, etiam in hoſte maligno: ergo multo minus in quacunque creata ſubſtantia. Atq; hæc pro parte inficiatoria.

QVOD

QVOD autem è contrario multis de cauſis liceat nobis,& diabolo, & impijs ac reprobis,alijſq; creaturis etiam rationis expertibus maledicere, & infelicia quæquæ deſiderare, ſubiectis ſcripturis, exemplis, ac rationibus oſtenditur.

Primò,Deus ipſe maledixit ſerpenti impoſtori, ſimulque terræ quam condiderat & benedixerat. Item Caino poſt fratricidium admiſſum.Iuſſit inſuper Iſraeli,vt ſex tribus ſtãtes ſuper montem Hebal duodecies maledicerent legis ſuæ præuaricatoribus: & vt ſex aliæ ſtantes ſuper montem Garizim, id probando & confirmando, toties reſponderent, Amen. Et ne quis reſpondeat,hæc tantùm ad vetus teſtamentum pertinere,Chriſtus ſub nouo, maledixit ficui ſterili,quæ ſtatim aruit.Væ,id eſt maledictiones octo imprecatus eſt Scribis & Phariſæis. Dixitq; rurſum: *Væ homini per quem ſcandalum venit. Væ homini per quem Filius hominis tradetur. Væ tibi Corrozaim, Væ tibi Bethſaida.Væ mundo à ſcandalis,&c.* Itaq; videtur exemplo illius nobis licere,homines impios diris omnibus deuouere, & rebus inanimis maledicere.

Gen.3 & 4. Deut.37.& 38. Luc 11. Matth.23. Matth.18. Matth. 26. Matth. 11.

Secundò,beatus Patriarcha Noë deriſus à filio ſuo Cham, filio eius Chanaam maledixit, dicens: *Maledictus puer Chanaam,ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis.* Iacob etiam Simeonis ac Leui malis operibus ſuccenſens, dixit: *Maledictus furor eorũ.* Moſes quoq; contemptori Decalogi imprecatur. *Maledictus eris*

Gen. 9. Gen. 49. Deut.28.

Pſalm 118. *in ciuitate.* Dauid item ait: *Maledicti qui decli*
Ierem. 17. *nant à mandatis tuis.* Et Ieremias: *Maledictus homo, qui confidit in homine, &c.* Atqui hæc facientes non peccarunt ſanctiſſimi Patriarchæ & Prophetæ. Nec igitur peccabimus, ſi aliquãdo hominibus improbis maledixerimus.

Iob. 3. Tertiò, Iob & Ieremias anguſtiarum huius
Ierem. 10. vitæ pertęſi, grauiſſimis maledictis proſecuti ſunt noctem ſuæ conceptionis, diemq́; natiui-
Num. 5. & 22. tatis. Summus Synagogę Pontifex, etiam diuina conſtitutione, multis & horrendis execrationibus onerabat aquam, quæ zelotypię dicebatur: ſimiliter & hircũ emiſſarium, antequã in deſertũ ablegaretur. Igitur & creaturis inanimatis & animatis licet maledicere. Ad hæc, Prophetæ non ſemel ſuis aduerſarijs infauſta
Ierem. 17. precantur, veluti: *Confundantur qui me perſe-*
Pſalm. 108. & 118. *quũtur. Duplici contritione contere eos Domine. Qui inſurgunt in me confundantur. Confundãtur ſuperbi, quia iniuſtè iniquitatē fecerũt in me, &c.* Ergo horum exemplis videtur licitum hoſtibus ſuis imprecari.

Quartò, beatus Iudas Apoſtolus paulò poſt verſum, quem explicamus, apertè diſerteq́; maledicit hæreſiarchis dicens: *Væ illis, qui in viam Cain abierunt, & errore Balaam mercede effuſi ſunt, &c.* Paulus queq; nõ ſine probris maliſq́;
Act. 13. dixit Elymæ *ô fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis vias Domini peruertere rectas? Et ecce eris cæcus & non videns, &c.* Et Petrus Simo-
Act. 8. ni eſt imprecatus inquiens: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem.* Diuinus quoq; Præ-

curſor

curſor, nō ſine probris exclamat ad Phariſæos: *Genimina viperarum, &c.* Chriſtus Iudæos vocat, filios diaboli, generationem prauam & adulteram; Petrum, Satanam: hominem modicæ fidei: diſcipulos euntes in Emmaunta, *ſtultos & tardos corde ad credendum, &c.* Horum itaque veſtigijs inſiſtentes non offendimus, ſi pro re nata aliquoties probra & conuitia in alios protulerimus. *Matth.* *Ioan.* 8. *Matth.* 12. *Matth* 16. *Matth.* 14. *Luc.* 24.

Poſtremò, Eccleſia Catholica, quam aberrare à vero rectoque nunquam Spiritus ſanctus permittit, tum in exorciſmis, qui præcedunt Baptiſmum, tum in his qui curandis hominibus poſſeſſis à dæmone adhibentur, diabolo quæcunque poteſt probra, maledicta, & conuitia dicit; ac multiplicem æternamque damnationem non ſemel imprecatur. Vtitur enim his verbis: *Ergo maledicte diabole, recognoſce ſententiam tuam, &cat. Audi maledicte Satana, & cum tua inuidia tremens gemenſque diſcede Exorcizo te ſpiritus immunde, in nomine Patris, &c. Ipſe tibi imperat, maledicte, damnate, atque damnande, &c.* Igitur & filijs Eccleſiæ licere videtur cacodæmonibus maledicere, & extrema omnia imprecari. Et hactenus pro parte affirmante diſputatum ſit.

Quid porrò de his concludendum & ſentiēdum videtur, paucis aperiam. Quātum ad Deū & Chriſtum filium eius Dominum noſtrū attinet, cùm omnē poteſtatē & vitę & necis, & animorum & corporū, & hominū & diabolorū habeāt; eademq; nunq̃ abuti poſſint, nec vllis affectibus perturbari, aut paſſionibus depra-

 uari

uari;illis ſanè licet,quicquid libet:& quęcunq; ſtatuerint aut dixerint de vniuerſis creaturis ac operibus ſuis,æquiſſimũ ſemper & iuſtiſſimũ erit. Nullus enim poteſt diuina conſilia reprehendere, nullus iudicia culpare. Nõ poteſt vas figuli dicere fictori ſuo, cur me feciſti ſic? *Iuſtus eſt in omnibus vijs ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis.* Et quod Auguſtinus in ore frequenter habuit: Iudicia eius occulta eſſe poſſunt, iniuſta non poſſunt. Siue ergo pro bonitate & miſericordia ſua, quibuſdam benedicat;ſiue pro iuſtitia & æquitate,maledicat; ſanctiſſimè & iuſtiſſimè operatur.

Iſaie 29.
Rom 9.
Pſalm.144.

Quantum verò ad nos ſpectat, cùm multiplici fine atq; vario affectu conuitia maleque dicta in proximos pronunciemus, non poteſt tale eſſe iudicium. Primò etenim ſi detrahendi,infamandi, atque nocendi libidine id fiat, peccatum eſt. Secundò, ſi abſque vllo Creatoris reſpectu, timore, ac reuerentia, ſubſtantia creaturæ ab eo condita contemnatur, probris maledictiſq́;vexetur;etiam delictum eſt:quod vt & ſuperius,ſcripturis exempliſq́; Sanctorũ pro parte negante laudatis omninò prohibetur. Tertiò, ſi peccata obijciantur, ſceleraque præterita exprobrentur alicui, eo fine & affectu vt horum pudeat,eademq́ue oderit,abominetur,relinquat,& ad meliorem vitæ frugem ſe recipiat, vt paſſim à pijs verbi diuini concionatoribus & fit, & fieri debet; officia ſunt magiſterij & charitatis, non conuitia improbitatis. Quartò, dum imprecationes fiunt ex perturbatione animi,aut ſeipſum,propriamq́; cauſam & iniuriam acceptam vlciſcendi vo-
luntate

…ntate ac deſiderio, grauiſſimè ſanè peccat, qui imprecatur. At verò ſi prophetico ſpiritu aut reuelat, aut zelo Chriſtiano accenſus comminatur ſupplicia futura, vt horum formidine impij à ſceleribus ti more ſaltem ſeruili, reſipiſcant; non video quomodo in his peccetur. De his copioſius egimus Digreſſione de oratione, Commentarijs noſtris in librum Eſtheris, cap. 4. & 14. Vtrinque autem obiecta facilè ſoluentur & conciliabuntur, ſi membra partitionis huius rectè appoſiteque conſiderentur. Ad Apoſtolũm ergo reuertamur.

10. *Hi autem quacunque quidem ignorant, blaſphemant, quacunq; autem naturaliter, tanquam muta animalia, nôrunt, in his corrumpuntur.*

Appoſitè nunc & accommodè comparat maledicentiam ſeductorum & blaſphemias hæreſiarcharum, cùm beati Michaëlis Archangeli ſumma moderatione atque temperantia: ſicque palam oſtendit, quàm graue ac immane ſit peccatum ipſorum. Quaſi dicat: Beatus Archangelus Michaël diabolũ damnatum, & contra Deum ac populum eius peruerſa molientẽ non eſt auſus probris maledictiſque vexare: hi è contrario, poſito omni timore Dei atque hominum reuerentia, Angelos, Prophetas, Apoſtolos, Martyres, Magiſtratus in terra perſonam Chriſti referentes non verentur maledicere & contumelijs proſcindere. Nam malitia ſic excæcata eſt mens eorum, vt non intelligãt, aut ſaltem intelligere nolint patrem, qui in

cælis eſt, illos velle glorificare, iſtos autem in vtilitatem hominum ſic in Eccleſia militante à Deo conſtitutos & ordinatos eſſe. Ideò præ animi cæco furore longè atrociora euomunt in Sanctos Dei ſeruos, ac homines dignitate præeminentes, quàm beatus Angelus auſus ſit contra Diabolum ipſum proferre. Laborant quoque & altero vitio, nimirum belluino ſtupore & amentia. Nam quæ ſciunt, & ſola duce natura ſenſibus experiuntur, vt ſunt carnis titillationes, voluptates in cibo, potu, venere, in his ſe gerunt perditiſſimè. Quinetiam veluti, imò & ſupra bruta animantia intemperanter ſeſe habent, & ſine vllo humano pudore. De his quoque impoſtoribus ſcripſit vir Apoſtolicorum temporum Irenæus: Hi liberè omnia agunt, nullum in nullo timorem habẽtes. Item: Sine timore in tales abeunt operationes, quas ne nominare quidem fas eſt.

Lib. 1 cap. 9. & 35.

Ex his autem primò notandum eſt, iſtum Apoſtolum inſignem ignorantiam tribuere hæreticis: *Quæcunque*, inquit, *ignorãt, blaſphemãt.* Nihil niſi craſſum & quaſi pecuarium ſapiũt, quantumuis Gnoſticos ſe eſſe iactitent; & tamen hanc ſtupidam ignorantiam ſuam maledictis & blaſphemijs defenſare conantur. Temerè damnant, quæ captum ſuum ſuperant. Sic Chriſtus Sadducæos ignorantiæ coarguit, dicens: *Erratis, neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei.* Phariſæos quoque vocat *cæcos, & duces cæcorum.* Paulus quoque de quolibet hæretico ſcribit: *Qui non acquieſcit ſanis ſermonibus Chriſti, ſuperbus eſt, nihil ſciens,*

Matth. 15. & 23.

1. Timot. 6.

ſed languens circa quaſtiones & pugnas verborũ. Salomon etiam depingit hæreſim inſtar mulieris ſtultæ, clamoſæ, plenæ illecebris, *& nihil omnino ſcientis.* Præterea Auguſtinus de Manichæorum ignorantia ſic loquitur: Incidi in homines ſuperbè delirantes, in quorum ore laquei diaboli, & viſcum confectum commixtione ſyllabarum nominis tui, & Domini IESV CHRISTI, & Paracleti. Hæc enim omnia non recedebant de ore eorum: ſed ſono tenus & ſtrepitu linguæ, cæterùm cor inane veri. Et dicebant, Veritas, veritas, & nuſquam erat in eis. Subijcit autem: Infelix homo, qui ſciat omnia, te autem neſcit. Beatus autem qui te ſcit, etiam ſi illa neſciat.

Prou 9.

Lib 3. confeſſ. ca. 6.

Lib. 5. confeſſ. ca. 4.

Quemadmodum nemo mentis compos abnegabit primos ab Apoſtolis Eccleſiæ proceres Dionyſium, Clementem, Ignatium, Iuſtinum, Irenæum, Cyprianum, Tertullianum, Athanaſium, Baſilium, Ambroſium, vtrumque Cyrillum, ac Gregorium, Auguſtinum, & cæter. vniuerſis tempeſtatis ſuæ hæreſiarchis, omnibus modis fuiſſe doctiores: ſic quoque nemo ambigere debet, nouiſſimi huius ſæculi ſectarum auctores, Lutherum dico & Zwinglium, Caluinum, Svvenckfeldium, Oſiandrum, Monetarium, Ochinum, Blandratam, & cæter. præ Patribus & Doctoribus Catholicis, Eckio, Roffenſi, Pagnino, Fabro, Nauſea, Tappero, Groppero, Lindano, Caniſio, Clichthoueo, Demochare, Sancteſio, Titelmano, Caſtrenſi, Belſamio, Billio, Genebrardo, Bellarmino, Valen

tiano, Baronio, &cæt. & reliquis orthodoxis, prorſus infantes & planè rudes eſſe. Nam vt his adeſt Spiritus veritatis, ſic è contrario, excęcauit illos malitia eorũ. Et cùm omnes propemodum illi hæreſiarchæ fuerint Apoſtatæ, excucullati, &ob turpiſſima flagitia hinc inde profugi, Spiritus diſciplinæ effugit illos. Nec

Sap. 1. in maleuolam eorum animam habitat, aut corpore ſubdito peccatis. Habent ergo cuncti hęreſeωn miniſtri coniunctam pro præſentibus atque præteritis ſceleribus ſuis, craſſam ignorantiam.

Quod ne gratis dixiſſe videar, æquis animis ferant in primis viri Lutherani, ſi eiuſdem teſtimonijs craſſiſſimæ illum ignorationis conuincam. Ait ille in colloquijs ab Hẽrico Petro

Tom. 1. fol. 187. collectis: *Ego Mart. Luth. neq; Hebraicè, neque Gracè calleo: attamen Hebrao & Graco mediocriter reſpondebo.* Quopacto igitur cũ Hieronymo, Baſilio, Nazianzeno, Chryſoſtomo, aut alijs veteribus eſſet comparandus? Sed ne putent eum ex humilitate mentitum: attendãt propudioſæ ignorationis eius aliquot euidentiſſima argumẽta. Aiebat rurſum: *Hieron. preſ-*

To 2. colloqu f 138. *byter Lugdunẽſis, vixit anno 414. Irenaus presbyter Stridonẽſis 422. Nicolaus de Lyra 320.* Quid his magis ſtupidum, abſurdũ, & cæcũ, ſiue hiſtorias, ſiue prouincias, ſiue antiquitatẽ ſpectauerimus? Quàm etiam in ſanctiſſima antiquitate peregrinus fuerit, ex his colligant om-

To. 1. fol. 42. nes. *Nomen liberi arbitrij odioſiſſimum fuit omnibus Patribus, &c. De Purgatorio neq; Ambro-*

ſius,

ſius, neque Auguſtinus, neq; Hieronymus quicquã ſentiunt, &c. Et iterum Tomo 2. ait: *Peccati originalis vſque ad Auguſtinum nullus Patrum mentionem fecit.* Iterumque: *Hieronymus nihil de Chriſto tractat. Neq; de fide, ſpe, charitate, neque fidei operibus loquitur, &c.* Quis vel à limine Patrum ſcripta ſalutauit, qui non videat atque ſtatim pronunciet, hæc Lutheri craſſiſſima mendacia; aut ex ſupina & ſtupida prorſus vetuſtatis ignorantia, aut certè Satanico planè calumniandi ſtudio prouenisse? Caluinianorũ maximam inſcitiã alibi patefecimus. *Fol. 65.* *Fol. 98. & 99.* *Fol. 13. 7.*

Secundò docet Apoſtolus iſtam ſupinam ignorantiã & cordis cæcitatẽ, fontem eſſe innumerabiliũ blaſphemiarum, quibus Deũ, opera, ſanctos, Eccleſiam eius continuò laceſſunt. *Quæ ignorant*, ait, nõ modò aſpernantur & damnãt, ſed etiam cõtumelioſis verbis *blaſphemant*. Veterũ Gnoſticorum horrẽdas contra Dei vnitatem, contra Filiũ, & Spiritum S. contra bonos Angelos, contra Apoſtolos & Martyres, cõtra præcipua fidei noſtræ capita blaſphemias diligenter collegerunt & confutarunt Irenæus, Tertullianus, Epiphanius. Myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis, perſonarum conſubſtantialium ignorarunt & blaſphemarunt Sabellius, Arius, Macedonius, Eunomius. Sacroſancta myſteria Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia ignorauerunt & blaſphemauerunt Berengarius, VViclefus, Hus, Carolſtadius, Zuinglius, Oecolampadius, Bullingerus, Vermilius, & cæt. Si enim illa cum Eccleſia Catholica crederent & noſcent, eadem

ſumma pietate venerarentur & colerent. Miſeri ſectarij nunc cum Vigilantio craſſa ſupinaque ignorantia neſciunt Sanctorum ſpiritus noſtri meminiſſe, de noſtra ſalute ſollicitos, & pro nobis apud Deum communem parentem, intercedere; indeque contradicunt atque blaſphemant. Sic de cunctis hæreticis dici poteſt: adeò vt & Paulus quoque confirmet iſtiuſmodi affectatam ignorantiam, matrem eſſe omnium errorum atque blaſphemiarum, cùm de ſeipſo ſcribit: *Blaſphemus fui & perſecutor: ſed miſericordiam conſecutus ſum, quoniam ignorans feci.* Et Christus de Iudæis Apoſtolorum ſuorum primis perſecutoribus ait: *Hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem, neque me.* De tortoribus autem ſuis: *Neſciunt quid faciunt, &c.* Et Paulus: *Si enim cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.*

1. Tim. 1.

Ioan. 16.

Luc. 23.

1. Cor. 2.

Tertiò ſubindicat Apoſtolus peccatum blaſphemiæ nō ſolùm committi aduerſus Deum, denegando quod ei proprium eſt, aut tribuendo quod penitus aduerſum; verùm etiam, committi contra Sanctos, homines dignitate præcellentes, contra ſacramenta Eccleſiæ, & vniuerſam fidem Catholicam. Hinc Auguſtinus generaliter definiens blaſphemiam, ait: Blaſphemia eſt, cùm aliqua mala dicuntur de bonis. Sic traducebatur Stephanus, quod non ceſſaret dicere blaſphemias in Moyſen & DEVM. Iudæi dicuntur blaſphemaſſe doctrinam Apoſtolicam. Paulus conqueritur: *Blaſphemamur, & obſecramus.* Scri-

Lib. 2. de morib. Manich ca 2.

Act. 6. 13. 18.

1. Cor. 4

bit quoque ad Titum, vt Chriſtianos admoneat, ad omne opus bonum paratos eſſe, *neminem blaſphemare* Et in Apocalypſi, *Beſtia* (per quam deſignatur Antichriſtus) dicitur *blaſphemare Deum, tabernaculum eius, & eos qui in cælis habitant*; id eſt, Sanctos Patres & Martyres; quod in conuitijs nouiſſimo iam hæreticorum aduerſus omnes illos iam iam adimpletur. Tit. 3. Apoc. 13.

Sed quid ſibi vult illud, *quæcunque autem naturaliter, tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur?* Noſſe naturaliter, eſt noſſe experientia ſenſuum exteriorum & corporeorum, (vt belluæ rationis expertes) id eſt, nullo conſilio, nulla ratione humana, nulla Spiritus ſancti luce; ſed cæco ac belluino naturæ impetu ferri. Eſt enim exegeſis in his verbis, *tanquam muta animalia*: quaſi dicat: Cùm pecudum more ad ea ferantur, quæ ſenſibus corporis ſe ingerunt, vt ſunt cibi, potus, veneriſque voluptates: in illis nihil ſeruant modeſtiæ aut temperantiæ: ſed penitus ſe ingurgitant, in cœno luxuriæ ſeſe demergunt, carnis voluptatibus ſeſe dedunt, & non ſecus ac porci, in luti fœtorem ſeipſos prouoluunt. Ruunt in mortem & perditionem ſuã præcipites, vt piſces viſa eſca: & vt ſorices, olfacto lardo, ſeipſos in muſcipulam inferunt. Vbi verò intercepti ſunt, corruptionem ſuam magis ac magis ſuo ipſorum facto accelerant, implicantes ſe ſe, vt feræ plagis, aut tanquam muſcæ aranearum telis. Nihil cogitant de reſipiſcentia, nihil de priore Catholicæ reli-

gionis profeſſione, quam turpiter deſeruerunt, repetitione ſolliciti ſunt: ſed in apoſtaſia, ſchiſmate, hæreſi, carnis voluptatibus immori ac perire malunt. In ſumma, ſtupidos, & ratione deſtitutos eſſe tales hæreſiarchas beatus Iudas pronunciat: quod & princeps Apoſtolorum Petrus his verbis confirmat: *Hi velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem & in perniciem, in ijs quæ ignorant blaſphemantes, in corruptione ſua peribunt.* Sic noſtro ſęculo Lutherus, Bucerus, Oecolampadius, Pellicanus, Vermilius, & plurimi iſtius furfuris, ex monachis Apoſtatæ, maluerunt in inceſtis nuptijs, adulterinis coniugibus, imò impuriſſimis ſcortis ſuis impœnitẽtes perire, quàm ad cor reuerti.

2.Pet. 2.

Ex his autem obſeruandum, Spiritum ſanctum in ſcripturis diuinis ſeductores & hæreſiarchas propter varias eorum fraudes & artes, cum aliquot brutis animantibus iure comparare: Ac primò cum ſerpentibus; qui veneno ſis ſibilis, linguis, dentibus, & caudis ſuis mortem inferunt, cùm nihil tale homo ſuſpicatur. Hinc rectè & appoſitè Irenæus: Quemadmodum ſerpens Euam ſeduxit, promittens ei, quod non habebat ipſe: ſic & hi (Gnoſtici) prætendentes maiorem agnitionem, in mortẽ demergunt ſibi credentes, apoſtatas eos conſtituentes ab eo, qui eos fecit. Vide Auguſtinum lib. 2. de Geneſi contra Manich. c. 25. 26. 27. Et Athanaſium, oratione 2. contra Arianos.

Gen. 3. Num. 21. 2. Corint. 11. Apoc. 9. Præfat. in lib. 4.

Secundò, comparantur cum vulpibus, propter varios dolos, quibus ſimplices, minuſque

cautos

cautos & literatos ſeducunt, & in ſuas concionum atque cœnarum foſſas ſecum abripiunt. *Capite*, inquit Spiritus ſanctus, *vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas*. Et de pſeudoprophetis ait: *Quaſi vulpes in deſerto prophetæ tui*. Vulpibus quoque Samſonis, meſſem incendentibus, & cruentorum bellorum cauſas adferentibus, multis de cauſis ſimiles eſſe hæreſeôn authores atque miniſtros, diſputat Auguſtinus in Pſal. 80. Cantic. 6. Ezech. 13. Iudic. 15.

Tertiò, perſæpe conferũtur cum lupis, propter inſatiabilem rabiem, odium irreconciliabile aduerſus Catholicos, & inextinguibilem effundendi ſanguinis humani ſitim. *Venient* (ait Dei filius) *ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces*. Et Paulus: *Intrabunt in vos lupi graues, nõ parcentes gregi*. Quantum ſanguinis Caluiniani effuderũt iam his triginta annis in Gallijs? Quantum in Belgio? Quàm horrẽdæ adhuc carnificinæ ouium Chriſti ab ijſdẽ exercentur in Anglia? Sed aderit ſuo tempore Chriſtus, ac ouile ſuum liberabit à faucibus luporum. Matth. 7. Act. 20.

Quartò, propter ſingularem in mentiendo & calumniando impudentiam, & ob impiarũ opinionum (quas nimis importunè ingerunt) quaſi continuos latratus, canibus ſimiles eſſe non rarò dicuntur. Ideò etenim Paulus ait: *Videte canes, malos operarios, videte conciſionẽ*. Et Chriſtus prohibet ſanctum dare canibus. Et in Apocalypſi legitur: *foris canes et venefici*. Irenæus certè, ac pòſt Epiphanius, veteres Gnoſti- Philip. 3. Matth. 7. Apoc. 22. Libr. 2. Cont. hær. 41.

Gnoſticos non abſimiles exiſtimarunt eſſe cani Aeſopico, qui quod ore tenebat imprudenter relinquens, vt vmbram ſpecie maiorẽ perſequeretur, ſeipſum demerſit.

Quintò, etiam ob intolerabilem ſuperbiã, audaciam, iactãtiam, & feroces minas, quibus multis ſunt terrori, cum leonibus aliquoties comparantur, vt oſtendit D. Hieronym. comment. in 11. cap. Oſeæ. Ac ideò Irenæus quoque Martyr contendit, & diabolum omnium hæreticorum parentem, & Antichriſtum, cui viam parant & muniunt, frequenter leonis metaphora ſignificari.

Lib. 3. ca. 38. *Pſalm. 10. 16. 90.* *1. Pet. 5.* *Apoc. 9. 10. 13.*

Sextò, ob multiplices fraudes, etiã per Dracones in ſacris ſignificantur. Nam per hæreticos applicat ſe lubricus draco, ait Auguſtinus, occultis lapſibus: ſerpens leni tractu ſubrepẽs, aſtuto ſibilo immurmurans. Et nunc non dicit quidem apertè, Nega Chriſtum: ſed dicit, Eſto Chriſtianus, &c. Sed magis timendus eſt diabolus cùm per hæreticos fallit, quàm cùm per tyrannos ſæuit.

Comment. in Pſal 39.

Septimò, etiam per perdicem contentioſum animal deſignantur, vt cùm ſcribitur: *Perdix fouit quæ non peperit; fecit diuitias, & non in iudicio, & cæt.* Vide ibidem comment. B. Hieronymi. De his verò Auguſtinus ſcribit: Hoc animal, vt aucupes nôrunt, etiam contendendi ſtudio capitur. Sic contendunt hæretici contra veritatem, & contenderunt ex quo ſe diuiſerunt.

Ier 17. *Lib. de Paſtoribus, ca. 12. & lib 13 contra Fauſt. c. 12.*

Et vt locũ claudamus, poſtremò quoq; comparantur hæretici propter notam omnibus ſeculis

culis peruicaciam & obſtinationem, aſpidi ſurdæ, & obturanti nunc terrá, mox cauda aures ſuas, ne audiat vocem incantantis, id eſt, docẽtis ſapienter. Hanc comparationem copioſè perſequitur Epiphanius, ad id etiam concinnè accommodans, quod ſcriptum eſt: *Oua aſpidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt. Qui comederit de ouis eorum morietur: & quod confotum eſt, erumpet in regulum, &c.* Sequitur in Apoſtolo. *Pſalm.57.* *Contr.hæreſ. 21.& 22.* *Iſai. 59.*

11. Væ illis, qui in via (Græcè, quia via) *Cain abierunt: & errore Balaam mercede effuſi ſunt: & in contradictione Core perierunt.*

Nunc ſuperiorem diſputationem concludit vehementi exclamatione, qua Seductoribus perditionem æternam cum inuidis, homicidis, auaris, ſeditioſis, maledicis, ac cæteris Dei contemptoribus grauiter comminatur, & pro certo prædicit: eo quod mala exẽpla Cain, Balaam, & Core, qui tales quondam fuerunt, obſtinatis animis imitentur. Senſus eſt. Nunquam audire, nunquam admittere vos decet, Cariſſimi, tam peſtiferos homines, tamq; pernicioſos animarum veſtrarum proditores atq; perditores. Pro certo namq; Væ, id eſt, maledictio, damnatio, & Dei prępotentis ira ſempiterna illos in fine manet. Hoc impietatis eorũ præmium, hæc merces communis erit illis cũ his, quorum ſcelera imitantur. Neq; enim ter quaterq; miſeri, ad imitandũ ſibi Abelem, Abrahamũ, aut Moſem proponunt, ſed ècõtrario Cainum, hominẽ Dei contemptorẽ, inuidũ, &

fratrici-

fratricidam;deinde Balaam magum,auarum & conſultorem peſſimum; poſtremò, Core virũ ſeditioſum, rebellem, & ſchiſmaticum, qui cum vniuerſis factionis ſuæ participibus horribili exemplo extinctus eſt, &c.

Principio autem obſeruationum inueſtigandum eſt, Cur beatus Iudas ſeductores iſtos tam acriter inſectatur, cùm ne aduerſus diabolum quidem contumeliæ iudicium Michaëli Archangelo permiſſum fuiſſe paulò ante dixerit? Reſpondeo, Apoſtolum noluiſſe tunc generalem quandam regulam præfigere: ſed tantùm angelicæ moderationis exemplo breuiter oſtendere, intolerabilem eſſe hęreſiarcharum furorem, dum petulanter eos conuitijs proſcindunt, quos Deus honorat. Licebat certè Michaëli vltimo anathemate in Satanam fulminare: prout etiam legimus Prophetas vehementer inſurgere aduerſus impios. Sed cùm beatus Angelus ab extrema ſeueritate, alioqui licita abſtineat, certè furioſum eſt erga Sanctos & Dei creaturas dignitate præcellentes nullum modum tenere. Cæterùm, cùm de illis pronunciat, non tam illis malum imprecatur, quàm præmonet qualis eos exitus maneat: idque facit ne quem incautum ſecum in perniciem rapiant.

Hoc autem exemplo monemur non eſſe frigidè aut molliter inſurgendum in hæreticos, animarum perditores, ac hoſtes cultus diuini: ſed feruore zeloque Apoſtolico in eos inuehendum; Hoc idem fecit quondam Iſaias in corruptores morum, & pſeudoprophetarum
Iſai. 1. fautores ac imitatores: *Væ*, inquiens, *genti*

peccatri-

peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequã, filijs ſceleratis. Ad populariũ autem oppreſſores exclamat: *Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis.* Contra ebrioſos autem ſic vociferatur: *Væ qui conſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam.* Et in adulatores: *Væ qui dicitis malum, bonum: & bonum, malum. &c.* Ieremias quoque duriter increpans pſeudopaſtores clamat: *Væ paſtoribus, qui diſpergunt & dilacerant gregem paſcuæ meæ.* Ezechiel quoque in ſeductores his verbis fulminat: *Væ prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vidẽt. Væ qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manus.* Daniel impudicos iudices, qui hæreticorum mores adũbrabant (ait Cyprianus) in eo quod Suſannæ pudicitiam expugnare tentauerant, vt iſti Eccleſiæ, his verbis conuenit: *Semẽ Chanaan, & non Iuda, &c. Inueterate dierum malorum ſenex, &c* Dauid zelo Dei accenſus clamat: *Tabeſcere me fecit zelus meus. zelus domus tuæ comedit me. Quis conſurget mihi aduerſus malignantes? Nonne qui oderunt te Domine, oderam?* Chriſtus denique, Paulus, Petrus, Ioannes, corruptos hominum ſui ſæculi mores, hęreſes pręſertim grauiter inſectantur. Sic duro nodo durus adhibendus eſt cuneus. Et vt Tertullianus ſcribit: Ad officium hæreticos compelli, non inlici dignũ eſt. Duritia vincenda eſt, non ſuadenda. Grauiter ergo delinquunt, qui cum illis colludunt, qui diſſimulãt,

Iſai 5. *Ierem. 23.* *Ezech. 13.* *Dan. 13.* *Pſal. 118. & 68.* *Pſalm 93.* *In Scorpiác.*

aut perfunctoriè de horum impietatibus tra-ctant. Perpendant quæſo, qualiter ſe geſſerint Athanaſius, Hilarius, Hieronymus, Auguſtinus, Cyrillus, alijque ſanctiſſimi Eccleſiæ proceres aduerſus Arianos, Iouinianos, Vigilantianos, Manichæos, Pelagianos, Donatiſtas, Neſtorianos, ac ſimiles fidei Chriſtianæ aduerſarios: horumque zelum ac pietatem imitentur, ſiquidem cupiant cum eis ad Chriſtum peruenire.

Deinde, cùm hæc tria vetera impiorum hominum ſcelera ab hæreſiarchis, horumque ſectatoribus & Diſcipulis renouata ſcribit, nobis meditandum reliquit, reproborum peccata non ſine fructu ac vtilitate in ſacris literis inſerta & relata eſſe: Etenim ſic docemur ab eiſdem paribúſque cauere atque omninò abhórrere, ſiquidem cum illis iram Dei in nos accendere, ac in æternum perire vt decet, metuimus. Hinc Iuſtinus ait: Prodeſt noſſe conuerſationes à vero alienas, ne quis improuiſo ſtudio in eas incidat. Non enim abſimiles erunt in pœna, qui pares fuerint in culpa. *Non ergo fornicemur, ſicut quidam olim fornicati ſunt, & ciderunt vna die viginti tria milia. Neq; tentemus Chriſtum, &c.* Veterum enim delicta ſcripta ſunt ad correptionem noſtram, &c. Væ autem miſeriæ, ſeu potius malitiæ hominum, qui ſcelera potius improborum, quàm virtutes Sanctorum æmulantur. Plures enim inuenies, qui Caini inuidiam, Balaami auaritiam, & Core ſchiſma imitētur; quàm vel Abelis innocentiam, Moſis ſanctitatem, aut Phinees piū zelum

Orat. Pare-netica.

1. Cor. 11.

zelum ad æmulandum ſibi proponant. Sed tria exempla ſigillatim diſcutiamus.

Primum eſt, *Væ*, id eſt, iram ac maledictionem Dei eos manere, *qui in via Cain abierunt.* Quæ verò ſunt viæ, id eſt, conſilia, mores, & ſtudia Cain? Et quo pacto veteres nouiq́ue ſeductores in his abierunt? Prima, vt à veteribus Hebræis obſeruatum eſt, fuit magna impietas in Deum, qua deriſit contempſitq́ue omnem doctrinam, quam de illius diuina poteſtate, prouidentia, & iuſtitia filijs ſuis tradebat ſanctus Pater, & eius temporis Eccleſiæ ſummus moderator Adam. Habet enim Hebrǫorum Thargum Ieroſolymitanū, Cainum dixiſſe Abeli fratri ſuo, quem ſpecie amici colloquij eduxerat in agrum: Non eſt iudicium futurum, nec iudex, nec aliud ſęculū, nec merces bona pro iuſtis, nec pœna pro impijs. Nec Dei potentia creatus mundus, nec regitur, &c. quæ omnia non ſolū hæreſim, ſed & pluſquam diabolicum atheiſmum reſipiunt ac perſonāt. Hoc de illo non obſcurè indicant & confirmant ſacræ literæ, cùm teſtantur Deum *ad eius munera non reſpexiſſe*, nempè quòd ſine vlla fide ac pietate illa offerret: ſine qua impoſſibile eſt quemquam placere Deo. Laudant verò è diuerſo Abelem, quòd *fide plurimam hoſtiam obtulerit quàm Cain*. Adfirmat quoq; Ioannes, *Cain fuiſſe ex maligno*, id eſt, diabolo, ſpiritu perfido & mendaci, &c.

Gen. 4. *Hebr. 11.* *1. Ioan. 3.*

Hanc porrò viam eius ingreſſi Simoniani & veteres Gnoſtici, cum illo blaſphemarunt Deum hunc mundum non creaſſe, ſed Ange-

los. Negauerunt inſuper homines ſaluari per bona opera, quæ fidem & iuſtificationem ſequuntur: vti de illis tradiderunt antiquiſſimi &doctiſſimi ſcriptores Irenęus, Tertullianus, Epiphanius, Auguſtinus lib de hæreſib. Quid autem his Caini & Gnoſticorum vijs adfine habent huius temporis Hugnoſtici? Primò negant vnitatem Dei, quando cum Beza autumant Eſſentiam diuinam reipſa & ab æterno diſtinctam eſſe in tribus perſonis: earũ quamlibet eandem à ſeipſa habere, non à Patre: Deũ nullam ſolicitudinem aut curam habere malè viuentium: Paradiſi ac inferorum nullum certum locum eſſe: denique, quando pernegant Sanctorum bonis operibus vllam mercedem repoſitam eſſe, &c.

Lib.1 aduerſus hæreſes.
Lib. præſcr.
In confeſſ fi dei, & Pſal. Gallicis.
In c.23. Luc.

Secunda *Caini via* fuit inſignis hypocriſis atque ſimulatio, qua fingens ſe cęleſtis numinis ſtudio teneri, ac illud etiam ſacrificijs externis piè colere. Nam offerebat ei de fructibus terræ, quam iuxta præceptum eius datum parenti, coluerat. At nulla erat in animo eius fides, nulla pietas, nulla ſpes, nulla fraterna charitas. *Qui enim nõ diligit fratrem ſuũ quẽ videt, quomodo poteſt Deũ quẽ non videt diligere?* Hanc porrò Caini viam ingreſsi ſunt, & ſcelera imitati veteres Gnoſtici Nicolaus, Ebion, Cerinthus, Simon, Valentinus, Menander, Carpocrates, qui fingentes ſe ad tempus Deo per Chriſtum credere, ac Eccleſię Catholicæ conſtitutionibus adhærere: ab his tandem turpiſſimè defecerunt. de his & ſimilibus conqueritur Paulus: *Fidem & bonam conſcientiam*

Gen.4.
1.Ioan.4.
1.Tim. 1.

ſcientiam quidam repellentes, circa fidem naufragauerunt. Exitus ergo probauit meros fuiſſe hypocritas.

De futuris quoque hoc vltimo tempore Hugnoſticis, idẽ Apoſtolus his verbis vaticinatur: *Spiritus manifeſtè dicit. Quia in nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendaciũ, & cauteriatã habentium ſuam conſcientiam.* Nam Lutherus, Melanćth. Bucer. Oecolãpad. Zuinglius, Vermil. Caluinus, Beza, aliquãdo in Eccleſia Catholica baptizati & vncti externa religionis eius profeſſione factiſq́; ad tempus oſtenderunt ſe eſſe in nobis: ſed deſerta vera fide tandem declararunt ſe non eſſe ex nobis: fuerant ergo vt paleæ cum tritico vſquequo ventilaretur area Eccleſiæ: atque vt hirci, cum ouibus: mali piſces, cum bonis: & fatuę virgines, cum prudentibus.

1. Tim. 4.

1. Ioan. 2.

Matt. 13. 25.

Tertia *via Caini* fuit inuidentia fraternæ felicitatis, quæ à Theologis nominatur peccatum in Spiritum Sanctum. Odio namque acerbo in eum exæſtuans, primò magna proditione eduxit eum foras in agrum, à præſentia conſortioque parentum: demum rixatus cum eo, inſurrexit, & crudeliſſimam necem eidem attulit. Horrenda hæc ſcelera Ioãnes iſtis paucis verbis complectitur. *Cain occidit fratrẽ ſuum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem iuſta.* Moſes verò ita hiſtoriam refert: *Cain iratus eſt ve-*

1. Ioan. 3.

Gen. 4.

bementer, & concidit vultus eius: præ fraterna inuidia, maleuolentia & odio, ſcilicet. *Dixitq́; ad Abel: Egrediamur foras in agrum*: en proditio. *Cumq́; eſſent in agro, inſurrexit aduerſus eum, & occidit*: en crudele fratricidium.

Hanc Caini viam ingreſſi, & ſtudia conſiliaque imitati omnes omnium ætatum hæretici, ſummo ac irreconciliabili odio, ex inuidia concepto & nato Eccleſiam Catholicam atque filios eius ſunt perſecuti: & cùm per vires licuit, eoſdem prodiderunt, proſcripſerunt, trucidauerunt. Nota eſt Simonis magi omnium hæreticorum parentis, barbara crudelitas in *Abdias lib. 1.* paruulos, quos in vſum magicarum artium necabat. Immanitatem quoque animi ſui ſatis oſtendit aduerſus Petrum ſummum Chriſtia- *Clem. li. recognit.* norum Pontificem, quando diabolos inſtar ferocium moloſſorum in eum immiſit, vt eundẽ lacerarent atque deuorarent.

Quanta etiã feritate Ariani debacchati ſint aduerſus Catholicos, ex Athanaſij querelis, & Victoris Vticenſis, Nicephoriq́; hiſtoria cuiuis eſt peruium. Donatiſtarum perſecutiones attingit Optatus Mileuitanus; & ampliori ſtylo digerit Auguſtinus, ex quo hæc pauca ſubij- *Li. 2. cõt. lit. Petiliani, ca. 51. & 61.* cio: Si cogitaretis (ait ad Donatiſtas, Apoſtolicam Cathedram inſectantes) Chriſtum cathedram Moſis commendaſſe ac honoraſſe; non propter homines, quos infamatis, blaſphematetis Cathedram Apoſtolicam, cui non com- *Matth. 23.* municatis, &c. Nec propter Phariſæos, quibus nos per maleuolentiam comparatis, præcepit Domi-

Dominus deſeri cathedram Moſis,in qua figurabat ſuam:ſed monuit ne Cathedræ ſanctitas deſeratur,&c.Et alibi rurſum,referens eos omnem barbarorum,imò & ipſius Satanæ crudelitatem in perſequendis Catholicis exſuperaſſe,ſcribit:Ecce in regione noſtra Hipponenſi, quoniam eam barbari non attigerunt,Donatiſtarum latrocinia ſic vaſtãt Eccleſias,vt barbarorum facta minora ſint. Quis enim barbarus excogitare potuit,quod iſti,vt in oculos Clericorum noſtrorum calcem & acetum mitterẽt: quorum membra etiam cæteris plagis horrendis vulneribuſque ſauciarunt? Deprędantur etiam domos aliquas,&incendunt,fructus aridos diripiunt, humidos fundunt: & talia cæteris comminando, multos etiam rebaptizari compellunt. Rurſumque idem ait: Donatiſtæ calce & aceto humanos oculos perſecuti ſunt, in quo ſcelere diabolum crudelitate peruicerunt,qui hoc in Iob viri ſancti carne non fecit,quam in poteſtatem acceperat affligẽdam, &c.An non,quęſo,iſtud eſt Caini vias ingredi, & barbaros mores planè imitari? Epiſt.122.

De crudelitate Antichriſti, & Hugnoſticorum eidem vias parantium ſatis mihi diſſeruiſſe videor,Commentarijs Epiſtolæ ad Philemonem, Digreſſione, de Antichriſti aduentu & crudelitate. Tantum adijcio, Lutheranos Lutherum ſuum Cainico, id eſt, crudeli, immani, & ſanguinario fuiſſe præditum animo, non poſſe ire inficias, cùm in Colloquijs eius referunt illum dicere ſolitum: *Si loco Landtgrauij Haſsiæ eſſem,aut perirem,aut ipſos Papiſtas* Tom. 1. pag. 44.

Pag.219. perderem. Et rurſum: *Si ad manus peruenerit meas ad baptizandum Iudæus, ego illum quamprimùm poſt Baptiſmum ducam in pontem Albis fluminis, & ſuſpenſa illi mola aſinaria, præcipitem dabo in fluuium.* An non hoc eſt Caini via pergere, potius quàm Abelis? Quid verò Zuinglius? An nõ eius ciuilis inter Heluetios belli author fuit, in quo ad quinq; millia Tigurinorum, & in his idem Zuinglius gladio ſanguinem fundens humanũ, miſerè perierunt? Caluini feros, vindictæ cupidiſſimos, ac cruentiſſimos ſpiritus ſatis deſcribit in eius vita Bolſecus. Beza Hugnoſticorum alter primipilus cũ aſſeclis plurima, eademq; funeſtiſſima bella in Gallijs excitauit: in quibus & ipſe cũ aliquot alijs eiuſdẽ farinæ miniſtris ac ſatellitibus ferro, fiſtuliſq; decertauit. Profectò tanta fuit ſuperioribus annis in Gallijs, Belgio, & Anglia Caluinianorũ in pios omnes immanitas atq; ſęuitia, vt etiã Ioan. Schutz Lutherani teſtimonio, Turca maiorem exercere non potuerit.

Gen. 4. Quarta poſtremaq; *via Caini* fuit horrenda deſperatio, qua diuinam bonitatem ac miſericordiam blaſphemãns ait: *Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear*: & hanc ſequuta violenta mors. Hanc quoque viam ingreſſus Simon magus deſperans & blaſphemãs (Epipha con. hæreſ. 21.) interijt, quãdo relictus à dæmonibus, qui eum in ſublime ferebant, miſerè cecidit deorſum, & confractis cruribus, infelicem animam exhalauit. Montanus & ipſe hæreſiarcha, vnà cũ meretriculis ſuis Priſcilla & Maximilla, ſpontaneo ſuſpendio inſtar Iudæ proditoris, finem (Euſeb. lib. 5. hiſt. cap. 16. Ruffin. Nicephor.)

viuendi

viuendi fecerunt. Arius poſt varias in Filium Dei blaſphemias, in latrinis crepuit medius. Neſtorius lingua, qua ſanctiſſimam Deiparam virginem contumelijs affecerat, à vermibus prius corroſa, vt Dathan Core & Abiron viuus à terra abſorptus eſt. Eunomius lepra confectus obijt. Manes à Perſis viuens corpore excoriatus, animo ad inferos cum Caino deſcendit.

Cyrill catheche. 6.

Et vt de nouiſſimis Caianis aliquid dicam, manifeſtum eſt Martinum Lutherum, ebriũ, & cum monacha inceſtis nuptijs copulatum, id eſt, apoſtatam cum apoſtata carni ſeruientẽ obijſſe. Certè Henricus Petrus familiaris eius, refert in Colloquijs, cum decumbẽtem dixiſſe Principi Anhaltinæ ipſum viſenti: *Aut ſpiritu aut corpore ſemper langueo, alternis vicibus. Iam in corpore meo viginti fermè habeo vlcera.* En diuinæ vltionis in eum flagella: audi & impietatem animi eius. *Vtinam* (illicò ſubiecit) *vt Archiepiſcopus Moguntinus mea haberet vlcera, &c.* De Zuinglio autem iam tum mortuo ait: *Optarem Zuinglium ſaluatũ eſſe, ſed vereor diuerſum eſſe.* Et rurſum: *Zuinglius tanquam latro mortuus eſt, quia voluit alios adigere ad ſuum errorem, & propter hanc cauſam in bellum profectus interfectus eſt. Deus eſt iuſtus iudex, eiuſq; iudicium rectum, qui blaſphemos & contemptores verbi ſui nõ ſinit impunitos: ſed miſerè pereunt.* Enimuerò Zuinglium inter arma ciuilia, quibus Heluetios ſuos commiſerat (vt gladiatorem decebat) conſtat cecidiſſe.

To.1.fol.159.

fol. 64.

To.2 fo. 34.

Oecolampadius,vt teſtificantur etiam Lutheranæ Theologiæ profeſſores, ignitis Satanæ telis ad latus muliereulæ(quam contemptis ſolennibus votis,duxerat) confoſſus eſt. Caluinus 7. lethalibus morbis(vel Beza teſte)id eſt, cunctis iræ diuinæ flagellis percuſſus, ex hac vita migrauit. Duo Hugnoſticarum hæreſeon miniſtri,in prouincia Normaniæ, non ita pridem furijs cacodæmonum acti,laqueis & manibus ſpontaneis de infelici arbore ſuſpenſi ad modum Iudæ Iſcariothis mortui ſunt. Nouimus quoq; plurimos ſatellites ac duces eorum,poſt varias hominum Catholicorum cædes,poſt rapinas & ſacrilegia,poſt effractas venerabiles ſanctorum imagines, poſt incenſa Dei templa,mente captos,rabidos,& blaſphemantes hoc tempore occubuiſſe.

Lib.2.Theologiæ Caluin. art.9. Ad id etiam pertinet,quod Schluſſelburgius Lutheranus,non ſolùm Carloſtadium,Stoſſelium,Strigelium, & plurimos alios in ſuperiori Germania Sacramentarios, cum horrendis gemitibus & deſperatione malignas animas exhalaſſe, publicatis Scriptis memoriæ mandauit. In Palatinatus oppido Eppingen, (inquit) Thomas Piſtorius primus Sacramentariorum blaſphemam opinionem propagare ſtudens,in horribilem deſperationem incidit,& ingenti clamore has voces edens,*Ego ſum diaboli corpore & anima*,infelicem animam emiſit. Nō minus tragicus & horribilis exitus vitæ cuiuſdam ciuis Auguſtani I.G. fuit. Hic ſexageſimum ætatis annum egreſſus, Cinglianorum anteſignanus factus, tandem cū extrema deſperatione ad quatriduum integrū conflictatus,

flictatus, intempeſta nocte, ex lecto ſe proripiens, cultrum arripit, atque eum in iugulum ipſe ſibi adigit, vulnus magnum & lethale ſibi infligit, & blaſphemam animam cum magno ſanguinis profluuio euomuit. Claudit verò orationem ſuam his verbis: Hæc & ſimilia de tragico Sacramentariorum interitu, ideò noſtri recitant, vt omnes horribilia & iuſta Dei iudicia aduerſus eos agnoſcant: & præſertim erga eos, qui poſt agnitam veritatem, ad rationis ſuæ iudicium ſe abduci patiuntur, vt huic magis, quàm verbis teſtamenti Chriſti fidem adhibeant. Atque vt illi calculum quoq; noſtrum adijciamus, conſtat hos omnes, damnabili ab Eccleſia facto ſchiſmate præciſos, omnes excommunicatos, omnes ſine vera pœnitentia & abſolutione peccatorum, omnes ſine corporis & ſanguinis Chriſti viatico; omnes innumerabilium errorum, blaſphemiarumque reos, huic vitæ finem imponentes ad diſtrictum Dei tribunal abripi. Ecquid igitur eſt viam impij, fratricidæ, hypocritæ, ac deſperantis Caini ingredi, ſtudia imitari, ac cum eo perire, ſi iſtud non fuerit? Atq; hæc de primo veteri exemplo.

Secundum eſt, *& errore Balaam mercede effuſi ſunt*, id eſt, vt Balaam propoſita ſibi temporali mercede huius amore deceptus eſt: ſic & iſti turpis lucri gratia, non ſolùm piam & Apoſtolicam doctrinam adulterant; ſed & multa probra in eam effundere ſunt parati. Vult ergo dicere beatus Apoſtolus: Ter quaterque miſeri atque perditi homines, qui non tãtùm vt Cain omnem Dei metum, fraternamq; charitatem

abijciunt;

abijciunt;ſed & inſtar Balaami hominis magi, auari,atque maledici,cum malignis ſpiritibus ineunt conſilia. Deinde,ad acquirẽdas & coaceruandas huius ſæculi diuitias incumbunt auariſſimè:quandò illarum ſtudio ac deſiderio non modò parati ſunt veram fidem deſerere, ac impugnare;ſed etiã his maledicere, quibus Deus Pater propter Filij ſui gratiã effuſiſſimè benedixit. Oblatis ſibi huius ſæculi honorib⁹, dignitatibus,opibus,pro his cum hoſtibus religionis Catholicæ dextras iungunt, dicunt, conſulunt quæcunque aduerſus populum fidelem,quẽ Chriſtus acquiſiuit ſanguine ſuo. Inſtar etenim aquæ effluentis proiecta eſt iſtorũ ſeductorum intẽperies, &c. Hiſtoria Balaam repetenda eſt ex libr. Numerorum. *Num.22.23. et 24.*

Cæterùm,tria præſertim ſunt hoc loco ex eâdem notanda, quæ tam veteribus quàm nouis Gnoſticis apprimè conueniunt. Primum eſt,Balaamum fuiſſe inſignẽ Philoſophũ,aſtrologum,magum; ac vnius veri Dei cognitione (quam Abrahã, Iſaac & Iacob quondã in Meſopotamia commorantes ſeminauerãt) imbutum:verùm curioſitate & auaritia ductum,artibus magicis,diuinationibus,alijſque diabolicis fraudibus tandem ſe dedidiſſe. Auguſtinus etenim ſcribit eum, arte magica famoſiſſimum,& in carminibus noxijs præpotentem, poteſtatem non habuiſſe ad benedicendum, ſed tantùm ad maledicendum:eo quòd dæmones quos conſulebat, ad maledicendum & nocendum tantùm inuocentur,non ad benedicẽdum. Adijcit,illũ plurima prius artis ſuæ experimenta in Oriente dediſſe, ac frequenter ho- *Serm.103. de temp.*

ſtem

ſtem armatum maledictis ſuis vertiſſe in fugam: aliàs Rex Balac non plus fidiſſet ei, quàm armatis militibus ſuis. In hoc porrò laudabilem, quòd de Chriſto prophetauit, & populo Iſraeli benedixit: vituperabilẽ autẽ, cùm aras ędificauit & victimas impoſuit dęmonijs, quos conſulebat: & conſuluit vt populus per mulieres deciperetur. Hæc ille.

Huius autem erroribus ac ſtudijs imbutos fuiſſe priores Gnoſticos, quos hîc coarguit beatus Iudas, vel ex horum parente Simone mago cunctis eſt manifeſtum. Hic enim gentem Samaritanorum adeò dementauerat magicis artibus, vt eum reputarent *Virtutem Dei magnam.* Irenæus Martyr ſcribit diſcipulum eius nomine Marcum, etiam magiæ fuiſſe peritiſſimum: & dæmonem paredrum, id eſt, aſſeſſorẽ ſemper ſecum habuiſſe. Menandrum quoque ad ſummum artis magicæ deueniſſe. Item de Baſilidis ſectatoribus, vtuntur, inquit, & hi magia, & incantationibus, & inuocationibus dęmonum. Denique de Carpocratianis: Artes, inquit, magicas operantur & ipſi, & incantationes. Quæ omnia etiam ſuis teſtimonijs ac ſcriptis confirmant Tertullianus in præſcript. Epiphanius aduerſus Gnoſticos, & Theodoretus libris hæreticarum fabularum: adeò certũ eſt atq; exploratum, eos deceptione mercedis, qua deceptus fuit Balaam, effuſos fuiſſe.

Act.8.

Lib.1.ca 8.9. 21.22.23. & 24.

Verùm, quid his ſimile habent Lutherani & Caluiniani Hugnoſtici? Reſpondeo, licet magicas artes nondum (quod ſciam) publicè doceant vel exerceant; nihilominus ab his valde timendum eſt, quoniam plurima dicunt & faciunt,

faciunt, quæ ad illas viam parant & muniunt. Nam VValdenſes manifeſtos ſortilegos tanquam fratres, ac eiuſdem ſecum religionis participes laudant & fouent. Deinde, de medio tollunt omnia media, quibus vincuntur & procul abiguntur dæmones, vt ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti, conſignationem viuificæ crucis, nominis IESV ac MARIAE piam inuocationem, aquæ benedictę aſperſionem, Sanctorum venerandas reliquias; ſalem, panem, candelas benedictas, cæteraſque religioſas & Chriſtianas res; quæ per ſanctiſſimæ Trinitatis inuocationem non minus efficaces ſunt aduerſus dæmonum vim; quàm vel Pauli linteamina, vel ſonus Dauidicæ citharæ, vel fumus cordis cuiuſdã piſcis, quibus cacodęmonũ furores repreſſos fuiſſe ſacrę literę teſtantur.

Aug. 22. ciu. c. 8. Tertull. Libr. præſcr. &c.

Act. 19. 1. Reg. 13. Tob. 6.

Præterea, Primi nouiſſimarum ſectarum duces ac magiſtri de inita inter ſe & Satanam familiaritate, aliorumque immundorum ſpirituum colloquijs ac impulſionibus palam gloriantur. Lutherus namque adfirmat ſe pluſquã vnum ſalis modium cum Satana comediſſe, ab eodemq; argumenta didiciſſe, quibus Miſſæ ſacrificium oppugnaret. Zuinglius Sacramentariorum primipilus iactat edoctum ſe fuiſſe noctu à quodam ſpiritu, albus an ater eſſet, neſcit, quomodo deprauaret verba, quibus conſecratur corpus Chriſti: nimirũ interpretando *eſt*, per longè aliud & cõtrariè ſignificationis verbum, *ſignificat* Ad hæc, Caluinus fatetur ſe à genio quodam impulſum, vt ſiue concionaretur, ſiue ſcriberet, ſemper malediceret atque conuitiaretur.

Lib de Miſſa angulari.

Li de ſupplemento Euchariſtiæ.

Epiſt. ad Bucerum.

Denique

Denique, etiam omnibus hiſtorijs compertum eſt, hæreticos ſemper fuiſſe præcurſores magorum: & poſt admiſſas hæreſes, artes quoque magicas inter homines introductas. Enimuerò poſt Priſcillianiſtas & Arianos in Hiſpania, ſequuta eſt ars Toledi. Huſſitis & VValdẽſibus in Bohemia & finibus Allobrogum, continuò ſucceſſerunt magi plurimi. Et à triginta annis, quibus palã in Gallijs, & in tractu Rheni annunciatus eſt Caluiniſmus, plus magorũ & magarum emerſit, quàm retro actis mille & quadringentis annis auditum fuit.

Secundò notandum tam ex Balaami hiſtoria, quàm ex hoc beati Iudæ loco, prodigioſam auaritiam, ac inſatiabilem diuitiarum inter homines ſitim, eſſe fontem cauſamq́ue innumerabilium ſcelerum tam cõtra Deum, quàm aduerſus proximos. Hac enim ſola impulſus Balaam, etiam contradicente Deo, prohibente Angelo, reclamante etiam per miraculum aſina; conatus eſt diuino populo maledicere: & cùm id non poſſet, pernicioſiſſimis conſilijs in eius ruinam conſpirauit. Grauis morbus eſt auaritia, ait Chryſoſtomus, qui & oculos cæcat, & aures obſtruit, & fera ſæuiores reddit. *Hom. 64. in Ioan.* Non conſcientiam, non amicitiam, non conſuetudinem, non propriæ animæ ſalutem cognoſcere ſinit. Hic morbus Giezi lepra perfudit, *4. Reg. 5.* hic Ananiam & Saphiram perdidit, hic Iu- *Act. 5.* dæorum Principes corrupit, hic ex Apoſtolo *Ioan. 11.* apoſtatam fecit, hic innumerabilia bella indi- *Matth. 26.* xit, vias ſanguine, fletibus & lamentis ciuitates impleuit. Hic menſas ſceleſtas reddidit, & cibos iniquitate aſperſit. Ideò idololatriam eũ appel-

Ephe. 5. Coloſſ. 3. appellauit Apoſtolus, &cæt. Hactenùs ille de morbo auaritiæ, quo infectus & deprauatus fuit Balaam.

Eodem autem laboraſſe Simonem, Valentinum, & reliquos veteres Gnoſticos teſtatur auditor Apoſtolorum Ignatius Martyr, eos appellans, Alienorum appetitores, pecuniarum rapaces & quaſi vortices. Subſcribit Irenæus & ipſe Martyr, adfirmans eoſdem non omnibus paſſim ſua communicaſſe myſteria: ſed illis ſolis, qui grādes mercedes pro his præſtare poterant. Optatus, Auguſtinus, Victor Vticenſis vehementer conqueruntur de furtis, rapinis, ſacrilegijs, inuaſionibus, & prædationibus Donatiſtarum & Arianorum. Quibus penitus pares, aut etiam longè peiores exercuerunt hoc noſtro tempore in Gallijs, Anglia, Scotia, Hibernia, Belgio Caluiniani: his comprobantes ſe ſe vt Balaam, iniquæ mercedis, rapinarū, ſacrilegiorum, ac pecuniæ amore in omne ſcelus effuſos eſſe.

Epiſt. 3.

Lib. 1. ca. 1.

Balaami rurſum errore ducuntur Magiſtratus, qui pretio vel mercede corrupti ſacras præfecturas aut vendunt, vt profanus Eſau: aut comparant, vt Simon tentauit: aut verum iudicium & æquitatem vænalem proponunt, vt Iudas proditor Dominum noſtrum: aut denique mala dant conſilia in damnum ac interitum proximorum, vt Balaam. Hoc enim peccatum vt grauiſſimum diſtrictè prohibetur & damnatur à Domino dicente: *Non accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes: & ſubuertunt verba iuſtorum.* Et iterum: *Maledictus*

Exod. 23.

Deut. 27.

ctus qui accipit munera, vt percutiat animam ſanguinis innocentis. Iterumq́ue: *Maledictus qui iuſtificat impium pro muneribus.* Iſai. 5.

Tertiò notandum, Balaam fuiſſe virum ad maledicendum promptiſſimum, & aſſuetum ad conuitia, vt ex hiſtoria eius cunctis eſt manifeſtum. Hos autem mores ſibi ad imitandũ propoſuiſſe, tam veteres quàm nouos Gnoſticos clarius eſt, quàm vt prolixis teſtimonijs aut aſſertionibus indigeat: cùm nullum ſit cõuitiorum genus, quod non etiam in Chriſtum Dominum noſtrum effuderint. Accuſarunt namque illum Caluiniani præſertim, noſtræ communis ignorantiæ, impiæ deſperationis, quodq́; omnes prorſus damnatorum & deſperatorum pœnas pertulerit, vnica duntaxat excepta æternitate. Nec beatis Angelis pepercerunt, dicentes eos non ſine peccatis etiam mortalibus, Deo quotidie deſeruire. Neque ab Apoſtolis abſtinuerunt, accuſantes beatum Ioannem idololatriæ; Paulum libertiniſmi; Petrum hypocriſeos, Iacobum corruptæ libertatis Euangelicæ, &c. Crudeliſſimè verò omniũ in veteres ſanctoſq́; Patres debacchãtur, damnantes illos, quod verum Euangelium ac verbum Dei nec agnouerint nec prædicauerint: blaſphemant & cunctos maiores noſtros, tanquam ſuperſtitioſos, excæcatos, idololatras, Antichriſti membra, &c. Conuitia probraque illorum in quoſdam Sanctos ac electos Dei recitauimus Præfatione in Hildephonſum, Appendice aduerſus hæreſes, & proœmio Dialogorum.

Vnius tantùm Lutheri in quoſdam Sanctos ſcommata & maledicta, libet ex Ioanne Aurifabro eius diſcipulo & commenſali recitare. Dicere, inquit ille, *Lutherus ſolebat: Hieronymus veræ religionis ne ſemel quidem in ſuis ſcriptis meminit. Origen. iam olim excõmunicaui. Chryſoſt. nullo loco habeo, nihil eſt enim niſi loquaculus. Baſilius planè nihil valet, totus eſt Monachus. Apolog. Melancth. ſuperat omnes doctores Eccleſiæ, & ipſum Auguſt. etc.* Idem rurſum præ rabie ac furore exclamat in Hier. *Quin te Hieronym. conculcamus, cum tua Bethlehem, cuculla & deſerto? &cæt.* Et Hēricus Petrus, alter colloquiorum illus collector, refert eundem ſæpe dixiſſe: *Chryſoſtomus nihil ferè ſyncerè ſcribit: Hieronymus nihil præter ſuas deuotiones tractat. Dionyſius multa garrit de nominibus diuinis, de caleſti & Eccleſiaſtica hierarchia: ſed ſunt mera commenta: nec fuit Pauli diſcipulus.* Et Tom. 2. rurſum illũ dixiſſe ſcribit: *Ambr. & Baſi. ſunt frigidi: Greg. Nazian. in ſua poëſi nihil ſyncerè de Deo ſcripſit.* Et rurſum: *Chryſoſtomus ſeditioſus videtur. Hieronym. nihil boni ſcripſit, neq; cenſeo eum numerãdum inter Doctores Eccleſiæ, quia fuit hæreticus. Nullum inter ſcriptores ita odi vt ipſum, quia tantùm de ieiunio, de delectu ciborũ, & de virginitate ſcripſit. Si hoc ſeculo viueret, nos planè damnaret* Hactenus de Lutheri aduerſus Sanctos maledictis. Obſecro, quid eſt, inſtar Balaam maledicere populo Dei: aut poſt Goliathen exprobrare agminibus Dei viuentis:

Lib. de colloquijs menſalibus Martini Lutheri.

Comment. in ca. 22. Gen.

To.1.fol.20.

Fol. 187.

Fol. 199.

Fol. 136. 137. & 139.

1. Reg. 17.

uentis: aut aperire os ſuum in cælum ad blaſphemandũ tabernaculum Dei, & qui habitant in eo, vt factura dicitur beſtia Apocalyptica, id eſt, Antichriſt⁹, ſi iſtud nõ fuerit? Sequitur: *Apoc. 13.*

Et in contradictione Core perierunt.

Hoc eſt tertium vetus exemplum, quo Apoſtolus damnat ambitionem, perduellionem, & ſchiſmaticam ſeparationem, quibus Seductores à Deo conſtitutum primæ Eccleſiæ ſtatũ & ordinẽ turbabãt; ſicut olim Synagogæ Dathan Core & Abiron ordinem miſcuerant & confuderant. Hi enim ambitu inflati diuinũ ſacerdotiũ ad ſe rapere tentauerũt, & ſuperbia proteruiaq; turgidi, Moſi & Aaroni ſummis Synagogæ rectoribus obaudire detrectantes, inſuper, affectatę in populũ dominationis ac tyrãnidis eum accuſantes, in hanc ſecũ cõſpirationẽ ducentos, & quinquaginta viros nobiles, ac multitudinis proceres initio pertraxerũt. Hinc grauiſſima in caſtris excitata eſt plebis ſeditio, illis huic parti, iſtis alteri impensè fauentibus. Verùm, Deo Eccleſiam ſuam adminiſtrante, & ſanctorum ſuorum iniurias vlciſcente, omnes ſchiſmatici cum vxoribus, liberis, tabernaculis, & vniuerſa ſubſtantia, horribili motu terræ ſub pedibus eorũ dehiſcentis abſorpti deſcenderunt in infernum viuentes. *Num. 16. & 27. Deut. 11. Pſalm. 105.*

Hoc autem memorabili ac terribili exemplo, voluit Deus cunctis mortalibus patefacere, quàm immane peccatum ſit ambitio, ſacrilega ſacerdotij vſurpatio, rebellio aduerſus Eccleſiæ paſtores, atque vnitatis eius infelix diuiſio: vt ab iſtiuſmodi ſceleribus prorſus abſtineamus. Quocirca rectè & piè ſcripſit Ire-

Lib.4.ca.43. næus martyr: Qui exurgunt contra veritatem, & alteros adhortãtur aduerſus Eccleſiam Dei, remanent apud inferos vòragine terræ abſorpti, quemadmodum Core Dathan & Abiron. Et Cyprianus quoque martyr: Pœnas ſacrilegæ audaciæ ſtatim perſoluerunt, vt probaretur Sacerdotes Dei ab eo qui ſacerdotes facit, vindicari. Optatus Mileuitanus ex hoc probat, Schiſma eſſe peccatum omnium grauiſſimum, quoniam omnium terribiliſſimo & maximo ſupplicio vindicatũ eſt. Ait enim. Quod in ſacrilegos Niniuitas, & parricidam Cain Deus non fecerat, in ſchiſmaticos fecit. Negatum & ſubductum eſt illis pęnitentiæ tempus, quia non talis erat culpa, quæ veniam mereretur. Mandata eſt terræ fames, ſtatim fauces ſuas in populi diuiſores aperuit, & contemptores mandatorum Dei auidò ore abſorbuit: Intrà momenti ſpatium ad tranſglutiendum illos terra patuit, rapuit, clauſa eſt. Et venerabilis Beda inquit: Contradictione Core pereũt, quicunque indebiti primatus amore ſeſe ab vnitate Eccleſiæ ſecernunt. Core ſuperbientem elatio inſanabilem perdidit: ſic faciunt hæretici, qui ad increpationem Eccleſiæ emendari deſpiciunt, & contra doctores Catholicos ſe erigunt.

Epiſt. ad Rogatianum.

Lib.1.contrà Parmen.

Com. in hunc locum.

Apoſtolus itaque ſui ſæculi, imò omnium ætatum hæreſiarchas & ſchiſmaticos comparat cũ Core & aſſeclis, quippe qui ſua ſeceſſione ab obedientia debita ſummis Sacerdotibus Eccleſię, illius ordinem perturbant, & populũ Dei in varias factiones ſectaſque diſtrahunt, ad ſuam ipſorumque perditionem. Ita defece-

runt

runt ab Apoſtolorum conſortio Simon, Ebion, Nicolaus, Cerinthus: & ab horum ſucceſſoribus Valentinus, Marcion, Tatianus, alijque veteris Eccleſiæ perturbatores: de quibus Ioannes ait: *Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis. Nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent vtiq; nobiſcum, &c.* 1.*Ioan.* 2. Ita & hoc ſæculo miſerabili facto ſchiſmate primò in Germania, deinde in multis Europæ prouincijs, Lutherani, Sacramentarij, Anabaptiſtæ, Trinitarij, noui Ariani, & Libertini ab Obedientia ſedis Apoſtolicæ recedentes; ſuas ſibi conciones, cæremonias, & Sacramentorũ præpoſteras adminiſtrationes confinxerunt: Inſuper, & veteres Simonis, Marcionis, Manichæi, Neſtorij, Vigilantij, Aerij Iouiniani, Berengarij hęreſes pro viribus inſtaurantes; tot nouas eiſdem blaſphemias aduerſus Chriſtum, Matrem eius, Angelos, Apoſtolos, Eccleſiæ ſacramenta, ſanctoſque omnes addiderunt, vt ſingulas enumerare ſit perdifficile. Nec enim ſchiſmaticos ſe eſſe negare vnquam poterunt, quoniam ab Eccleſia & vnitate Catholica ipſi defecerunt: non pars Catholica ab ipſis. Huiuſmodi enim ſeceſſionem eſſe matrem omnium ſchiſmatum ac hæreſum, his verbis docet martyr Cyprianus: *Epiſt.* 2. & 3. *ad Cornelium.* Neq; aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſchiſmata, niſi quia Sacerdoti (B.Petro ſuccedenti) non obtemperatur: ſed ſentient aliquando à quibus diſceſſerint, quando ad exemplum Coritarum meritas penderint apoſtaſiæ ſuæ pœnas. Imò verò iam eos Deus plectit, vt terra, id eſt, terrena ſint conuerſatione, atque voluptatibus ventris, & eorum quæ ſub ventre

tre ſunt,adeò demerſi,vt viuentes in his inferis ſepulti videantur. De eiſdem enim ſequitur:

12. *Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, conuiuantes ſine timore,ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur:arbores autumnales infructuoſæ,bis mortuæ,eradicatæ.*

QVoniam præcipuus iſtius Epiſtolij ſcopus eſt,monere Chriſtianos,vt ſibi cauerent à Seductoribus & hæreſiarchis, qui tum magna frequentia & impudentia in omnem locum ſeipſos ingerebant, vt doctrinam Apoſtolicam deprauarent, & corruptis morum exemplis omnia inter illos labefactarent: nunc pleniſſimam & abſolutiſſimam illorum deſcriptionem Apoſtolus inſtituit, vt à cunctis cogniti & deprehenſi,ab omnibus deuitarentur. Et ſuperius quidem illos depinxit exemplis:nunc eoſdem pingit familiarium ſimilitudinũ euidentiſſimo viuaciſſimoq; colore, vt deinceps ab indoctis doctiſque excluſi, nullos præterea ſeducere valerent. Senſus autem verborum eſt. Iam monui vos cariſſimi, vt conſtanter certaretis pro vera fide ac religione ſemel ſuſcepta retinenda, & bonis operibus exornanda, aduerſus omnes illius corruptores & hoſtes. At quoniam hi velut ſerpentes, ac callidæ vulpeculæ ſubrepunt; magna fraude, vt proditores ſolent, ſeſe initio inſinuant; & licet lupi reuera ſint, veſtimenta tamen præ ſe ferunt ouium, vt vobis incautis imponant: nunc operæpretium duxi aperire

vobis

vobis primò loca vbi potiſſimum appareant; deinde, notas, quibus illos facilè deprehendetis, vt veluti ſpecies arborum ex ſuis fructibus, ſic iſtos ex operibus cognoſcatis, & explodatis.

Primò itaq; ardeliones iſti nõ ſolùm in agris, in ſiluis, in cõpitis itinerũ, in plateis vrbium, in popinis inueniuntur; ſed etiam in templis & locis ſacris, in fraternis & religioſis conuiuijs, quæ more Chriſtiano in diebus ſacræ communionis corporis & ſanguinis Domini pauperibus ac egenis præparatis. Græcè legitur, ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν, ad verbum, *in caritatibus veſtris.* Has porrò Caritates, Agapas ſeu fraterna conuiuia primæ Eccleſiæ, his eleganter deſcribit vir eius ætatis Tertullianus: Cœna noſtra de nomine rationem oſtendit: vocatur enim ἀγάπη, id quod dilectio penes Græcos eſt. Quantiſcunque ſumptibus conſtet, lucrum eſt pietatis nomine facere ſumptum. Siquidem inopes quoque hoc refrigerio iuuamus. Hoc conuiuium nihil vilitatis, nihil immodeſtiæ admittit. Non prius diſcumbitur, quàm oratio ad Deum præguſtetur. Editur quantum eſurientes capiunt: bibitur quantum pudori eſt vtile. Ita ſaturantur, vt qui meminerint etiam per noctem adorandum ſibi Deum eſſe. Ita fabulantur, vt qui ſciant Dominum audire. Poſt aquam manualem & luminaria, vt quiſque de ſcripturis ſanctis, vel de proprio ingenio poteſt, prouocatur in medium canere Deo. Oratio conuiuium dirimit, &c. Eiuſdem rurſum conuiuij meminit Libro ad martyres. Hoc caritatis genus Deo

Apologet. cap. 39.

gratum & acceptum eſſe, multis ſcripturarum
Libr.3. ad Quirin.c.3. teſtimonijs confirmat Cyprianus. Meminit etiam Hieronymus Epiſtola ad Euſtochium.
Lib.2.ca.32. Sed his omnibus antiquior Clemens Romanus refert ex Conſtitutionibus Apoſtolorum, hũc ordinem in illo Eccleſiaſtico conuiuio ſeruatum fuiſſe, vt primum obſonium Eccleſiæ Paſtori ſepoſitum eſſet, deinde Presbyteris, Diaconis, Lectoribus, Cantoribus, Oſtiarijs, viduis ſuum cuique cibum exhibitum. Dehinc rationem habitam fuiſſe cæterorum omnium, qui aderant. Atque hocce eſt illud conuiuium de quo Paulus quorũdam diſſolutos mores coarguens ſcribit: *Conuenientibus vobis in vnum, iam non eſt cœnam Dominicam manducare. Vnus enim eſurit, alius autem ebrius eſt, &c.*
1.Cor.11.

Seductores porrò illi hæreſiarchæ vt Simon, Nicolaus, Ebion, horumque ſectatores, &c. in ipſa piorum Chriſtianorum conuiuia, etiam nõ vocati, impudenter irruebãt; menſas ebrietatibus & vomitibus maculabant; inter pocula varijs diſputationibus & blaſphemijs omnes fatigabant; denique geſtibus & aſpectibus laſciuis, ac impudicis verbis pios offendentes, omnem Eccleſiaſticum ordinem perturbabant. De ijſdem etenim Petrus quoque dicit:
2.Pet.2. *In conuiuijs ſuis luxuriantes vobiſcum, oculos habent plenos adulterij, & inceſſabilis delicti.* Quomodo enim puri eſſe potuiſſent animi & oculi, aut caſta colloquia Simonianorum, Nicolaitarum, aliorumque Gnoſticorum docentium fœminas debere eſſe communes, promiſcuoſque concubitus? Sed de veterum recentium-

centiumq́ue Gnoſticorum impuritate & laſci-
uia ſuperius diximus.

Tantùm hæc de vnius Martini Lutheri im-
pudicis colloquijs, laſciuoq́ue animo atque
corpore, ex proprijs eius diſcipulis collecta
ac euulgata adijcere liceat. Semel inter ſuos
irridens, quod in ſacro Tobiæ libro dicitur,
Sponſum & ſponſam tribus prioribus nocti-
bus continuiſſe, ſubiecit: *In inferiori Germania,* *Colloq. Lutheri tom. 1. fol. 230. & 231.*
fertur ſponſus ſeparari, & Beguinas illi cuſtodes addi,
Sponſus quidam ad lectum veniens, cum Beguina congreſ-
ſus eſt. Illa poſt ſe excuſauit, dicens ſe tacuiſſe, quia iuxta
regulam ſuam, poſt Completorium nemo loquatur. Suos
deinde conuiuas exhilarabat, *quædam recitans de*
priapo cuiuſdam, qui ſine femoralibus iuiſſet ad balnea: &
alterius qui illo eminente in menſa ſedebat: adeò impu-
dicis colloquijs, ex abundantia cordis ore lo-
quente, delectabatur. Gloriatus quoque cùm
malefeciſſet, & exultans in rebus peſſimis aie-
bat: *In vxorem duxi virginem monialem, quis mihi ex* *Tom. 2. fol. 18. 118.*
aſtris hoc prædixiſſet? In ſeditione ruſticorum 12. Iunij,
vxorem duxi: 7. Iunij primogenitus meus Ioannes pro-
creatus eſt: 27. Anno Elizabetha: 29. Magdalena: 31.
Martinus: 33. Paulus: 34. Margaretha. Et furtiuas ve-
neres ſuas prædicans ait: *Niſi ego clam celebraſſem* *Fol. 158.*
nuptias, omnes impediſſent: quia omnes clamabant, Non
hanc, ſed aliam. Quàm etiam laſciuo ante fuiſſet
animo his verbis exponit: *Cælebs olim, hoc apud* *Fol. 160.*
me concluſeram, vt ſi mihi inſperato moriendum fuiſſet,
vel etiam in lecto mortis, mihi puella deſponſanda adhi-
beretur: cui in teſtimonium duos cyphos dicare vellem.
Denique etiam turpiſſima lenocinia, adulte-
ria, vagaſq́; libidines ſibi perplacuiſſe his ver-
bis ſignificat: *Mallem me lenonem fuiſſe, aut prædonem,* *Fol. 122.*

quàm quod Christum 15. annis in Miſsis ſacrificaui. Hæc ille in menſalibus colloquijs: quibus ſe ſuoſque à Diuo Iuda denotatos fuiſſe ſatis comprobat, cùm de Seductoribus ait: *Inconuiuijs ſuis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterij, &c.*

Cęterùm, ex hoc beati Iudæ loco, moreq; primorum christianorũ plurima ſunt obſeruanda, quæ ad piorum inſtitutionem pertinent. Primò quanta fuerit priſcorum in Christo credentium caritas, quando diebus ſanctæ Communionionis, ſacris abſolutis, menſam omnibus parabant, eidemque vnà cum pauperibus recumbentes, illos ſuis opibus & cibis recreabant & fouebant. Ita nec Christus omnipotentis Dei coæternus & conſubſtantialis Filius, eſt dedignatus cum ruſticis, idiotis & piſcatoribus Apoſtolis ſuis, & ante, & poſt reſurrectionem ſuam recumbere. Vbi verò nunc in diuitibus & nobilibus huius ſæculi tanta caritas vel humanitas?

Ioan. 13. Matth. 26. Luc. 22. Marc. 16. Ioan. 21. Act. 4.

Secundò, qualia debent eſſe Christianorum conuiuia, videlicet temperata, ſobria, caſta, cuiuſmodi etiam fuerunt quondam Melchiſedec, Abrahæ, Ioſeph, Tobiæ, Lazari, Simonis, Matthæi, Zachæi, & Christi Domini noſtri. Contraria ſunt dãnabilia & pernicioſa, vt Abſalonis, Holofernis, Balthaſaris, Herodis, &c.

Tertiò, ad honeſta aliorum conuiuia non eſſe audacter irruendum aut properandum, niſi voceris. Enimuerò Christus expectauit vt inuitaretur ad nuptias in Cana Galileæ. Nec vnquã acceſſiſſe dicitur in domos Phariſæorũ comedere panem, niſi ab eis vocatus fuiſſet.

Matth. 22. Luc. 7, & 14.

Quartò, in conuiuijs nunquã eſſe vacandum nimijs

nimijs compotationibus, vel ebrietatibus: nec (vt fit alicubi) alios importunè compellendos eſſe vt bibant ac inebrientur. Iſtud enim exemplo ſuo etiam ethnici turpitudinis coarguunt, quando in conuiuio Aſſueri regis Perſarũ, nullus eſſet qui cogeret ad bibẽdum. *Eſther.1.* Execrabilis delicti cauſam ſubminiſtrauerunt filiæ Lot, cùm patrem ſuum præ ebrietate rationis expertem reddiderunt. *Gen.19.* Et Paulus adfirmat ebrioſos non eſſe poſſeſſuros regnum cælorũ. *1. Cor. 6.*

Quintò, hæreticos vt in pluribus eſſe guloſos, paraſitos, ventrique deditos, vt copioſiſſimè docet Hieronymus libris contra Iouinianum. Hinc oderunt ieiunia; damnãt abſtinentias à vino & carnibus, diebus, atque cauſis ab Eccleſia præſcriptis; quadrageſimalem obſeruationem procul repellunt: adeo vt idem Hieronymus rectè alibi ſcripſerit: Omnis hæreſis propter gulam ventremque conſtruitur. *Com in c. 3. Ieremiæ.* Auguſtinus quoq; Donatiſtas reprehendit, quòd greges ebrios ſanctimonialium ſuarum, cum gregibus ebrijs Circuncellionum (militarem vitam iſti viuebant) diu noctuque permixtos vagari turpiter ſinerent. *Lib.2 contra Epiſt. Parm. cap.9.*

Quicquid autem de nouiſſimis alijs hæreſiarchis fuerit, conſtat profectò Martinum Lutherum eorum omnium parentẽ, inſignem potatorem, ac hominẽ gulæ deditũ extitiſſe, ſiquidem vera de illo ſcripſit diſcipulus & cõmenſalis eius Henricus Petrus Rebenſtock, duobus Libris, quibus nomẽ dedit, *Colloquia, Meditationes, conſolationes, narrationes, &c. D. Martini Lutheri.* *Franckfort 1571.* Nã in eorũ priore ſcribit Martinũ Lutherũ de ſeipſo & cõpotatorib. dixiſſe: *Nos Germani ingurgi-* *Fol 105.*

tamus

tamus nos potando ad paupertatem, mortem, & infernum vſq;. Addebat & iſtos Authore ſuo dignos verſus:

Si vino te impleueris, dormire ſtatim poteris.
Et poſt ſomnum, ventriculum vino imple iterum.
Nam Alexandri regula præſcribit hæc remedia.

Fol. 14. Et libro poſteriore adijcit iſta rurſum Lutheri verba: *Iacobus concionator Bremenſis in die Palmarum inter alia fercula, mihi gallinam parauit dicens: Si docemus, quare non facimus? Tandem depoſui habitum. Ego enim niſi cucullam exuiſſem, carnem manducaſſem, & vxorem duxiſſem, Papiſtæ meam doctrinam quaſi non*

Fol. 149. *veram calumniati eſſent.* Et poſtea eiuſdem rurſum verba ſubijcit: *Ego Martinus Luther. vix vllam conſolationē ex morte et reſurrectione Chriſti capere poſſum: bonis autem corporalibus vt edere & bibere, optimè poſſum.* Habes igitur hominem hæreticum propria confeſſione ebrietatibus, ingurgitationibus, gulæ ventri, atque his quæ ſub ventre ſunt, deditiſſimum, & intemperatiſſimum. Vnde factum eſt, vt conſpecta librorum eius initijs affixa, egregiè obeſa, & præpingui eiuſdem Lutheri imagine, bellè profectò ac feſtiuè poëta quidam Catholicus his verbis in eam luſerit.

Tali Bacchus erat, tali Gargantua vultu.
Tale triplex mentum Pantagruelis erat.

Sextò, conſtat iſtiuſmodi ſeductores ad ſe rapere, deuorare, & in vſus ſuos cõuertere ea bona, quæ vſibus pauperum conſecrata, & deſti-

Ioan. 13. nata fuerant. Sic Iudas hæreticorum & apoſtatarum anteſignanus, eleemoſynas Chriſto & Apoſtolis eius collatas, magna ex parte retinebat, furabatur: inde ſibi prædia in futurum

tem-

tempus comparans, vt ex Papia colligit Oecumenius. Viderint & alij, qui ex redditibus Eccleſiaſticis ſibi parentibuſque caſtra conſtruunt, dignitates ſæculi comparant, pauperibus interim neglectis. *In act. cap. 1.*

Septimò, tam miſeram eſſe Eccleſiæ militantis ſortem, vt etiam proditores ac hoſtes ſuos, vt ſerpentes in ſinu, id eſt, cœtibus & pijs conuiuijs frequenter complectatur & foueat. Ita paleæ, zizaniaque germinant, aluntur, creſcunt, metunturque, in medio tritici: & vnà cum mundis ac innocuis ouibus immundiſſimi hædi in paſcuis comperiuntur. De hoc ne quiſquam offendatur vel deficiat, ſcribit Tertullianus: De oliuæ nucleo exoritur oleaſter: & de papauere fici ſuauiſſimæ, ventoſa & vana caprificus exurgit. Nicolaus de ſeptem Diaconis, & Iudas de numero duodecim Apoſtolorum fuit, &c. *Mat. 13. et 25* *Lib. præſcri.*

Cæterùm, noſter Apoſtolus illuſtri ordine ác oratione perſequitur notas, quibus hæreſiarchæ deprehendi poſſint, vt caueantur. Quarum prima eſt: *Sunt maculæ*, id eſt, non tantùm varijs erroribus polluti, & criminibus maculati, ſed etiam ipſiſſimæ ſordes, peſtes, & maculæ: quibus inficiuntur omnes qui illos admittunt. Exiſtimatis forſan, illos ad ornamentum conuiuiorum veſtrorum facere, dum his ſuperueniunt: ſed reuera *ſunt maculæ*, quibus illa dehoneſtantur. Putatis eſſe velut quædam luminaria in cœtibus Eccleſiaſticis; at ipſi potius ſunt tenebræ & labes, quibus obſcuratur & deformatur illorum ſplendor.

Inde ergo manifeſtum eſt valde periculoſum

ſum ac perniciosſum eſſe pijs Chriſtianis inire conuiuia cum hęreticis, fidei ac religionis ſuę hoſtibus. Quia enim paulò liberiores & ſolutiores ſunt homines, illi inter potandum & colloquendum ſuos errores ſpargunt, & contumelias ſuas contra Sanctos, & Sacramenta Eccleſię audacius euomunt; atque his artibus (vt ait Petrus) *Animas inſtabiles alliciunt*. Et Paulus: *Sermo eorum vt cancer ſerpit*. Item: *Per dulces ſermones, & benedictiones* (id eſt, adulationes,) *ſeducunt corda innocentium*. Ideo Diuina authoritate prohibemur *cum iſtis cibum ſumere*: imò hos diligenter deuitare. De ijſdem quoque impoſtoribus non admittendis grauiſſimum eſt iſtud Ioannis præceptum: *Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non adfert, illum ne receperitis in domum, nec aue ei dixeritis. Qui enim dixerit illi aue, communicat eius operibus malignis.* Quaſi dicat: Conuerſatio talium, ſupra leproſorum ac peſte laborantium eſt contagioſa. Etenim ſalutatio parat colloquium, colloquium familiaritatem, familiaritas amicitiam, amicitia fiduciam & conſiliorum communicationē. Hinc oriūtur ſimiles opiniones, pares affectus, communia ſtudia, ſcandala, &c. Hoc eodem conſilio idem Ioannes fugit Cerinthum: & Polycarpus Marcionem, vt teſtatur Irenæus. Et Origenes adoleſcentulus nunquam vel orare, vel edere voluit cum quodam Paulo hæretico, licet ab vna, eademque matrona ſimul, gratiſque educaretur. Tertullianus denique vult legem de non contingēdis leproſis, adumbraſſe quanto ſtudio & diligentia hæreticorum conſortia ſint cunctis fugienda. Addit Beatus Iudas:

2. Epiſt. c. 2. *2. Tim. 2.* *Rom. 16.* *1. Cor. 5.* *2. Tim. 3.* *Tit. 3.* *2. Epiſt.* *Lib. 3. ca. 3.* *Euſe. l. 6. c. 2.* *Lib. 4. adu. Marcion.*

Conui-

Conuiuantes ſine timore.

Secunda nota ſeductorum, videlicet, quòd carnis curam faciunt in deſiderijs ſuis. Vobis, inquit, carnis concupiſcentiam & ſuperbiam edomantibus ieiunijs, abſtinentijs, & humicubationibus; illi die noctuque luxurioſis commeſſationibus & compotationibus indulgent, ventri ac libidini vacant, & ſine vllo Dei timore, aut hominum reuerentia, execrandas libidines poſt ſua conuiuia promiſcuè exercent. Hunc ſiquidem locum ita de Carpocratianis præſertim intelligendum eſſe docet Clemens Alexandrinus. Ad cœnas (inquit) conuenientes viros ſimul & mulieres, poſtquàm ſatietate venerem agitante, exſatiati fuerint, lumine amoto, auerſa lucerna, coire quomodo velint, canum, ſuum, & hircorum libidines imitati. Et poſt pauca: De his (ait) & ſimilibus exiſtimo Iudam propheticè dixiſſe in Epiſtola, &c. Nicetas in Orthodoxia, & Euthymius in Panoplia, eadem propemodum etiam Maſſalianis & Euchitis tribuunt his verbis: Veſperi quo tempore ſalutarem Domini paſſionem celebramus, luminibus accenſis puellas in quandam domum deducunt: hinc luminibus reſtinctis, cum eiſdem libidinosè volutantur, in quamcunque ſiue ſororem, ſiue, propriam filiam quilibet inciderit, & hoc peracto domum dimittuntur. Nouem autem menſium decurſo ſpatio, inſtanti tẽpore quo infandi fœtus naſcantur, in eundẽ locum denuò conueniunt, quartoque poſt par

Li 3. Strom.
Epiph. contr. hær. 26. et 27
Nicetas.
Euthym.

tum die, infelices à matribus infantes depellunt, eorumq́ue carunculis nouacula circum ſcarificatis ac inciſis, defluentem ſanguinem phialis recipiunt. Ipſos autem adhuc ſpirantes in pyram coniectos exurunt. Tum poſtea cineribus & ſanguine cibum abominandum componunt, quo vtentes, & pocula inficientes, communionem ſe peragere mentiuntur. Hæc Patres de Gnoſticis *conuiuantibus ſine timore*, literarum monumentis prodiderunt.

Ex quibus omnes perſpiciunt in quantos furores, flagitioſa & monſtroſa ſcelera impellantur à diabolo homines, qui ſemel ſeſe ei per hęreſes deuouerunt, & ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ vnitatem atque obedientiam reliquerunt. Deinde, cernimus quàm neceſſarius ſemper ſit Dei timor ac reuerentia ſiue comedamus, ſiue bibamus; quando in tam immania & nefaria ſcelera inciderint Seductores iſti, eo quod *con-*
Eccli.1. *uiuarentur ſine Dei timore*. Enimuerò *qui ſine timore*
Prouerb.15. *eſt, non poterit iuſtificari*. Econtrariò verò, *per timo-*
Eccli.4. *rem Dei declinat omnis à malo. Timor Domini expellit*
Tob.6. *peccata*. Tobias, Raguel, Anna, Sara dicuntur cũ timore Domini nuptiarum ſuarum conuiuia celebraſſe. Sequitur:

Semetipſos paſcentes.

Tertia eſt ſeductorum nota. Nimia cura ventris ſui tenentur, cùm iniuria damnoq́ue pauperum. Quaſi dicat. Seſe iactant eſſe miniſtros verbi, & reformatores Eccleſiarum, & oblata ab auditoribus dona plurima colligunt pręteſo nomine egenorum & pauperum, quorum magnam ſe curam gerere fingunt: ſed reipſa nihil horum præſtant. Neglectis ſiquidem viduis,

duis, pupillis, impotentibus ac ſenibus egenis; impuri gurgites omnia vorant, abſumunt, & ventrem intrepidè farciunt. Similes ſunt lupis atque latronibus, qui non irruunt in ouile, niſi vt furentur, mactent, perdant, & ſanguine ouium ſitim ſuam reſtinguant. Illos referunt, de quibus olim conqueſtus eſt Dominus: *Væ paſtoribus Iſrael qui paſcebant ſemetipſos, lac comedebant, lanis operiebantur: gregem autem meum non paſcebant, &c.* *Matt 7.* *Ioan. 10.* *Ezech. 34.*

Heu quàm multis eadem nota nunc conuenit! Primò enim veteribus illis Gnoſticis omnino quadrat, quorum princeps Simon nihil aliud quàm turpia lucra ſpirabat, voluptates ventris & carnis meditabatur, honoribus etiam diuinis *ſemetipſum paſcere* ac exſaturare ſupra quàm dici poteſt, ambiebat. Et de Valentinianis ſupra diximus ex Irenæo, quod profana myſteria ſua his tantùm aperirent, qui grandes mercedes conferrent. Additque idem ſanctus martyr, loquens de quodam Marco hæreſiarcha: Maximè circa mulieres vacat, & hoc circa eas quæ ſunt honeſtæ, & circumpurpuratæ, & ditiſſimæ, quas ſæpe adducere tentans, dicit blandiens eis, Participare te volo ex mea gratia, &c. Exinde prophetidem ſe putat, & remunerare eum geſtit, non ſolùm ſecundùm ſubſtantiæ ſuæ dationem, vnde diuitiarum copiam magnam collegit: ſed & ſecũdum corporis copulationem vniri ei cupit, &c. *Iuſti. Apolo.* *Lib. 1. cap. 9.*

Deinde, neotericis Gnoſticis etiam concinnè quadrat hæc nota, quoniam direptis per vniuerſam Franciam, Belgium, Angliam, & Scotiam templis, calicibus, & venerandarum

reliquiarum aureis argenteisq; thecis, quæ ad innumerabilem propè pecuniarum ſummam excreuiſſent ; non ad vſum pauperum, vt videri volebant, illam inſumpſerunt: *ſed ſeipſos* eadem exornarunt, *pauerunt* ,, ſaginaruntque tam miniſtri quàm ſatellites. Inſtar proditoris Iudæ initio ſucclamabant, Poſſent iſta venundari multis, & dari pauperibus : verùm euentus comprobauit illos nullam pauperum curam habuiſſe, ſed potius militum, prędonum, apoſtatarum, atque meretricum ſuarum . Adeò vt querimoniæ, quas veteres habuerunt de crudelitatibus & rapinis Donatiſtarum & Arianorum; noſtræ quoque nunc poſſint eſſe de Caluiniſtarum vexatione & direptione.

Ioan.13. *Luc.22.* *Optatus.* *Victor Vtic.* *Athanaſ.* *Niceph.*

Paſcunt quoque ſemetipſos ſæculi Reges, Principes, nobiles, qui proprijs redditibus non contenti, populum Chriſtianum abſque moderatione vectigalibus onerant, opprimunt, exhauriunt, vt ſuis voluptatibus ac luxui faciant ſatis. Hos coarguit diuinum verbum: *Dominè, populum tuum humiliauerunt, & hæreditatem tuam vexauerunt. Viduam & aduenam interfecerunt, & cæt. Deuorant plebem meam ſicut eſcam panis. Exultatio eorum ſicut eius qui deuorat pauperem in abſcondito.*

Pſalm.93. *Pſalm 52.* *Habac.3.*

Inſigni quoque nota, ac ignominia iſta condemnandi ſunt, paſtores dicam, neſcio, an prædones, qui plurimis & opimis onerati ſacerdotijs, ſeipſos tantùm ac nepotes, cognatos & parentes vnà cum mollibus aulicis, adulatoribus, & turpium libidinum mini-

ſtris

ſtris fouent & paſcunt: interea verò nec penſum ſoluunt, nec docent, nec ſacrificant, nec pauperes, imò nec templorum ſuorum manifeſtas ruinas curant. De his queritur atque expoſtulat Dominus per ſuum prophetam: *Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam, conculcauerunt partem meam. Dederunt portionem meam deſiderabilem in deſertum ſolitudinis. Poſuerunt eam in diſſipationem, & cæt.* Sequitur diuina propter eos vltio: *Deſolatione deſolata eſt omnis terra, & cæt. quia gladius Domini deuorauit ab extremo terræ vſque ad extremum eius. Non eſt pax vniuerſæ carni.* *Ierem.12.*

Contrà verò dictum eſt Beato Petro: *Paſce agnos meos. Paſce oues meas:* non teipſum, aut cognatos. Et idem ſucceſſoribus præcipit: *Paſcite qui in vobis eſt gregem Domini,* videlicet exemplo, doctrina, ſacramentis; & cùm indiguerint, facultasque fuerit, etiam temporalibus bonis. Eccleſiaſticis enim decretis ac legibus piè ſanctéque conſtitutum fuit, vt temporalium Eccleſiæ bonorum prima pars Antiſtiti, ſecunda Clericis, tertia fabricæ, quarta pauperibus diſtribueretur. Viderint ergo multi, quid de his CHRISTO mortuorum & viuorum æquiſſimo iudici, tandem aliquando ſint reſponſuri. Sed nos literam perſequamur. *Ioan.21.* *1.Pet.5.* *12. q. 2. can. Vobis.*

Nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur.

Hæc quarta eſt nota ſeductorum & hæreſiarcharum, qua ſignificatur quàm ſint inanes & inconſtantes. Vult autem dicere: Erigite oculos, & in cælos intendite. Conſpicite nubes, id eſt, vapores & fumos ſurſum

eleuatos, & è ſublimiori aëris parte dependentes. Hæ cùm terræ ſitienti, & aridæ videntur pluuias polliceri; cùm tamen ipſæ ſiccæ ſint atq; fallaces, terram perſæpe nec irrigant, nec fœcundant: ſed tantummodo caliginem rebus humanis obducunt, tandemque hinc inde diſſipatæ euaneſcunt in auras. Ita & ſeductores iſti multa iactant, multa pollicentur de verbo Dei, de Euangelij puritate, de reformatione Eccleſiæ, de pura adminiſtratione ſacramentorum, de remiſſione peccatorũ per ſolam fidem, de ſecuritate conſcientiarum, de ſalute æterna, &c. ſed horum nihil omnino præſtant: quin potius ſunt illuſores & ſeductores. *Sunt nubes ſine aqua*, id eſt, ſunt penitus aridi, inanes, & fallaces. Potius lumen veræ fidei obducunt, quàm oſtendant: ſacramenta corrumpunt & tollunt, non miniſtrant: Eccleſiam perturbant, non reformant: ſcripturas deprauant, non ſincerè interpretantur: & miſeras hominum conſcientias errorum ſuorum tenebris inuoluunt & perdunt, non illuſtrant aut ſeruant. Denique, vt nubes illæ inanes nihil aliud ſunt, quã ludibria ventorum, à quibus nunc ſurſum, mox deorſum impelluntur: ſic & Seductores iſti ſunt admodum inconſtantes; modò aiunt, modò negant: nunc cum Simone, mox cum Nicolao ſentiunt: aliâs vt Ebion, vel Cerinthus loquuntur, &c.

Ex his autem primùm aduerte, cunctos pſeudoprophetas & hæreſiarchas fuiſſe homines ventoſiſſimos & leuiſſimos, iactationi tamen populari addictiſſimos. Nam Magi Pharaonis, & Baaliſtæ, qui formam tulerunt hæretico-rum,

rum,vera miracula ſeſe effecturos eſſe in ſuarum ſuperſtitionum confirmationem pollicebantur: ſed nihil vnquam huiuſmodi præſtiterunt. *Nubes ergo fuerunt ſine aqua*. Clemens Ro. & Iulij Africani Abdias referunt Simonem Magum iactaſſe, quod facilè per aëra volaret, illęſus ignes intraret, ſtatuas loco moueri, corpora mortua incedere, lapides vt panes apparere faceret; montes & ſaxa penetraret, nouas arbores citò oriri, aridas illicò florere, vultum proprium in alterum commutare ne agnoſceretur, vt ouis vel capra apparere, auro plurimo aliquem onerare poſſet, &c. Verùm, hæc pura erant dæmonum ludibria, ac oculorum humanorum faſcinationes pernicioſæ ac dãnabiles, nedum otioſę & vanę. Ariani quondã ſub Valente, Manes in Perſide, Polychroni⁹ Conſtantinopoli, Cyrolas in Gallijs, & alij aliquot deinceps hæretici conati ſunt in ſuarũ opinionum adſertionẽ miracula edere: ſed *nubes fuerunt ſine aqua*. Hoc quoque ſæculo ſub initium magnifica promiſerunt Lutherani, Sacramentarij, Anabaptiſtæ de puro Dei verbo, de reſtituta veritate, de libertate Chriſtiana, de renata Euangelij luce; hæc quoque miraculis comprobare aliqui eorum fruſtra ſunt conati: ſed contra potius, omnibus veterum Gnoſticorum hæreſibus atque blaſphemijs contaminata per eos Europa, miſerabilem in eam perturbationem ac deſolationem induxerunt.

Lib.3.recog. Li.1 cert. Apoſt. Egeſip. lib 3. de excidio vrbis.

Niceph. Cyrill. Ieroſol. Greg.Tur.

Perſpice deinde, graphicè, ſtyloque planè Apoſtolico depictam in hac nubium metaphora, & veterum & nouorum Gnoſticorum leuitatem & inconſtantiam. Vt illæ à ventis nunc

ad Orientem,mox ad Occidētem,vel ad Meridiem , aut Septentrionem leuiſſimo flatu impelluntur: ſic illi diuerſis , contrarijſque ſententijs continuò agitati,nunc in illam,mox in
Matth.7. iſtam fidei confeſſionem inclinant.Quia ſuper arenam ſuarum adinuentionum ſunt fundati, non ſupra firmam Chriſti & ſponſæ illius Eccleſiæ petrā;nulla conſtantia vel firmitate ſibi conſtare poſſunt.Inſtar arundinum in lubrico conſtitutarum ac inanium , quolibet vento in quamlibet partem continuò flectuntur. De
2.Pet.3. prioribus ſcribit Petrus: *Indocti & inſtabiles Epiſtolas Pauli deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.* Irenæus quoque in hanc illorum inconſtantiam exclamat: Videamus
Lib.1. ca.5. eorum inconſtantem ſententiam,cùm ſint duo vel tres,de eiſdē,non eadem dicunt;ſed & nominibus,& rebus cōtraria reſpondent, &c. Et
Libr præſcr. Tertullianus: Nihil intereſt illis, licet diuerſa tractantibus,dum ad vnius veritatis oppugnationem conſpirent. Omnes tument, omnes ſcientiam pollicentur. Ordinationes eorum leues,temerariæ,inconſtantes: nunc neophytos conlocant, nunc ſæculo obſtrictos, nunc apoſtatas noſtros,vt gloria eos obligent, quia veritate non poſſunt. Alius hodie Epiſcopus, alius cras: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus, &c. Mentior ſi non etiam à ſuis regulis variant inter ſe, dum vnuſquiſque proinde ſuo arbitrio modulatur quę accepit,quemadmodum de ſuo arbitrio ea compoſuit ille qui tradidit,&c.

An non quoque tibi videtur Lutheranorum & Caluinianorum ſimul expreſſa eſſe varietas; &

tas; & crebra tanquam nubium, ſic ſententiarum commutatio? An non ſingulis annis, imò & menſibus à ſeipſo diſſenſit Lutherus? An nõ Melanthon omnibus ſuorum locorum communium editionibus, in rebus fidei ſententiam mutauit? Carolſtadius & Bucerus nunc cum Luthero, mox aduerſus eum ſenſerunt? Et plus quàm ducentis locis ſecum pugnare Caluinum,& diſcipulos eius, ſcriptis euulgatis iam ipſi palã euicimus? Quid quod in negotio Euchariſtiæ,& paucorum verborum ſacramentalium interpretatione, quatuor & octoginta penitus diſſidentibus ac contrarijs ſententijs, pluſquam hoſtiliter ſecum diſſideant?

Septiceps Luth.

Dialogis de Trinit.

Non ſic profectò, non ſic Prophetæ & Apoſtoli; non ſic diſcipuli, primique ab eis Eccleſiarum Catholicarum Antiſtites; non ſic Patres Orthodoxi; non ſic etiam his nouiſſimis temporibus, Paſtores & Doctores Catholici: ſed omnium (in rebus quæ ad fidem & ſalutem ſpectant) vna eſt vox, vna ſententia, vna fides, vna religio. Omnes obtemperamus Paulo admonenti, *Ne ſimus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitijs hominum, in aſtutia ad circumuentionem erroris*. Idem dicimus omnes, & non ſunt in nobis ſchiſmata. Non diuerſas diuerſarum prouinciarum aut Eccleſiarum admittimus fidei Confeſſiones: ſed vniuerſi credimus in vnam, ſanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam, &c.

Ephes. 4.

Superiori etiam nubium metaphora cõmonentur Eccleſiæ Doctores & Paſtores, vt ſimiles ſint nubibus humidis atque fœcundis, vt

diuinæ fidei,religionis,amoris,& timoris, ſalubris quoque pœnitentiæ pluuias profundāt ſuper eos, quibus cum conuerſantur, concionantur,& præficiuntur. Non plauſum, vt ait Bernardus,ſed planctum excitent.Nam de huiuſmodi ſpiritalibus ac fœcundis nubibus ait
Iſaiæ 5. Dominus: *Mandabo nubibus meis*(id eſt,prophetis & Apoſtolis,ait Hieron.)*ne pluant ſuper eam*(apo
Iſaiæ 60. ſtatricem Iudæam)*imbrem*. Et rurſum:*Qui ſunt iſti,qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas?*Tales fuerunt nubes in Africa Cyprianus, Arnobius, Auguſtinus, Optatus, Fulgentius. Tales in Aſia, Ignatius, Polycarpus, Baſilius, Nazianzenus. Tales in Europa, Clemens, Alexander, Leo, Damaſus, Innocentius, Ambroſius, Gregorius.Tales in Gallia Lazarus, Creſcens, Trophimus, Martialis, Dionyſius, Irenæus, Hilarius, Martinus,&c. Ad quorum imi
Hebr. 13. tationem nos remittens Paulus, ſcribit: *Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei, quorum exitum conuerſationis intuentes, imitamini fidem*.Subijcitur:

Arbores autumnales infructuoſæ,bis mortuæ,eradicatæ.

Quinta eſt nota hęreſiarcharū,nimirum,quòd pietatem quandam ad tempus ſimulant:ſed reipſa homines ſunt omnino peſtiferi,perditi,& deſperati; quod alia rurſū metaphora hoc loco docetur. *Illi ſunt*,ait, *vt arbores*,quæ extremo autumni tempore, præter omnem temporis rationem florent,fructuſque agricolis repromittunt:ſed intempeſtiuè atque mendaciter.Nam mox aêris intemperie folia, floreſque emarceſcunt,moriuntur,decidunt:illæque deciduę ac ſteriles radicitus euelluntur, ne terram vlterius

terius occupent, demumque in ignem mittuntur, vt ardeant. Ad hunc modum Seductores ſpecioſa verborum folia proferunt, multa de virtutibus, de iuſtificatione, de pia cum proximis conuerſatione, de Decalogi obſeruatione, vt iucundos flores oſtentãt: ſed nullos tandem veros ac ſolidos fructus edunt. Parturiũt quippe montes, & naſcitur ridiculus mus. Mera eſt hypocriſis ac ſimulatio, quę citò manifeſtatur. Veſtes ſunt ouium, quibus cor lupinum ad tempus contegitur. Ficus eſt ſterilis, cui Chriſtus maledicit. Arbores malæ, ac emarcidæ, quę vel nullum fructum, vel corruptum & marcidum producunt. Quinetiam non ſolùm infructuoſi ſunt ſeductores iſti, ſed etiam *bis mortui* ac perditi, nimirum cùm in verbis, tum in operibus: & tam in ramis bonorum operum, quàm in radicibus bonarum voluntatum. *Bis mortui*, quia & ſecundùm carnem corruptiſſimi, & ſecundùm animam peruerſiſſimi: mortui Deo & proximis, in hoc ſæculo & in futuro, ſibi & alijs damnationem ſempiternam mercantur. Denique, non ſecus deplorati ſunt, quàm *arbores eradicatæ*, ac è terra euulſæ, quibus iam nulla ſpes eſt reuireſcendi. Etenim conſtat illos eradicatos eſſe de terra viuentium, nec amplius radicatos in fide aut charitate: ſed præciſos ab Eccleſia Chriſti, in cuius ſolius vnitate, bona opera ad æternam ſalutem conducentia fieri poſſunt, & vita beata contingere.

Matth. 7.
Luc. 13.

Hæc porrò primùm docent, pios ac Reipublicæ Chriſtianæ vtiles viros, in ſacris literis cum arboribus frugiferis ac fœcundis, ſicut impios ac peſtiferos cũ marcidis ac emortuis

Iſaiæ 12.
Ezech. 36.

frequenter comparari. Iſtud autem fieri, vt illi ſupernæ gratiæ, quæ cum aquis viuis comparatur, irrigationem agnoſcant; & non tam ſibimetipſis, quàm proximis fructificare ſtudeant: iſti verò propterea, quòd imbre cæleſti indignos ſeſe reddant, atque poſtremum ac inextinguibile incendium eos maneat, nemo poteſt ambigere. De prioribus ſcribitur: *Erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, &c. Iuſtus vt palma florebit. Ego ſicut oliua fructifera in domo Domini. Sicut lilium inter ſpinas, &c. Sicut cedrus exaltata ſum in Libano, &c.* De poſterioribus verò dicitur: *Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum &c. Per agrum hominis pigri tranſiui, & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant ſuperficiem eius ſpinæ. Erunt ſicut myricæ in deſerto: &c.* Ergo ſeductores & hæreſiarchæ appoſitè comparantur hîc cum arboribus infructuoſis ac emarcidis.

Ioan 4 & 7.

Pſal. 1. 51. 91.

Cant. 2.

Eccli. 24.

Pſalm. 57.

Prouerb. 24.

Ierem. 17.

Docent ſecundò, hęreſiarchas poſſe ad tempus eximiam pietatis ſpeciem, & pię moderatæque conuerſationis fucum præ ſe ferre ac oſtentare: verùm hanc hypocriſeos laruam breui tempore detrahi atque cadere. Ad hoc pertinet, quod Apoſtolus ait: *Speciem virtutis habentes, ſed virtutem eius abnegantes.* Et rurſum: *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant, cùm ſint abominati, increduli, & ad omne bonum opus reprobi.* Summa, arbores ſunt, quæ ad tempus virent, florent, erumpunt in gemmulas: ſed reipſa ſunt infructuoſæ.

2. Tim. 3.

Tit. 1.

Oſtendunt tertiò, extra vnitatem & pacem Eccleſiæ catholicæ, nihil ad ſalutem æternam prodeſſe fidem, ſpē, ſacramenta, eleemoſynas,

prçces, virtutes morales, imò nec ipſã ꝓ Chriſti nomine mortem quantumuis fortiter toleratam. Iſtud multis & fortiſſimis argumentis adfirmant Cyprianus martyr & Auguſtinus, libris eiuſdem tituli, videlicet, De vnitate Eccleſiæ. Paulus etiam conſtanter prædicat: *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates, ſi habuero omnem fidem, ſi tradidero corpus vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Et hîc impij comparãtur cum arboribus eradicatis ac mortuis. *Cyprian.* *Auguſt.* *1. Cor. 13.*

Euincunt poſtremò cunctos hæreſeon authores, miniſtros, ac fautores, iure diuino præciſos eſſe à corpore Chriſti, & eradicatos à cõmunione Sanctorum, terraque viuentium. Etenim, *qui non credit, iam iudicatus eſt. Et qui non crediderit, condemnabitur.* Dubius in fide, infidelis eſt. Et qui non colligit cum Chriſto, diſpergit, &c. *Ioan. 3.* *Marc. 16.* *Luc. 11.*

13. *Fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones: ſydera errantia, quibus procella tenebrarum ſeruata eſt.*

SExta nota hæreſiarcharum eſt, quòd ſint turbulenti, tumultuoſi atq; ſeditiones excitent, quocunque ſeſe ingeſſerint. Quemadmodum vndæ marinæ, quò ſæuius furunt procellis, hoc magis deſpumant plurimas ſordes, quas propellunt ad littus, turbantur, & redduntur lutulentæ: ita & iſti factionibus, clamoribus, & ſeditionibus omnia commiſcent, pacem Eccleſiaſticam tollunt, tranquillitatem humanam perturbant, ſuaque dedecora & probra omnium oculis exponunt. Videtur autem hæc Iudæ metaphora deſumpta eſſe ex

Iſaia

Iſaiæ 57. Iſaia dicente *Impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus in conculcationem & lutum. Non eſt pax impijs, dicit Dominus.*

Hæc porrò nobis in primis proponunt admirandam ſimulque timendam diuinam potentiam ac prouidentiam in fluctibus maris, quos tam ſapienter moderatur, ac per eoſdem plurima in hoc infimo mundo mirabilia continuò operatur. Nam vt Pſaltes canit: *Continet ſicut in vtre* (id eſt, ſumma poteſtate) *aquas maris, ponēs in theſauris ſuis abyſſos.* Miretur ergo & timeat Dominum omnis terra. *Conturbat*, cùm ei libet, *profundum maris*, vt Ionæ tempore contigit, *& ſonum fluctuum eius.* Et facta alluſione ad maris rubri, Iordaniſque diuiſionem, ac mirabilem Hebræorum tranſitum, exclamat: *Venite, & videte opera Dei, terribilis in conſilijs ſuper filios hominum. Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertranſibunt pede*, ſicco videlicet. *Qui deſcendunt mare in nauibus facientes operationes* (vt ſunt piſcatores, & negotiatores, qui trans mare currunt,) *in aquis multis, ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo. Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ, &c. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus, &c.* Hæc quidam diuinæ prouidentiæ atque gloriæ hoſtes, neſcio cui naturæ viribus imputant, aut cauſis ſecundis ſolummodò tribuant; quaſi quidpiam aut eſſent, aut valerent ſine prima: pij autem omnes eſſe opera diuina confitentur, quorum contemplatione in laudes Creatoris & rectoris huius inferioris mundi pro viribus aſſurgunt.

Pſalm. 52. Pſalm. 64. Pſalm. 65. Pſalm. 68. Pſalm. 160.

Deinde, iſta vniuerſis declarant, omnem hęreſim eſſe factioſam, tumultuoſam & ſeditioſam.

ſam. Cùm enim inuenta, inſtillata, & inuecta ſit à Diabolo, qui rebelliones excitauit tam in cælo, quàm in paradiſo; præterea, homicida fuit ab initio, & Pater mendacij, non poteſt non ſemper & vbique ſuo parenti eſſe perſimilis. Inſuper, homines reddit elatos, ſuperbos, proteruoſq; legum tam diuinarum quàm humanarum contemptores, quibuſcum nulla concordia, nulla tranquillitas, vel pax diuturna firma ve eſſe poteſt. Rectè igitur in veteri teſtamento hæretici (quemadmodum docet Auguſtinus) adũbrati ſunt per Iſmaël, *cuius manus contra omnes*; deinde, per Eſau hominem ferum, venatorem, & bellatorem; qui fratrem odio proſequens dicebat, *Venient dies luctus Patris mei Iſaac, & occidam Iacob fratrem meum*: quoniam vt hi fratres pios viros & electos à Deo ſunt perſecuti, ſic hæretici Eccleſiam. Quod & Paulus docens ſcribit: *Quomodo tunc is qui ſecundùm carnem natus erat, perſequebatur eum qui ſecundùm ſpiritum*, id eſt, promiſſione facta per Diuinum Spiritum; *ita & nunc*. Et ſanè Optatus Mileuitanus, deinde Auguſtinus libris ſuis aduerſus Donatiſtas, grauiſſimè conqueruntur de illorum ſeditionibus, rapinis, cædibus, ac ſacrorum locorum direptionibus. Auguſtini vnam tantùm & alteram de horum ſeditioſis geſtis ſententiam ſubijcio: Video, inquit, planè mira opera Donatiſtarum, quotidianas violentias Circuncellionum, ſub Epiſcopis & Presbyteris, eiuſdem ſectæ ducibus, circumquaq; volitare, & terribiles fuſtes Iſraëlis vocari: quæ homines Catholici, qui nunc viuunt, vident & ſentiunt. Et idem alibi: Violentiſſimas

Apoc. 12. *Geneſ. 3.* *Ioan. 8.* *Gen. 16.* *Gen. 27.* *Galat. 4.* *Auguſt. in Pſalm. 10.* *Epiſt. 164.*

mas cædes & ſtrages plerique ipſorum *Donatiſtarum*, & Epiſcopi, & Presbyteri, & quilibet Clerici, congregatis turbis hominum furioſorum, non Catholicis tantùm, ſed nonnunquam etiam ſuis, vbi poſſunt, inferre non ceſſant. Alibi rurſum quibuſdam Donatiſtis dicentibus, *In nullum ſævimus*, idem ſanctus Antiſtes reſpondet: Non ſçuitis, quando, & vbi non poteſtis: indicans nulli eos parcere, vbi per facultatem licet.

Quid de bellis per nouiſſimos hæreticos in Europa concitatis dicemus? An non Huſſitica ſecta, mox Bohemiam Ziſca duce, cruentiſſimis aliquot prælijs deformauit? Lutherana, continuò Germaniam inter ſe commiſit? Anabaptiſtica, pluſquam centum millia ruſticorum perdidit? Zuingliana, bello ciuili Heluetios implicauit? Denique, admiſſis ſemel in Gallia, Scotia, & Belgio Caluinianis, tot continuò eorum factionibus, ſequuta ſunt bella, tot cædes, tot tumultus, vt vix credituri ſint poſteri. Vtinam Hiſpania, Italia, & alia regna, in quibus adhuc hæreſis iſta nondum apertè nidificauit, malo noſtro ſapiant, eamque adhuc ſtudioſius à finibus ſuis procul repellant.

Iſta denique nos docent, finem omnium tam hæreticorum quàm hæreſeon eſſe omni confuſione ac ignominia plenum. *Deſpumant*, inquit Apoſtolus, *ſuas confuſiones*, id eſt, ſuam ignominiam & dedecus cunctis tandem oſtentant. Vt fluctus maris quantumuis immanes; ac præſentem interitum vectoribus, nauibus, terriſque minitantes, momento diſpereunt; & ita quidem

quidem diſpereunt, vt nullum ſui, niſi turpe veſtigium relinquant: ſic & hæreſiarchæ ac ſeductores tandem comprehenduntur in aſtutia ſua;&, vt Paulus ait, ab omnibus deprehenduntur eſſe *homines corrupti mente, & reprobi circa fidem.* 2.Tim.3. *Sed vltra non proficient: Inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus.* Expuunt quidem in cælum, ſed proprijs fœditatibus in faciem recidentibus, commaculantur. In ſceleribus comprehenſi tandem aliquando confunduntur: ſicut Baalis 3.Reg.18. & Belis miniſtri de ſceleribus atque impoſturis conuicti, omnes ad vnum vſque perierunt 3.Reg.19. ſub Helia, Iehu, & Daniele viris à Deo ad vltionem illorum excitatis. Daniel.14. Hoc idem palam teſtantur miſerabiles mortes Iudæ proditoris, Simonis magi, Montani, Manetis, Arrij, Neſtorij, Eunomij, Priſcilliani, & aliquot aliorum hæreſiarcharum, de quibus dictum eſt aliâs. &c. Adijcitur:

Sydera errantia, quibus procella tenebrarum ſeruata eſt in æternum.

Hæc eſt ſeptima ſeductorum ac hæreticorum nota, qua illorum in figendis & refigendis errorum ſuorum tabulis leuitas & inconſtantia deſignatur. Vt autem metaphoram Apoſtolicam intelligamus, notandum *ſydera errantia*, ſeu ſtellas errantes duobus modis dici. Primò enim ſtellæ errantes, Planetæ vulgo, in inferioribus cælis defixæ, errantes dicuntur ab opinione & communi iudicio ſenſus humani: quamuis nullæ (vt ait Plinius) errent minus illis. Nam quia velocior eſt firmamenti, in quo aliæ ſtellæ reſident, & citatior

curſus,

curſus, ſtellæ quæ in eo ſunt eodem ſemper ordine videntur rotari; ideoq́; fixæ nominantur. Sed hæ quia in inferioribus, atque à primo mobili remotioribus cælis permanentes tardius circumaguntur, nec eundem ſemper tramitē, (quemadmodum ſaltem in Sole & Luna vel ruſtici conſpiciunt) ſeruant; ea ratione erraticæ præſertim appellantur. Secundò, tametſi non ita propriè, ſtellæ errantes dicuntur, quas Ariſtoteles ἀςέρας διαθέοντας, id eſt, ſtellas diſcurrentes vocat. Hæ propriè ſtellæ nō ſunt: ſed aëris ſicci inflammationes in longum ductæ, cadentibus ſtellis perſimiles: ſiue (vt Plinius vocat) deciduis.

Li.1.Meteor.

Li.2.hiſt.c.8.

Ad vtramque ergo erraticarum ſtellarum ſpeciem reſpicere potuit Apoſtolus, cùm hæreſiarcharum vitia exitiaque deſcripſit. Vitia, quòd ſpecioſam lucem præ ſe ferunt, ſed eam mendacem & prorſus inſtabilem: exitia verò, quòd *his caligo tenebrarum in æternum ſeruata eſt*; quemadmodum lucentes illæ flammæ perobſcura tandem nocte conduntur, nec vllum ſui veſtigium relinquunt. Sit ergo verborum ac totius metaphoræ iſte ſenſus: Videntur Seductores iſti velut ſtellæ ſuper terram fulgere, voluntq́ue haberi lumina mundi, eximij tenebrarum depulſores, Theologiæ ac verbi Dei profundiſſimi miniſtri ac profeſſores: ſed reuera ſunt *ſydera errantia*, ſeu ſtellæ errantes: quoniam & ipſi denſiſſimis errorum tenebris inuoluuntur, & alios in eaſdem ſecum abripiūt. Omninò inſtabiles & varij ſunt, quoniam nec ſibi conſtant, neque conſtantem ſectantur veritatem: ſed in varias ſectas diſſecti, nunc iſtud

dogma,

dogma, mox aliud, aliudque ſubinde adinue-
nientes & adfirmantes; & à ſeipſis, & ab alijs
turpiter diſſident. Ad tempus hoc adſerere vi-
dētur, ad tempus tanquā ſeſe nocte abſconden
tes non videntur. Tanquam Prothei hac forma
nunc conſpiciendos ſe oſtentant; mox alteram
induunt. Verùm, licet hìc ad tempus impru-
dentibus fulgere videantur, deſignata tamen
eſt illis à Deo prępotente caligo tenebrarum,
& incendium ſempiternū. Ignis, grando, nix,
glacies, ſpiritus procellarum, pars eſt calicis *Pſal.10.*
eorum.

Hinc primò cum Didymo Alex. obſeruan-
dum eſt, hæreticos glorioſis magnificiſque ti-
tulis ſeipſos ſemper venditaſſe: tum quia per-
petua ambitione inardeſcunt, tum vt his velut
pigmentis ac fucis venena ſua occultent, ſicq;
incautos in ſuas partes pertrahant. Ecquid mi-
rum, quando parens eorum Satanas nonnun-
quam etiam pro angelo lucis ſeipſum oſten- *2.Cor.11.*
tat? Ita Simon ſingulare illius organum; *ſe Vir-* *Actor.8.*
tutem Dei magnam appellabat. Valentiniani, ab e- *Iren.lib.1.*
ximia rerum omnium cognitione, *Gnoſticos*, id
eſt Sapientes vocitabant: ſicut Nouatiani, *Ca-*
tharos, id eſt, mundos ac puros. Manes, quod *L.adu.Fauſt.*
Græcis furioſum ſignificat, vt refert Auguſti-
nus, ſe nunc Manichæum, id eſt, manna funden
tem: nunc Apoſtolum Ieſu Chriſti: mox etiam
Spiritum paraclitum appellauit. Quidam A-
poſtolicos, alij Angelicos, alij Encratitas ſeſe
vocauerunt. Nouiſſimo ſæculo iſto Lutherus à
ſuis, ſecundus Elias; Germaniæ Propheta, A-
poſtolus, & primus Euangeliſta nuncupatur:
Et quid mirum, cùm & ipſe tanta tumuerit ar-

rogantia, vt cum præſtantiſſimis Propheta-
rum & Apoſtolorum non timuerit ſeſe frequẽ
ter comparare? Aiebat enim, vt de illo ſcripſit
To.2.Colloq. fol.28. commenſalis eius Henricus Petrus: *Dauid, Daniel, & Eſaias excellentiſſimi fuerunt prophetæ. Ego ſum Eſaias: Philippus Melan. Ieremias. Iacobus Apoſtolus Philippum deuotat: Petrus Martinum Lutherum,* & cæt. Quis vnquam vel Apoſtolorum, vel ſanctorũ Patrum tam ſuperbè & arroganter de ſe ſenſit aut ſcripſit, quàm hic glorioſus Thraſo? Paulus profectò ſe indignum reputat qui vocaretur Apoſtolus: hic verò viliſſimus ruſticus, ac furioſus apoſtata, regio ſanguine ſatum Eſaiam, & Apoſtolorum coryphæum Petrum ſe appellat & venditat. &c. Caluinus etiam in concionibus palam ſe Prophetam eſſe ſępe dictitauit: *Beza in eius vita.* & nunc à Bezanis, Puritanis, & alijs ſectatoribus ſuis dicitur eſſe, Sol, & lux mundi. Omnes autem Hugnoſtici appellant ſe Euangelicos, Apoſtolicos, Puros, Reformatos: imò & ab vteris matrum Sanctificatos ſeſe palam iactitant, & ſuperbiſſimè gloriantur.

De horum verò inconſtantia & varietate, his quæ ſuperius iam dicta ſunt, hæc pauca ex Auguſtino ſubiungere libet. *Libr. de hær.* Manichæi diuiſi ſunt in Cathariſtas, Macarios, & propriè dictos Manichæos; omnes ab vno Manichæo authore. *Socrat. lib.2. hiſt. cap.17. & 20.* Ariani mox diſſecti ſunt in Aëtianos, Meletianos, & Macedonianos. In Africa, quot partes per Numidiã & Mauritaniã factæ ſunt *Lib.3 contr. epi. Par. c.4.* de ipſa parte Donati? Pars Donati in multa minutiſſima fruſta conſciſſa eſt, q̃ omnes minutæ *Li.1. de bapt. cap 6.* particulæ Maximiniſtarũ ſectam grandiorem reprehendunt, & ſingulæ conantur aſſerere, apud ſe tantummodo verum Baptiſmum re-

mãnſiſſe.&c. In quot etiam ſectiones nunc diuiſi ſint Lutherani,ferè incredibile eſſet dicere.Sacramentarij, vt ſupra diximus, etiam in ſola re Euchariſtica,per octoginta quatuor diuerſas ſententias ſunt diſtracti.Sed cum B.Doctore Auguſtino locum abſoluamus: Contra dicunt,ait,linguæ multæ, diuerſæ hæreſes, diuerſa ſchiſmata perſonant,linguæ multæ contradicunt veraci doctrinæ. Tu curre ad tabernaculum Dei,Eccleſiam Catholicam tene,à regula veritatis noli diſcedere: & protegêris in tabernaculoDomini à cõtradictione linguarũ. *Conc.3.in Pſal. 30.*

Obſeruandum poſtremò, hæreſim non eſſe peccatum tam leue ac minutum,vt quidam Politici exiſtimant:ſed grauiſſimum,imò & multorum præcedentium & nefandorum ſcelerũ pœnam,ac proinde æternis gehennæ tenebris ac cruciatibus plectẽdum crimen. Nam vt hic docet Apoſtolus,authoribus,miniſtris,& fautoribus eius,*procella ſeu caligo tenebrarum ſeruata eſt in æternum.* Quaſi dicat:Et ſi nunc videntur regnare ſuper terram,iudiciũ tamen Domini nequaquam effugient. Seruat enim hos Deus in æternum cum Satana puniendos in caligine tartarea. Ibunt omnes in hæreticis opinionibus & ſchiſmatibus morientes, cum Caino, gigantibus, Dathan, Core, Abiron, Baaliſtis, Pſeudoprophetis,Iuda,Simone mago,Ario,& reliquis eorum anteceſſoribus ſuis, in puteum abyſſi, & mortem ſecundam. Aequiſſimum eſt enim, vt qui Chriſtum veram huius mundi lucem negauerunt, perpetuæ tradantur caligini. Claudant & hunc locum hæc Auguſtini verba: firmiſſimè tene, & nullate- *Li.de fide ad Petrum ca.3. & 39.*

 nus

nus dubites, quemlibet hæreticum, vel ſchiſmaticum, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti baptizatum, ſi Eccleſiæ Catholicæ non fuerit aggregatus, quantaſcunque eleemoſynas fecerit, & ſi pro Chriſti nomine etiam ſanguinem fuderit, nullatenus poſſe ſaluari. &c. Iam Apoſtolum audiamus.

14. *Prophetauit autem & de his ſeptimus ab Adam, Enoch, dicens:*

15. *Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus impietatibus eorum, quibus impiè egerunt: de omnibus duris quæ locuti ſunt contra Deum peccatores impij.*

CONfirmatio eſt pręcedentis ſententiæ, quâ dixit, Hæreſiarchis ac ſeductoribus populi repoſitam eſſe procellam tenebrarum in æternum; eaque deſumpta ab antiquiſſimi & ſanctiſſimi Prophetæ Enoch teſtimonio; ac repetito ab vltima vetuſtate, quid Spiritus ſanctus de illis pronunciauerit oraculo. Dicit ergo Apoſtolus: Nemo veſtrum miretur, Cariſſimi, de horum Seductorum aduentu, quaſi neſciente Deo exorti ſint. Nam is ab initio huius ſæculi non ſolùm reuelauit Prophetis hos venturos; ſed & quibus ſupplicijs pro ſuis hæreſibus ſint afficiendi apertè prædixit. Nullus ergo veſtrum turbetur, aut animum deſpondeat. Nullus verò illorum glorietur, tanquam terribile Chriſti iudicium poſſit vnquam effugere. Tametſi enim in præſenti vita vt plurimum non

non puniantur, aderit tamen, aderit pro certo tempore ſuo Chriſtus viuentium & mortuorum iudex, cui velint nolint de cunctis blaſphemijs ac ſceleribus ſuis reddent rationem, ſumentque decreta ſupplicia. Hæc eſt certiſſima & veriſſima doctrina, non ſolùm à nobis Apoſtolis huic mundo tradita: ſed & ab exordio mundi, primis Prophetis ac Patribus, qualis fuit Enoch, annunciata & prædicata &cæt.

QVIS fuerit Enoch?

IN his cùm plurima eſſent diſcutienda, nos paucioribus contenti, primùm inquiremus, quis fuerit hic Enoch: deinde, Vbi nunc locorum degat: hinc, An aliquem librum ſcripſerit, vnde beatus Iudas allatum teſtimonium deſumpſerit? Fuit ergo Enoch ſeptimus Orbis Patriarcha, quandoquidem à Moſe generationis illius hic ordo contexitur: *Adam genuit Seth, Seth genuit Enos, hic Cainam, hic Malabel, hic Iared, Iared autem genuit Enoch*. Addit verò idem Moſes, hunc vixiſſe 365. annis, & ambulaſſe cum Deo, & non apparuiſſe: quia tulit eum Dominus. Quantum verò ad pietatem, & functionem eius pertinet, conſtat eum eximia fide & vitæ ſanctitate præ cæteris ſæculi ſui hominibus excelluiſſe: quinetiam dono prophetiæ præditum, palam in ſacris conuentibus docuiſſe: cùm Moſes teſtetur *eum cum Deo ambulaſſe*, id eſt, purè & caſtè coram eo vixiſſe: Paulus eundem ab inſigni fide in Deum prædicet: beatus Iudas denique, hoc loco adfirmet eum propheteaſſe, atque in his, ea præclara capita de fine

Gen. 5.

Hebr. 11.

mundi,de Iudice viuorum & mortuorum, maieſtate futuri aduentus illius, bonorum & malorum in alio ſæculo repoſita mercede, quæ
Lib.4.ca 30. hîc ſtrictím referuntur. Irenæus martyr ſcribit eum legatione functum ad Angelos: quod de filijs Seth intelligo; qui etiam filij Dei dicuntur, quos ſuis concionibus niſus eſt à nefarijs libidinibus & commercio Cainitarum reuocare.

VBI nunc locorum diuerſetur?

Geneſ. 5. MOſes difertè ſcribit, Deum eundem tranſtuliſſe: ſed in quem locum, non aperit.
Eccl.44. Syracides manifeſtè teſtatur de eo: *Enoch placuit Deo, & tranſlatus eſt in paradiſum.* Verùm, qualis ſit iſte Paradiſus, an terreſtris, an cæleſtis, an verò tantùm myſticè & ſpiritaliter intelligendus, non dicit. Et quidem ex fide Catholica puto conſtare, quod tum non ſit tranſlatus in paradiſum cæleſtem; cùm ante Chriſti aduentum
Hebr.9. nondum eſſet propalata & aperta ſanctorum via, ipſeq; primus omnium hominum in eum per Aſcenſionem ſuam peruenerit, ſecum du-
Epheſ.4. cens aliorum ſanctorum choros, ex inferis redemptos. Myſticum verò ac ſpiritalem tantũ Paradiſum cõfingere, nec tutum, nec pium eſt; quando iſtud in Origene dãnauerit Epiph. Per placet itaq; illa, quam ab auditoribus SS. Apo-
Lib.5.c.5.& lib.4.cap.30. ſtolorum ſe accepiſſe & didiciſſe Irenæus martyr ſequitur & amplectitur ſententia, videlicet, Enoch ſine morte intermedia, tranſlatum eſſe in Paradiſum, in quo poſitus fuerat Adam primus homo; & in eo conſeruari etiam nunc; futurus teſtis iudicij venturi. Eandem ſenten-

ſententiam tot Patribus antiquis, doctis, & ſanctis probatam euicimus Annotationibus noſtris in Irenæum, vt religio ſit ab illis diſcedere. Conſtat rurſum apertiſſimis Pauli verbis, illum mortem non ſenſiſſe, quandoquidem *tranſlatus eſt*, ait, *vt non videret mortem* Inquirere verò nunc, vbi ſit ille Paradiſus, aut quonam modo illic conuerſetur, an aliquando ſit moriturus, &c. non eſt præſentis loci. Hebr. 11.

AN ſcripſerit Enoch?

DVbitant plurimi, an ſolùm viuę vocis oraculo prophetauerit Enoch, an verò etiam ſua vaticinia ſcriptis comprehenſa ad poſteros tranſmiſerit, inſtar Dauidis, Iſaiæ, Ieremiæ, ac reliquorum deinceps prophetarum. Qui primã defendunt ſententiam, putant beatum Iudam à partibus ſuis ſtare, quandoquidem ſolùm dicat, *eum prophetaſſe*, non autem ſcripſiſſe. Deinde, magno veterum Theologorum conſenſu Moſes habetur primus omnium ſanctorum ſcriptorum: fuit autem Moſes plus mille annis B. Patriarcha Enoch poſterior. Præterea, cùm (octo tantùm qui in arcam ſeſe receperant exceptis) vniuerſus orbis per aquas diluuij ſubmerſus ac deletus ſit, nemini dubium eſſe putant, quin libri Enoch, etiã ſi quos ſcripſiſſet, ſimul quoq; abſumpti & deleti ſint. Ad hæc, Eccleſia Catholica cenſuit libros ei nuncupatos, eſſe ſuppoſititios & falſos: quod de veris & germanis nunquam pronunciaſſet. Poſtremò, multi & docti viri cenſent teſtimonium hîc allatum ab Apoſtolo, non ex aliquo Enoch libro, ſed tantùm ex longa conſtantiq;

Patrum traditione laudatum eſſe. Atque hæc de priore ſententia,& rationibus,quibus inniti poſſunt,qui eam ſibi aſſumendam & ſequendam proponunt.

His nihil obſtantibus, alij aliam ſententiam ſequuntur : quam & ego magis certã veramq; exiſtimo,quòd nõ tantũ coniecturis, vt prior; ſed firmiſſimis omnium ferè vterum Theologorum teſtimonijs innitatur. Ait enim in primis Auguſtinus : Scripſiſſe nonnulla diuina Enoch illum ſeptimum ab Adam, negare non poſſumus, cùm hoc in Epiſtola canonica Iudas Apoſtolus dicat. Quod & poſtea confirmat, tametſi non diffiteatur ſcripta illa, nec apud Iudæos,nec apud Chriſtianos eſſe in authoritate:eo quòd nimia antiquitas eadem ſuſpecta reddiderit. Conſentit Hieronymus,licet ſcriptum illud ſimiliter iudicet apocryphum. Eandem ſententiam amplectitur quoque Athanaſius in Synopſi. Origenes teſtatur in Libris Enoch arcana multa contineri de ſtellis, earumque nominibus & effectis: licet apud Hebræos, inquit,in authoritate non habeantur.Idem rurſum eorundem meminit homil.2. in Ioſue: & tomo 6. in Euangelium Ioannis. Tertullianus præ cæteris librorum Enoch vehemens eſſe aſſertor videtur : quando in libro de Idololatria, nihil dubitat authoritate illorum tanquam firma & Prophetica idololatriam oppugnare. Sed & libro de habitu muliebri, omnium euidentiſſimè contendit pro librorum iſtorum aſſerenda veritate & authoritate, his maximè rationibus. Prima, quòd illa ſcripta potuit reparare Noë poſt diluuium,

Li. 15. ciuit. cap. 23. & li. 18. cap. 38.

Com. in 1. ca. ad Tit. & in Catal. ſcrip. Eccl.

Homil. 28. in Num.

Cap 4. & 15. & li. de cultu fœm. c. 10.

Cap. 3.

luuium, ſicut Eſdras totum vetus Teſtamentũ à Chaldæis combuſtum: aut certè ſecum in arca ſeruare. Secunda, quòd omnis ſcriptura, quæ aliquid confert ad ædificationem, diuinitus inſpirata credatur. Tertia, quod à Iudæis reiecta ſit, eo quòd apertiſſima teſtimonia de Meſſia ab ipſis occidendo contineret. Denique, quòd apud Apoſtolum Iudam teſtimoniũ poſſideat. Inſuper, in libro qui dicitur: Teſtamentum duodecim Patriarcharum, quem frequenter citant Procopius ac Origenes; multa citantur velut prophetica ex libris Enoch, vtpotè, quæ ventura erant filijs ac nepotibus patriarcharum, de mundi Saluatore ab Hebræis occidendo, de futura Hebræorum captiuitate, & per omnes gentes diſperſione. Demùm, certiſſimum eſt Iuſtinum, Irenæum, Clementem Alexand. & reliquos primæ notæ ſcriptores Chriſtianos, ex librorum Enoch lectione hauſiſſe eam opinionem, qua putarunt malos angelos aſſumptis hominum corporibus, ex filiabus hominum gigantes procreaſſe, &c. Igitur, quicquid ſit de librorum Enoch authoritate, ſatis probatum mihi videtur, Enoch non ſola voce ad præſentes, ſed & ſcripto prophetaſſe ad poſteros: & integrum fuiſſe beato Iudæ hanc ex ſcriptis eius adſumere ſententiam, eamquè (licet non cætera illius ſcripta) ſanctam, canonicam & Apoſtolicam ſua authoritate effeciſſe. Et de his hactenus.

Cæterùm, hinc vident omnes, Deum ab initio huius mundi ſuos habuiſſe præcones, qui iudicia & decreta ſua patefacerent cæteris hominibus: tum vt electis ac credentibus ſalutis

 ſpes

ſpes inijceretur; tum, vt incredulis ac reprobis iuſta damnatio prædiceretur. Huiuſmodi fuerunt in lege naturæ Adã, Seth, Enos, Enoch, &c. ſub lege, Moſes, Aaron, Leuitæ, Prophetæ. Idcirco ſimilis dicitur eſſe patri familias, qui ſingulis horis diei conduxit operarios in vineam ſuam. In eius itaque pluſquam paternam ſolicitudinem ac prouidentiam ſunt cõtumelioſi, qui hanc vineam, id eſt, Eccleſiam Catholicam vltra quingentos, octingentos, vel mille ducentos annos, ab eodem in tetris erroribus idololatriæ derelictam eſſe impudentiſſimè garriunt.

Matth. 20.

Deinde, ſatis ex ijſdem conſpicitur, veterum Patriarcharum & Prophetarum fidem ac religionem, eandem fuiſſe cum noſtra Chriſtiana & Catholica; ſi præcipua eiuſdem capita, vt de Deo trino & vno, de Meſſiæ aduentu, morte, reſurrectione, iudicio futuro, bonorum ac malorũ mercede, &c. attẽtè ſpectauerimus: quod & Irenęus martyr multis in locis, & alij veteres comprobauerunt. Hoc autem piorum Chriſtianorum conſcientias plurimum recreare ac confirmare debet aduerſus dubitationes, quæ de illa, propter Turcarum & Hæreticorum proſperitates, oriri poſſent. Aduertunt enim ſe non nouam quandam, aut ab hominibus inuentam doctrinam amplecti: ſed omnium vetuſtiſſimam ac certiſſimam profiteri cum Patriarchis, Prophetis, & Apoſtolis, quos etiam illius hoſtes mirantur.

Lib. 4. ca. 11. 12. 13. 21. 23. 24. 38 &c.

Poſtremò, beatus Iudas, prætermiſſis aliorum Prophetarum teſtimonijs, iſtud vel ex certiſſima traditione maiorum, vel ſcriptura

Enoch

Enoch omnium prima deſumpſit; tum vt do-
ceret veterum traditiones cum pietate & ve- *Iren. lib. 3.*
neratione ſuſcipiendas eſſe, nec ab his decli- *cap 3. Tert.*
nandum: tum etiam vt Simonianos atq; Gno- *lib de coro-*
ſticos doctrinam Apoſtolicam aſpernantes, *na militis.*
ſaltem huius vetuſtiſſimi, & à Iudæis etiam
probati prophetæ verbis refelleret, &c. Sed
Enoch prophetantem audiamus.

Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis, &c.

ISTVD vaticinium, vt antiquiſſimum, ita &
ſanctiſſimum, diligenter examinandum eſt.
Continet enim ſumma capita totius Euange-
lij ac doctrinæ Apoſtolicæ fideique Chriſtia-
næ: nimirum, iudicium vniuerſale totius mun
di aliquando futurum: quis mortuorum & vi-
uentium Iudex: qua maieſtate & frequentia
ſtipatus adueniet: de quibus præſertim inqui-
ret & iudicabit: quod aduerſus impios decre-
tum proferet: & qui huius decreti executo-
res, &cæt. An non hæc præcipua eſſe capita fi-
dei noſtræ mecum cenſebit, quicunque Sym- *Symb. Ap.*
bolo Apoſtolorum fidem habuerit? In eo nam-
que recenſetur de Chriſto iudice ac iudicio:
*Venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Credo carnis
reſurrectionem, & vitam æternam.* Eadem in reli-
quis ſymbolis, & amplioribus verbis expli-
cantur & confirmantur. De iiſdem frequen-
tes & graues conciones Chriſtus habuit, vt
cùm dixit: *Filius hominis venturus eſt in gloria Pa-* *Matth. 16.*
*tris ſui cum angelis ſuis, & tunc reddet vnicuiq; ſecundùm
opera eius. Videbunt filium hominis venientem in nubibus* *Matth. 24.*
cæli, cũ poteſtate magna & maieſtate. Cũ venerit filius ho- *Matth. 25.*

minis

minis in maieſtate ſua, & omnes angeli eius cum eo, &c. Apoſtoli deinde hanc eandem doctrinam & toto orbe ſeminarunt, & pro eius veritatis adſertione vſque ad mortem decertarunt, dicentes: *Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque pro vt geſſit in corpore, &c.* Et Petrus adfirmat: *Præcepit nobis Chriſtus prædicare & teſtificari, quia ipſe eſt qui conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum & mortuorum.* Quod & angeli miſſi de cælo prius adſeruerant dicentes: *Quemadmodum vidiſtis eum aſcendentem in cælum, ita veniet, &c.* Vult itaque hoc loco diuinus Apoſtolus Iudas: Enoch ab Adam ſeptimus pater orbis, diuinorum arcanorum conſcius, verbis omni maieſtate & veritate plenis, ante diluuium concionabatur, literiſque mandabat ad poſteros: Ecce pro certo veniet Dominus iudex, quantumuis iſtud irrideant impij homines: veniet citius quàm putent: veniet manifeſtus & terribilis. Non perpetuò pijs inſultabunt athei, quòd Deum quendam effingamus, ac prædicemus, qui non ſit, qui nuſquam conſpiciatur, aut ſenſibus humanis ſeſe percipiendum exhibeat. Veniet namque tandem aliquando: & videbit eum omnis oculus. Videbunt etiam impij Filium hominis venientem in nubibus cæli, cum poteſtate magna & maieſtate: nec tunc irridendi aut negandi aduentum eius, ſed ſeſe plangendi locus erit, & cæt. Verùm ſingula prophetiæ verba, eo quòd emphaſim habeant, iam excutiamus.

Rom 14. 2 Cor. 5. Act. 10. Act. 7. Matth. 26. Apoc. 1.

Ecce venit Dominus, &c.

REM vt præſentem, oculis omnium ſubijcit, dicens: *Ecce venit*: præteritum pro futuro,

turo, prophetico more. Deinde, Iudicem ſigni-
ficat humanitus venturum, ac ſi cum ampliſſi-
mo & honoratiſſimo cōſeſſu ingrederetur re-
giam huius mundi, & in tribunal ſuū conſcen-
deret. Prophetæ ergo propter indubitatā cer-
titudinem rerum quas prædicunt, de his velut
iam eueniſſent, aut certè tunc gererentur, ita
concionantur & ſcribunt; vt nullus de euen-
tu illarum ambigere poſſit aut debeat: niſi
Spiritum ſanctum qui per eos loquitur, tetra
velit afficere contumelia. *Non enim voluntate hu-
mana allata eſt aliquando prophetia*, ait Petrus, *ſed* 2. Pet 1.
*Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines. Lo-
cutus eſt per os ſanctorum qui à ſæculo ſunt prophetarum
eius.* Et in ſymbolo Nicæno profitemur omnes, Luc. 1.
Spiritum ſanctum locutum eſſe per Prophetas. Non er-
go vt hominum & quidem ſanctorum ſolùm,
verùm vt ipſius Dei Spiritus ſancti verba &
oracula eorum ſunt attendenda & recipi-
enda.

Notandum quoq; in hoc vaticinio nullum
annum, nullum menſem, nullum diem aut ho-
ram huius aduentus ſingulariter deſignari. Vo-
luit namque Dominus illius articulum & no-
bis, & Prophetis, & Apoſtolis, imò etiam &
Angelis ignotū eſſe: vt omni momento nobis
caueamus, ne imparati inueniamur. *De die illo,* Matth. 24.
& hora, inquit Dei Filius, *nemo ſcit, neque Angeli
Dei. Vigilate ergo, quia neſcitis diem, neque horam.* Re- Matth. 25.
uelauit quidem plurima quæ aduentum illum
antecedent: ſed duo illis adiecit, quæ nos peni-
tus abarcent etiam à coniecturis certis & in-
dubitatis illius. Prior eſt: *oportet hæc fieri: ſed non-
dum ſtatim finis.* Poſterior, *Propter electos breuiabun-*

tur

tur dies illi. Quis autem hominum, vel angelorum pro certo deſignare poteſt, quanto ſpatio ſint aut prolongandi aut decurtandi?

Vide Irenæũ Lib. 5 ca. 28. Opinati ſunt plurimi Hebræi, Græci, & Latini futurum illũ beatiſſimum Chriſti aduentum immediatè poſt conſummatũ huius mundi ſextum millenarium; idque non contemnendis rationibus ac coniecturis conſtabiliunt. Sed reipſa ſtandum eſt apertiſſimis Chriſti decretis: *Act. 1.* Huicque Iudicis ſententiæ, *Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate, &c.* Item Apoſtolorum verbis iſtis: *1. Theſ. 5. 2. Pet. 3.* *Dies Domini vt fur* (id eſt, nullo cogitante aut ſperante) *ita in nocte veniet, &c.*

Errauerunt igitur turpiſſimè Oſiander, Leonitius, Regiomontanus, Mariacolonus, alijque Aſtronomi, qui ob coniunctionem inſignem quarundam ſtellarum auſi ſunt præſcribere, vel anno 1583. vel 1584. omnino adfuturum eſſe finem mundi, & glorioſiſſimum aduentum Filij hominis: vt etiam tempus ac euentus eos palã redarguit. Eſt etiam nõ modò irridendus, ſed & acriter increpandus atque damnandus Martinus Lutherus, qui vt propheta à ſuis haberetur, vt etiamnum ab excæcatis & faſcinatis ab eo multis habetur & vocatur: qui huius nouiſſimi iudicij tempus deſignare auſus eſt *Tom 1. Colloq. fo. 48. & Fol. 77.* his verbis: *In Apocalypſi vſque ad equum album mundus peruenit, non diu reſtabit mundus, non vltra* 100. *annos.* Et non multo poſt, rurſum ſe prophetam fingens, ait: *Si nunc dies extremus non venerit, nunquam certè veniet.* Hæc autem dicebat circa annum Domini 1538: cùm hæc autem ſcribo, annus 1595. voluitur: ergo iam annorum quinqua-

quaginta & ſex ſpatio oſtenſa eſt falſitas huius vaticinij; vlteriuſque poſteris noſtris patebit, quàm pſeudopropheta fuerit. Enimuerò ſicut in diebus Noë homines edebant, bibebant, epulabantur, nubebant, &c. & non cognouerunt donec veniret diluuium: ita erit & hic aduentus. Et ſicut angelus exterminator media nocte, grauiſſimo ſomno depreſſis omnibus, irruit in primogenita Aegyptiorum, & Iſraëlem ſeruauit: ſic & Iudex omnium clam nobis omnibus venturus eſt. *Matth. 24.* *Exod. 12.*

Sed quis iſte Iudex? Proculdubio Ieſus Chriſtus Dei & Mariæ filius: de quo hîc dicitur, *Venit Dominus.* Is enim eſt ad quē exclamauit Thomas: *Dominus meus, & Deus meus.* Qui & de ſeipſo ait: *Vos vocatis me magiſter, & Domine, & bene dicitis, ſum etenim.* Eodem epitheto deſignatur in fidei noſtræ ſymbolis, *Et in Ieſum Chriſtum Filium Dei vnicum Dominum noſtrum.* Sic & in ſymbolis Athanaſij & patrum Nicænorum. In ſingulis ferè ſcriptorum ſuorum paginis eodem nomine vocant eum Apoſtoli. *Ioan. 20.* *Ioan. 13.*

Multis autem de cauſis magis decuit Filium in glorioſa humanitate ad iudicium venire; quàm Patrem in forma ſenis, aut Spiritum ſanctum in ſpecie columbæ; aut ignis, aut flatus vehementis, quibus modis aliquando ſeipſos manifeſtaſſe leguntur. Primò, quia ſolus Filius homo factus, in ea forma Euangelium annunciauit, omnes ad fidem cæteraſque virtutes adhortatus, cunctos redemit, & ad cæleſtia regna inuitauit: igitur decet vt & in eadem forma à cunctis rationem verborum, cogitationum, & operum exigat: pios ſecum coronet in *Dan. 7.* *Matt. 3.* *Act. 2.*

regno, impios ſupplicijs æternis tradat & plectat.

Secundò, quoniam ſua ſubmiſſione, exinanitione, paſſione, & morte hanc ſibi authoritatem & gloriam meruit, & accepit à Patre ſuo dicẽte Apoſtolo: *In hoc Chriſtus mortuus eſt & reſurrexit, vt viuorum & mortuorum dominetur.* Item: Propter hoc quod humiliauit ſemetipſum vſq; ad mortem crucis, exaltauit illum Deus Pater, & dedit illi nomen, &c. Ideo de hac poteſtate accepta concionatur: *Data eſt mihi omnis poteſtas, &c.*

Rom. 14.

Philip. 2.

Matth. 28.

Tertiò, quia per eum tanquam per coæternam virtutem & ſapientiam ſuam Pater condidit omnia, decet vt per eundem illa omnia terminet & inſtauret. Nam *per ipſum omnia facta ſunt.*

Ioan. 1.

Quartò, vocatur, & reipſa eſt λόγος, id eſt, Verbum, ſermo, & ratio Patris, ſimulque æquitas & iuſtitia eius. Ideo dicitur: *Pater non iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit Filio, &c.*

Ioan. 5.

Hæc porrò incredibili conſolatione ac lætitia perfundere atque reficere debent piorum animos, quando ſibi perſuaſerint ſeſe hunc habituros iudicem, qui reuera ipſorum eſt aduocatus, mediator, paſtor, frater, atque os de oſſibus, & caro de carne ſua. Hac recreatus conſolatione Paulus exclamat: *Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Ieſus mortuus eſt, reſurrexit, & ſedens ad dexteram Patris, interpellat pro nobis, &c.* Sed quo conſeſſu ſtipatus veniet iſte Iudex?

Rom. 8.

Venit

Venit Dominus in ſanctis millibus ſuis.

NON ſolùm veniet, inquit, cum corpore glorioſo, diuinaque maieſtate: ſed & innumerabiles Angelorum, Archangelorum, &c. myriades; quotquot etiam tunc erunt beati Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Virginum, Pœnitentium ſpiritus, è cælis cum ipſo aduenient: vt cæleſte tribunal eius honorent, atque ſummam iudicij eius æquitatem ſuis ſententijs comprobent. Hæc ſunt vetera Prophetarum oracula, hæc Patriarcharum fides, hæc diuina religio, de qua etiam ante diluuium vaticinatus eſt Enoch. De hoc Iudicis noſtri ſatellitio ait etiam Dauid: *Deus manifeſtè veniet, Deus noſter, & non ſilebit. Aduocauit cælum de ſurſum, & terram, &c.* Id eſt, cæleſtes ſimulq; terreſtres creaturas rationales. Hoc idem docuit etiam Iſaias dicens: *Dominus ad iudicium veniet cum ſenibus populi ſui, & principibus eius.* Daniel quoque ait: *Millia millium miniſtrant ei, & decies centies centena millia aſſiſtunt ei.* Zacharias præterea: *Veniet Dominus Deus meus, omneſque ſancti eius cum eo.* Denique omnium euidentiſſimè idem venturus Iudex Dei Filius: *Cùm venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes Angeli eius cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, &c.* Pſalm 49. Iſaiæ 3. Dan. 7. Zach. 14. Matth. 25.

Pios itaque Chriſtianos non conturbet nunc ingens numerus Turcarum, paganorum, apoſtatarum, hæreticorum, ſchiſmaticorũ, reproborum. *Nolite timere puſillus grex, &c. Contendite intrare per anguſtam portam, &c.* Veniet dies, in qua Dominus omnes ſuos colliget, ac oſtenta- Luc. 12. Matth. 7.

bit turbam illam Sanctorum ſuorum, quam dinumerare nemo poterit: atque vnà cum ipſis nos quoque apparebimus. Feſtinemus ingredi in illam requiem, &c.

Apoc. 7. Heb. 4.

Puta quoque, ſi tantis copijs ſtipatus Iudex noſter aduentabit, quis impiorum ac tyrannorum poterit manus eius effugere? Quis conſpectum eius latere?

Verùm, emergit quæſtio, Cur sanctorum animæ, quæ iam cæleſti gloria in cælis perfruuntur, in terram deſcenſuræ ſint ad locum iudicij? Quatuor à Theologis huius rei adferuntur rationes. Prima, vt perfecta reſurrectione reſumant propria corpora ſua, eiſdemque vitam beatam, glorioſam & cæleſtem impartiantur: ſicut anima Chriſti in die reſurrectionis propriam carnem reſumpſit & glorificauit. Hanc fiduciam ſibi alta mente infixã fuiſſe, etiam ſub lege naturæ ſignificat beatus Iob, cùm ait: *In nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum ſaluatorem meum.*

Iob 19.

Secunda, vt in ijſdem corporibus ac membris, quibus multas perſecutiones, grauiſſimaque tormenta pro nomine Chriſti ab impijs pertulerunt, ſuas laudes virtuteſque à Chriſto celebrari & prædicari cum incredibili gaudio & exultatione conſpiciant. Dicet enim rex his qui à dextris eius erunt: *Eſuriui, & dediſtis mihi manducare, &c. Beati qui perſecutionem paſſi ſunt propter iuſtitiam. Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tribulationibus meis, &c. Tunc laus erit vnicuique à Deo. Gloria & honor omni operanti bonum.* Huius rei ſpecimen

Matth. 25. Luc 22. 1. Cor. 4. Rom. 2.

men Chriſtus iam aliquando demonſtrauit, pietatem beati Martini coram Angelis ſuis prædicans: Martinus adhuc catechumenus hac me veſte contexit. *Sulpitius.*

Tertia, vt perfectam conſummatamq; mercedem in carne, per dotes agilitatis, ſubtilitatis, claritatis, impatibilitatis, & immortalitatis recipiant. Nunc enim altera tantùm ſtola induuntur, id eſt, animi gloria: tunc duplicem recipient. *Oportet enim mortale hoc induere immortalitatem: & corruptibile induere incorruptionem.* Hinc Paulus magna ſpe exultans ait: *Saluatorem expectamus, qui reformabit corpus mortalitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ, &c.* *Apoc. 6.* *1.Cor.15.* *Philip. 3.*

Quarta, vt quilibet Sanctorum totus ac integer cum Chriſto elatus in aëra, conſenſione & approbatione iudicet omnes impios, atque collætentur de æterna aduerſum illos vltione. Ideo namque Paulus confidenter interrogat: *An neſcitis, quoniam Sancti de hoc mundo iudicabunt?* Et Dauid ait: *Lætabitur iuſtus cùm viderit vindictam, & manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris. Et dicet: Vtique eſt fructus iuſto: vtique eſt Deus iudicans in terris.* Non quod Sanctos delectet afflictis, ac miſerijs aliorum inſultare: ſed quod Dei ſummam æquitatem & veritatem ſint laudaturi. Hinc rurſum Pſaltes: *Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis. Ad alligandos reges eorum in compedibus, & cæt. Vt faciant in eis iudicium conſcriptum: gloria hæc eſt omnibus ſanctis eius.* Et Sapiens: *Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis, &c.* *1.Cor 6.* *Pſalm.57.* *Pſalm.149.* *Sap.3.*

ALIA rurſum oritur quæſtio. Quamobrem quoque oportebit omnes beatos Angelos, & Chriſto iudici, & iudicio eius generali adeſſe? Reſpondent Theologi, iſtud expediens ac decens eſſe, quoniam & per ipſum Dei filiũ ſunt creati, eiuſdemque præuiſis meritis & à lapſu prę̈ſeruati, & in gratia gloriaque confirmati. Is namque, vt ait Bernardus, qui erexit hominem lapſum, dedit Angelo ne caderet. Itaque vt milites regem comitantur, & ſerui Domino ſuo miniſtrant: ſic oportebit illos adeſſe Chriſto, cùm præcipuam regni ſui gloriam adibit, & hoſtes omnes ponet *ſcabellum pedum ſuorum*: id eſt, perfectè omninoque ſubiectos ſibi faciet.

Serm. 22. in Cantica.

Pſalm. 109.

Multa verò eaque clariſſima & præſtantiſſima erunt Angelorum circa electos eo tempore officia. Primò namque ſuis manibus angelicis colligent cineres, oſſa, membraq; Sanctorum ex omnibus locis, in quibus diſperſa fuerãt, & coaceruabunt, coaptabuntque ordinibus ſuis ad reſurgendum. Nam Chriſtus ait: *Angeli congregabunt electos à quatuor angulis terræ, à ſummis cælorum vſq; ad terminos eorum. Vbi fuerit corpus, congregabuntur & aquilæ.* Ad hoc etiam pertinere putant illud Dauidis: *Cuſtodit Dominus omnia oſſa ſanctorum, vnum ex his non conteretur*, id eſt, non perdetur, non deerit integritati corporis. Item & iſtud Euangelij: *Omnes capilli veſtri numerati ſunt, vnus ex eis non peribit.*

Matth. 24.

Pſalm. 33.

Luc. 12.

Secundò, clariſſimo & acutiſſimo tubarum clangore toto Orbe perſonabunt, & ad tribunal Chriſti omnes bonos & malos conuocabunt: vt his verbis docet Apoſtolus: *Omnes reſurgemus*

1. Cor. 15.

ſurgemus in momento, in ictu oculi, in nouiſſima tuba. Canet enim tuba, & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. Et iterum: *Dominus in iuſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cælo.* Hic ſonus in Euangelio vocatur vox Filij Dei, quoniam eius nomine & poteſtate perſonabit. *Venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filij Dei.* Hanc omni momento præſtolari ſe dicebat Hieronymus ſcribens: Ego diebus ac noctibus operior cum tremore reddere nouiſſimum quadrantem: & quod Dominus mihi dicat: Hieronyme, veni foras.

1. Theſſ. 4. *Ioan. 5.* *Epiſt. ad Florentium.*

Tertiò, cunctis ad locum iudicij perductis, Iudicis authoritate ſeparabunt malos de medio iuſtorum, ſicut ſub noctem paſtores ſegregant oues ab hœdis: & ſtatuent illos à dextris, iſtos autem à ſiniſtris. Sic etenim ſerui patris familias è medio tritici alligant zizania in faſciculos ad comburendum. *Mittet quippe Filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitates, &c.*

Matth. 25. *Matth. 13.*

Quartò, lata aduerſus reprobos poſtrema ſententia, *Ite maledicti, &c.* quaſi diuinæ iuſtitiæ miniſtri ac executores, illos propellent à conſpectu Domini, & facie Sanctorum, in barathrum atque voraginem damnationis æternæ. *Mittent eos,* ait Chriſtus, *in caminum ignis, vbi erit fletus & ſtridor dentium.*

Matth. 25. *Matth. 13.*

Quintò, Sanctos in ſuis ordinibus iuxta meritorum rationem ſuſceptos, ſurſum eleuabunt in cælos, ſecumq; perducent in vitã & gloriam ſempiternam. *Rapiemur,* inquit Apoſtolus, miniſterio certè angelico, *in nubibus obuiam Chriſto in aera: & ſic ſemper cum Domino erimus.* Sic Chriſtus homo

1. Cor. 15.

Actor. 1. homo dicitur aſcendiſſe in iubilo, exultatio-
Pſalm 67. ne, & voce tubæ: concinentibus profectò ac exultantibus Angelis. In huius rei argumen-
Luc. 16. tum, Lazari anima perhibetur portata ab Angelis in ſinum Abrahæ, id eſt, locum conſolationis & quietis.

Poſtremò, vnà cum omnibus Sanctis hominibus eâdem diuina viſione fruentes, ſonoris clariſque vocibus laudabunt. Viuentem in ſæcula ſæculorum. De qua re exultans canit Da-
Pſalm. 83. uid: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula*
Pſalm. 149. *ſæculorũ laudabunt te.* Et rurſum: *Exaltationes Dei in gutture eorum, &c.* Scribitur quoque in Apoca-
Apoc 19. lypſi, quod in cælis perpetuò canitur, *Hallelu — ia.*
Iſaiæ 6. Auditæ ſunt etiam voces Seraphinorum cantantium, *Sanctus, &c. et.* Concludam itaque hæc pia religioſaque Auguſtini adhortatione: Cur
Manualis cap. 34. ergo per multa vagaris homuncio, quærendo bona animæ tuæ & corporis tui? Ama & deſidera vnicum bonũ, in quo ſunt omnia bona, & ſufficit. Si delectat pulcritudo: fulgebunt iuſti ſicut ſol. Si velocitas, aut fortitudo, aut libertas: erũt ſimiles angelis Dei. Si lõga aut ſalubris vita; ibi erit ſana æternitas, & æterna ſanitas. Si ſatietas: ſatiabuntur cùm apparuerit gloria Domini. Si ebrietas; inebriabuntur ab vbertate domus Dei. Si melodia: ibi Angeli concinent ſine fine Deo, &c. Sed ad Prophetiam Enoch de iudicio & Iudice totius mundi redeundum eſt.

Veniet

Veniet facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt: & de omnibus duris, quæ locuti ſunt contra Deum peccatores impij.

NVNC quarto loco deſcribunt tam Propheta quàm Apoſtolus, quid facturus ſit Chriſtus mundi Iudex in poſtremo ſuo aduentu. De hoc namque diſſerunt, non de primo, in quo non venit vt iudicaret mundum: ſed vt ſaluaretur mundus per ipſum. Dixit enim: *Non veni vt iudicem mundum, ſed vt ſaluificem.* Venit vt agnus manſuetus ad occiſionem. Venit vt à Iudæis accuſaretur, à Iuda proderetur, à ſuis relinqueretur, à Pontificibus irrideretur, à Pilato damnaretur, & à militibus pro nobis omnibus crucifigeretur. Secundò autem ac poſtremò veniet vt leo de tribu Iuda, impijs terribilis, pijs iucundus & amabilis. Veniet poſiturus inimicos ſuos ſcabellum pedum ſuorum, & vt vnà cum electis ac ſanctis ſuis glorioſiſſimus regnet in ſæcula ſæculorum. Aiunt ergo hi diuini Scriptores, *Veniet facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios*, tam de ſceleribus quæ patrauerunt; quàm de impuris, impijs, & blaſphemis verbis, quæ nimis contumaciter aduerſus Deum, perfectiones, opera & religionem eius locuti ſunt. Siquidem ſeductores illi, non tantùm ſceleratæ vitæ exemplis, ſed etiam peruerſis aduerſus fidem Catholicam concionibus plurimum nocebant.

Ioan. 3. *Ioan. 12.* *Iſaiæ 53.*

Hîc primùm obſeruat Oecumenius, latum eſſe diſcrimen inter hominem impium,& hominem peccatorem: eo quod impius propriè dicatur,qui proximè aduerſus Deũ peccat, vt qui Deum negat omnipotentem, infinitè bonum, iuſtum,miſericordem: qui blaſphemat: aut qui fidem,ac Eccleſiam eius deſerit, vt ad hæreticos aut alios infideles tranſeat. Peccator verò dicitur, qui circa ea quæ in vitæ conuerſatione agenda ſunt,à iuſtitiæ ſcopo aberrat: vt qui inebriatur, qui iraſcitur, furatur, ſcortatur,&c. Conſentit Auguſtinus ſcribens: Omnis impius peccator eſt, non tamen omnis peccator impius. Et rurſum: Impietas propriè eſt apoſtatare à Deo, verum Deum non colere, aut nunquam coluiſſe, aut quem colebat dimiſiſſe. Iterumque: Peccatorum multitudo non adducit in deſperationem: ſed impietas. Et propterea Salomon non dixit: quia omnis qui venerit in profundum malorum contemnit: ſed *Impius*,inquit, *ſi venerit in profundum malorum, contemnit*. Subſcribit & his verbis Gregorius: Peccator, vt Dauid,dici poteſt etiam qui in fide pius eſt. Vnde Ioannes ait: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus,ipſi nos ſeducimus*.impius verò propriè dicitur, qui à religionis pietate ſeparatur. Itaque impij verè ſunt omnes ſchiſmatici, qui ab Eccleſiæ vnitate præciſi ſunt: omnes hæretici, qui aduerſus Chriſtiana dogmata ſentiunt:omnes apoſtatæ, Turcæ,Iudæi,infideles,&c.

Auguſt.in Pſalm 1.
In Pſal. 50.
Serm.181. de temp.
Prouerb. 18.
Lib.25 Mor. cap.10.
1.Ioan.1.

Obſeruandum ſecundò, iudiciũ Chriſti non eſſe futurum contra pios & electos: ſed potius pro eorum perfecta redemptione, conſolatione,at-

ne,atq; glorificatione. Et ideo poſtquam Propheta & Apoſtolus dixerunt, *Veniet Dominus vt faciat iudicium contra omnes*, ne quis hoc etiam ad pios & ſanctos torqueret, continuò quaſi verba ſua exponentes addiderunt: *veniet arguere omnes impios, &c.* Illo enim tẽpore omnes pij ac electi erunt cum Chriſto beatè ac gloriosè ſublimati in nubibus: & ipſe nec terrebit, nec coarguet illos: ſed potius conſolabitur, laudabit, & glorificabit, dicens vnicuique eorum: *Euge, ſerue bone ac fidelis, intra in gaudium Domini tui*. Tanquam ſponſus, eos vt prudentes virgines admittet ſecum ad nuptias vitæ cæleſtis. Vt prudens œconomus purum triticum in horreum ſuum congregabit. Etenim de prædeſtinatis ac electis ſuis pronunciauit: *Amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit in eum qui me miſit, habet vitam æternam: & in iudicium non venit, ſed tranſiet à morte in vitam.* Quis autem Filio Dei tam ſanctè in gratiam noſtram iuranti, non credet? Quicunque ergo regnum Dei aduenire ſeriò deſiderat; integramque & beatam Sanctorum omnium ſocietatem non ſolùm videre, ſed etiam eidem intereſſe ex animo cupit, non poteſt non ingenti gaudio perfundi in dulciſſimarum & ſuauiſſimarum iſtarum promiſſionum meditatione & recordatione. Idcirco à Paulo vocatur, piorum beata ſpes. Item, eos omnes ſecum diligere aduentum Domini. His accenſa ſponſa cum dilecto Diſcipulo dicit: *Veni Domine Ieſu.*

Matth.25. *Matth.13.* *Ioan.5.* *Tit.1.* *2.Tim.4.* *Apoc.22.*

Tertiò notandum, illud ipſum iudiciũ econtrario futurum ſupra quã dici aut cogitari poteſt, omnibus impijs ac reprobis horrendum

ac terribile. Seuerè namque examinabit illos æquiſſimus Iudex coram omnibus angelis ac electis ſuis, de cunctis malis cordium cogitationibus ac deſiderijs, linguarum verbis, ac manuum operibus. Rurſum ab ijſdem repoſcet rationem de intellectu, voluntate, atque memoria: de viſu, tactu, olfactu, guſtu, auditu: de commiſſis & omiſſis: de præceptis primæ & ſecundæ tabulæ: de ſeptem operibus miſericordiæ tam corporalibus quàm ſpiritualibus: de ſeptem peccatis mortalibus: de virtutibus Theologicis & moralibus: de peccatis tam corporeis quàm ſpiritalibus: ſiue aduerſus Deum, ſiue aduerſus proximos admiſſis, &c. Summa, vt hìc cum vetere Propheta docet beatus Apoſtolus, *Dominus arguet impios de omnibus operibus impietatis ipſorum; & de omnibus verbis duris, quæ locuti ſunt contra Deum.* Quod verò tunc illis ſupererit effugiũ? quæ latebræ? aut quales excuſationes? Quæ preces, quæ lacrymæ, quæ pœnitentia illis prodeſſe valebit?

Nam accuſabuntur & conuincentur omni ex parte, innumerabilium ſcelerum atq; blaſphemiarum: ac primò quidem authoritate Iu-
Hebr. 4. dicis, quem nihil latere poteſt, quoniam *omnia*
Dan. 13. *nuda ſunt ante oculos eius. Nouit omnia etiam antequam*
1. *Cor. 4.* *fiant. Qui & tunc reuelabit abſcondita tenebrarum, &*
Ierem. 29. *manifeſtabit conſilia cordium: eritque teſtis & Iudex.* Deinde, arguentur à bonis Angelis humanarum actionum ſpectatoribus ac teſtibus. Di-
Ierem. 51. cent enim: *Curauimus Babylonem, & non eſt curata.* Inſuper, à dæmonibus, qui & vocantur,
Apoc. 12. *Accuſatores fratrum.* Ad hæc, etiam à Sanctis o-
Sap. 5. mnibus; qui tunc ſtabunt in magna conſtantia

aduer-

aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt. Et quidem de Moſe Chriſtus Iudæis dixit: *Eſt Moſes qui accuſat vos, Moſes in quem ſperatis.* Criminabuntur quoque pſeudochriſtianos iſtos viri Ethnici: vt Chriſtus Iudæis eſt comminatus, *Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio, & condemnabunt generationem iſtam prauam.* Inde Auguſtinus: Tot iudicibus inops aſtabo, quot me præceſſerunt in opere bono. Tot arguentibus confundar, quot mihi præbuerunt bene viuendi exempla. Tot conuincar teſtibus, quot me monuerunt proficuis ſermonibus, ſeque imitandos iuſtis dederunt actionibus &c. In crimen rurſum vocabũt hæreſiarchas, quotquot horũ libellis, concionibus & prauis exemplis à vera fide & vitæ cæleſtis tramite ad errores tenebraſque tam interiores quàm exteriores abſtracti fuerint. Hoc ipſum Epulonis trepidatio de fratrum ſuorum, quos verbis & exemplis perdiderat, damnatione, ſatis confirmat. Et quod Hieronymus de vno Ario dixit, pœnam videlicet eius apud inferos nondum eſſe terminatam; hoc ipſum de Vigilantio, de Aërio, de Iouiniano, de Berengario, deque cæteris hæreſiarchis pro certo credendum & prædicandum eſt. Traducent denique impios ac pſeudoprophetas propriæ conſcientiæ, ipſaque eorum cuncta mala opera. Ait enim Iudex: *Arguam te, & ſtatuam contra te faciem*, id eſt, conſcientiam, tuam. Item: *Arguet te malitia tua, & auerſio tua increpabit te. &c.* Qui de his ampliora cupit, conſulat B. Ephrem, Libro de pœnit. & iudicio, cap. 4.5. 6. Item libro de anguſtia animæ; & Serm. de ſecundo aduentu Domini.

Ioan. 5. *Matth. 12.* *Lib. Medit. cap 4.* *In epiſt. ad Galat.* *Pſal. 49.* *Ierem. 2.*

Ne-

Ne verò quis exiſtimet ſuperius dicta, eſſe humana inuenta, aut vana quædam conſcientiarum terriculamenta, ſubijcere libet quædam veterum Prophetarum certa diuinaque prorſus teſtimonia, quibus illa confirmentur.

Iſaiæ 30. & 66. *Ecce nomen Domini,* inquit Iſaias, *venit de longinquo, ardens furor eius, & grauis ad portandum. Labia eius repleta ſunt indignatione, & lingua eius quaſi ignis deuorans.* Et idem rurſum: *Ecce Dominus in igne veniet, et quaſi turbo quadrigæ eius.* Et per Ierem. ſic Domi-

Ierem 25. nus loquitur: *Reddam eis ſecundùm opera eorum, & ſecundùm facta manuum ſuarum.* Item per Ezechie-

Ezech. 34. lem: *Iuxta vias tuas, & iuxta adinuentiones tuas iudi-

Sophon. 1. cabo te.* In Sophonia comminatur: *Scrutabor Ieruſalem in lucernis, & viſitabo ſuper viros defixos in fæci-

Nahum. 3. bus ſuis.* Et per Nahum: *Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & reuelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam

Ioel. 2. tuam.* Per Ioëlem denique dicitur: *Venit dies Domini, dies tenebrarum & caliginis. Dies nubis & turbinis. Ante faciem eius ignis vorans, & poſt eum exurens flamma. &c.*

Horum autem omnium exemplis admonemur, vt & frequẽter & feruẽter de hoc vltimo futuro iudicio prædicemus, meditemur, & colloquamur; eiuſdem terrores & horrores inculcemus cunctis filijs hominum: vt impios ad pœnitentiam reuocemus, bonos verò vt meliores fiant prouocemus & accendamus: etiam ſi totus contra nos fremeret aut inſurgeret mundus. Chryſoſtomus ſatis apertè indicat quàm libenter ac fructuosè de illo concio-

Hom 2. de Lazaro. naretur, cùm in hanc vocem prorumpit: Vtinam liceret hæc ſemper perpetuoque philo-

philoſophari, ac de gehenna loqui. An non verò in Euangelio, & ſcriptis Apoſtolorum, & creberrimæ & celeberrimæ extant de his conciones?

Neque prætereundum eſt, in hoc extremo iudicio examen futurum eſſe, *de omnibus impiorũ operibus, verbiſque duris*, id eſt, contumelioſis & blaſphemis, quæ aduerſus Deum, Sanctos, Eccleſiam; & Sacramenta illius euomere non timent hæretici; & non de ſola fide, aut infidelitate, vt ijdem impiè garriunt: quaſi vel per illam ſolam homines iuſtificarentur, aut propter iſtam duntaxat damnarentur. Eſt namque apertiſſima de operibus Filij Dei ſententia: *Procedent qui bona fecerunt in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt in reſurrectionem iudicij.* Ioan 5. Nec diſſimilis fuit hæc prædicatio Apoſtoli: *Reddet vnicuique Deus ſecundùm opera eius. Iis quidem qui ſecundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam. Iis autem qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati,* (contin get) *ira & indignatio.* Rom. 2. Procul ergo amandandi ſũt Lutherani & Caluiniani ſolius fidei aſſertores; & Paulus audiendus, cùm dicit: *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes: ſuo enim tempore metemus.* Galat. 6.

Notandum poſtremò, vltimam iudicij ſententiam, nec ab alio, nec aliter pronũciandam eſſe, quàm præſcribitur ab ipſomet Iudice ac Filio Dei; quem hîc Propheta & Apoſtolus vocant *Dominum. Dicet*, inquit ille, *Rex his, qui à ſiniſtris eius erunt: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius.* Matth. 25. Miſerabile ſanè, infame, & turpiſſimum conſortium. *Ite* à vita, in mortem:

mortem: à præſenti lumine, ad tenebras interiores & exteriores: à mundi felicitate, qua nimium abuſi eſtis, ad ſempiternas inferorum miſerias. *Maledicti* à Deo Patre, Filio, & Spiritu ſancto: ab Angelis & Archangelis: & ab vniuerſa Eccleſia iuſtorum. *In ignem*, qui ſemper ardebit, nunquam lucebit: perpetuiſque ardoribus corpora & animas veſtras cruciabit. *Aeternum*, quoniam nullum finem, nullamque relaxationem in veſtris cruciatibus percipietis.

Lib. 21. ciu. cap. 9. De his Auguſtinus ſcribit: Quod de ſempiterno ſupplicio damnatorum per ſuum Prophe-
Iſai. 66. tam Deus dixit, fiet omninò, fiet: *vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur*. Et poſtea:
Cap 10. Gehenna illa, quæ etiam ſtagnum ignis & ſul-
Apoc. 19. & 20. phuris dicitur, corporeus ignis erit, & cruciabit corpora damnatorum cum ſpiritibus: dæmones autem ſpiritus ſine corporibus hæren-
In Pſal. 49. tes ſument pœnam. Et rurſum idem alibi: Minis æterni ignis prohiberis à malo, & inuitaris ad bonum. &c.

16. *Hi ſunt murmuratores, queruloſi, ſecundùm deſideria ſua ambulantes, & os eorum loquitur ſuperbiã, mirantes perſonas quæſtus cauſa.*

REdit Apoſtolus ad ſuperius intermiſſam deſcriptionem notarum, quibus deprehẽdi debent Hereſiarchæ, ſeductores animarum, vt ſingularius & clarius agnoſcantur hi, qui iuxta prophetiam Enoch, ſunt olim iudicandi, & nunc ab ouibus Chriſti vt lupi graues penitus euitandi. Vult ergo B. Apoſtolus: Iam ſeptem notis deſcripſi vobis Cariſſimi, quales ſint pſeudoprophetæ hoſtes fidei veſtræ, & ſalutis proditores: nunc vt plena perfectaq; ſit illo-ũ deſcri-

deſcriptio atq; figura, ſex alias rursũ accipite, vt plenè cognitos ipſos longiſſimè fugiatis.

Prima eſt, quòd *hi ſunt murmuratores.* Quoniam veram hominis beatitudinem, in corporis voluptate ac huius vitæ felicitate conſtituunt, ſi quid incommodi aut afflictionis acciderit, iniquiſſimo animo ferunt. Nam murmurant in Deum, accuſant eius prædeſtinationem, prouidentiam, iuſtitiam, bonitatem: quaſi non ſatis ſapienter ac iuſtè cuncta in hoc mundo adminiſtret. Murmurant in Apoſtolos, & paſtores Eccleſiarum, quòd eos nimijs cæremonijs, obſeruationibus, & traditionibus onerent; nec ſinant quiduis pro libertate carnis agere. Obloquũtur Præfectis à Deo pro correptione immorigerorum conſtitutis, quòd tyrannidem in conſcientias hominum exerceant: & inſtar Core, negant eis obtemperandum eſſe. &c.

Notandum autem, Murmurationem eſſe iniuſtam querelam contra eos qui prȩſunt, de his quæ patienter ferenda ſunt. Et Murmuratores præſertim eos appellari, qui ſecretò, aut Deo Omnipotenti, aut proximis ſuis maledicunt. Hoc autem peccatum grauiſſimum & periculoſiſſimum eſſe probant multoties murmurantium Iudæorum exempla. Enimuerò Deo obloquentes, quòd non daret eis panes, in ſaturitate, quòd aquas non haberẽt, quòd diutius eos in deſertis retineret & conficeret; varijs propterea flagellis cæſi & cladibus affecti fuerunt. Deinde, aduerſus Moſem & Aaronem murmurantes & inſurgentes, *perierunt*, inquit Apoſtolus, *ab exterminatore:* quod nobis in exemplum vult cedere, *ne murmuremus ſicut*

Exod.16. & 17. *Num.11.* *Exod 14. & 15.* *Num.21.* *1.Cor.10.*

quidam

quidam eorum murmurauerunt. Legitur quod Aarõ
Num 12. & Maria ſoror eius murmurauerunt contra Moſem,ſed ilicò temeritatis ac obtrectationis ſuæ pœnas dederunt. Murmurauerunt initiò
Matth.20. vocati viticolæ aduerſus patremfamilias, quòd ſerò vocatos eis in pretio pares feciſſet:
Luc.15.et 19 deinde, & Phariſæi contra Chriſtum, quòd cũ publicanis & peccatoribus ederet:ſed continuò eius rei cauſa coarguuntur. Iure itaque
Sap.4. monet vniuerſos Sapiens: *Cuſtodite vos à murmuratione,quæ nihil prodeſt:& à detractione parcite linguæ, quoniam ſermo obſcurius in vacuũ non ibit.Os autem quod mentitur,occidit animam.*

Veteres porrò Gnoſticos Deo vero pluri-mis modis obtrectaſſe nimis eſt clarum ac cer
Tertull libr. Præſcript. tum: quando parens eorum Simon, auſus eſt ſummam ſe dicere Dei virtutem: & mundum ab Angelis ſuis fabricatum fuiſſe. Quid enim hoc aliud eſt,quàm eum mundi huius Creatorem,imò & Deum verum eſſe, pluſquam dia-
Iren.li.1.c.1. bolica impudentia negare? Vniuerſum Valentini ac Valentinianorum Pleroma,quid aliud, quàm fœdiſſimum blaſphemiarum aduerſus Deum chaos iudicandum eſt?Et vt prætermittam plurima nefanda, quæ Menander, Cerinthus,Ebion, Carpocrates, Marcion,& alij tam aduerſus Deum Patrem,quàm Filium eius Ieſum Chriſtum euomere non timuerunt: ſatis ſit hos impuros nebulones ab Irenæo cenſeri
Iren li 1.ca. 12.& 29. & appellari,*ora diaboli,ac idolorũ fabricatores*,propterea quod impudentius blaſphemarent,quã auſus ſit vnquam diabolus:imò & eum ſuis figmentis in abominandum idolum transformarent.

An

An non quoque Hugnoſtici aduerſus Deũ
ora ſoluunt & obmurmurant, quando eum *Inſt.l.1.c.18.*
cum Caluino & Beza omnium peccatorũ pro- *ſect 16.*
priè authorem ac effectorem dicũt? maiorem- *Aphoriſ.6,*
que hominum partem deſtinatò creaſſe vt pe- *In cap.9.ad*
riret? Quando rurſum, eundẽ plurima nec poſ *Rom. verſ.*
ſe intelligere, nec poſſe velle, nec poſſe facere; *17. & 18.*
palam ſcribere ac prędicare non reformidant?
Sed veniet, veniet certè Dominus, & iudicio
ſuo coarguet tam tetras ſceleſtaſque murmu-
rationes.

Sunt queruloſi.

SEcunda eſt hæreſiarcharum nota, qua refer
tur illorum odioſa moroſitas. Nunquã ſua
ſorte contenti ſunt, & ideo velut conque-
runtur de Deo, quaſi illis magnam iniuriam
feciſſet, quòd eos vel ſummos Pontifices, vel
Apoſtolos, vel Angelos non produxerit. Que-
runtur de pręfectis, quod nimis duriter impe-
rent: de inferioribus, quod ipſis nõ ſatis demiſ
sè obſequantur: & de æqualibus, quòd eos non
ſatis honorent. Sunt amatores contentionum,
& ad omnem ſeditionum occaſionem diſſemi-
nandam paratiſſimi. An non hoc manifeſtè pa
tuit in Iudæ proditoris, primiq́ue ſacramenta *Matth.26.*
rij hæretici, querelis aduerſus Chriſtũ, & Ma- *Luc.22.*
gdalenes vnctionem? Paulus quoque Pſeudoa- *Rom.16.*
poſtolos clarè deſignat, dum iubet obſeruare,
id eſt fugere illos qui diſſenſiones & offendi-
cula faciebant inter Chriſtianos. Querelas por
rò Marcionitarum aduerſus Deum, qui in ve-
teri teſtamento ſeſe patefecerat, quis enarra-
ret? Aut Arij aduerſus Athanaſiũ: Neſtorij ad-
uerſus Cyrillum: aliorumq; veterum Gnoſti-

corum aduerſus patres Orthodoxos, & Oecumenica concilia? Lutheranorum & Caluinianorum libelli pleni ſunt querimonijs de corrupta à ſanctis Patribus doctrina Apoſtolica, de ſacramentorum adminiſtratione deprauata, de Conciliorum ac Pontificum nimia authoritate, de Imperatorum ac principum Catholicorum tyrannide, &c.

Li. de patien. Obſeruandum autem cum Tertulliano, impatientiam omnium iſtarum querelarum fontem & parentem eſſe: nec ſolùm hoc loco à B. Iuda vt peccatum reprehendi: verùm etiam in cunctis alijs ſcripturarum locis, quibus contraria ei virtus Patientia commendatur. Nec

Luc. 1. abs re ſanè commendantur in ſacris Zacharias & Elizabet, quod eſſent ſine querela, cuſtodientes iuſtificationes Domini. Et Paulus qui-

Philip. 2. buſdam præcipit, vt omnia facerent ſine murmuratione & querela, vt decet ſimplices filios Dei.

Iuxta concupiſcentias ſuas ambulantes.

TErtia nota. Sunt carnis mancipia, & ſerui voluptatum ſuarũ, incedentes ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus. Explent quicquid voluptati arridet, nihili facientes aut voluntatem, aut præcepta Dei. Oderunt ieiunia, omnem abſtinentiam à carne & vino reijciunt, vigilias refugiunt, virginitatem æquant matrimonio, vitam caſtam & cœlibem penitus auerſantur: quòd hæc omnia contraria ſint carnis delitijs & voluptatibus. Summa,

Philip. 3. inimici ſunt crucis Chriſti, horumque Deus vẽter eſt. Huiuſmodi certè fuerũt Gnoſtici, de

quibus

quibus ſcribit vir Apoſtolicorum temporum Irenæus: Intimoratè omnia quæ vetantur agunt, de quibus ſcripturæ confirmant, quoniam qui faciunt ea, regnum Dei non hæreditabunt. Idolothyta indifferenter manducant. Quidam autem & carnis voluptatibus inſatiabiliter inſeruientes, carnalia carnalibus, ſpiritalia ſpiritalibus reddi dicunt. Et quidam quidem ex ipſis clam eas mulieres quæ diſcunt ab eis, corrumpunt: alij verò & manifeſtè, ne quidem erubeſcentes quaſcunque adamauerint à viris ſuis abſtrahentes, ſuas nuptas faciunt. &c. De Hugnoſticorum impudicis moribus diximus ſuperius. &c. *Lib.1.cap.1.*

Contrà verò, cæleſtis doctrina prohibet ſecundùm prauas carnis concupiſcentias ambulare, ſub æternæ mortis interminatione. Vniuerſæ hominum, belluarũ, & auium ſpecies diluuio pæne deletæ ſunt, quòd omnis caro corrupiſſet viam ſuã. *Gen.7.* *Debitores quidem ſumus carni*, ait *Rom.8.* Apoſtolus, *ſed non vt ſecundùm carnem viuamus. Si enim ſecundùm carnem vixeritis, moriemini: ſi autem ſpiritu deſideria carnis mortificaueritis, viuetis.* Et rurſum: *Carnis curam ne feceritis, in deſiderijs, &c.* *Rom.12.*

Et os eorum loquitur ſuperbiam. Græcè, *ſuperba, vel tumida.*

QVarta nota eſt, qua ſignificatur illos eſſe ſuperbos atque tumidos. Sumpta eſt autẽ ex Pſalmis, in quibus de hoſtibus Dei ac Eccleſiæ eius dicitur: *Os eorũ locutũ eſt ſuperbiã.* *Pſalm.16.* Vult itaq; dicere Apoſtol. Quoties Seductores iſti de rebus diuinis, aut virtutibus loquũtur,

id quod non rarò faciunt, nihil modeſtum vel temperatum loquuntur:ſed ſuperba, magnifica, ſeſquipedaliaque verba effutiunt, ſeipſos faſtuosè iactant, omnia ad vanam propriamq́; gloriam componunt. Crepitant obſcura quædam de æterno Dei conſilio, præſciẽtia & prędeſtinatione: de cœna ſupercæleſti, de iuſtificatione, & de fidei energia. Superbas cogitationes animo pertractant, vt ædificatores turris Babel: ponunt in cælum os ſuum, & lingua eorum tranſit in terra, dicentes: *Linguam noſtram magnificabimus, quis noſter Dominus eſt?* Se ſolos iactant eſſe ſapientes, ſe ſolos veritatis aſſertores, ſolos euangelicos & reformatos, & ſolis ſectæ ſuę hominibus cælos patere: cæteros omnes cæcos, ignorantes, perditos. Ecquid mirum, cùm parens horum ſolium ſuum extollere voluerit ſuper thronum Altiſſimi? Filius denique perditionis, in quo omnem ſuam (vt ait Irenæus) recapitulabit iniquitatem & ſuperbiam, eleuabit & magnificabit ſe aduerſus Deum; & aduerſus Deum deorum locuturus ſit magnifica?

Gen. 11. *Pſalm.* 11. *Iſaiæ* 14. *Lib.* 5. *Dan.* 11.

Hãc porrò ſuperbiæ & arrogantiæ notã prioribus ac poſterioribus Gnoſticis apprimè cõuenire facillimum erit oſtendere. Simon illorum princeps, vt Irenęus teſtatur, docuit inter Iudęos ſemetipſum eſſe; qui quaſi Filius Dei apparuerit; in Samaria, quaſi Pater deſcẽderit, & in reliquis gentibus quaſi Spiritus ſanctus aduẽtauerit. Eſſe autem ſe ſublimiſſimam virtutem, hoc eſt, eum qui ſit ſuper omnia Pater. Et ſub Claudio Cæſare, ſtatua Romæ publica inſtar Dei honoratus eſt. Menander huius ſucceſ-

Lib. 1. *ca* 20. *Cap.* 21.

ſucceſſor aiebat ſe eum eſſe, qui miſſus ſit ab
inuiſibilibus, Saluatorem pro ſalute hominũ. *Cap.18.23.33.*
Notum eſt quoque illos tumidis & obſcuris *34.*
verbis vſos eſſe ad ſtuporem audientium, &
ſuiipſorum admirationem ciendam, vt idem
Apoſtolicorum temporum ſanctus vir non ſe-
mel conqueritur. Prorſus etiam ſuperba & ma
gnifica de ſeipſis ſenſerunt & loquuti ſunt A-
pelles, Montanus, & Manes, quando ſeſe pro
ipſomet Spiritu sãcto Apoſtolis promiſſo pro
teruè venditarunt. &c.

Poſteriorum verò Gnoſticorum pluſquam
Thraſonicam iactantiam & ſuperbiam, vel de
eorum duce Luthero, ex proprijs eius verbis *Lib. adu. Re-*
colligamus. *Ego*, inquit, *aduerſus dicta Patrum, & gem Angliæ.*
Angelorum poro Euangelium: hoc ſpecioſo nomine
tetras hæreſes ſuas intelligens. *Hîc ſto, hîc ſedeo,*
hîc glorior, hîc triumpho, hîc inſulto Papiſtis, & omnibus
dictis hominum, quantumlibet ſanctorum. Nihil curo ſi
mille Cypriani, mille Auguſtini, mille Eccleſiæ contra me
ſtarent. Nolo doctrinam meam iudicari à quocunque, nec
ab Epiſcopis, nec ab Angelus omnibus &c. Quid per
Deum rogo, eſt *loqui ſuperbiam, loqui tumida & ar-*
rogantia, ſi iſtud non eſt? Audi & aliud eiuſdem ſu-
perbiſſimum, & plane pleneque Satanicum ad *Ioan. Auri-*
Catholicos omnes reſponſum: *Deponite quicquid faber in Col-*
armaturæ ſuppeditant Veteres Orthodoxi, Theologorum loq. Lutheri.
ſcholæ, authoritas Conciliorum & Pontificum, conſenſus
tot ſæculorum, ac totius populi Chriſtiani. Nihil recipi-
mus, niſi Scripturas, ſed ſic vt penes nos ſolos ſit authori-
tas interpretandi. Quod nos interpretamur, hoc ſenſit Spi-
ritus ſanctus: quod adferunt alij, quamuis magni, quam-
uis multi, à Spiritu Satanæ, & alienata mente profectum

 eſt.

eſt. Quis Arius aut Neſtorius, imò Iulianus, vel Maometes magis ſuperba loqui potuit? Aut quis Antichriſtus vel Lucifer potiora ſibi tribuere, quàm hîc excucullatus & deſertor? Suis ergo coloribus, & Apoſtolico penicillo cum ſuis depictus eſt Lutherus plusquam mille & quingentis annis antequam inſaniret.

Mirantes perſonas, quæſtus cauſa.

QVinta nota eſt, quod ſint aſſentatores & palpones turpiſſimi. Siquidem *mirantur perſonas*, id eſt, multis & magnificis titulis, eos quos hæreſibus ſuis ineſcare, aut ineſcatos retinere cupiunt, exornant. Illos ingenioſos, facundos, copioſos, hiſtoricos, philoſophos, ſummoſque repente Theologos appellant. Demirari ſe fingunt eorum diuinum prope ingenium, feliciſſimam memoriam: & ad res eximias atque heroicas natos illos eſſe prædicant. &c. Et hîc quoque depictos eſſe ab Apoſtolo veteres hæreſiarchas omnibus peruium eſt. Nam Marcus quidam inter Valentinianos non infimi nominis, honeſtas & purpuratas matronas in ſuam hæreſim adducere tentans, blandiens eis (inquit Irenæus) dicebat: *Participare te volo ex mea gratia, locus tuæ magnitudinis in nobis eſt, oportet nos in vnum conuenire, ſume primùm à me & per me gratiam, adaptare vt ſponſa ſuſtinens ſponſum ſuum, vt ſis quod ego, & ego quod tu. Ecce gratia deſcendit in te, aperi os tuum, & propheta.* &cæt. Cæteros prætermitto, vt quid de illiberali Hugnoſticorum ingenio dicam. Notum eſt, vel ex vnius

Lib. 1. cap. 9.

Lutheri

Lutheri nunc ad Carolum Quintum, mox ad Henricum Angliæ Regem, ac etiam ad Archiepiſcopum Moguntinum dicatis libris, quàm ſeruiliter ſeipſos demittant, ſordideque blandiantur ijs quos metuunt, vel à quibus ſperant aliquam libertatem, vel commoditatem capere. Contra verò quàm ſit intolerabilis eorum ſuperbia, quamque imperioſè cuncta ſibi arrogent, vbi nemo eſt qui eorum inſolentiam reprimat.

Et ne de Gallicis hæreticis, velut acceptores perſonarum ſileamus, certè dum hæc ſcribebamus, inciderunt in manus duo libelli Gallico idiomate editi 1592. quorum vni *Panegyrici*, alteri *Parænetici* nomen inditum erat. In his tot honorum titulis, tot laudibus propemodum diuinis ornatur ab Hæretico ſcriptore, (non enim Catholicum eum eſſe mihi vnquam perſuaſero) tot inquam encomijs ſuper omnes huius mundi Reges, ſuper omnes deos gentiũ, ſuper ſanctiſſimos Reges ac Imperatores Ludouicos, Henricos, Carolos, Theodoſios, Valẽtinianos, Conſtantinos; quinetiã Machabæos, Ioſias, Dauides, Ioſueos & Abrahamos, imò & ſuper ipſos omnes ſanctos extollitur Princeps ille, de quo ſcirbunt, vt nihil magnificentius, nihil ſublimius de illo ſcribi, aut dici valeat. Sic poſteriores Gnoſtici à prioribus didicerunt *mirari perſonas, quæſtus gratia.* Contrà verò, cùm mox à cęde Bartholomeana, Miſſam ille ad tẽpus cũ Catholicis adiret, tot eundẽ modis deformauerunt, toties eũ atheiſmi, epicureiſmi, ſardanapaliſmi, tyrãniſmi, & ſi quid adhuc excogitari poſſet turpioris notę,

In Excitato rio matutino publicis etiam ſcriptis criminati ſunt, vt fœdius nihil eſſet,&c.

Ab iſtiuſmodi autem palponibus iubet nos Spiritus per Dauidem & Salomonem penitus abhorrere. *Corripiet me*, inquit ille, *iuſtus in miſericordia*, *& increpabit me*, ſicut probè fecerunt Nathan & Gad: *oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Hoc præclaris exemplis confirmauit, quando qui in gratiam eius iactabant ſe occidiſſe Saulem & Miphiboſet, iuſſit ilicò percuti gladio. Hic verò cunctos admonet: *Fili, ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm oſcula blandientis, &c.* Sed quorſum tot hæreſiarcharum blanditiæ, & aſſentationes?

Pſalm.140.

Prou.1.et 6.

Quæſtus cauſa, inquit.

SEXTA ergo nota dicuntur auari, & turpis lucri cupidiſſimi. Cauponantur verbum Dei, ac inſtar Iudæ apoſtatæ & proditoris, Chriſtum, id eſt, verbum Dei & Eccleſiam Catholicam tradere ſunt parati, dum eximij alicuius emolumenti ſpes affulget. *Diligunt munera, ſequũtur retributiones, ſunt ſocij furum, & iuſtificant impios pro muneribus.* Ita & Simon eo iam tempore, quo beatus Iudas hæc ſcribebat, magicis artibus ſuis Samaritanos dementabat, vt ab his theſauros ſibi compararet. Neroni, ac Romanis adulabatur, & Chriſtianos accuſabat, *quæſtus cauſa.* Marcum illius diſcipulum ex faſcinatis à ſe mulieribus nobilibus & purpuratis, ingentem ſibi diuitiarum copiam collegiſſe, teſtatur Irenæus. Quin & alios ſectarum ſuarum myſteria his tantùm reuelaſſe, qui gran-

Eſaiæ 1.

Lib.1, cap.9.

des mercedes ſoluerent, idem rurſus memoriæ prodidit. Omnibus ex hiſtorijs & ſcriptoribus Eccleſiaſticis manifeſtæ ſunt Arianorum, Donatiſtarum, & Huſſitarum direptiones. Lutheranorum & Caluinianorũ rapacitates plus æquo adhuc in dies experimur.

Cæterùm, ex his omnibus attentè obſeruandum eſt, Apoſtolum ex corruptiſſimis hæreſiarcharum moribus, ac impiè geſtis, rectè colligere illos omninò fugiendos, horumque dogmata pernicioſa & damnabilia eſſe. Quoniam & Chriſtus prẽmonuerat, *A fructibus eorum cognoſcetis eos. Non poteſt arbor mala bonos fructus facere.* Matth 7. *Vnaquæque arbor ex fructu ſuo cognoſcitur, &c.* Infert Apoſtolus.

17. *Vos autem Cariſſimi, memores eſtote verborum, quæ prædicta ſunt vobis ab Apoſtolis Domini noſtri Ieſu Chriſti:*

18. *Qui dicebant vobis, quoniam in nouiſſimis temporibus venient illuſores, ſecundùm deſideria ſua ambulantes in impietatibus.*

Poſteaquàm ſuis nobis deſignauit & coloribus depinxit Hæreſiarchas; probauitque ex vetuſtiſſimo Propheta Enoch, illos in poſtremo iudicio eſſe examinandos & damnandos: nunc eleganti Apoſtrophe pios omnes hortatur, vt illis longum valere iuſſis, ſaluberrimam Apoſtolorum Chriſti doctrinam animis conſtanter retineant. Deinde, vt feriò recogitent ſecum, quanta ſolicitudine eos beati Diſcipuli præmonuiſſent de periculis vltimorum

morum temporum, quibus maximè ſurrectu-ri eſſent illi pſeudoprophetæ, ac turpiſſimorum vitiorum patroni. Adhortationis porrò ſenſus eſt: Nunc ad modicũ prætermiſſa Seductorum mentione, ad vos Fratres Deo & nobis cariſſimi, orationem meam conuerto. Vos
2.Theſſ.2. per omnia ſacra rogo & obſecro, vos per Chriſtum hortor, vt conſtanti firmaque memoria retineatis prædictiones ſimulque prædicationes ſanctorum Apoſtolorum, ſiue illas per ſer-
Matth.10. monẽ, ſiue per Epiſtolam acceperitis. Illi ete-
2.Cor.5. nim non à ſeipſis locuti ſunt, ſed Spiritus Dei
1.Theſſ.4. Patris loquutus eſt in eis. Legatione pro Chriſto fungebantur, Deo exhortante per illos. Itaque qui horum monita ſpernit, non homines, ſed Deum ſpernit. Illi autem inter cætera prædixerunt exorituros illuſores, Euangelium, ſacramenta, & cuncta quæ ad veſtram ſalutem pertinent ludibrio habentes: quique & fidem ſuis erroribus deprauare, & prauis moribus vitę Chriſtianæ integritatem vitiare conabuntur, Euangelium, Euangelium frequenter in ore habebunt: ſed nihil minus quàm vitam Euangelicam viuent. Verbum Dei plenis buccis crepabunt: ſed iuxta vitæ Chriſtianæ regulas mores non inſtituent, quin potius iuxta ſuos affectus nefarios. Nihil nouum, Cariſſimi, nihil à me cõfictum doceo, quando quidem iſthæc ab alijs ſanctis Apoſtolis iam pridem audiuiſtis. Minus itaq; vos turbare debent, cũ tela præuiſa minus feriant, &c.

Ex his primò notandum, hunc Apoſtolum magna prudentia coniungere recentes Apoſtolorum prædicationes, cum Enoch vetuſtiſ-

ſimi

ſimi Prophetę teſtimonijs. Idem namque Spiritus Prophetis & Apoſtolis inſpirauit, vt eadem de Chriſto, & Eccleſia eius docerent. Idcirco duo Teſtamenta comparantur cum Sara & Agar vnius viri Abrahæ patris fidelium coniugibus. Item cum Lia & Rachele ſororibus, ex quibus Iacob Patriarchas, id eſt, totius Iſraelis fontes excitauit. Itemque cum duobus Seraphinis, conſona voce & Harmonia Deum laudantibus. Tandem & cum duobus Cherubinis, alis ſuis obumbrantibus propitiatorium, id eſt, Chriſtum redemptorem ac mediatorem noſtrum. Vtriuſque ergo teſtamenti ſcriptis & doctrina vtendum eſt in Chriſtianis lectionibus, & concionibus: quemadmodum bonus homo de theſauro ſuo profert noua & vetera.

Gen. 16. *Galat.* 4. *Geneſ.* 29. & 30. *Iſai.* 6. *Exod.* 25. *Matth.* 13.

Et quoniam hîc ad aliorum Apoſtolorum de futuris, *in nouiſſimo tempore illuſoribus* atque ſeductoribus prędictiones à beato Iuda remittimur, illæ ſtrictim ſunt commemorandæ, tum vt fidem noſtram in Deum conſtabiliamus, tum vt has tentationes non niſi Deo ſciente ac iuſto iudicio ſuo permittente, aduenire cogitemus; & animos noſtros aduerſus eas præmuniamus. Primò itaq; ſummus Chriſtiani gregis paſtor Petr. ſcribit: *Fuerunt pſeudoprophetæ* (vt Sedechias, Hananias, Baaliſtæ) *in populo; ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducēt ſectas perditionis, & multi ſequentur eorum luxurias.* Et idem iterum: *Venient in nouiſſimis diebus in deceptione illuſores, iuxta proprias concupiſcentias ambulantes, & c.* His Pauli præmonitiones ſunt adiungēdę. Ait autem: *Spiritus manifeſtè dicit, quia in nouiſſimis tempori-*

2. Pet 2. *2. Pet.* 3. *1. Tim.* 4

poribus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium
2.Tim.3. *mendacium.* Et rurſum: *Hoc autem ſcito, quod in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi,*
2.Tim.4. *& cæt.* Iterumque: *Erit tempus cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes auribus, &c.* Quinimò & ipſe Dei filius de horum aduentu Apoſtolos ſuos præmonuerat. *Venient*, inquiens, *ad vos in veſtimentis*
Matth.7. *ouium, &c. Surgent multi pſeudoprophetæ, & ſeducent multos, &c.* Sed quæ nouiſſima poſt Chriſtum
Matth.24. & Apoſtolos tempora? qui nouiſſimi dies, niſi hi noſtri, qui ab illorum diebus, ſuper mille & quingentos diſtant? Verè igitur hæc adimpleri cernimus in huius ſæculi apoſtatis, hæreſiarchis, horumque miniſtris ac ſatellitibus.

Notandum deinde, hunc Apoſtolum libenter citaſſe aliorum coapoſtolorum ſcripturas & traditiones: vt hoc exemplo & illorum arrogantiam coarguat, qui aliorum bene dicta factaque dedignātur allegare, vt ipſi authores videantur: & vt maiorem authoritatem ſuo Epiſtolio atque prædictioni conciliet. Hanc ani
Matth.19. mi moderationem à Chriſto didicerat, quem
21.24. non puduit Moſis, Dauidis, Iſaiæ, Danielis,
Ioan.5. 6 8. veterumque aliorum Prophetarum ſententias pro concionibus ſuis nominatim citare. Pau-
Galat.1.&2. lus quoque gloriatur ſe cum Petro, Ioanne, & Iacobo ſuis anteceſſoribus contuliſſe de Euangelio, quod inter gentes prædicabat, ne in va-
2.Pet.3. cuum curreret aut cucurriſſet. Petrus denique non ſine eximia honoris præfatione, coapoſtoli ſui Pauli Epiſtolas commemorat.

Obſer-

Obſeruandum poſtremò, Apoſtolum inter ſtudia hæreticorum connotare, quòd *ſint illuſores*: id eſt, nihil eſt tam verum, pium, ſalutare in rebus ſacris, quod non ſannis excipiant, atque prophanis irriſionibus, criminationibus, & ſcommatibus traducant: vt omnem illius fidē ac reuerentiam de conſcientijs ſimplicium aboleāt. Nec mirū, quoniā perfidi Iudæi & Chriſti Domini regnum, per purpuream veſtem, ſceptrum arundineum, & coronam ſpineam, irriſerunt: ſciētiam, conciones, & dicta prophetica, velando faciem eius, cōlaphiscædendo, & dicendo, *Prophetiza, quis te percuſſit*, illuſerunt: & miracula eius ſubſannando, cùm de cruce penderet, clamabant: *Si filius Dei eſt, deſcendat de cruce. Alios ſaluos fecit, &c.* Apoſtoloſq; ludificantes Iudæi dicebant, cùm eos varijs loquentes linguis audirent: *Muſto pleni ſunt iſti.* Nec irriſionibus ethnicorum expertes fuerunt primi Chriſtiani, quando aſinarij, ſemiſſij, crucifixi hominis diſcipuli, & crucis religioſi, vt eſt in Apologetico Tertulliani, per probrum appellabantur. Iulianus inſultans eis, Galilæos, & Nazarenos vocitabat, &cæt. *Matth.26.* *Luc.22.* *Matth.27.* *Act.2.*

Quis narrando percenſeret ſcommata, lædorias, ludibria; imò & turpiſſimas execrandaſq; formas typis excuſas, quibus Caluiniani ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium, Baptiſmi vetuſtiſſimas & religioſas cæremonias, omnib. in fidelibus ac libertinis irridēdas propoſuerūt? Quis probra & maledicta in libellis quos vocant, *Anatomiam Miſſæ, Mortem & inhumationem Miſſæ, Apologiam pro Herodoto, Signa ſacra, Ollam euerſam, Acta Apoſto-*

Apoſtolica, Antitheſes Chriſti & Papæ, Scutum fidei, &c. aduerſus diuina myſteria, aduerſus ſanctos Patres & Martyres, aduerſus Epiſcopos, ſacerdotes, monachos, per ludibrium effuſa? Sed ita decuit Hugnoſticos proprijs artibus in ſeipſis complere iſtud Apoſtolicum vaticinium, *venient in nouiſſimis temporibus illuſores:* & Iudaicam, ethnicam, atque Turcicam aduerſus Chriſtianos inſaniam & rabiem exuperare, vt viã pararent Antichriſto.

19. Hi ſunt, qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum non habentes.

PRobat Apoſtolus tribus effectibus ac fructibus Seductorum, hos verè *eſſe illuſores iuxta proprias concupiſcentias ambulantes.* Primò, quod Eccleſiæ vnitatem ſuis dogmatibus peruerſis atque defectionibus ac perduellionibus diſrumpant. Hac nota, inquit, agnoſcetis illos eſſe omnis veræ pietatis illuſores, & propriorum deſideriorum laqueis implicitos in impietatibus. Alijs qui ſecundùm ſpiritum Chriſti viuunt, in eâdem fide, doctrina, & Eccleſiaſtica obedientia concorditer remanentibus, iſti noua mouent diſſidia, turbas concitant, maluntque deficere, quàm in ordinem cogi. Relicta veterum fide, nouas opiniones vel gignunt, vel ſequuntur. Totius veteris Eccleſiæ ſenſibus interpretationibusque neglectis, nouas impiasque comminiſcuntur: quas ne corrigant & emendent, ſeorſim cœtus ſuos colligunt, ab Eccleſiæ communione ſe ſubtrahunt, & quos poſſunt ſecum ab eâdem nefariè ſegregant.

gant. Proprias ſectas inſtituunt, quibus fingũt Deo purius & melius ſeruiri. Et vt paucis abſoluam, quia carni ſeruire malunt, quàm ſpiritui, Schiſmatici efficiuntur.

DE SCHISMATE.

HIC aũt primò dicendum eſt, quid ſit Schiſma; deinde, quid differat ab hęreſi; quid inter ſchiſmaticos & malos Catholicos interſit; poſtremum, quàm graue crimen ſit, ſeipſum ſegregare ab vnitate Eccleſiæ Catholicæ.

1. Schiſma Græca vox eſt, ſignificans ſciſſuram ac diuiſionem, à verbo Σχίζω, id eſt, ſcindo ac diuido. Definitur autem à Theologis: Schiſma eſt ſeparatio ſpontanea ab vnitate Eccleſiæ Catholicæ, cum detrectatione obedientiæ, quæ debetur eiuſdem ſummo Pontifici; & communicationis cum membris eiuſdem communionis. Hæc definitio confirmatur teſtimonio beati Pauli, ſcribẽtis ad Corinthios: *Obſecro vos fratres per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata.* Igitur ſchiſma diuiſionẽ reputat: & eos habet pro ſchiſmaticis, qui pro nouis damnatiſque opinionibus ab Eccleſię vnitate recedũt: vtpote dicentes, *Ego ſum Pauli, Ego Cephæ, ego verò Apollo.* Id rurſum illuſtrat domeſtico exemplo mẽbrorum eiuſdem corporis humani. Si vnum à capitis obedientia recedat, & alius communicare noluerit, ſchiſmaticum eſt, paritq; ſchiſma in corpore. Ioannes quoq; ſchiſma tum exortum eſſe inter Phariſæos, cùm Chriſto ſubeſſe nolentes, eorum quidam dicebant, *Non eſt hic homo à Deo: alij verò, Quomodo poteſt homo peccator*

Schiſmatis definitio.

1. Cor. 1.

1. Cor. 12.

Ioan. 9.

hæc

hæc ſigna facere? Adſeritur rurſum eadem Schiſmatis definitio, exemplo veteris Eccleſiæ, id eſt, Synagogæ. Ex ea ſchiſmatici effecti ſunt
Num. 16. Dathan, Core, Abiron, & ſequaces eorum, quando Moſi ſummo eius rectori obaudire detrectarunt, à reliquis pijs viris ſecedentes, & eum vſurpatæ tyrannidis in populum falsò traducentes. Patet ergo ſchiſmatis deſcriptio, & qui pro ſchiſmaticis ſint habendi.

2. Docent autem Patres, hoc eſſe diſcrimen inter Schiſma & Hæreſim, quòd hæreſis per ſe opponitur veritati fidei: ſchiſma verò vnitati, concordiæ, & caritati Eccleſiaſticæ. Et ideo ſicut Fides & Caritas diſtinctæ ſunt virtutes, poteſtque ſeparata manere fides à caritate: ita ſchiſma & hæreſis diuerſa ſunt peccata; poteſtque ſchiſma inueniri ſine hæreſi, & hæreſis ſi-
Com. in cap. 3. ad Tit. ne ſchiſmate in aliquibus conſiſtere. Ideo Hieronymus ſcribit: Inter hęreſim & ſchiſma hoc intereſſe arbitramur, quòd hæreſis peruerſum dogma habet: ſchiſma propter Epiſcopalem diſſenſionem ab Eccleſia ſeparet.

3. Quàm verò ſit facilis ac promptus ſchiſmatis ad hæreſim deſcenſus, docet ſcribens paulò poſt: Cæterùm, nullum ſchiſma non ſibi aliquam confingit hæreſim, vt rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur. Exemplum adhibere potuit de Lucifero Calaritano Epiſcopo, qui initio tantùm ſchiſmaticus fuit: poſtea verò hæreticus euaſit: vt idem tradit tam in Catalogo, quàm Dialogis ſuis aduerſus Luciferianos. Idem etiam Nouatianis & Donatiſtis conti-
Quæſtion. ex Matth. q. 11. giſſe teſtificãtur ſcriptores Eccleſiaſtici. Hinc Auguſtinus ait: Schiſmaticos non fides diuerſa facit:

facit: ſed communionis dirupta ſocietas. Hos quoque appoſitè comparat cum ſpicis corruptis in agro meſſis; item cum paleis ariſtarum fractis vel ſciſſis, & de ſegete abruptis. Quò enim altiores, id eſt, ſuperbiores, eò fragiliores leuioreſque ſunt. Idem quoque rurſum de his ſcribit: Hæretici de Deo falſa ſentiendo fidem Catholicam violant: ſchiſmatici autem diſciſſionibus iniquis à fraterna caritate diſſiliunt, quamuis ea credant quæ credimus. Quapropter nec hæreticus pertinet ad Eccleſiã Catholicã, quoniam non diligit Deum: nec ſchiſmaticus, quoniam non diligit proximum: Hactenus ille. *Libr. de fide & ſymbolo, cap. 10.*

4. Latiſſimum porrò diſcrimen conſtituendum eſſe, inter Schiſmaticos, & ſceleratè praueque viuentes Catholicos, his verbis docet idem Auguſtinus, cõmemorata etiam (quã nunc exponimus) beati Iudæ Apoſtoli ſententia: Quod cõmemorato Iudæ Apoſtoli teſtimonio, vbi ait? *Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, &c.* adiunxi etiam dicens: de quibus Paulus dicit: *Animalis homo non percipit, &c.* Non ſunt illis æquandi, quos omnino ab Eccleſia ſchiſma præcidit. Iſtos quippe Apoſtolus paruulos dicit eſſe in Chriſto, quos nondum valentes eſcam capere, lacte nutrit tamen: illi autem non in filijs paruulis, ſed in mortuis & perditis cõputandi ſunt. Hęc ille. Ex quibus liquet, catholicos, licet praue viuentes, numerari tamen inter filios Eccleſiæ: Schiſmaticos verò penitus eſſe ab ea præciſos. Catholicos verbo & ſacramentis quotidie reuiuiſcere: Schiſmaticos verò mortuos eſſe. Huiuſmodi Catholicis ſpem ſalu-

Lib. 2 contra Creſconium, cap. 3.

1. Cor. 2.

1. Cor. 3.

ſalutis ſupereſſe: Schiſmaticos certiſſimā perditionem manere. Et vt paucioribus & apertioribus cōcludam: Catholici, tametſi non ſatis probè viuant, ſunt tamen intra nauim Eccleſiæ, palmites adhuc in vite, & membra infirma capiti cæteriſq; membris adhuc ſanis & vegetis cohærentia: Schiſmatici verò, iam in pelagus demerſi, palmites, membraq; præciſa, mortua, putrida vel arentia.

5. Tradunt autem, vt & ſuperius attigimus, peccatum Schiſmatis, tam graue, perniċioſum ac exitiale cēſendum eſſe, vt etiam adulteriū, homicidium, furtum, luxuriam, imò & idololatriam ſua fœditate exuperet: idq; confirmāt ſacris exemplis ac rationibus iſtis. Diſtantiam grauitatemq; peccatorum declarat pęna à Deo inflicta: adeò vt ſit grauius delictum, quod grauius eſt vindicatum. Schiſmatici verò omniū peccantium acerbiſſimo ſupplicio ſunt puniti. Nam illis denegatum eſt pœnitentiæ tempus, quando in momento corporibus, animis, viri cum vxoribus, paruulis, tabernaculis, cū vniuerſis facultatibus, à terra deuorati *deſcenderunt in infernum viuentes.* Caino autem fratricidæ, mundo corrumpenti omnem viam ſuam, & Niniuitis, quorum clamor ſcelerum aſcenderat in cælum, datus eſt ſufficiens pœnitendi locus. Dauidi adultero ac homicidæ, conceſſa eſt per pœnitentiam venia. Iudęi vitulum aureum colētes, ſolo gladio ſunt cęſi: ſchiſmatis verò authores viuos infern⁹ deglutiuit, & fautores eorum ignis è cælis delapſus omni diritate & immanitate ſæuiens abſumpſit. Itaque ſchiſmatis ſacrilegium, grauitate ac enormitate

Optat libr. 1. Auguſt. li. 1. de bapt. c. 4. & lib. 2 c. 6. Lib. 3. contra epiſt. Parmeniani, epiſt. 72 & 162.

Num. 16. Pſalm. 105. Gen. 4. & 6.

Ion. 1. 2 3.

Exod. 32.

tate ſua omnia alia peccata ſupergreditur.

6. Cyprianus & Hieronymus eiuſdem ſceleris circunſtantias & incommoda iuſta lance perpendẽtes, exiſtimarũt Schiſmaticos longè deteriores eſſe Iudæis, ac militibus illis, qui in crucem egerũt Dominum noſtrum. Hi namq; veſtem eius inconſutilem, integram ſeruarũt: iſti ſponſam eius miſerrimè lacerant atq; diſcerpunt. Similes quoque illi filij interfectrici ac crudeliſſimæ meretrici, quæ filiũ adhuc viuentem in partes diſtrahendũ eſſe volebat. Et vt diſputationem iſtã cum beato martyre Irenæo concludam: Iudicabit profectò, iudicabit Dominus eos, qui ſchiſmata operãtur, qui immanes, non habentes Dei dilectionem; ſuamq; vtilitatem potius conſiderantes, quàm vnitatẽ Eccleſię, propter modicas cauſas glorioſũ corpus Chriſti conſcindunt & diuidunt; & quantũ in ipſis eſt, interficiunt. Nulla enim ab eis tanta fieri poteſt correptio, quanta eſt ſchiſmatis pernicies, &c. Atq; hæc de ſchiſmate, & ſchiſmaticis, qui ab Eccleſia ſeceſſionem faciunt: quod primus hîc recenſetur fructus effectuſq; Seductorum. Adijcitur:

Lib. de vnit. Eccleſ. *Epiſt. ad Damaſ.* *Ioan. 19.* *3. Reg. 3.* *Lib. 4. ca. 61.*

Animales.

SEcũdus eſt Seductorum effectus ſeu frũctus, per quem facilè deprehendi poſſunt. Sunt enim ψυχικοὶ, *animales:* id eſt, omninò dediti carni, & his voluptatibus affectibuſq; carnis, quæ hominibus & brutis animalibus communes ſunt, vt gulæ, ventriſque libidini, voluptati, ſomno, iræ, vindictæ. Deinde, inſtar beſtiarum ea tantùm æſtimant bona & vtilia eſſe, quæ ſic carni videntur. Apud Apoſtolum Paulum *1. Cor. 2.*

Ψυχικὸς, id eſt, animalis homo, dicitur is eſſe, qui ea non percipit quæ Dei ſunt: id eſt, ea tantùm iudicat & facit, quæ caro corrupta ſuadet. Hoc aũt quàm verè de priorib⁹ Gnoſticis dixerit beatus Iudas palã oſtentant, quæ de illorũ verè belluinis morib⁹ relata ſunt ab Epiphanio. Primũ, inquit, cõmunes vxores habẽt. Nimirum, vt more canum, ſuum, luporum, iumentorum, plurimi vnam fœminam ſequantur & contaminent. Deinde, Corpora ſua, inquit, tum muliebria tum virilia noctu ac diu curant vnguentis, balneis, epulationibus, concubitibuſq; & ebrietatibus vacantes. Et deteſtantur ieiunantem, dicentes quod non oportet ieiunare, &c.

Contra hæreſ. 26.

Ecquid aliud Satanas per Lutherum recentiorum Gnoſticorum parẽtem inferre voluit: cùm inſpirauit illi vt omnibus ſuaderet, *tã neceſſariam eſſe rem vxoriam, quàm edere, bibere, ſcreare, vel dormire?* Hoc verbum, *Creſcite & multiplicamini, non ſolùm eſſe præceptum: ſed & pluſquam præceptum, à quo nullus omnino eximitur? Tam ſe non poſſe ſine vſu fœminæ eſſe, quàm non poſſe non marẽ eſſe?* An non eſt hoc animalem, imò & pluſquam belluinũ ſeſe patefacere. Siquidem & auium, & ferarum, & piſcium mares certis tantùm temporibus fœminis cõmiſcentur: cæteris omnino abſtinent, &c. Nec Caluiniani hac in re Lutherum damnant, &c.

In rebus fidei non minus quoq; animales ſe ſe etiam produnt Gnoſtici, prçſertim Sacramẽtarij, non percipiẽtes ea quç ſunt ſpiritus Dei. Etenim naturæ tãtum imbecillitati, ac impotentiæ Deum comparantes, aiunt eũ non poſſe efficere,

efficere, vt vel vnũ idẽq; numero corpus ſimul ſit in duobus locis: vel duo corpora ſimul in eodẽ loco: corpus quantũ ſine effectis quãtitatis ſuæ alicubi ſubſiſtat: aut ſub minore quantitate quàm ſua naturalis ſit contineatur, &c. Alia deniq; plura diuinæ ſubtrahunt omnipotentiæ, quòd, inquiunt, nihil amplius efficere poſſit, quod in natura conſtitutas à ſe leges exuperet, &c. Sequitur:

Spiritum non habentes.

TErtius Seductorum fructus, quo euincitur eos eſſe *illuſores, & iuxta concupiſcentias proprias ambulantes*, de quibus beatus Petrus ſcribit. Nec in rebus fidei, nec in morum inſtitutione ducuntur bono Dei ſpiritu. Nam ſeſe produnt deſtitutos eſſe donis illius, videlicet ſapiẽtiæ, ſcientiæ, timoris, patientiæ, modeſtiæ, &c. quę fuerunt abundè in ſanctis Apoſtolis & diſcipulis Domini. Proinde quicquid garriant de verbo Dei, de veritate Euangelica, deque virtutibus, ſimulatio eſt, larua eſt & hypocriſis. Nam Spiritu ſancto, per quem totum corpus Eccleſiæ Catholicę fructificatur & regitur, penitus carent.

Deinde, ſpiritu charitatis, per quam vniuerſi Chriſtiani in vno myſtico Chriſti corpore coaleſcunt, ſibiq; firmiſſimo nexu copulãtur, ſunt exuti & priuati. Ideoque homines ſunt barbari, crudeles, & nihil niſi tumultus, ſeditiones, & bella pluſquam ciuilia ſpirantes, & in prouincijs quibus admittuntur omnia commouentes. Contra verò Paulus obnixè rogat: *Si qua conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis,* Philip. 2.

implete gaudium meum, vt idem ſapiatis, vnanimes, idipſum ſapientes, &c. Proſtat egregius libellus, inſcriptus, Theatrum crudelitatis hęreticorum: ex quo perſpicitur quanta ſit nouiſſimorum barbaries.

20. *Vos autem Cariſsimi, ſuperædificantes voſmetipſos ſanctiſsimæ noſtræ fidei, in Spiritu ſancto orantes:*

21. *Voſmetipſos in dilectione Dei ſeruate, expectantes miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chriſti in vitam æternam.*

POſtquam ſuis notis deſignauit, & viuis coloribus depinxit, coarguitq́; Seductores, nunc redit ad exhortationes fidelium: eoſque monet, vt virtutibus eorum vitijs omnino contrarijs, omnem adhibeant operam. Illas nunc ſuo ordine proponemus.

Prima eſt fides, quam iure *ſanctiſsimam* appellat: nam illa primò totius ſanctitatis & iuſtitiæ Chriſtianę ſolidum eſt fundamentum. Nec enim coram Deo prodeſſe poterunt alię virtutes, aut eleemoſynę, orationes, bona opera, niſi fides præcedat atq; comitetur. *Sine fide*, inquit Apoſtolus, *impoſsibile eſt placere Deo*. Sed neque preces Chriſtianas aut animo concipere, aut effundere coram Deo valemus, niſi lumen adfuerit fidei. *Quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt?* Ita neq; Baptiſmus, neque Confirmatio, nec Euchariſtia, nec Pœnitentia, nec aliud quodcunq; Sacramentum ſalubriter ab adultis ſuſcipitur, niſi vera ſolidaque fides antecedat. Hinc Paulus magnum Sanctorum Catalogum recenſurus & laudaturus, ſemper à fide incipit, &

Hebr. 11.

Rom. 10.

pit,& eos ab hac virtute commendat. *Fide Abel plurimam hoſtiam obtulit quàm Cain. fide Enoch tranſlatus eſt. fide Noe aptauit arcam. fide Abrahā obediuit Deo, &c.* Tandemq́; concludit: *Sancti per fidem vicerunt regna, operati ſunt iuſtitiam, &c.* Rectè igitur poſt beatū Athanaſium palam omnes profitemur: Quicunq; vult ſaluus eſſe, neceſſe eſt vt teneat Catholicam fidem, quam niſi quiſq;, &c. Et Auguſtinus ſcribit: Abſit vt ſit in aliquo vera virtus, niſi fuerit iuſtus: abſit autē vt ſit iuſtus verè, niſi viuat ex fide. *Iuſtus enim ex fide viuit.* Idem rurſum alibi, fidei neceſſitatem probat ex eo quod dicit Dominus: *Si oculus tuus,* (id eſt, bona intentio fidei bonæ,) *fuerit nequam, totum corpus tenebroſum erit:* Id eſt, totum corpus bonorum operum, plenum nigredine peccatorum erit, &c. Itaq; meritò diuus Iudas primum omniū Chriſtianos ad *ſanctiſſimam fidem* colendam, augendam, & aduerſus omnes dæmonum & hominum impiorum fallacias & impetus fortiter tuendam & adferandam hîc adhortatur.

Heb. 11.

Lib. 4. cont. Iulianum, cap 3.

Habac. 2.

Lib. de præ-deſt. ſancto-rum, cap. 7.

Math. 6.

Rurſum, Apoſtolus *fidem ſanctiſſimam* vocat ratione obiecti. Eſt enim Fides de Deo trino & vno, ęterno, omnipotēte, immortali: de ſanctiſſima Filij Dei incarnatione, natiuitate, miraculis, paſſione, morte, reſurrectione, aſcenſione, alijſq́; myſterijs ſanctiſſimis, puriſſimis, & beatiſſimis. Virtutes morales verſantur circa humana obiecta, reſque creatas, vt liberalitas, circa diſtributionem bonorum temporalium: temperantia, circa cibū, potū, reſq́; venereas: fortitudo, circa res arduas & difficiles aggrediendas vel tolerandas, & cæt. In his verò quantum ſit impuritatis humanæ com-

mixtum,quis explicaret?Idcirco virtutes morales *ſanctiſſimæ* nec dici poſſunt,nec haberi.

Præterea, Fides *ſanctiſſima* iure dicitur, ob præcipuam cauſam eius efficientem,videlicet Spiritum ſanctum : quoniam verè donum ac beneficium eius eſt animis noſtris inſpiratum atque collatum. Quantumcunq; enim quis ſacramenta ſuſcipiat,quantumcunque oret, ieiunet,verbum Dei legat & audiat, niſi mens à diuino Spiritu illuſtretur & flectatur, veram fidem nec admittet,nec ſeruabit vſque in finē. Hoc certiſſimis,&clariſſimis Scripturæ teſtimonijs contendit Auguſtinus : atq; in primis ex eo quod à Paulo ſcribitur: *Ex ipſo* (Deo,) *& per ipſum ſunt omnia.* Igitur & fidei virtus. Deinde ait ad Philippenſes : *Vobis datum eſt non ſolùm vt in eum credatis, verùm etiam vt patiamini pro eo.* Vtrunque oſtendit Dei donum,quia vtrunque dixit eſſe donatum. Rurſum idem Apoſtolus ſcribit:Se miſericordiam conſequutum vt fidelis eſſet : quia ſciebat non ſe initium fidei ſuæ priorem dediſſe Deo, & retributum ſibi ab illo eſſe augmentum: ſed ab eo ſe factum fidelem, à quo Apoſtolus factus eſt. Et poſt multa idem Auguſtinus concludit : Poſſe habere fidem,ſicut poſſe habere caritatem,naturæ eſt hominum: habere autem fidem, quemadmodum habere caritatem,gratiæ eſt fidelium.

Lib de prædeſt. ſanctorum,cap. 2. *Rom 11.* *Philip. 1.* *1. Cor. 7.* *Cap. 5. eiuſdem Libri.*

Docet præterea noſter Apoſtolus, primam Fidei inſtitutionem non ſufficere ad iuſtitiā & ſalutē,niſi quis *ſuperædificet* aſſiduè proficiendo cùm in eadem fide,tum in ſpe, obedientia,caritate, ac bonis operibus. Iſti.n.progreſſus efficiunt, vt ipſa in iuſtū ædificij modū aſſurgat.

Lucæ. 17.

Igitur

Igitur cum Apoſtolis feruenter orandum eſt: *Domine, adauge nobis fidem*. Et cum tota Eccleſia: Da nobis fidei, ſpei, & caritatis augmentum. Habent enim hæ virtutes ſuos natales, incunabula, ætates, & incrementa. Sed neque, vt diximus, Fidei fundamentum, quantumuis amplum ac ſolidum pio viro ſatis eſſe poteſt, niſi *ſuperædificet* atque ſuperſtruat opera charitatis, ac præceptorum Decalogi obſeruationem. De hac *ſuperædificatione* Petrus ait: *Ipſi tanquam lapides viui ſuperædificamini in domos ſpirituales ſacerdotium ſanctum offerentes ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtum*. Paulus quoque dicit: *Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, & nouerim myſteria omnia: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*. Iacobus denique ſeptem valentiſſimis argumentis cõtendit, euincitq; Fidem ſine operibus, inanem planè ac mortuam eſſe: vt noſtris in eius Epiſtolam Commentarijs, aduerſus veteres pſeudoapoſtolos, Simonianos, Gnoſticos, Eunomianos, qui hoc ſæculo in Lutheranis & Caluinianis renaſcũtur, patefecimus. Subiungitur.

Lucæ 17.

1. Pet. 2.

1. Cor. 13.

Iacob. 2.

In Spiritu ſancto orantes.

SEcunda virtus, ad quam hortatur Apoſtolus, eſt ſtudium orandi purum, feruens, & perpetuum. *Orantes*, inquit, id eſt, diuinam miſericordiam & opem toto pectore cum omni fide & humilitate implorantes: in *Spiritu ſancto* corda veſtra mouente, accendente, atque docente quid, quando, & quomodo poſtulandum ſit. Quia perfunctoriè vulgò oramus, addit: *in Spiritu ſancto*: ac ſi diceret, tantam eſſe pigritiam,

tantumque frigus carnis noſtræ, vt ritè orare nemo queat, niſi Spiritu ſancto Dei excitatus: ſicque ad diffidentiã & trepidationem nos eſſe procliues, vt nemo Deum vocare Patrem auſit, niſi eodem Spiritu ſancto dictante. Nam hinc ſolicitudo, hinc ardor & vehemẽtia, hinc alacritas, hinc fiducia obtinendi, hinc deniq; gemitus illi inenarrabiles, de quib. Paulus: *Quid oremus ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis*, id eſt, poſtulare facit, *gemitibus inenarrabilibus*. Et rurſum: *Mittit Deus Spiritum Filij ſui in corda noſtra clamantem Abba, Pater*. Etenim dictum eſt *poſtulat pro nobis*, inquit Auguſtinus, quia interpellare nos facit, nobiſque interpellandi & gemendi inſpirat affectum, ſicut illud in Euangelio, *Spiritus Patris loquitur in vobis*. Neque enim & hoc ita fit de nobis, tanquam nihil facientibus nobis. Adiutorium igitur Spiritus ſancti ſic expreſſum eſt, vt ipſe facere diceretur, quod vt faciamus, facit.

Rom. 8. *Galat. 4.* *Epiſt. 105. et lib. 2 contra Maximinum cap. 9.*

Eſt igitur vera Oratio, donum Spiritus ſancti, quod ſine gratia præcedente ac comitante in homine eſſe non poteſt. Ideoque olim Deus promittebat: *Effundam ſuper Ieruſalem Spiritum gratiæ & precum*. Et Dauid inde gratias agens exclamat: *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & miſericordiam ſuam à me*. Confirmat etiam Auguſtinus, Orationem inter gratiæ Dei munera reperiri, ex eo quod ait Doctor gentium, *Spiritus interpellat pro nobis, &c.*

Zach. 12. *Pſalm. 65.* *Epiſt. 105.* *Rom. 8*

Docet rurſum beatus Iudas, qua mente ſit orandum, cùm dicit *in Spiritu ſancto*, id eſt, puro, mundo, ſimplici, fideli, atque diligenti.

genti. Deus namque ſpiritus eſt: & ideo oportet eum adorare & inuocare in ſpiritu & veritate. Apoſtolus quoq; alius ſtudium quod in orationes ſuas impenſurus erat, explicans dicebat: *Orabo ſpiritu*, id eſt, voce: *orabo & mente*. Ideoque Theologi cum Damaſceno aiunt, Orationem eſſe eleuationem mentis in Deum. Vbi ergo vocibus clamoribuſque aerem tantùm verberamus, nec mente aſcendimus in Deum, Phariſæos imitamur, qui verbis quidẽ Deum honorabant: ſed corda ab eo longè recedebant. *Ioan.4.* *1.Cor.14.* *Matth.15.*

Hinc denique colligendum magnam nobis omnibus orandi neceſſitatem incumbere, tum quia id & Chriſtus, & Apoſtoli eius tam ſedulò & frequenter præcipiunt & inculcant: tum quòd miſeriæ, tentationes, & neceſſitates quotidianæ ad id etiam nos compellunt. Verùm de Orationis ratione, ritibus, ac circunſtantijs omnibus copioſè diſſeruimus Commentarijs in Librum Eſther, Digreſſione de ijſdem. Addit Apoſtolus:

Voſmetipſos in dilectione Dei ſeruate.

HAEC eſt tertia virtus, ad quam pios hortatur, nimirum, Dei in primis, deinde proximorum dilectio: quę à Chriſto Filio Dei appellatur, primum & maximum legis diuinæ mandatum. Quoniam verò iſta caritas ſeu dilectio eſt glutinum, quod nos omnes compingit in vnum corpus, verumq; Dei templum, enitendum eſt vt mutua caritate cohærea- *Matth.22.*

hæreamus, & nos in concordia fraterna retineamus: ſiquidem voluerimus orationes noſtras, de quibus nunc agebatur, Deo gratas, nobiſque vtiles eſſe. Non enim exaudit ille niſi concordes: quippe qui per Filium dixit: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduerſum te, vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.*

Matth. 5.

Abominatus eſt ſacrificia Caini, quòd iam in fratrem ſuum odium ac inuidentiam animo conceptam retineret. Et Iudæis Ieroſolymitanis dixit: *Feſtiuitates veſtras non feram, iniqui ſunt cætus veſtri, calendas veſtras odiuit anima mea, cùm extenderitis manus veſtras, auertam oculos meos à vobis, cùm multiplicaueritis orationem, non exaudiam: manus enim veſtræ ſanguine*, id eſt, homicidijs, oppreſſionibus, & cruentis odijs proximorum, plenę ſunt. & cæt.

Geneſ. 4.

Iſaiæ 1.

Eſt itaque dilectio Dei & proximi non modò vtilis, ſed & ita neceſſaria, vt ſine illa, nec fides, nec oratio, nec alia quæcunque reliquarum virtutum ad ſalutem prodeſſe valeat. Hác magno ſtudio commendans Petrus ſcribit: *Ante omnia mutuam in vobiſmetipſis caritatem continuam habentes: quia caritas operit multitudinem peccatorum.* Hanc Chriſtus tanquam proprium ſingulareque præceptum ſuum, teſtamento cunctis cohæredibus ſuis commendauit. Hanc qui verè habet, damnari non poteſt: qui non habet, etiam ſi omnia alia habeat, ſaluari non poteſt. Si non vacat, inquit Auguſtinus, omnes paginas ſcripturarum reuoluere, tene caritatem, & in ea inuenies omnem ſcientiam, dicente Apoſtolo: *Plenitudo legis eſt caritas. Finis præcepti eſt caritas de*

1. Pet. 4.

Ioan. 15.

1. Cor. 13.

Serm. 39. de tempore.

Rom. 13.

tas de corde puro, conſcientia bona, et fide non ficta. Nam 1.Tim 1.
ſicut radix omnium malorum eſt cupiditas, ita & radix omnium bonorum eſt caritas. Et Bernardus: Ille tenet quicquid latet, quicquid patet in diuinis ſermonibus, qui caritatem habet in moribus. &c. Et quid poſtea præſtare oportet?

Expectantes miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chriſti in vitam æternam.

QVarta igitur virtus eſt, Spem firmam & inconcuſſam illius felicis, beatæ, ac æternæ vitæ retinere, quæ pijs omnibus ſeruatur meritis, & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti. Vult ergo dicere Apoſtolus. Non me latet, Cariſſimi, multa eſſe quæ vos ad hæreſes ſectandas diſſolutoſque mores ſollicitent. Satanas in primis tacitis cogitationibus animos veſtros pulſat: deinde, maioris partis huius mundi infidelis exempla vos mouent: ſeductores cunctis ferè locis ac momentis vobis ſunt importuni: ipſa denique longa & tædioſa expectatio promiſſæ vitæ cæleſtis procul adhuc nimis eſſe videtur. Verùm aduerſus hos omnes tentationum fluctus, Spem velut immobile ſaxum opponite, & tanquam firmam tutamque anchoram arripite: & hac freti, expectate ſecuri diuinum auxilium adfuturũ eius, qui iuſto viro promiſit: *Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Expectate Dei Pſal. 90.
miſericordiam exhibendam vobis in præſenti vita per remiſſionem peccatorum: & in futura per animorum corporumque perfectam glori-

hæc ſigna facere? Adſeritur rurſum eadem Schiſmatis definitio, exemplo veteris Eccleſiæ, id eſt, Synagogæ. Ex ea ſchiſmatici effecti ſunt
Num. 16. Dathan, Core, Abiron, & ſequaces eorum, quando Moſi ſummo eius rectori obaudire detrectarunt, à reliquis pijs viris ſecedentes, & eum vſurpatæ tyrannidis in populum falsò traducentes. Patet ergo ſchiſmatis deſcriptio, & qui pro ſchiſmaticis ſint habendi.

2. Docent autem Patres, hoc eſſe diſcrimen inter Schiſma & Hæreſim, quòd hæreſis per ſe opponitur veritati fidei: ſchiſma verò vnitati, concordiæ, & caritati Eccleſiaſticæ. Et ideo ſicut Fides & Caritas diſtinctæ ſunt virtutes, poteſtque ſeparata manere fides à caritate: ita ſchiſma & hæreſis diuerſa ſunt peccata; poteſtque ſchiſma inueniri ſine hæreſi, & hæreſis ſi-
Com. in cap. 3. ad Tit. ne ſchiſmate in aliquibus conſiſtere. Ideo Hieronymus ſcribit: Inter hęreſim & ſchiſma hoc intereſſe arbitramur, quòd hæreſis peruerſum dogma habet: ſchiſma propter Epiſcopalem diſſenſionem ab Eccleſia ſeparet.

3. Quàm verò ſit facilis ac promptus ſchiſmatis ad hæreſim deſcenſus, docet ſcribens paulò poſt: Cæterùm, nullum ſchiſma non ſibi aliquam confingit hæreſim, vt rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur. Exemplum adhiberé potuit de Lucifero Calaritano Epiſcopo, qui initio tantùm ſchiſmaticus fuit: poſtea verò hæreticus euaſit: vt idem tradit tam in Catalogo, quàm Dialogis ſuis aduerſus Luciferianos. Idem etiam Nouatianis & Donatiſtis conti-
Quæſtion. ex Matth. q. 11. giſſe teſtificãtur ſcriptores Eccleſiaſtici. Hinc Auguſtinus ait: Schiſmaticos non fides diuerſa facit:

facit: ſed communionis dirupta ſocietas. Hos quoque appoſitè comparat cum ſpicis corruptis in agro meſſis; item cum paleis ariſtarum fractis vel ſciſſis, & de ſegete abruptis. Quò enim altiores, id eſt, ſuperbiores, eò fragiliores leuioreſque ſunt. Idem quoque rurſum de his ſcribit: Hæretici de Deo falſa ſentiendo fidem Catholicam violant: ſchiſmatici autem diſciſſionibus iniquis à fraterna caritate diſſiliunt, quamuis ea credant quæ credimus. Quapropter nec hæreticus pertinet ad Eccleſiã Catholicã, quoniam non diligit Deum: nec ſchiſmaticus, quoniam non diligit proximum: Hactenus ille. *Libr. de fide & ſymbolo, cap. 10.*

4. Latiſſimum porrò diſcrimen conſtituendum eſſe; inter Schiſmaticos, & ſceleratè praueque viuentes Catholicos, his verbis docet idem Auguſtinus, cõmemorata etiam (quã nunc exponimus) beati Iudæ Apoſtoli ſententia: Quod cõmemorato Iudæ Apoſtoli teſtimonio, vbi ait? *Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, &c.* adiunxi etiam dicens: de quibus Paulus dicit: *Animalis homo non percipit, &c.* Non ſunt illis æquandi, quos omnino ab Eccleſia ſchiſma præcidit. Iſtos quippe Apoſtolus paruulos dicit eſſe in Chriſto, quos nondum valentes eſcam capere, lacte nutrit tamen: illi autem non in filijs paruulis, ſed in mortuis & perditis cõputandi ſunt. Hęc ille. Ex quibus liquet, catholicos, licet prauè viuentes, numerari tamen inter filios Eccleſiæ: Schiſmaticos verò penitus eſſe ab ea præciſos. Catholicos verbo & ſacramentis quotidie reuiuiſcere: Schiſmaticos verò mortuos eſſe. Huiuſmodi Catholicis ſpem *Lib. 2 contra Creſconium, cap. 3.* *1. Cor. 2.* *1. Cor. 3.*

ſalutis ſupereſſe: Schiſmaticos certiſſimã perditionem manere. Et vt paucioribus & apertioribus cõcludam: Catholici, tametſi non ſatis probè viuant, ſunt tamen intra nauim Eccleſiæ, palmites adhuc in vite, & membra infirma capiti cæteriſq; membris adhuc ſanis & vegetis cohærentia: Schiſmatici verò, iam in pelagus demerſi, palmites, membraq; præciſa, mortua, putrida vel arentia.

5. Tradunt autem, vt & ſuperius attigimus, peccatum Schiſmatis, tam graue, perniciosum ac exitiale cẽſendum eſſe, vt etiam adulteriũ, homicidium, furtum, luxuriam, imò & idololatriam ſua fœditate exuperet: idq; confirmãt ſacris exemplis ac rationibus iſtis. Diſtantiam grauitatemq; peccatorum declarat pęna à Deo inflicta: adeò vt ſit grauius delictum, quod grauius eſt vindicatum. Schiſmatici verò omniũ peccantium acerbiſſimo ſupplicio ſunt puniti. Nam illis denegatum eſt pœnitentiæ tempus, quando in momento corporibus, animis, viri cum vxoribus, paruulis, tabernaculis, cũ vniuerſis facultatibus, à terra deuorati *deſcenderunt in infernum viuentes*. Caino autem fratricidæ, mundo corrumpenti omnem viam ſuam, & Niniuitis, quorum clamor ſcelerum aſcenderat in cælum, datus eſt ſufficiens pœnitendi locus. Dauidi adultero ac homicidæ, conceſſa eſt per pœnitentiam venia. Iudęi vitulum aũreum colẽtes, ſolo gladio ſunt cęſi: ſchiſmatis verò authores viuos infern⁹ deglutiuit, & fautores eorum ignis è cælis delapſus omni diritate & immanitate ſæuiens abſumpſit. Itaque ſchiſmatis ſacrilegium, grauitate ac enormitate

Optat libr. 1. Auguſt. li. 1. de bapt. c. 4. & lib. 2. c. 6. Lib. 3. contra epiſt. Parmeniani, epiſt. 72 & 162.

Num. 16. Pſalm. 105. Gen. 4. & 6.

Ion. 1. 2 3.

Exod. 32.

tate

tate ſua omnia alia peccata ſupergreditur.

6. Cyprianus & Hieronymus eiuſdem ſce- *Lib. de vnit.*
leris circunſtantias & incommoda iuſta lance *Eccleſ.*
perpendẽtes, exiſtimarũt Schiſmaticos longè *Epiſt. ad Da-*
deteriores eſſe Iudæis, ac militibus illis, qui in *maſ.*
crucem egerũt Dominum noſtrum. Hi namq; *Ioan. 19.*
veſtem eius inconſutilem, integram ſeruarũt:
iſti ſponſam eius miſerrimè lacerant atq; diſ-
cerpunt. Similes quoque illi filij interfectrici
ac crudeliſſimæ meretrici, quæ filiũ adhuc vi-
uentem in partes diſtrahendũ eſſe volebat. Et *3. Reg. 3.*
vt diſputationem iſtã cum beato martyre Ire-
næo concludam: Iudicabit profectò, iudicabit
Dominus eos, qui ſchiſmata operãtur, qui im- *Lib. 4. ca. 62.*
manes, non habentes Dei dilectionem; ſuamq;
vtilitatem potius conſiderantes, quàm vnitatẽ
Eccleſię, propter modicas cauſas glorioſũ cor-
pus Chriſti conſcindunt & diuidunt; & quantũ
in ipſis eſt, interficiunt. Nulla enim ab eis tan-
ta fièri poteſt correptio, quanta eſt ſchiſmatis
pernicies, &c. Atq; hæc de ſchiſmate, & ſchiſ-
maticis, qui ab Eccleſia ſeceſſionem faciunt:
quod primus hîc recenſetur fructus effectuſq;
Seductorum. Adijcitur:

Animales.

SEcũdus eſt Seductorum effectus ſeu frũctus,
per quem facilè deprchendi poſſunt. Sunt e-
nim ψυχικοὶ, *animales:* id eſt, omninò dediti car-
ni, & his voluptatibus affectibuſq; carnis, quæ
hominibus & brutis animalibus communes
ſunt, vt gulæ, ventriſque libidini, voluptati,
ſomno, iræ, vindictæ. Deinde, inſtar beſtiarum
ea tantùm æſtimant bona & vtilia eſſe, quæ
ſic carni videntur. Apud Apoſtolum Paulum *1. Cor. 2.*

ψυχικὸς, id eſt, animalis homo, dicitur is eſſe, qui ea non percipit quæ Dei ſunt: id eſt, ea tantùm iudicat & facit, quæ caro corrupta ſuadet. Hoc aũt quàm verè de priorib⁹ Gnoſticis dixerit beatus Iudas palã oſtentant, quæ de illorũ verè belluinis morib⁹ relata ſunt ab Epiphanio. Primũ, inquit, cõmunes vxores habẽt. Nimirum, vt more canum, ſuum, luporum, iumentorum, plurimi vnam fœminam ſequantur & contaminent. Deinde, Corpora ſua, inquit, tum muliebria tum virilia noctu ac diu curant vnguentis, balneis, epulationibus, concubitibuſq; & ebrietatibus vacantes. Et deteſtantur ieiunantem, dicentes quod non oportet ieiunare, &c.

Contra hæreſ. 26.

Ecquid aliud Satanas per Lutherum recentiorum Gnoſticorum parẽtem inferre voluit: cùm inſpirauit illi vt omnibus ſuaderet, *tã neceſſariam eſſe rem vxoriam, quàm edere, bibere, ſcreare, vel dormire?* Hoc verbum, *Creſcite & multiplicamini, non ſolùm eſſe præceptum: ſed & pluſquam præceptum, à quo nullus omnino eximitur? Tam ſe non poſſe ſine vſu fœminæ eſſe, quàm non poſſe non marẽ eſſe?* An non eſt hoc animalem, imò & pluſquam belluinũ ſeſe patefacere. Siquidem & auium, & ferarum, & piſcium mares certis tantùm temporibus fœminis cõmiſcentur: cæteris omnino abſtinent &c. Nec Caluiniani hac in re Lutherum damnant, &c.

In rebus fidei non minus quoq; animales ſe ſe etiam produnt Gnoſtici, præſertim Sacramẽtarij, non percipiẽtes ea quę ſunt ſpiritus Dei. Etenim naturæ tãtum imbecillitati, ac impotentiæ Deum comparantes, aiunt eũ non poſſe efficere,

efficere, vt vel vnũ idẽq; numero corpus ſimul ſit in duobus locis: vel duo corpora ſimul in eodẽ loco: corpus quantũ ſine effectis quãtitatis ſuæ alicubi ſubſiſtat: aut ſub minore quantitate quàm ſua naturalis ſit contineatur, &c. Alia deniq; plura diuinæ ſubtrahunt omnipotentiæ, quòd, inquiunt, nihil amplius efficere poſſit, quod in natura conſtitutas à ſe leges exuperet, &c. Sequitur:

Spiritum non habentes.

TErtius Seductorum fructus, quo euincitur eos eſſe *illuſores, & iuxta concupiſcentias proprias ambulantes*, de quibus beatus Petrus ſcribit. Nec in rebus fidei, nec in morum inſtitutione ducuntur bono Dei ſpiritu. Nam ſeſe produnt deſtitutos eſſe donis illius, videlicet ſapiẽtiæ, ſcientiæ, timoris, patientiæ, modeſtiæ, &c. quę fuerunt abundè in ſanctis Apoſtolis & diſcipulis Domini. Proinde quicquid garriant de verbo Dei, de veritate Euangelica, deque virtutibus, ſimulatio eſt, larua eſt & hypocriſis. Nam Spiritu ſancto, per quem totum corpus Eccleſiæ Catholicę fructificatur & regitur, penitus carent.

Deinde, ſpiritu charitatis, per quam vniuerſi Chriſtiani in vno myſtico Chriſti corpore coaleſcunt, ſibiq; firmiſſimo nexu copulãtur, ſunt exuti & priuati. Ideoque homines ſunt barbari, crudeles, & nihil niſi tumultus, ſeditiones, & bella pluſquam ciuilia ſpirantes, & in prouincijs quibus admittuntur omnia commouentes. Contra verò Paulus obnixè rogat: *Si qua conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis,* Philip. 2.

implete gaudium meum, vt idem ſapiatis, vnanimes, idipſum ſapientes, &c. Proſtat egregius libellus, inſcriptus, Theatrum crudelitatis hęreticorum: ex quo perſpicitur quanta ſit nouiſſimorum barbaries.

20. *Vos autem Cariſſimi, ſuperædificantes voſmetipſos ſanctiſſimæ noſtræ fidei, in Spiritu ſancto orantes:*

21. *Voſmetipſos in dilectione Dei ſeruate, expectantes miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chriſti in vitam æternam.*

POſtquam ſuis notis deſignauit, & viuis coloribus depinxit, coarguitq; Seductores, nunc redit ad exhortationes fidelium: eoſque monet, vt virtutibus eorum vitijs omnino contrarijs, omnem adhibeant operam. Illas nunc ſuo ordine proponemus.

Prima eſt fides, quam iure *ſanctiſſimam* appellat: nam illa primò totius ſanctitatis & iuſtitiæ Chriſtianę ſolidum eſt fundamentum. Nec enim coram Deo prodeſſe poterunt alię virtutes, aut eleemoſynę, orationes, bona opera, niſi fides præcedat atq; comitetur. *Sine fide,* inquit Apoſtolus, *impoſſibile eſt placere Deo.* Sed neque preces Chriſtianas aut animo concipere, aut effundere coram Deo valemus, niſi lumen adfuerit fidei. *Quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt?* Ita neq; Baptiſmus, neque Confirmatio, nec Euchariſtia, nec Pœnitentia, nec aliud quodcunq; Sacramentum ſalubriter ab adultis ſuſcipitur, niſi vera ſolidaque fides antecedat. Hinc Paulus magnum Sanctorum Catalogum recenſurus & laudaturus, ſemper à fide incipit, &

Hebr. 11.

Rom. 10.

pit,& eos ab hac virtute commendat. *Fide Abel plurimam hoſtiam obtulit quàm Cain. fide Enoch tranſlatus eſt. fide Noe aptauit arcam. fide Abrahã obediuit Deo, &c.* Tandemq; concludit: *Sancti per fidem vicerunt regna, operati ſunt iuſtitiam, &c.* Rectè igitur poſt beatũ Athanaſium palam omnes profitemur: Quicunq; vult ſaluus eſſe, neceſſe eſt vt teneat Catholicam fidem, quam niſi quiſq;, &c. Et Auguſtinus ſcribit: Abſit vt ſit in aliquo vera virtus, niſi fuerit iuſtus: abſit autẽ vt ſit iuſtus verè, niſi viuat ex fide. *Iuſtus enim ex fide viuit.* Idem rurſum alibi, fidei neceſſitatem probat ex eo quod dicit Dominus: *Si oculus tuus,* (id eſt, bona intentio fidei bonæ,) *fuerit nequam, totum corpus tenebroſum erit:* Id eſt, totum corpus bonorum operum, plenum nigredine peccatorum erit, &c. Itaq; meritò diuus Iudas primum omniũ Chriſtianos ad *ſanctiſſimam fidem* colendam, augendam, & aduerſus omnes dæmonum & hominum impiorum fallacias & impetus fortiter tuendam & adſerandam hîc adhortatur.

Heb. 11. *Lib. 4. cont. Iulianum, cap 3.* *Habac. 2.* *Lib. de prædeſt. ſanctorum, cap. 7.* *Matth. 6.*

Rurſum, Apoſtolus *fidem ſanctiſſimam* vocat ratione obiecti. Eſt enim Fides de Deo trino & vno, ęterno, omnipotẽte, immortali: de ſanctiſſima Filij Dei incarnatione, natiuitate, miraculis, paſſione, morte, reſurrectione, aſcenſione, alijſq; myſterijs ſanctiſſimis, puriſſimis, & beatiſſimis. Virtutes morales verſantur circa humana obiecta, reſque creatas, vt liberalitas, circa diſtributionem bonorum temporalium: temperantia, circa cibũ, potũ, reſq; venereas: fortitudo, circa res arduas & difficiles aggrediendas vel tolerandas, & cæt. In his verò quantum ſit impuritatis humanæ com-

mixtum, quis explicaret? Idcirco virtutes morales *ſanctiſsimæ* nec dici poſſunt, nec haberi.

Præterea, Fides *ſanctiſsima* iure dicitur, ob præcipuam cauſam eius efficientem, videlicet Spiritum ſanctum: quoniam verè donum ac beneficium eius eſt animis noſtris inſpiratum atque collatum. Quantumcunq; enim quis ſacramenta ſuſcipiat, quantumcunque oret, ieiunet, verbum Dei legat & audiat, niſi mens à diuino Spiritu illuſtretur & flectatur, veram fidem nec admittet, nec ſeruabit vſque in finẽ. Hoc certiſſimis, & clariſſimis Scripturæ teſtimonijs contendit Auguſtinus: atq; in primis ex eo quod à Paulo ſcribitur: *Ex ipſo* (Deo,) *& per ipſum ſunt omnia.* Igitur & fidei virtus. Deinde ait ad Philippenſes: *Vobis datum eſt non ſolùm vt in eum credatis, verùm etiam vt patiamini pro eo.* Vtrunque oſtendit Dei donum, quia vtrunque dixit eſſe donatum. Rurſum idem Apoſtolus ſcribit: Se miſericordiam conſequutum vt fidelis eſſet: quia ſciebat non ſe initium fidei ſuæ priorem dediſſe Deo, & retributum ſibi ab illo eſſe augmentum: ſed ab eo ſe factum fidelem, à quo Apoſtolus factus eſt. Et poſt multa idem Auguſtinus concludit: Poſſe habere fidem, ſicut poſſe habere caritatem, naturæ eſt hominum: habere autem fidem, quemadmodum habere caritatem, gratiæ eſt fidelium.

Lib de præ-deſt. ſancto-rum, cap. 2.
Rom 11.
Philip. 1.
1. Cor. 7.
Cap. 5. eiuſdem Libri.

Docet præterea noſter Apoſtolus, primam Fidei inſtitutionem non ſufficere ad iuſtitiã & ſalutẽ, niſi quis *ſuperædificet* aſſiduè proficiendo cùm in eadem fide, tum in ſpe, obedientia, caritate, ac bonis operibus. Iſti .n. progreſſus efficiunt, vt ipſa in iuſtũ ædificij modũ aſſurgat.

Luca. 17.

Igitur

Igitur cum Apoſtolis feruenter orandum eſt: *Domine, adauge nobis fidem.* Et cum tota Eccleſia: Luc. 17.
Da nobis fidei, ſpei, & caritatis augmentum. Habent enim hæ virtutes ſuos natales, incunabula, ætates, & incrementa. Sed neque, vt diximus, Fidei fundamentum, quantumuis amplum ac ſolidum pio viro ſatis eſſe poteſt, niſi *ſuperædificet* atque ſuperſtruat opera charitatis, ac præceptorum Decalogi obſeruationem. De hac *ſuperædificatione* Petrus ait: *Ipſi tanquam lapides* 1. Pet. 2.
viui ſuperædificamini in domos ſpirituales ſacerdotium ſanctum offerentes ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtum. Paulus quoque di- 1. Cor. 13.
cit: *Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, & nouerim myſteria omnia: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Iacobus denique ſeptem Iacob. 2.
valentiſſimis argumentis cõtendit, euincitq; Fidem ſine operibus, inanem planè ac mortuam eſſe: vt noſtris in eius Epiſtolam Commentarijs, aduerſus veteres pſeudoapoſtolos, Simonianos, Gnoſticos, Eunomianos, qui hoc ſæculo in Lutheranis & Caluinianis renaſcũtur, patefecimus. Subiungitur.

In Spiritu ſancto orantes.

SEcunda virtus, ad quam hortatur Apoſtolus, eſt ſtudium orandi purum, feruens, & perpetuum. *Orantes*, inquit, id eſt, diuinam miſericordiam & opem toto pectore cum omni fide & humilitate implorantes: in *Spiritu ſancto* corda veſtra mouente, accendente, atque docente quid, quando, & quomodo poſtulandum ſit. Quia perfunctoriè vulgò oramus, addit: *in Spiritu ſancto*: ac ſi diceret, tantam eſſe pigritiam,

tantumque frigus carnis noſtræ, vt ritè orare nemo queat, niſi Spiritu ſancto Dei excitatus: ſicque ad diffidentiã & trepidationem nos eſſe procliues, vt nemo Deum vocare Patrem auſit, niſi eodem Spiritu ſancto dictante. Nam hinc ſolicitudo, hinc ardor & vehemẽtia, hinc alacritas, hinc fiducia obtinendi, hinc deniq; gemitus illi inenarrabiles, de quib. Paulus: *Quid*
Rom. 8.
oremus ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis, id eſt, poſtulare facit, *gemitibus inenarrabilibus*. Et rurſum: *Mittit Deus Spiritum Filij ſui in*
Galat. 4.
corda noſtra clamantem Abba, Pater. Etenim dictum
Epiſt. 105. et lib. 2. contra Maximinum cap. 9.
eſt *poſtulat pro nobis*, inquit Auguſtinus, quia interpellare nos facit, nobiſque interpellandi & gemendi inſpirat affectum, ſicut illud in Euangelio, *Spiritus Patris loquitur in vobis*. Neque enim & hoc ita fit de nobis, tanquam nihil facientibus nobis. Adiutorium igitur Spiritus ſancti ſic expreſſum eſt, vt ipſe facere diceretur, quod vt faciamus, facit.

Eſt igitur vera Oratio, donum Spiritus ſancti, quod ſine gratia præcedente ac comitante in homine eſſe non poteſt. Ideoque olim Deus
Zach. 12.
promittebat: *Effundam ſuper Ieruſalem Spiritum gratiæ & precum*. Et Dauid inde gratias agens
Pſalm. 65.
exclamat: *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & miſericordiam ſuam à me.* Confirmat
Epiſt. 105.
etiam Auguſtinus, Orationem inter gratiæ Dei munera reperiri, ex eo quod ait Doctor
Rom. 8
gentium, *Spiritus interpellat pro nobis, &c.*

Docet rurſum beatus Iudas, qua mente ſit orandum, cùm dicit *in Spiritu ſancto*, id eſt, puro, mundo, ſimplici, fideli, atque diligenti.

genti. Deus namque ſpiritus eſt: & ideo oportet eum adorare & inuocare in ſpiritu & veritate. Apoſtolus quoq; alius ſtudium quod in orationes ſuas impenſurus erat, explicans dicebat: *Orabo ſpiritu*, id eſt, voce: *orabo & mente*. Ideoque Theologi cum Damaſceno aiunt, Orationem eſſe eleuationem mentis in Deum. Vbi ergo vocibus clamoribuſque aerem tantùm verberamus, nec mente aſcendimus in Deum, Phariſæos imitamur, qui verbis quidē Deum honorabant: ſed corda ab eo longè recedebant. *Ioan.4.* *1.Cor.14.* *Matth.15.*

Hinc denique colligendum magnam nobis omnibus orandi neceſſitatem incumbere, tum quia id & Chriſtus, & Apoſtoli eius tam ſedulò & frequenter præcipiunt & inculcant: tum quòd miſeriæ, tentationes, & neceſſitates quotidianæ ad id etiam nos compellunt. Verùm de Orationis ratione, ritibus, ac circunſtantijs omnibus copioſè diſſeruimus Commentarijs in Librum Eſther, Digreſſione de ijſdem. Addit Apoſtolus:

Voſmetipſos in dilectione Dei ſeruate.

HAEC eſt tertia virtus, ad quam pios hortatur, nimirum, Dei in primis, deinde proximorum dilectio: quę à Chriſto Filio Dei appellatur, primum & maximum legis diuinæ mandatum. Quoniam verò iſta caritas ſeu dilectio eſt glutinum, quod nos omnes compingit in vnum corpus, verumq; Dei templum, enitendum eſt vt mutua caritate cohærea- *Matth.22.*

tas de corde puro, conſcientia bona, et fide non ficta. Nam 1.Tim.1.
ſicut radix omnium malorum eſt cupiditas, ita & radix omnium bonorum eſt caritas. Et Bernardus: Ille tenet quicquid latet, quicquid patet in diuinis ſermonibus, qui caritatem habet in moribus. &c. Et quid poſtea præſtare oportet?

Expectantes miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chriſti in vitam æternam.

QVarta igitur virtus eſt, Spem firmam & inconcuſſam illius felicis, beatæ, ac æternæ vitæ retinere, quæ pijs omnibus ſeruatur meritis, & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti. Vult ergo dicere Apoſtolus. Non me latet, Cariſſimi, multa eſſe quæ vos ad hæreſes ſectandas diſſolutoſque mores ſollicitent. Satanas in primis tacitis cogitationibus animos veſtros pulſat: deinde, maioris partis huius mundi infidelis exempla vos mouent: ſeductores cunctis ferè locis ac momentis vobis ſunt importuni: ipſa denique longa & tædioſa expectatio promiſſæ vitæ cæleſtis procul adhuc nimis eſſe videtur. Verùm aduerſus hos omnes tentationum fluctus, Spem velut immobile ſaxum opponite, & tanquam firmam tutamque anchoram arripite: & hac freti, expectate ſecuri diuinum auxilium adfuturũ eius, qui iuſto viro promiſit: *Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Expectate Dei Pſal.90.
miſericordiam exhibendam vobis in præſenti vita per remiſſionem peccatorum: & in futura per animorum corporumque perfectam glori-

glorificationem. Conſtanter ferte has tentationes, quæ ſolùm ad tempus ſunt, & ſempiterna vos manebunt præmia. Durate igitur in aduerſis, & vos rebus ſeruate ſecundis. Semper obuerſetur oculis veſtris nouiſſimæ diei, & Chriſti aduentus imago; vt conſtantes effecti cum illo, & per illum vitam æternam cæleſtéque capiatis.

SPES QVID SIT, ET QVAM VTIlis ac neceſſaria.

HIC ergo in primis inquirendum quid ſit Spes: deinde, quàm vtilis ac neceſſaria viris Chriſtianis; poſtremò, grauiſſimum eſſe eorum peccatum, qui eam rebus in aduerſis abijciunt.

Mag. in 3. diſt. 26. 1. Spes itaque dicitur à Theologis, eſſe Expectatio certa futuræ beatitudinis, ex gratia & meritis proueniens. Primò itaque eſt *certa*, quoniã certiſſimis innititur Dei promiſſionibus, *Ioan. 6.* quales ſunt iſtę: *Qui bona fecerint, ibunt in vitam æter* *Ioan. 13.* *nã. Beati eritis, ſi feceritis ea*. Hinc Paulus exultans *2. Tim. 1.* canit: *Scio cui credidi, & certus sũ, quia potens eſt ſeruare depoſitum meum* (id eſt, mercedem debitam laboribus meis) *in illum diem iuſtus iudex*. Dicitur autem *expectatio*, quia tantummodò de bonis fu*Enchir. ca. 6.* turis eſt, non de præſentibus; docente Auguſtin. *Spes non niſi rerum bonarum eſt*, nec niſi futurarũ. Nam quod videt (id eſt, iam poſſidet) quis, *Rom. 8.* quid ſperat? *Si ergo ſperamus, per patientiam expectamus*. Dicitur etiam, *futuræ beatitudinis*, quod propriè de beatitudine eſſentiali; id eſt, clara Dei viſio-

viſione & perfecta fruitione conſequente intelligendum eſt: iuxta id quod ſcribit Apoſtolus: *Habemus ſpem incedentem ad interiora velaminis.* &c. Hinc Chriſtus homo non dicitur propriè habuiſſe ſpem, cùm ſecundùm animam verè perfectéque comprehenſor eſſet, etiam à primo ſuæ conceptionis momento. &c. Hebr. 11.

2. Vt autem Spes pro habitu animis noſtris infuſo, quos ad promiſſa Dei pro certo expectanda incitat & inclinat, ſumitur, proculdubio donum eſt Spiritus ſancti, veluti Fides, ac Caritas, ſcribente Apoſtolo, *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc*, chariſmata videlicet diuini Spiritus, ſine præcedentibus meritis hominibus collata. Nam donum Dei eſt, ne quis glorietur. Cùm autem pro re ſperata vſurpatur, vt ibi: *expectantes beatam ſpem* &c. non contingit adultis niſi *ex gratia & meritis*. Siquidem nulla habita fuerit ratio bonorum operum ac meritorum ex gratia præcedente ac cooperante prodeuntium, ſtulta eſt præſumptio, temeritas, & vana iactantia. Stant enim hæc apertiſſima Dei verba: *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Hoc fac, & viues*. Ergo ſi nec ſeruaueris, nec feceris: vita non eſt tibi ſperanda. Et in Prophetis dictum eſt: *Audi præcepta & iudicia quæ ego doceo te, vt faciens ea, viuas. Serua mandata mea, & viues. Spera in Domino, & fac bonitatem, & paſceris in diuitijs eius. Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum. &c.* Fruſtra ergo ſibi blandiuntur, fruſtra ſibi promittunt vitam ęternam blaſphemi, ſacrilegi, raptores, homicidæ, ſcortatores, ſolius fidei aſſertores, & vni-

1. Cor. 13. Tit. 2. Matth. 19. Ioan. 6. Deut. 4. Prouerb. 7. Pſalm. 36. Thren. 3.

& vniuerſi bonorum operum oſores. Atque hæc de Spei ratione.

3. Quantum ad illius vtilitatem aut etiam neceſſitatem eius attinet, vel ex eius authore Spiritu ſancto, qui nihil niſi ſanctum, commodum, & ad ſalutem noſtram neceſſarium ſubminiſtrat: vel etiam ex peccati deſperationis, quod illi opponitur, incommodorum attenta conſideratione, omni luce clarius patebit, eam permaximam eſſe, ſiue ad præſentem hominis iuſtitiam, ſiue ad vitæ cæleſtis conſecutionem ſpectauerimus. Quoties enim miſeri peccatores animis frangerētur, niſi hac virtute recrearentur & confortarētur? Hinc Iob exclamat: *Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.* Et Dauid: *Singulariter in ſpe conſtituiſti me. Reſpondebo exprobrantibus mihi verbum, quia ſperaui in ſermonibus tuis.* Et Paulus de ſe & coapoſtolis profitetur: *Gloriamur in ſpe filiorum Dei. Spe ſalui facti ſumus.* Hæc enim præſertim inter tot mortes nos viuere, inter tot aduerſa conſtanter ſtare, & inter tot anguſtias corda in cęlum erigere, beneque ſperare facit: vt authores ſunt Origenes & Auguſtinus. Quibus addit Chryſoſtom. Magnæ ſunt vires ſpei in Dominum: præſidium quod non vinci, murus qui non expugnari, auxilium quod non poteſt ſuperari. Portus eſt tranquillus, turris quæ nequit pati, arma inſuperabilia: vires inuictæ, & quæ in rebus difficillimis exitum inueniunt. Per eam, inermes armatos: & mulieres viros ſuperārunt: puerique, ijs qui in bellis exercitati erant, facilè ſuperiores fuerunt. &c. An non ergo cunctis Chriſtianis perutilis ac neceſſaria?

Iob 19. *Pſalm. 4. & 118.* *Rom. 5 & 8* *Lib. 4 contr. Celſum.* *Lib. 15. ciuit. cap. 18.* *Cō. in Pſ. 10.*

4. Con-

4. Contingit autem hominem contra Spem duobus modis peccare. Priore per temerariā præſumptionem, beatitudinem ſibi promittendo ſine bonis operibus, & ſine fructibus dignis pœnitentiæ, de qua re paulò ſupra diximus. Poſteriore, per Deſperationem, qua quis diffidit ſe ſaluandum, vel poſſe à Deo ſaluari: dicendo vt Cain, *Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear.* De qua re Auguſtinus ſcribit: Qui de venia peccatorum ſuorum deſperat, negat Deum eſſe miſericordem, negat habere caritatem, veritatem, & poteſtatem: in quibus tota ſpes mea conſiſtit. Magnam iniuriam Deo facit, qui de eius miſericordia diffidit. Non poſſum terreri multitudine peccatorum, ſi mors Domini in mentem meam venerit: quoniam peccata mea illum vincere non poſſunt. Claui & lancea clamant mihi, quod verè reconciliatus ſum Chriſto, ſi eum amauero. Lõginus aperuit mihi latus Chriſti lancea, & ego intraui, & ibi requieſco ſecurus. Redēptor extendit brachia ſua in cruce, & expādit manus ſuas paratus in amplexus peccatorum. Inter brachia Saluatoris mei, & viuere volo, & mori cupio. &c. Et idem rurſum alibi: Deſperare vtique potuiſſem propter nimia peccata mea, & infinitas negligentias meas, niſi Verbum tuum Deus, caro fieret, & habitaret in nobis. Sed deſperare iam non audeo, quia cū inimici eſſemus, reconciliati ſumus per mortem Filij tui: quanto magis reconciliati ſaluabimur per eum? Omnis ergo ſpes & totius fiduciæ certitudo mihi eſt in pretioſo ſanguine eius, qui effuſus eſt propter nos. In ipſo reſpi-

Gen. 4.
Manual. cap. 23.
Lib. Medit. cap 14. & Manual. c. 13.

ro, & in ipſo cõfiſus ad te peruenire deſidero, non habens meam iuſtitiam, ſed eam quæ eſt ex Filio tuo Domino noſtro Ieſu Chriſto. Hęc ille, quibus & Deſperationis grauitatem oſtendit, & ad *vitam æternam per miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chriſti* (quemadmodum hîc ſuadet Apoſtolus) pro certo *expectandam* omnes nos accendit.

5. Tantùm addendum videtur, Vitam æternam eſſe ex gratia Dei, vt Apoſtolus loquitur; *Gratia Dei vita æterna:* ſimulque mercedem bonorum operum ac meritorum noſtrorum, quoniam & ipſa ſunt ex gratia præueniente, comitante, & coronante; vt idem Apoſtolus diſertè conſtanterque tradit, dicens: *Deus reddet vnicuique ſecundùm opera ſua. Recipiet vnuſquiſq; prout geſſit in corpore ſiue bonum, ſiue malum. Qui ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam, &c.* Pergit porrò B. Iudas:

Rom 6.
Rom. 2.
Galat. 6.

22. Et hos quidem arguite iudicantes; illos verò ſaluate de igne rapientes.

QVinta virtus, ad quam Chriſtianos hortatur Apoſtolus, eſt Diſcretio, videlicet, vt cum prudentia & circunſpectione diſcernant inter Peccatores, quando aut eorum conſortia fugere, aut peccata coarguere ac corripere voluerint: vt ſingulis commodas adhibeant exhortationes, vel comminationes. Hos autem in tres claſſes diſtribuit. Prima eorum eſt, qui cum peruicacia & obſtinatione adeò in ſceleribus obduruerunt, vt vel nulla, vel exigua ſpes ſit de horum emendatione. Huiuſmodi

olim

olim fuerunt Cain, gigantes, Pharao: poſtea Iudas proditor, Simon, Elimas, Ebion, &c. *Hos*, inquit, *arguite*, id eſt, ſeuerè corripite, increpate, miniſque pœnarum terrete. Vel vt Græci volunt, *commiſereamini dijudicantes*, id eſt, in cordibus dolete ita miſeros, cæcos, & obſtinatos eſſe, vt de propria ſalute nihil ſint ſolliciti. Nam & maxima dignitate & ſanctitate prędi- *1.Reg.15.& 16.* ti viri hoc idem præſtiterunt: vt quando Samuel ex animo diuque luxit Saulis lapſum ac deiectionem. Ieremias quoque ingenti com- *In Threnis.* miſeratione excidium Ieroſolymorum defleuit. Et Paulus ad Philippenſes ſcribit: *Multi am- Philip.3.* *bulant, quos ſæpe dicebam vobis, (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus*, & cæt. Quinetiam Chriſtus à ſuſpirijs & lacrymis *Luc.19.* non abſtinuit, prædicens vrbis Ieroſolymitanæ totiuſque politiæ Iudaicæ proximam ſupremamque ruinam.

Diuinis ergo præceptis ac exemplis admonentur Paſtores Eccleſiarum, & pij magiſtratus, duris increpationibus & ſuppliciorum comminatione homines præfractos & contumaces ad metum odiumque peccatorum ſuorum perducere: ac nunc priuatim, nunc publicè de ſalute ſua cõmonefacere, vt vel ſerò reſipiſcant, vel alios ſaltem ceſſent deprauare &corrumpere. Ideo enim Paulus Timotheum *1.Tim.5.* Epheſiorum paſtorem admonet: *Peccantem co- 2.Tim.4.* *ram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant. Argue, obſecra, increpa, inſta oportunè, importunè.* Sic enim & Medici amara pharmaca, cauterium, candenſque ferrum tandem adhibent,

quādo vident molliora remedia fruſtra fuiſſe adhibita. Nec ſolùm verbo id præcepit, verùm & reipſa comprobauit, quando in Elimam his

Act. 13. ſermonibus excanduit: *O plene omni dolo & fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, qui non deſinis vias Domini ſubuertere rectas! Ecce manus Domini ſuper te, et eris cæcus, & non videns ſolem vſque ad tempus*. Con-

1. Cor. 5. tumacem quoque fornicarium tradidit Satanæ torquendum corpore, vt vel pœnis diſce-

1. Tim. 1. ret peccatis ſuis finem imponere. Hymenæũ, Alexandrum, & Philetum à fide reſurrectionis naufragantes, ſimilibus tormentis addixit,

Actor. 8. vt diſcerent non blaſphemare. Petrus etiam Simonem magum duriter, iuſtè tamen tractauit, quòd perſpiceret eum in felle amaritudinis & obligatione iniquitatis permanſurum. An non etiam Chriſtus totius manſuetudinis

Matth. 23. exemplar, in Phariſæos & Scribas non raro grauiter excanduit? Itaque primæ claſſis peccatores, id eſt, in ſceleribus ſuis indurati, non molliter tractandi ſunt: ſed timore ſubigendi.

Secunda claſſis errantium eſt eorum, qui vel ex ignorantia & imbecillitate, vel aliorum fraude ac circumuentione ſeducti, ſeu aduerſus doctrinam ac fidem Chriſtianam, ſeu aduerſus bonos mores peccant: cæterùm, ingenio ſunt facili, atque ad reſipiſcendum parato, ſi quis prudenter & humaniter illos admoneat. De his ſcribit Apoſtolus: *Illos ſaluate, de igne rapientes.* Id eſt, clementer & fraternè monete, reducite ad meliorem mentem, ac veluti pretioſas veſtes aut vaſa ex incendio & conflagratione eripite. Vel de incendio ignis æterni ge-

ni gehennæ, quò properant, feſtinanter liberate.

Hinc omnes vident ad officium Chriſtianæ pietatis ſpectare, vt non ſolùm ſaluti propriæ conſulant, verùm etiam proximorum: præſertim cùm erroribus vitiorum, aut falſarum de Deo & operibus eius opinionum tenebris in laqueis diaboli detinentur, atque damnationis æternę periculo ſunt iam iam expoſiti. Etenim non nobis tantùm nati ſumus. Nunquam dicendum eſt cum Caino: *Nunquid cuſtos fratris mei ſũ? Quoniã vnicuiq; Deus mandauit de proximo ſuo. Sollicita ſunt pro ſe inuicem eiuſdem corporis membra.* Gen. 4. Eccli. 17. 1. Cor. 12. Quantis, quæſo, laboribus Moſes, Aaron, Ioſue, Elias, Eliſeus, cæterique Prophetæ pro ſalute popularium ſuorum toto vitæ curriculo deſudarunt? Quantis ieiunationibus & precibus Daniel, Eſdras, Nehemias, Iſraelitarum de Babylonica captiuitate (vbi plurimi ad idololatrias gentilium in dies deficiebant) liberationem, reditum, atque deſolati templi inſtaurationem à Deo impetrare ſtuduerunt?

Notanda eſt etiam diligenter hæc Spiritus ſancti locutio, qua ſaluandi verbum ad homines pios transfert, quaſi authores eſſe poſſint ſalutis proximorum. *Illos*, inquit, *ſaluate, de igne rapientes*. Opus equidem ſaluandi homines à peccatis & gehenna, prorſus diuinum eſt, Spiritu ſancto dicente: *Ego ſum, ego ſum Dominus, & non eſt abſque me ſaluator. Ego Dominus Deus tuus, Deum abſque me neſcies, & ſaluator non eſt præter me.* Iſaiæ 43. Oſeæ 13. Sed quia ad hanc ſalutem hominum procurandam & peragendam, electorum &

Sanctorum ſuorum vtitur miniſterio, vtpotè, linguis, ſcriptis, exemplis, tanquam organis ſuis: & ipſi modulo ſuo, id eſt, miniſterialiter, vt in ſcholis loquimur, dicuntur peccata remittere, iuſtificare, & ſaluare proximos ſuos.
Matth. 18. *Si te audierit*, inquit Dominus, *lucratus eris fratrem*
1. Tim. 4. *tuum.* Et Paulus ait: *Attende tibi & doctrinæ. Hoc enim faciens, & teipſum ſaluum facies, & eos qui te audi-*
Iacob. 5. *unt.* Iacobus quoque addit: *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Sunt itaque Sancti viri præcones verbi diuini, & paſtores Eccleſiarum, Dei coädiutores & cooperatores; proximorumque ſaluatores: quod non parum facit ad commendationem miniſterij illorum, vtque illud omni alacritate & reuerentia capeſſant.

Denique, ex hoc animaduertere deberent hæretici, ſe in Dei beneficentiam & prouidentiam iniurios eſſe, ſimulque aduerſus omnes electos eius contumelioſos, cùm nos tot probris & maledictis inceſſunt, propterea quòd Sanctos cum eo iam beatè ac feliciter viuentes, noſtros appellamus apud eum patronos, interceſſores, atque mediatores: quando conſtat expreſſis verbis diuinis, eos etiam *Saluatores* proximorum ſuorum iure vocari ac eſſe. Nec quicquam ex hoc aut honori aut officio Chriſti Domini noſtri detrahitur: quoniam, vt eum vnum & ſolùm Mediatorem Dei & hominum in primis per naturam; deinde, Redemptionis officio; poſtremò, ea dignitate & poteſtate, quòd nullo alio pro ſe interpellatore indigeat, quippe qui per ſemetipſum accedat ad Deum,

ad Deum, omnes libenter agnoſcimus, palam profitemur, adoramus, & ſupplices inuocamus: ſic & Sāctos ei perpetuò adhærentes humillimis & feruentiſſimis precib. ac ſuffragijs pro ſalute fratrum ſuorum hîc adhuc peregrinantium, aduocatos & mediatores ſuo modulo cenſeri & prædicari conſtanter aſſerimus. Vnius tantummodo Cyrilli Alex. ſententiam in præſentiarum ſubijciam. Nam de alijs copiosè diximus Commētarijs ad Philemonem. Multi Sanctorum, inquit, mediationis miniſterio vſi ſunt: & ipſe Paulus clamat: *Rogamus pro Chriſto, reconciliamini Deo.* Moſes quoq; mediator fuit, miniſtrauit enim filijs Iſrael legem datā à Deo. Mediator etiam fuit B. Ierē. præcipuè quando clamabat ad Deū: *Recordare mei ſtantis coram te, ad loquendum pro ipſis bona.* Singuli Prophetarum mediatores fuerunt: Apoſtoli quoque ſinguli. Quomodo igitur vnicus Mediator Dei & hominum Chriſtus eſt, niſi noua, inauditaque in alijs mediatio ſua ſit? Hæc ille, ex quibus apertum eſt, nullam prorſus Chriſto iniuriam fieri, vt impij blaterant, quando mediatorum per ſuffragia preceſque officium Sanctis tribuitur: quoniam ipſi Redemptoris verum & germanum munus nullo pacto detrahitur. Sed de tertia peccantium claſſe iam differamus.

Pagin. 120. 121. &c. *Lib. 12. theſauri, ca. 10.* *2. Cor. 5.* *Exod. 20.* *Ierem. 18.* *1. Ioan. 2.*

23. *Alijs autem miſeremini in timore: odientes & eam quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.*

POſtremus eſt aberrantiū ordo, eorum videlicet, qui errata atq; peccata ſua cognoſcūt,

de hiſque ſeriò triſtantur, conteruntur, & dignos pęnitentiæ fructus peragere ſtudent. *Horum*, inquit Apóſtolus, *miſeremini in timore*: id eſt, hos iuuate conſilio, exemplo, ſacriſque adhortationibus: compatimini & condolete in viſceribus Chriſti. Si hos preſſerint aduerſitates, conſolamini: ſi pauperies ad extrema redegerit, veſtris facultatibus egeſtatem illorum releuate: ſi tentationibus grauioribus fuerint deiecti, his proponite diuinæ miſerationis in admittendis peccatoribus, & condonandis peccatis plurima & ſuauiſſima exempla. & cæt.

Et hîc rurſum cunctis hominibus propoſitum eſt Chriſtianæ caritatis officium, videlicet, compati pœnitentibus & afflictis, etiam ſi propter peccata ſua iuſtè affligantur. Hoc Paulus non ſemel explicat ſcribens: *Confortamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes. Fratres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis: conſiderans teipſum ne & tu tenteris. Caritas patiens eſt, benigna eſt, non gaudet ſuper iniquitate, omnia ſuffert, omnia ſuſtinet.* Et de ſua ipſius in afflictos compaſſione ait: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror?* Quidni verò hanc commiſerationem homines præſtabunt hominibus, quando Filius Dei homo factus eſt ac pontifex noſter, vt compateretur infirmitatibus noſtris, & condoleret his qui ignorant & errant? Grauiter etiam docuit, Deum ſuccenſere ſeruo, qui noluit miſereri cõſerui ſui? Auguſtinus huius pietatis obſeruantiſſimus quondam aiebat: Homines amo, ex eo quod ratio-

1. Theſſ. 5. *Galat. 8.* *1. Cor. 13.* *2. Cor. 11.* *Hebr. 4.* *Matth. 18.* *Li. 1. ſoliloq. cap. 2 tom. 1.*

rationales habent animas, quas amo etiam in latronibus. Sequitur:

Odientes eam quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.

SEXTA virtus eſt, cuius pios commonefacit, nimirum, vt pro amore & reuerentia Dei ſuperbenedicti in ſæcula, Odium peccatorum ac ſcelerum omnium, ſiue in ſeipſis, ſiue in quibuſcunque alijs, animo concipiant, & ſemper retineant.

Huius autem verſus perobſcuri ſanè duplex eſſe poteſt interpretatio, & vtraque vera atque vtilis. Prima eſt, vt odium referatur ad Seductores & impios omnes. Quaſi dicat. Nolo vos Cariſſimi, familiares eſſe peſtiferis illis hominibus, aut cum illis colludere, ne propter humanam infirmitatem, qua potius ad malum quàm ad bonum procliues ſumus, & ipſi deprauemini. *Modicum fermenti totam maſſam fermentat*, Ouis morbida totum inficit gregem. Exiguum veneni ampliſſimos cibos & potus corrumpit. *Qui tangit picem, inquinatur ab ea.* Perfectò igitur ſanctoq; odio abhorrete ab illorum impia doctrina & prauis moribus, quibus veluti peſtifera & leproſa tunica circundantur atque veſtiuntur.

1. Cor. 15. *Galat. 5.* *Eccli. 13.*

Hinc ergo patet Apoſtolicam ac diuini Spiritus eſſe doctrinam, qua monemus hortamurque Catholicos homines, vt magno odio proſequantur hęreſes, blaſphemias, fanaticas apoſtatarum opiniones, factiones, & praua illorum exempla. Non homines ipſos odiſſe iubemur, quippe quos nouimus conditos eſſe ad

Dei imaginem & ſimilitudinem : deinde, Chriſti ſanguine redemptos: quoſque poteſt ex lupis agnos, & ex vaſis iræ vaſa miſericor-
Manualis cap.26. diç facere. Quis enim, vt Auguſtinus ait, poteſt odiſſe hominem, cuius naturam & ſimilitudinem videt in humanitate Dei? Reuera qui odit illum, odit Deum: & ita perdit quicquid facit, &c. Non hominum igitur corpora, non vitas, non animas; ſed peſtiferos errores odio proſequi decet, vt cum viro ſecúdùm cor Dei
Pſalm. 138. profiteri valeamus : *Nonne qui oderunt te Domine, oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti ſunt mihi.* Itemque: *O-*
Pſalm. 25. *diui Eccleſiam malignantium. Iniquos odio habui. Om-*
Pſalm. 118. *nem viam iniquam odio habui. facientes præuaricationes*
Pſalm. 100. *odiui, &* Quinetiam ſi parẽtes, ſi liberi, ſi cognati fuerint, qui aut verbis aut exemplis nos à diuina religione conentur auertere; ab his diſcedere, hos abhorrere præcipimur. Chriſtus enim ait: *Qui amat patrem aut matrem pluſquam*
Matth. 10.
Luc. 14. *me, non eſt me dignus. Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus*
Matth. 18. *eſſe diſcipulus.* Rurſumque: *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te.* Atque hanc eſſe *carnalem tunicam*, quam hìc odiſſe iubet beatus Iudas, nec pauci, nec inferioris notæ volunt interpretes.

Alij porrò volunt, vt odium iſtud ad pios etiam Chriſtianos referatur, videlicet, vt per *carnalem maculatamque tunicam* corpus (quo veluti fœda tunica, imò carcere obſcuro, graueque olenti ſepulcro ſpiritus eorum inclu-

ditur)

ditur) per metaphoram illam intelligatur. Non quod ſubſtantia eius deteſtationi aut odio habenda ſit, quoniam opus Dei eſt, *& nemo vnquam carnem ſuam odio habuit* : ſed quatenus animam prauis cupiditatibus ſolicitat atque pertrahit ad peccandum : arma quoque ſubminiſtrat,quibus in Deum exurgat , proximum afficiat contumelijs , totumque hominem maculet & perdat. Hoc igitur corpus tanquam odio haberet, ieiunijs, vigilijs, duriſque laboribus flagellans , diuinis legibus & rationi ſubſeruire compellit: atque hoc eſt odio habere *carnalem maculatam tunicam*. Huius ſententiæ eſt venerabilis presbyter Beda ſcribens: *Carnalem tunicam* corpus noſtrum dicit. Non quod illud odiſſe debeamus , ſed maculatum hoc omnibus modis debemus odiſſe, & quantum valemus agere , vt hoc immaculatum reddamus: vt de carnali, ſpiritale mereatur effici. Nec inſolens eſt hæc metaphora in ſacris literis , vt corpus humanum per tunicam ſignificetur, quando Sponſa in Canticis queratur : *Expoliaui me tunica mea , quomodo induar illa ?* Pauluſq; iubeat *exuere veterem hominem cum actibus ſuis, vt induamus nouum.* Ephe.5. Cantic.5. Coloſ.3.

Pijs ergo non ſatis erit veram ſanctamque fidem ſeruaſſe , & à Seductorum corruptelis diligenter cauiſſe : niſi etiam à propriæ carnis concupiſcentijs ſtudioſè caueant , eandemque legi mentis ſubijciant. Hoc ipſum Paulus ſine vllis metaphoris explicans præcipit: *Non regnet peccatum in mortali veſtro corpore.* Rom.12.

Et ite-

glorificationem. Conſtanter ferte has tentationes,quæ ſolùm ad tempus ſunt,& ſempiterna vos manebunt præmia. Durate igitur in aduerſis,& vos rebus ſeruate ſecundis. Semper obuerſetur oculis veſtris nouiſſimæ diei, & Chriſti aduentus imago; vt conſtantes effecti cum illo,& per illum vitam æternam cæleſtéque capiatis.

SPES QVID SIT, ET QVAM VTIlis ac neceſſaria.

HIC ergo in primis inquirendum quid ſit Spes: deinde, quàm vtilis ac neceſſaria viris Chriſtianis; poſtremò, grauiſſimum eſſe eorum peccatum, qui eam rebus in aduerſis abijciunt.

Mag. in 3. diſt. 26. 1. Spes itaque dicitur à Theologis, eſſe Expectatio certa futurę beatitudinis, ex gratia & meritis proueniens. Primò itaque eſt *certa*, quoniã certiſſimis innititur Dei promiſſionibus, *Ioan. 6.* quales ſunt iſtę: *Qui bona fecerint, ibunt in vitam æter* *Ioan. 13.* *nã. Beati eritis, ſi feceritis ea*. Hinc Paulus exultans *2. Tim. 1.* canit: *Scio cui credidi, & certus ſũ, quia potens eſt ſeruare depoſitum meum* (id eſt, mercedem debitam laboribus meis) *in illum diem iuſtus iudex*. Dicitur autem *expectatio*, quia tantummodo de bonis fu*Enchir. ca. 6.* turis eſt, non de præſentibus; docente Auguſtin. *Spes non niſi rerum bonarum eſt*, nec niſi futurarũ. Nam quod videt (id eſt, iam poſſidet) quis, *Rom. 8.* quid ſperat? *Si ergo ſperamus, per patientiam expectamus*. Dicitur etiam, *futuræ beatitudinis*, quod propriè de beatitudine eſſentiali, id eſt, clara Dei viſio-

viſione & perfecta fruitione conſequente intelligendum eſt: iuxta id quod ſcribit Apoſtolus: *Habemus ſpem incedentem ad interiora velaminis.* &c. Hinc Chriſtus homo non dicitur propriè habuiſſe ſpem, cùm ſecundùm animam verè perfecteque comprehenſor eſſet, etiam à primo ſuæ conceptionis momento. &c. Hebr. 11.

2. Vt autem Spes pro habitu animis noſtris infuſo, quos ad promiſſa Dei pro certo expectanda incitat & inclinat, ſumitur, proculdubio donum eſt Spiritus ſancti, veluti Fides, ac Caritas, ſcribente Apoſtolo, *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc*, chariſmata videlicet diuini Spiritus, ſine præcedentibus meritis hominibus collata. Nam donum Dei eſt, ne quis glorietur. Cùm autem pro re ſperata vſurpatur, vt ibi: *expectantes beatam ſpem* &c. non contingit adultis niſi *ex gratia & meritis*. Siquidem nulla habita fuerit ratio bonorum operum ac meritorum ex gratia præcedente ac cooperante prodeuntium, ſtulta eſt præſumptio, temeritas, & vana iactantia. Stant enim hæc apertiſſima Dei verba: *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Hoc fac, & viues*. Ergo ſi nec ſeruaueris, nec feceris: vita non eſt tibi ſperanda. Et in Prophetis dictum eſt: *Audi præcepta & iudicia quæ ego doceo te, vt faciens ea, viuas. Serua mandata mea, & viues. Spera in Domino, & fac bonitatem, & paſceris in diuitijs eius. Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum. &c.* Fruſtra ergo ſibi blandiuntur, fruſtra ſibi promittunt vitam æternam blaſphemi, ſacrilegi, raptores, homicidæ, ſcortatores, ſolius fidei aſſertores, & vni-

1. Cor. 13.
Tit. 2.
Matth. 19.
Ioan. 6.
Deut. 4.
Prouerb. 7.
Pſalm. 36.
Thren. 3.

4. Contingit autem hominem contra Spem duobus modis peccare. Priore per temerariã præſumptionem, beatitudinem ſibi promittendo ſine bonis operibus, & ſine fructibus dignis pœnitentiæ, de qua re paulò ſupra diximus. Poſteriore, per Deſperationem, qua quis diffidit ſe ſaluandum, vel poſſe à Deo ſaluari: dicendo vt Cain, *Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear.* De qua re Auguſtinus ſcribit: Qui de venia peccatorum ſuorum deſperat, negat Deum eſſe miſericordem, negat habere caritatem, veritatem, & poteſtatem: in quibus tota ſpes mea conſiſtit. Magnam iniuriam Deo facit, qui de eius miſericordia diffidit. Non poſſum terreri multitudine peccatorum, ſi mors Domini in mentem meam venerit: quoniam peccata mea illum vincere non poſſunt. Claui & lancea clamant mihi, quod verè reconciliatus ſum Chriſto, ſi eum amauero. Lõginus aperuit mihi latus Chriſti lancea, & ego intraui, & ibi requieſco ſecurus. Redẽptor extendit brachia ſua in cruce, & expãdit manus ſuas paratus in amplexus peccatorum. Inter brachia Saluatoris mei, & viuere volo, & mori cupio. &c. Et idem rurſum alibi: Deſperare vtique potuiſſem propter nimia peccata mea, & infinitas negligentias meas, niſi Verbum tuum Deus, caro fieret, & habitaret in nobis. Sed deſperare iam non audeo, quia cũ inimici eſſemus, reconciliati ſumus per mortem Filij tui: quanto magis reconciliati ſaluabimur per eum? Omnis ergo ſpes & totius fiduciæ certitudo mihi eſt in pretioſo ſanguine eius, qui effuſus eſt propter nos. In ipſo reſpi-

Gen. 4.
Manual. cap. 23.
Lib. Medit. cap 14. & Manual. c. 13.

ro, & in ipſo cōfiſus ad te peruenire deſidero, non habens meam iuſtitiam, ſed eam quæ eſt ex Filio tuo Domino noſtro Ieſu Chriſto. Hęc ille, quibus & Deſperationis grauitatem oſtendit, & ad *vitam æternam per miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chriſti* (quemadmodum hîc ſuadet Apoſtolus) pro certo *expectandam* omnes nos accendit.

5. Tantùm addendum videtur, Vitam æternam eſſe ex gratia Dei, vt Apoſtolus loquitur; *Gratia Dei vita æterna:* ſimulque mercedem bonorum operum ac meritorum noſtrorum, quoniam & ipſa ſunt ex gratia præueniente, comitante, & coronante; vt idem Apoſtolus diſertè conſtanterque tradit, dicens: *Deus reddet vnicuique ſecundùm opera ſua. Recipiet vnuſquiſq; prout geſſit in corpore ſiue bonum, ſiue malum. Qui ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam, &c.* Pergit porrò B. Iudas:

Rom 6.
Rom. 2.
Galat. 6.

22. Et hos quidem arguite iudicantes; illos verò ſaluate de igne rapientes.

QVinta virtus, ad quam Chriſtianos hortatur Apoſtolus, eſt Diſcretio, videlicet, vt cum prudentia & circunſpectione diſcernant inter Peccatores, quando aut eorum conſortia fugere, aut peccata coarguere ac corripere voluerint: vt ſingulis commodas adhibeant exhortationes, vel comminationes. Hos autem in tres claſſes diſtribuit. Prima eorum eſt, qui cum peruicacia & obſtinatione adeò in ſceleribus obduruerunt, vt vel nulla, vel exigua ſpes ſit de horum emendatione. Huiuſmodi

olim

olim fuerunt Cain, gigantes, Pharao: poſtea Iudas proditor, Simon, Elimas, Ebion, &c. *Hos*, inquit, *arguite*, id eſt, ſeuerè corripite, increpate, miniſque pœnarum terrete. Vel vt Græci volunt, *commiſereamini dijudicantes*, id eſt, in cordibus dolete ita miſeros, cæcos, & obſtinatos eſſe, vt de propria ſalute nihil ſint ſolliciti. Nam & maxima dignitate & ſanctitate prędicti viri hoc idem præſtiterunt: vt quando Samuel ex animo diuque luxit Saulis lapſum ac deiectionem. Ieremias quoque ingenti commiſeratione excidium Ieroſolymorum defleuit. Et Paulus ad Philippenſes ſcribit: *Multi ambulant, quos ſæpe dicebam vobis, (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus*, & cæt. Quinetiam Chriſtus à ſuſpirijs & lacrymis non abſtinuit, prædicens vrbis Ieroſolymitanæ totiuſque politiæ Iudaicæ proximam ſupremamque ruinam.

1. Reg. 15. & 16.

In Threnis.

Philip. 3.

Luc. 19.

Diuinis ergo præceptis ac exemplis admonentur Paſtores Eccleſiarum, & pij magiſtratus, duris increpationibus & ſuppliciorum comminatione homines præfractos & contumaces ad metum odiumque peccatorum ſuorum perducere: ac nunc priuatim, nunc publicè de ſalute ſua cõmonefacere, vt vel ſerò reſipiſcant, vel alios ſaltem ceſſent deprauare & corrumpere. Ideo enim Paulus Timotheum Epheſiorum paſtorem admonet: *Peccantem coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant. Argue, obſecra, increpa, inſta oportunè, importunè.* Sic enim & Medici amara pharmaca, cauterium, candenſque ferrum tandem adhibent, quan-

1. Tim. 5.

2. Tim. 4.

quãdo vident molliora remedia fruſtra fuiſſe adhibita. Nec ſolùm verbo id pręcepit, verùm & reipſa comprobauit, quando in Elimam his

Act. 13. ſermonibus excanduit: *O plene omni dolo & fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, qui non deſinis vias Domini ſubuertere rectas! Ecce manus Domini ſuper te, et eris cæcus, & non videns ſolem vſque ad tempus*. Con-

1. *Cor.* 5. tumacem quoque fornicarium tradidit Satanæ torquendum corpore, vt vel pœnis diſce-

1. *Tim.* 1. ret peccatis ſuis finem imponere. Hymenæũ, Alexandrum, & Philetum à fide reſurrectionis naufragantes, ſimilibus tormentis addixit,

Actor. 8. vt diſcerent non blaſphemare. Petrus etiam Simonem magum duriter, iuſtè tamen tractauit, quòd perſpiceret eum in felle amaritudinis & obligatione iniquitatis permanſurum. An non etiam Chriſtus totius manſuetudinis

Matth. 23. exemplar, in Phariſæos & Scribas non raró grauiter excanduit? Itaque primæ claſſis peccatores, id eſt, in ſceleribus ſuis indurati, non molliter tractandi ſunt: ſed timore ſubigendi.

Secunda claſſis errantium eſt eorum, qui vel ex ignorantia & imbecillitate, vel aliorum fraude ac circumuentione ſeducti, ſeu aduerſus doctrinam ac fidem Chriſtianam, ſeu aduerſus bonos mores peccant: cæterùm, ingenio ſunt facili, atque ad reſipiſcendum parato, ſi quis prudenter & humaniter illos admoneat. De his ſcribit Apoſtolus: *Illos ſaluate, de igne rapientes*. Id eſt, clementer & fraternè monete, reducite ad meliorem mentem, ac veluti pretioſas veſtes aut vaſa ex incendio & conflagratione eripite. Vel de incendio ignis æterni ge-

ni gehennæ, quò properant, feſtinanter liberate.

Hinc omnes vident ad officium Chriſtianæ pietatis ſpectare, vt non ſolùm ſaluti propriæ conſulant, verùm etiam proximorum: præſertim cùm erroribus vitiorum, aut falſarum de Deo & operibus eius opinionum tenebris in laqueis diaboli detinentur, atque damnationis æternę periculo ſunt iam iam expoſiti. Etenim non nobis tantùm nati ſumus. Nunquam dicendum eſt cum Caino: *Nunquid cuſtos fratris mei ſũ? Quoniã vnicuiq; Deus mandauit de proximo ſuo. Sollicita ſunt pro ſe inuicem eiuſdem corporis membra.* Gen. 4. Eccli. 17. 1. Cor. 12.
Quantis, quæſo, laboribus Moſes, Aaron, Ioſue, Elias, Eliſeus, cæterique Prophetæ pro ſalute popularium ſuorum toto vitæ curriculo deſudarunt? Quantis ieiunationibus & precibus Daniel, Eſdras, Nehemias, Iſraelitarum de Babylonica captiuitate (vbi plurimi ad idololatrias gentilium in dies deficiebant) liberationem, reditum, atque deſolati templi inſtaurationem à Deo impetrare ſtuduerunt?

Notanda eſt etiam diligenter hæc Spiritus ſancti locutio, qua ſaluandi verbum ad homines pios transfert, quaſi authores eſſe poſſint ſalutis proximorum. *Illos*, inquit, *ſaluate, de igne rapientes*. Opus equidem ſaluandi homines à peccatis & gehenna, prorſus diuinum eſt, Spiritu ſancto dicente: *Ego ſum, ego ſum Dominus, & non eſt abſque me ſaluator. Ego Dominus Deus tuus, Deum abſque me neſcies, & ſaluator non eſt, præter me.* Sed quia ad hanc ſalutem hominum procurandam & peragendam, electorum & Iſaiæ 43. Oſeæ 13.

Sanctorum ſuorum vtitur miniſterio, vtpotè, linguis, ſcriptis, exemplis, tanquam organis ſuis: & ipſi modulo ſuo, id eſt, miniſterialiter, vt in ſcholis loquimur, dicuntur peccata remittere, iuſtificare, & ſaluare proximos ſuos.
Matth. 18. *Si te audierit*, inquit Dominus, *lucratus eris fratrem*
1. Tim. 4. *tuum*. Et Paulus ait: *Attende tibi & doctrinæ. Hoc enim faciens, & teipſum ſaluum facies, & eos qui te audi-*
Iacob. 5. *unt*. Iacobus quoque addit: *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum*. Sunt itaque Sancti viri præcones verbi diuini, & paſtores Eccleſiarum, Dei coadiutores & cooperatores; proximorumque ſaluatores: quod non parum facit ad commendationem miniſterij illorum, vtque illud omni alacritate & reuerentia capeſſant.

Denique, ex hoc animaduertere deberent hæretici, ſe in Dei beneficentiam & prouidentiam iniurios eſſe, ſimulque aduerſus omnes electos eius contumelioſos, cùm nos tot probris & maledictis inceſſunt, propterea quòd Sanctos cum eo iam beatè ac feliciter viuentes, noſtros appellamus apud eum patronos, interceſſores, atque mediatores: quando conſtat expreſſis verbis diuinis, eos etiam *Saluatores* proximorum ſuorum iure vocari ac eſſe. Nec quicquam ex hoc aut honori aut officio Chriſti Domini noſtri detrahitur: quoniam, vt eum vnum & ſolùm Mediatorem Dei & hominum in primis per naturam; deinde, Redemptionis officio; poſtremò, ea dignitate & poteſtate, quòd nullo alio pro ſe interpellatore indigeat, quippe qui per ſemetipſum accedat

ad Deum,

ad Deum, omnes libenter agnoſcimus, palam profitemur, adoramus, & ſupplices inuocamus: ſic & Sāctos ei perpetuò adhærentes humillimis & feruentiſſimis precib. ac ſuffragijs pro ſalute fratrum ſuorum hîc adhuc peregrinantium, aduocatos & mediatores ſuo modulo cenſeri & prædicari conſtanter aſſerimus. Vnius tantummodo Cyrilli Alex. ſententiam in præſentiarum ſubijciam. Nam de alijs copiosè diximus Cōmētarijs ad Philemonem. Multi Sanctorum, inquit, mediationis miniſterio vſi ſunt: & ipſe Paulus clamat: *Rogamus pro Christo, reconciliamini Deo.* Moſes quoq; mediator fuit, miniſtrauit enim filijs Iſrael legem datā à Deo. Mediator etiam fuit B. Ierē. præcipuè quando clamabat ad Deū: *Recordare mei ſtantis coram te, ad loquendum pro ipſis bona.* Singuli Prophetarum mediatores fuerunt: Apoſtoli quoque ſinguli. Quomodo igitur vnicus Mediator Dei & hominum Chriſtus eſt, niſi noua, inauditaque in alijs mediatio ſua ſit? Hæc ille, ex quibus apertum eſt, nullam prorſus Chriſto iniuriam fieri, vt impij blaterant, quando mediatorum per ſuffragia preceſque officium Sanctis tribuitur: quoniam ipſi Redemptoris verum & germanum munus nullo pacto detrahitur. Sed de tertia peccantium claſſe iam differamus.

Pagin. 120. 121. &c. *Lib. 12. theſauri, ca. 10.* *2. Cor. 5.* *Exod. 20.* *Ierem. 18.* *1. Ioan. 2.*

23. *Alijs autem miſeremini in timore: odientes & eam quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.*

POſtremus eſt aberrantiū ordo, eorum videlicet, qui errata atq; peccata ſua cognoſcūt,

de hiſque ſeriò triſtantur, conteruntur, & dignos pœnitentiæ fructus peragere ſtudent. *Horum*, inquit Apóſtolus, *miſeremini in timore*: id eſt, hos iuuate conſilio, exemplo, ſacriſque adhortationibus: compatimini & condolete in viſceribus Chriſti. Si hos preſſerint aduerſitates, conſolamini: ſi pauperies ad extrema redegerit, veſtris facultatibus egeſtatem illorum releuate: ſi tentationibus grauioribus fuerint deiecti, his proponite diuinæ miſerationis in admittendis peccatoribus, & condonandis peccatis plurima & ſuauiſſima exempla. & cæt.

Et hîc rurſum cunctis hominibus propoſitum eſt Chriſtianæ caritatis officium, videlicet, compati pœnitentibus & afflictis, etiam ſi propter peccata ſua iuſtè afflictantur. Hoc Paulus non ſemel explicat ſcribens: *Confortamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes. Fratres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis: conſiderans teipſum ne & tu tenteris. Caritas patiens eſt, benigna eſt, non gaudet ſuper iniquitate, omnia ſuffert, omnia ſuſtinet.* Et de ſua ipſius in afflictos compaſſione ait: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror?* Quidni verò hanc commiſerationem homines præſtabunt hominibus, quando Filius Dei homo factus eſt ac pontifex noſter, vt compateretur infirmitatibus noſtris, & condoleret his qui ignorant & errant? Grauiter etiam docuit, Deum ſuccenſere ſeruo, qui noluit miſereri cõſerui ſui? Auguſtinus huius pietatis obſeruantiſſimus quondam aiebat: Homines amo, ex eo quod ratio-

1. Theſſ. 5. *Galat. 8.* *1. Cor. 13.* *2. Cor. 11.* *Hebr. 4.* *Matth 18.* *Li. 1. ſoliloq. cap. 2 tom. 1.*

rationales habent animas, quas amo etiam in latronibus. Sequitur:

Odientes eam quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.

SEXTA virtus eſt, cuius pios commonefacit, nimirum, vt pro amore & reuerentia Dei ſuperbenedicti in ſæcula, Odium peccatorum ac ſcelerum omnium, ſiue in ſeipſis, ſiue in quibuſcunque alijs, animo concipiant, & ſemper retineant.

Huius autem verſus perobſcuri ſanè duplex eſſe poteſt interpretatio, & vtraque vera atque vtilis. Prima eſt, vt odium referatur ad Seductores & impios omnes. Quaſi dicat. Nolo vos Cariſſimi, familiares eſſe peſtiferis illis hominibus, aut cum illis colludere, ne propter humanam infirmitatem, qua potius ad malum quàm ad bonum procliues ſumus, & ipſi deprauemini. *Modicum fermenti totam maſſam fermentat*, Ouis morbida totum inficit gregem. Exiguum veneni ampliſſimos cibos & potus corrumpit. *Qui tangit picem, inquinatur ab ea.* Perfectò igitur ſanctoq; odio abhorrete ab illorum impia doctrina & prauis moribus, quibus veluti peſtifera & leproſa tunica circundantur atque veſtiuntur. *1. Cor. 15.* *Galat. 5.* *Eccli. 13.*

Hinc ergo patet Apoſtolicam ac diuini Spiritus eſſe doctrinam, qua monemus hortamurque Catholicos homines, vt magno odio proſequantur hęreſes, blaſphemias, fanaticas apoſtatarum opiniones, factiones, & praua illorum exempla. Non homines ipſos odiſſe iubemur, quippe quos nouimus conditos eſſe ad

Dei imaginem & ſimilitudinem : deinde, Chriſti ſanguine redemptos: quoſq́ue poteſt ex lupis agnos, & ex vaſis iræ vaſa miſericor-
Manualis cap.26. diç facere. Quis enim, vt Auguſtinus ait, poteſt odiſſe hominem, cuius naturam & ſimilitudinem videt in humanitate Dei? Reuera qui odit illum, odit Deum: & ita perdit quicquid facit, &c. Non hominum igitur corpora, non vitas, non animas; ſed peſtiferos errores odio proſequi decet, vt cum viro ſecũdùm cor Dei
Pſalm. 138. profiteri valeamus : *Nonne qui oderunt te Domine, oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto*
Pſalm. 25. *odio oderam illos, inimici facti ſunt mihi.* Itemq́ue: *O-*
Pſalm. 118. *diui Eccleſiam malignantium. Iniquos odio habui. Om-*
Pſalm. 100. *nem viam iniquam odio habui. facientes præuaricationes odiui, &* quin etiam ſi parẽtes, ſi liberi, ſi cognati fuerint, qui aut verbis aut exemplis nos à diuina religione conentur auertere; ab his diſcedere, hos abhorrere præcipimur. Chri-
Matth. 10. ſtus enim ait: *Qui amat patrem aut matrem pluſquam*
Luc. 14. *me, non eſt me dignus. Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus*
Matth. 18. *eſſe diſcipulus.* Rurſumq́ue: *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te.* Atque hanc eſſe *carnalem tunicam*, quam hîc odiſſe iubet beatus Iudas, nec pauci, nec inferioris notæ volunt interpretes.

Alij porrò volunt, vt odium iſtud ad pios etiam Chriſtianos referatur, videlicet, vt per *carnalem maculatamq́ue tunicam* corpus (quo veluti fœda tunica, imò carcere obſcuro, graueq́ue olenti ſepulcro ſpiritus eorum inclu-

ditur)

ditur) per metaphoram illam intelligatur. Non quod ſubſtantia eius deteſtationi aut odio habenda ſit, quoniam opus Dei eſt, *& nemo vnquam carnem ſuam odio habuit*: ſed quatenus animam prauis cupiditatibus ſolicitat atque pertrahit ad peccandum: arma quoque ſubminiſtrat, quibus in Deum exurgat, proximum afficiat contumelijs, totumque hominem maculet & perdat. Hoc igitur corpus tanquam odio haberet, ieiunijs, vigilijs, duriſque laboribus flagellans, diuinis legibus & rationi ſubſeruire compellit: atque hoc eſt odio habere *carnalem maculatam tunicam*. Huius ſententiæ eſt venerabilis presbyter Beda ſcribens: *Carnalem tunicam* corpus noſtrum dicit. Non quod illud odiſſe debeamus, ſed maculatum hoc omnibus modis debemus odiſſe, & quantum valemus agere, vt hoc immaculatum reddamus: vt de carnali, ſpiritale mereatur effici. Nec inſolens eſt hæc metaphora in ſacris literis, vt corpus humanum per tunicam ſignificetur, quando Sponſa in Canticis queratur: *Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa?* Paululq; iubeat *exuere veterem hominem cum actibus ſuis, vt induamus nouum.* Epheſ. 5. Cantic. 5. Coloſ. 3.

Pijs ergo non ſatis erit veram ſanctamque fidem ſeruaſſe, & à Seductorum corruptelis diligenter cauiſſe: niſi etiam à propriæ carnis concupiſcentijs ſtudioſè caueant, eandemque legi mentis ſubijciant. Hoc ipſum Paulus ſine vllis metaphoris explicans præcipit: *Non regnet peccatum in mortali veſtro corpore.* Rom. 12.

Et ite-

Coloſſ. 3. Et iterum: *Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiem, libidinem, concupiſcentiam malam, auaritiam, &c.* Seipſumque pro
1. Cor. 9. exemplo proponens, dicit: *Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.* Vt ergo perfectò odio proſequamur hanc *carnalem maculatam tunicam*, animo excelſo ac generoſo mactemus porcum gulæ, iugulemus hircum luxuriæ, interficiamus leonem iracundiæ, extinguamus ſerpẽtem hypocriſeos atque proditionis, conteramus colubrum inuidiæ, præfocemus canem concupiſcentiæ furti atque rapinæ, & omne vitioſum reptile ac immundum animal procul à nobis repellamus; ſic gratiſſimum profectò erit Deo omnipotenti holocauſtum & ſacrificium noſtrum.

carnis, ventris, & eorum quæ ſub ventre ſunt, miſerabiles ſerui ſunt huius ætatis hæretici, qui nullum domandarum concupiſcentiarum carnis aliud remedium adhibendum eſſe volunt, præter fœminarum amplexus: quibus magis irritatur & accenditur, quàm extinguitur peruerſa libido: nec cum Daniele ac ſocijs eius, nec cum Anna propheti ſſa, Paulo, & coapoſtolis aut ieiunijs die ac nocte incumbere, nec cum patribus à carne, vino delicatiſque cibarijs abſtinere curant. Sordet illis Hieronymus cum ſuo ſacco, ſuiſque flagellis & humicubationibus: vileſcit Hilarion cum ſua ſpelũca, & palmea veſte: inſanit Antonius magnus cum ſua heremo, & triduana quartanaq; ieiunatione: non eſt compos mentis
Palladius. Macharius, cùm oneribus vexatorem ſuum (corpus

pus laſciuiens intelligens,)affligere ſe aiebat: & vt paucis dicam, hypocritę ſunt ac ſuperſtitioſi ſancti Dei omnes,qui cilicijs,verberibus,lacrymis, ieiunijs, alijsq; duris laboribus *maculatam carnalem tunicam* Chriſto tandem mundam puramque reddere ſtuduerunt.O tempora verè periculoſa! O homines ſeipſos amantes!&c.Sed reliqua perſequamur.

24. *Ei autem qui potens eſt vos conſeruare ſine peccato,& conſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ immaculatos, in exultatione, in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti,*

25. *Soli ſaluatori noſtro,&c.*

HAEC eſt extrema pars huius Epiſtolæ, quæ conſtat lectiſſimo Epilogo,quo velut egregia coronide ſcriptum ſuum Apoſtolus concludit. Huius autem duæ ſunt partes. Priore, pios omnes gratiæ diuinæ commẽdat,vt per hanc puri ſanctique,in hac peregrinatione ſeruentur;& eâdem peracta,in æterna gloria ſaluentur, cùm Chriſtus huic mundo finem impoſiturus aduenerit. Poſteriore, eximia doxologia atque iubilatione diuinas laudes celebrat, optatque ab omnibus,& in ſempiternum eaſdem celebrari.

Prioris porrò verſiculi nonnihil diuerſa eſt lectio. Nam Oecumenius, alijque Græci habent. *Ei qui potens eſt* αὐτοὺς φυλάξαι, *eos ſeruare*, vt ſermo referatur ad ſuperius deſcriptos notatoſque ſeductores, ac improbos peccatores. Et tunc ſenſus erit: Veſtrum quidem officium eſt Cariſſimi, omnibus modis eniti, vt illi

vt illi erroribus ac peccatis ſuis finem impo-
nant, conuertantur, & ſeruentur, nec ad extre-
mum vſque vitæ huius terminum de cuiuſquã
emendatione deſperãdum eſt. Siquidem Deus
1. Cor. 4. omnipotens, *qui de tenebris facit lumen ſplendeſcere*,
Ezech. 11. & qui aufert cor lapideum, & dat carneum,
& 36. poteſt ſumma bonitate & miſeratione ſua
quoſdam illorum ad ſe conuertere, eis pecca-
ta remittere, eoſdemque cæleſtis regni Filij
participes ac cohæredes tandem aliquando ef-
ficere. Latini porrò conſtanter legunt, *Ei qui
potens eſt vos conſeruare*: vt ſermo præſertim ad
pios dirigatur, quibus paulò ſuperius dixerat,
*Voſmetipſos in dilectione ſeruate, expectantes miſericor-
diam, &c.* tuncque ſenſus erit: Hortatus quidem
ſum vos ad continuum Dei amorem, ſum-
mamq; vitæ innocentiam: verùm id per voſ-
metipſos (doceo & moneo) obtinere non po-
teſtis. Id namque non eſt virium humanarum,
ne quis ſibi hanc gloriam arroget. Solus au-
tem Deus id præſtare poteſt: idque præſtat
credentibus, orantibus, & conantibus, vt non
ſolùm homines nihil reperiant in moribus
ſuis quod reprehendant, verùm etiam ſtuden-
tibus vt pro viribus ſe ſe immaculatos ſtatuãt
ante conſpectum eius maieſtatis diuinę. Quod
vos cùm feceritis, exultabitis & gaudebitis
in poſtremo illo aduentu Domini noſtri, mœ-
rentibus alijs, qui nunc videntur ſuauiter vi-
uere, ac de mundo lætari.

Ex his primùm obſerua, cuncta hominum
ſtudia, omnes conatus, omnes facultates, om-
neſque admonitiones externas aut parum aut
nihil prodeſſe ad nos immunes à peccatis om-
nibus

nibus ſeruandos,& ſine macula ſiſtendos ante tribunal Chriſti, niſi Deus gratiæ ac miſericordiæ ſuæ auxilio munereque præſto fuerit. Verè ſolus eſt, *qui poteſt facere mundum, de immundo conceptum ſemine*. Solus cor mundũ in nobis creare,& perpetuò ſeruare poteſt. Solus eſt agnus innocens & ſine macula, *qui tollit peccata mundi.* Solus habet immortalitatem, id eſt, vt Auguſtinus interpretatur, incõmutabilitatem, quæ ad peccandum flecti nunquam poteſt. Paulus quidem docet, nos eſſe *electos ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius in caritate*: ſed neceſſe eſt vt idipsũ nos efficiat. Neq; enim ſufficientes ſumus, non dico opere facere, ſed nec cogitare aliquid boni à nobis, tanquam ex nobis: ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt, qui operatur in nobis & velle & perficere. Hinc Auguſtinus de cũctis ſtudijs ac virib. ſuis humanis diffiſus rogat: Quid ego ſum mihi ſine te, Domine, niſi dux in præceps? Aut quid ſum, cùm mihi bene eſt, niſi ſugens lac tuum? Alibi rurſum cuncta bona ſua gratię diuinæ, mala verò ſibimetipſi tribuens, ſcribit: Quod cecidi, fuit ex me: & quod ſurrexi, ex te. Aperuiſti mihi oculos,& vidi *quoniam tentatio eſt vita hominis ſuper terram*: & quod gloriari non valeat ante te omnis caro, nec iuſtificatur omnis viuens: quoniam ſi quid boni eſt parui vel magni, donum tuum eſt,& noſtrũ non niſi malũ eſt. Qui ergo de bono tuo gloriã ſibi quærit,& nõ tibi: hic fur eſt & latro. Et ſimilis eſt diabolo, qui voluit furari gloriã tuã. Si quãdo ſteti, per te ſteti: ſi quãdo cecidi, per me cecidi: & ſemp in luto iacuiſſẽ, niſi tu me excitaſſes.

Iob 14. *Pſal 50.* *Ioan.1.* *1.Tim.6.* *Epheſ.1.* *2.Cor.3.* *Lib. 4. Confeſ. cap.1.* *Soliloquiorum cap. 15.* *Tomo 9. & lib.2. Confeſ. cap.7.*

Sem-

Semper gratia tua prçuenit me, liberans me ab omnibus malis, ſaluans à prçteritis, ſuſcitans à præſentibus, & muniens à futuris: præcidens etiam ante me laqueos pèccatorum, quia niſi tu hoc feciſſes, ego omnia peccata mundi feciſſem. Nullum eſt enim peccatum quod vnquam fecerit homo, quod non poſſit facere homo ,, ſi Creator deſit à quo factus eſt homo. Hactenus Auguſtinus diuinæ gratiæ eximius aſſertor & prædicator.

Obſerua ſecundò, verè pietatis & charitatis Chriſtianæ officium eſſe, apud Deum palam intercedere pro conuerſione & ſalute Seductorum ac hæreticorum, quandiu publicè nominatimque non fuerint à communione Chriſtianæ Eccleſiæ ſubmoti. Nam vera pietas caritasque cupit omnes ſaluari, neminem
1.Reg 16. verò in æternum perire. Samuel tandiu Saulis vices defleuit, pro eoque rogauit, donec expreſsè prohibitum fuerit ei à Domino. Moſes pro ijs orans qui vitulum aureum coluerant,
Exod 32. dicebat: *Aut dimitte eis noxam hanc, aut ſi non facis, dele me de libro tuo quem ſcripſiſti*. Paulus optauit
Rom.9. anathema eſſe à Chriſto pro fratribus ſuis ſecundùm carnem. Chriſtus denique pro blaſ-
Luc.23. phemantibus, inſultantibusque ſibi, ſicut po-
Act 7. ſtea Stephanus pro lapidantibus orauit, & veniam plurimis eorum vterque obtinuit. Ire-
Lib.3.*c*.46. næus martyr poſtquam omnibus modis Gnoſticos ætatis ſuæ exagitauit, nihilominus tandem ita pro ſalute illorum precatur: Nos autem precamur eos non perſeuerare in fouea, quam ipſi foderunt, ſed ſegregari ab erroribus, conuerti ad Eccleſiam Dei, formari Chriſtum

ſtũ in eis, & cognoſcere eos fabricatorem huius vniuerſitatis ſolum verum Deum, & Dominum omnium. Hæc precamur de illis, vtilius eos diligentes, quã ipſi ſemetipſos putant diligere, &c. Contendit & Auguſtinus orandum eſſe pro omnibus quantumuis ſceleratis ac perditis, quandiu nobis non cõſtiterit de illorum reprobatione: quod Eccleſia etiam publicè præſtat in die Paraſceues. *Li.21. ciuit. cap.24.*

Tertiò etiam diligenter notanda eſt breuis illa quidem, ſed exquiſita excellenſque deſcriptio ſtatus piorum hominum, in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti. Tunc enim verè ac omnino erunt *ſine peccato*, & ſine vllis peccatorum ſordibus atque inquinamentis. *Nã via ſanctorum*, ait Iſaias, *vocabitur ſancta, & maculatus non tranſibit per eam.* Et in Apocalypſi dicuntur amicti ſtolis albis, quas lauerunt & dealbauerũt in ſanguine agni. Deinde, corporibus & animis in ſempiternum *conſtituti erunt ante conſpectum gloriæ Dei*, & ipſi glorioſi, ac ſupra quàm humana mens capere valet, beati atque felices, Deum ipſum facie ad faciem cõtemplantes ſicuti eſt. Ad hanc felicitatem ſuſpirans Dauid, exclamat: *Quando veniam, & apparebo ante faciem Domini?* Et alibi: *Satiabor, cùm apparuerit gloria tua*: Videbunt præterea Chriſti humanitatem longè glorioſiorem, quàm vnquam cõſpexerint diſcipuli in monte. Enimuerò vel Auguſtino Doctore, Deus in ſimilitudine carnis apparuit, vt hominis vterque ſenſus in ipſo beatificaretur, & reficeretur oculus cordis in eius diuinitate, & oculus corporis in eius humanitate: vt ſiue ingrediens ſiue egrediens, in ipſo paſcua *Iſaiæ 35. & 62. Apoc. 7. 1. Cor. 13. Pſalm. 41. Pſalm. 16. Manualis cap. 26.*

Ioan.10. inueniret humana natura condita ab ipſo. Denique, reprobis abſque vlla futura vnquam redemptionis aut conſolationis fiducia merentibus, atque perturbatis, ipſi contrà ſecuri tutiq; gaudebunt *exultabunt* & triumphabunt, iuxta iſtud Chriſti ſuauiſſimum promiſſum:

Ioan.16. *Iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudiū*

Pſalm.149. *veſtrum nemo tollet à vobis*. De hac exultatione Sanctorum Dauid quoque vaticinatus eſt: *Exultabunt ſancti in gloria, &c.* De hoc etiam ſcribit Auguſtinus: Certè gaudium illud quo gaude-

Manualis, cap.36. bunt electi, nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. Vtique tantum gaudebunt, quantum amabunt: tantum amabunt, quantum te cognoſcent, Domine. & cæt.

25. *Soli ſaluatori noſtro per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, gloria, & magnificentia, & poteſtas ante omne ſaculum, & nunc, & in omnia ſæcula ſæculorum. Amen.*

HAEC eſt poſterior pars Epilogi, totiuſque Epiſtolę concluſio: quę, vt diximus, continet doxologiā, lætamq; diuinę maieſtatis, & aliquot perfectionū eius celebrationem: quam tacitè opponit omnium hæreſiarcharum & ſeductorum blaſphemijs. Vult autem Apoſtolus: Aequiſſimum eſt Cariſſimi, vt ſicut à laude & inuocatione Dei vnius ac trini hoc Epiſtolium ſumus exorſi, ita quoque per laudem eius finem eidem imponamus. Vnà ergo mecum rogo & obteſtor, illum corde, voce, & opere celebrate. Atque in primis fateamur neceſſe eſt illum ſolum eſſe ſapientē, qui à ſe, & per ſe perfectè omnia nouit, etiā ante-

quam

quam fiant: ſolumque qui nos ſumma poteſtate velit & valeat ab omnibus inimicis & peccatis ſaluare, propter merita vnici filij ſui Domini noſtri Ieſu Chriſti. Illi ergo quæcunque præſtantiſſima ſunt tribuamus, ſummum eius in cælis, terris, & abyſſis imperium in omni æternitate vereamur & adoremus.

Hic primò notandum Græcos aliqua addere, alia prætermittere: ſed quæ ſenſui Apoſtolico nihil detrahunt. Habent autem: *Soli ſapienti Deo*. Quod ex priore Epiſtola Pauli ad Timotheum ſumptum videri poteſt. Scribit enim illic: *Regi ſæculorum, immortali, inuiſibili, ſoli ſapienti Deo, honor & gloria.* 1.Tim.1. Idem rurſum traditur in Epiſtola ad Romanos, quando hac coronide clauditur: *Soli ſapienti Deo per Ieſum Chriſtum omnis honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.* Rom.16. Cùm autem veræ, ſummæ, infinitæque Sapientiæ laudem ſoli Deo vindicant, eam cunctis creaturis adimunt. Et reuera ſolus ille per eſſentiam ſuam omnia ſimul & ſemel nouit ab æterno. Nihil enim Angeli, nihil Archangeli, nihil Prophetæ, nihil Salomon, nihil Apoſtoli, nihil patres & doctores intellectu comprehenderunt, quòd non ex abyſſo illa emanauerit, ipſiq; ex huiuſmodi fonte hauſerint. Ad hanc Dei ſapientiã comparatæ omnes diſciplinæ liberales, omnis philoſophia, omnis ſapientia huius ſæculi, omnes poetæ, omnes oratores, omnes artes, pluſquam cimmeriæ & Aegyptiacæ ſunt tenebræ. Hinc Syracides: *Omnis ſapiẽtia à Domino Deo eſt, & cum illo fuit ſemper & eſt ante æuum.* Eccli.1. Et Iacobus ait: *Qui indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, &c.* Aug. referẽs ſe annos tantũ 20. natũ,

ſine vllo doctore decem Ariſtotelis categorias intellexiſſe: omnem ſcientiam Deo tribuens ſubdit: Scis tu Domine Deus, quia & celeritas intelligendi, & diſcendi acumen, donum tuum eſt. Et poſtea: Nec quiſquam præter te alius eſt Doctor veritatis, vndecunque & vbicunque claruerit.

Lib.4.Conf. cap. 16. & lib.5. cap. 6.

Deinde, *ſolus Saluator noſter* dicitur, & reipſa eſt ſolus author & conſummator ſalutis hominum, maximè autem fidelium. Ioſeph quondam à Pharaone & aulicis eius appellatus fuit Saluator mundi: quòd ſuo conſilio & prudentia tempore crudeliſſimæ famis plurimorum populorum vitę mortali conſuluiſſet. Ioſue, Samſon, Barach, Gedeon, cæterique Iudices Iſraëlis, quòd ab hoſtibus ſuis Hebræos aliquoties liberarunt, Saluatores appellantur. Verùm, typi tantùm & vmbræ fuerũt vnici & veri Saluatoris. Nihil niſi eius nutu & ope præſtiterũt: nec à morte ſpiritali, vel æterna quemque eripere potuerunt. Deus igitur trinus & vnus ſolus eſt omnipotens Saluator tam corporũ humanorum per reſurrectionem futuram, quàm animorum per remiſſionem peccatorum & vitæ æternæ communicationem. Itaq; cum diuino Pſalte exclamemus: *Dirige me in veritate tua, & doce me, quia tu es Deus Saluator meus. Deo ſubiecta eſto anima mea, quia ipſe Deus meus, & ſaluator meus, adiutor meus, nõ emigrabo, &c.* Non ſaluant diuitiæ, & ingentes theſauri: non dignitates & principatus: *vana ſalus hominis: non ſaluatur Rex per multam virtutem: fallax equus ad ſaluandum:* ſolus Deus omnipotens ſaluat, & cæt.

Heb.12. 1.Tim.4. Gen.41. Iud.3.et 16. 2.Eſdr.9. Pſalm.24. Pſalm.61. Pſalm.59. Pſalm.32.

Addi-

Additur, *per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.* Non oportuit prætermitti hominem in vtero Virginis conceptum, natum, eodemq; inſtanti aſſumptũ à Filio Dei in vnitatem perſonæ ac ſuppoſiti, qui annunciante angelo cæleſti, & toto mundo confirmante, dicitur, & reipſa eſt IESVS, id eſt, Saluator: & CHRISTVS, id eſt, Matth.1.
oleo ſpiritali ac inuiſibili omnium gratiarum Spiritus ſancti vnctus & ſacratus in maximum Regem & Pontificẽ totius mundi. *Hic enim eſt* Ioan.1.
lux vera, quæ illuminat omnẽ hominẽ venientem in hunc mundum. Ipſe eſt via, veritas, & vita. *Ipſe eſt verus* Ioan.14.
propheta, qui venturus erat in mundum. Ipſe eſt MESſias, qui dicitur Chriſtus. Ipſe eſt agnus Dei, Luc.7. Ioan.4.
qui tollit peccata mundi. Ipſe mediator Dei & ho- Ioan.1.
minum homo Chriſtus Ieſus. Ipſe qui dilexit 1.Tim.2.
nos, *& lauit nos à peccatis in ſanguine ſuo.* Ipſe qui Apoc.1.
dilexit Eccleſiam, *& tradidit ſemetipſum pro ea, vt* Epheſ.5.
eſſet ſine macula & ruga. Ipſe propitiatio pro pec- 1.Ioan.2.
catis noſtris, & pro peccatis totius mundi, &cæt.

Verùm, quid Deo ſaluatori, & Chriſto Filio eius, à cunctis mortalibus debetur? *Gloria, & magnificentia,* id eſt, quæcunque ampliſſima, quęcunque nobiliſſima, quęcunque digniſſima, & quibus maiora & præſtantiora non poteſt mens humana concipere, ei ſunt tribuenda; de eo ſunt in æternum, & ab hominibus & ab Angelis prædicanda. Inter homines gloria, fama, ſplendor virtutum, & claritas nominis res habentur cunctis opibus nobiliores, eademque præ cunctis rebus expetunt illi, qui ſunt excelſo animo præditi: ea igitur Deo quàm piè & perfectè poterimus ſemper tri-

buamus. Frequens ſit nomen eius in ore cum reuerētia & laude. Fama beneficiorum eius in omne genus hominum ſit ſemper illuſtris &
1.*Cor.*10. peruulgata. Siue comedamus, ſiue bibamus, ſiue quid aliud faciamus, omnia in eius laudem
*Pſalm.*33. referamus. Benedicamus Dominū in omni tē-
*Pſalm.*67. pore, ſemper laus eius ſit in ore noſtro. *Magnifi-*
Pſalm. 110. *centia & virtus eius in nubibus. Confeſſio & magnificentia opus eius, & iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi, etc.*

Quantum autem celebrandis laudibus diuinis deuotus ſemper fuerit Auguſtinus his
*Lib.*1. *Conf.* verbis oſtendit: Tu enim Domine, excitas vt
cap. 1. & 4. laudare te delectet. Quia feciſti nos ad te, & inquietum eſt cor noſtrum donec requieſcat in te, &c. Væ tacentibus de te, quoniam etiam lo-
*Lib.*6.*Conf.* quaces muti ſunt. Et rursū: Taceat laudes tuas,
*cap.*6. qui miſerationes tuas non cōſiderat. Rurſum-
Li. 11. *Conf.* que: Tu Domine, qui pulcher es, pulchra ſunt
*cap.*4. quæ feciſti. Nec ita pulchra ſunt, ſicut tu conditor eorum: cui comparata, nec pulchra ſunt,
Lib. Medit. nec bona ſunt, nec ſunt. Et Alibi: Certè ſi om-
*cap.*15. nia membra noſtra verterentur in linguas, ad rependendum tibi debitas laudes, nequaquam ſufficeret exiguitas noſtra. Et poſtea: Væ tacentibus de te, quoniam ipſi loquaces muti
Ibi. cap. 35. ſunt, cùm non tuas laudes dicunt. Immenſus es Domine, & ideo ſine menſura debes amari, & laudari ab his, quos tuo pretioſo ſanguine redemiſti. Hæc præclarus ille Theologus, quibus & animam ſuam in laudibus diuinis exercet, & ad id nos omnes prouocat & accendit.

Sed quid præterea iubet diuinus Iudas in Deo celebrari? *Imperium*, inquit, *& poteſtatē eius*

agnoſ-

agnoſcamus, quoniam in cælis, in terris, & in abiſſis, iure ſuo imperat, & vniuerſa ſubijciũtur illi. Pręclarum æſtimarunt homines hominibus imperare, vocarique Imperatores Romanorum, Græcorum, Perſarum, & Chaldæorum. At imperia iſta homines frequenter malis artibus capeſſunt, fœdè adminiſtrant, & tyrannide, cædibus, rapinis, libidinibus turpiter contaminant, ſceleratè viuunt & miſerè pereunt. At hic noſter cæli terræ & abyſſorum Imperator, ſolus eſt clementiſſimus, ſolus auguſtiſſimus, ſolus æquiſſimus, & ſolus inuictiſſimus. Ipſi itaque ſoli gloria & imperium. *Apoc. 1. 1. Pet. 4. & 5.*

Huic quoque imperio coniunctam, inquit, celebremus infinitam poteſtatem, qua nihil non poſſit efficere. Nam *omnipotens nomen eius.* *Exod. 15.* *Non eſt impoſsibile apud eum omne verbum.* *Luc. 1.* *Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, longè faciliima ſunt ei.* *Matth. 19.* Sapientes huius mundi profitentur Cauſam primam omnia quidem poſſe cum cauſis ſecundis: ſed nos credimus & profitemur Deum noſtrum tanta præditum eſſe virtute, vt & ſine illis faciat quęcunq; vult in cęlo, in terra, & in omnibus abyſſis. Subeſt illi, cũ voluerit, poſſe. Eius voluntas (ait Auguſtinus) eſt opus; & velle, poſſe eſt. *Lib. Medit. cap. 29. & Manualis, cap. 2.*

Et ne quis exiſtimet, has perfectiones diuinas, Deo eſſe aduentitias aut contingentes, ſubijcit Apoſtolus: *Ante omne ſæculum, & nunc, & in omnia ſæcula ſæculorum. Amen.* Credamus ergo & cõfiteamur hæc Dei attributa, adeò propria & intima illi eſſe, vt & ab omni æternitate, ante mundi conſtitutionem: in toto mundi curriculo: & poſt mundi conſummationem, ijſdem

ſemper præditus ſit. Ei non eſt aliud viuere, & potentem eſſe: quoniam ipſe ſua poteſtas, ſua ſapientia, ſuum imperium, ſua gloria quoque eſt. Et ſi continuò mutétur ſecula, immotus tamen ipſe manens, dat cuncta moueri. Omnia implet, ſine incluſione: omnia portat, ſine onere: omnia regit, ſine labore: ſemper agens, & ſemper quietus: colligens, & non egés: amans, nec æſtuans: zelans, & ſecurus eſt: pœnitet, & non dolet: iraſcitur, & tranquillus eſt: opera ſæculorum mutat, ſed non mutat conſilium: reddit debita, nulli debens: & donat debita, nihil perdens. Idem ipſe in perſonis trinus, & Deitate vnicus, dimittat nobis debita noſtra, ſicut & nos ex animo dimittimus cunctis debitoribus noſtris: faciatque nobiſcum ſecundùm magnam miſericordiam ſuam.

Aug. Manu. ca. 1. & lib. 1. conf. ca. 4.

AMEN.

INDEX

INDEX SACRARVM SCRIPTVRARVM, QVAE PRAETER TEXTVM APOSTOLI, in his commentarijs explicantur.

Gen. 3. 2. *CVR præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradiſi? pa.* 170

4. 5. Ad Cain, & ad munera eius Dominus non reſpexit. Iratusq́; eſt Cain vehementer, & concidit vultus eius. 259

5. 22. Et ambulauit Henoch cum Deo, et non apparuit, quia tulit eum Deus. 310

19. 5. Educ viros illos, vt cognoſcamus eos. 175

Ioſue *5. 14. Sum princeps exercitus Domini.* 212

4. Reg *21. 6. Manaſſes traduxit filiũ ſuũ per ignem* 228

Iob. *7. 1. Militia eſt vita hominis ſuper terram.* 231

Pſal. *7. 2. Nequando rapiat vt leo animam meã.* 147

21. 21. Erue à framea Deus animam meam, &c. 214. 235.

33. 20. Vnum ex his non conteretur 324

49. 3. Aduocauit cælum deſurſum, &c. 321

109. 2. Donec ponam inimicos tuos ſcabellum etc. 151. 324.

Cant. *2. 2. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea, & cæt.* 25. 298

Sap. *10. 6. Deſcendit ignis in Pentapolim.* 174

Eccl. *21. 30. Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipſe animam ſuam.* 238

Iſaiæ 1.15. *Manus veſtræ plenæ ſunt ſanguine.* 364
5.6. Nubibus mandabo, ne pluant imbrem. 296
Dan. 9.21. *Ecce vir Gabriel quem videram, &c.*
10.13. Ecce Michael vnus de principibus &c. 200
Matt. 6.23. *Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tenebroſum erit.* 359
25.41. Ite maledicti in ignem æternum, &c. 117. 140. 150. 170. 333
Luc. 1.74. *Vt ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſeruiamus illi.* 98
10.18. Videbam ſatanam ſicut fulgur de cælo cadentem. 142
Ioan. 5.25. *Mortui audient vocem Filij Dei, & viuent* 325
8.44. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit.
14.30. Venit in me princeps mundi huius, & cæt. 146. 235.
Acto. 10.4. *Orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.* 211.
13.48. Crediderunt quotquot erant præordinati à Deo.
Rom. 8.24. *Quod videt quis, quid ſperat?*
26. Ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus. &c. 362
11.21. Si Deus naturalibus ramis non pepercit, time ne tibi nec parcat. 135
16.18. Per dulces ſermones, & benedictiones ſeducunt corda innocentium.

1.Cor.6.3. *Neſcitis quoniam Angelos iudicabimus?*
9.10. *Augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ.* 53.54
10.1. *Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt.* 132
15.24. *Cùm euacuauerit omnem principatum & poteſtatem, &c.* 151
2.Cor.4.4. *Deus huius ſæculi excæcauit mentes infidelium.*
11.14. *Ipſe ſatanas transfigurat ſe in Angelum lucis.* 12.222
Epheſ.2.3. *Eramus natura filij iræ, ſicut & cæteri.*
6.12. *Eſt nobis colluctatio aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum.*
Phili.1.29. *Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm vt in eum credatis, ſed vt etiam pro illo patiamini.* 360
1.Tim.6.16. *Rex regum ſolus habet immortalitatem.*
Tit. 1.16. *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.* 87.117.298
Heb. 2.12. *Qui ſanctificat, & qui ſanctificantur, ex vno omnes.* 72
5.4. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.*
13.4 *Fornicatores & adulteros iudicabit Dominus.* 180
1.Petr.5.2. *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei.* 291
2.Pet.2.4. *Si Deus angelis peccantibus non pepercit: ſed rudentibus inferni detractos & cat.* 137

1.Fue-

1. Fuerunt & Pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, & cæt. 92.347
1.Ioan.*3.7. Ab initio diabolus peccat.* 166.& ſeq.
2. Cain ex maligno erat: & occidit fratrem ſuum. 259.261
4.10. In hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos. 260
Apoc.*1.4. Gratia vobis & pax ab eo qui eſt, & qui erat &c.* 49
7.14. Lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. 35
12.7. Michael & angeli eius præliabantur &c. 199.
20.1. Vidi angelum deſcendentem de cælo habentem clauem abyſſi.&c. 148

INDEX

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM.

DE Authore & auctoritate huius Epiſtolæ 1.& ſe. Reſponſio ad Hæreticorum aduerſus hanc Epiſtolam argumenta 5.& ſeq.
Quibus, & qua de re ſcripta & miſſa ſit hæc Epiſtola 12.& ſeq.
De multiplici vtilitate ac fructu huius Epiſtolæ 15 & ſeq.
Partes huius Epiſtolæ 17.& ſeq.
Genus dicendi,& Inſcriptio 18.& ſeq.
Exordium Epiſtolæ 55. Narratio 74
Notę ex quibus Hęreſiarchę deprehendi queant 76. & ſeq. 279.& ſeqq. 334.& ſeq.
Veterum ac Nouorum hæreticorum blaſphemiæ in Déum Patrem ac Filium 87.117.& ſeq.
De veterum recentiumque hæreticorum libidine, intemperantia, & impudicis moribus 101. & ſeq. 280.& ſeq.
De lapſu cacodæmonum 140.& ſeq.
De nomine, origine, peccatis, damnatione, atq; pœnis cacodęmonum 155.& ſeq.
De immunitate ſacrorum hominum ab huius ſæculi laico ciuilique magiſtratu 192.& ſeq.
De officijs bonorum Angelorum erga militantem Eccleſiam, cunctoſque filios eius 206.& ſeq.
De Cacodæmonum horrendis appellationibus, viribus, fraudibus, conſilijs, & malignis aduerſus humanum genus operibus 213.& ſeq.
De maledictis, conuitijs, ac imprecationibus 238. & ſeq.

Hære-

Hæreticorum ignorantia 248. & ſeq.
In Hæreticos grauiter inſurgendum 256. & ſeq.
Hæreticorum crudelitas 263. ſuperbia, arrogantia. 340. & ſeqq.
Hæreticorum deſperatio & infelix exitus 264. & ſ.
Hæretici Magiæ dediti 269. & ſeq. Auari ſunt 272. 344.
Lutheri in Sanctos maledicta & ſcommata 274.
Quis fuerit Enoch? 309. Vbi nunc locorum diuerſetur. 310. An ſcripſerit 311. eius vaticinium 315.
Cur Sanctorum animæ, quæ iam cæleſti gloria in cælis perfruuntur, in terram deſcenſuræ ſint ad locum iudicij 322. & ſeq.
Quare Angeli iudicio generali aderunt 323. & ſeq.
Inter impium & peccatorem diſcrimen 328.
Schiſma quid, & quàm graue peccatum 351. & ſeq.
Spes quid ſit, & quàm vtilis ac neceſſaria 366. & ſeq.

FINIS.

[illegible]
[illegible] G. DI GIACO[illegible]
PESCARA
1972